

Algemeen ambtsbericht Sudan

Datum Augustus 2022

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave.....	3
Inleiding	5
1 Politieke ontwikkelingen	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Staatsgreep	7
1.2.1 Reacties in binnen- en buitenland op de staatsgreep	7
1.2.2 Vertrek Hamdok	9
1.3 Juba-vredesakkoord	9
1.4 Verdeeldheid van de oppositie	11
1.5 Machtsverhoudingen tussen militairen en burgers	12
1.6 Machtsverhoudingen tussen militairen onderling	13
1.7 Invloed van het oude regime	14
1.8 Politieke impasse	16
1.9 Relaties met Zuid-Sudan.....	16
2 Veiligheidssituatie	18
2.1 Veiligheidstrends	18
2.1.1 Cijfers van de VN	18
2.1.2 Cijfers van ACLED	20
2.1.3 Veiligheidssituatie in Darfur	22
2.1.4 Veiligheidssituatie in de Twee Gebieden	27
2.1.5 Al Fashaqa	30
2.2 Soorten geweld	30
2.2.1 Intercommunaal geweld.....	30
2.2.2 Gevechten tussen gewapende groepen en veiligheidstroepen	31
2.2.3 Gevechten tussen (facties van) gewapende groepen onderling.....	32
2.2.4 Optreden door veiligheidstroepen bij demonstraties	32
2.2.5 Criminaliteit	33
2.3 Juba-vredesakkoord	34
2.4 Terugkeer van strijders uit Libië.....	34
2.5 Wapens en munitie	35
2.6 Nieuwe gewapende groepen	36
2.6.1 Fragmentatie en herbewapening	36
2.6.2 Third Front-Tamazuj.....	36
2.7 Gebieden onder controle van gewapende groepen	37
2.8 Veiligheidstroepen.....	38
2.9 Veiligheidsstructuur.....	40
2.10 Rekrutering.....	41
2.10.1 Rapid Support Forces	41
2.10.2 Gewapende groepen.....	41
2.11 Bewegingsvrijheid en bescherming	43
3 Identificatieplicht en identificerende documenten	45
3.1 Identificatieplicht	45
3.2 Documenten voor buitenlanders.....	45
4 Mensenrechten	47
4.1 Positie van specifieke groepen	47

4.1.1	Etnische groepen	47
4.1.2	Religieuze groepen	51
4.1.3	Dienstplichtweigeraars en deserteurs	56
4.1.4	Leden van oppositiepartijen/politieke activisten	57
4.1.5	Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en intersekse personen (LHBTIQ+)	61
4.1.6	Vrouwen	64
4.1.7	Eergerelateerd geweld	73
4.1.8	(Alleenstaande) minderjarigen	74
4.2	Naleving en schendingen	78
4.2.1	Mensenrechtenactivisten	78
4.2.2	Journalistiek/persvrijheid	80
4.2.3	Demonstraties	82
4.3	Toezicht en rechtsbescherming	86
4.3.1	Aangifte van een misdrijf	86
4.3.2	Rechtsgang	86
4.3.3	Doodstraf	88
4.3.4	Daders/verdachten van marteling, ernstige mishandeling en verkrachting	90
5	Vluchtelingen en ontheemden	92
5.1	Binnenlandse ontheemden	92
5.1.1	Ontwikkelingen	92
5.1.2	Levensomstandigheden	93
5.1.3	Terugkeer	94
5.2	Sudanese vluchtelingen in de regio	94
5.3	Asielzoekers en vluchtelingen in Sudan	95
6	Terugkeer	97
6.1	Aantallen terugkeerders	97
6.2	Behandeling bij terugkeer	97
6.3	Monitoring van de Sudanese diaspora	99
6.4	Grensbewaking	100
6.5	Sudanese instanties betrokken bij terugkeer	101
7	Bijlagen	102
7.1	Lijst van gebruikte afkortingen	102
7.2	Begrippenlijst	103
7.3	Rapporten en publicaties	103
7.4	Websites	111
7.5	Nieuwsbronnen	113
7.6	Wetten	113
7.7	Samenstelling kabinetten	114
7.7.1	Februari 2021 – oktober 2021	114
7.7.2	Januari 2022 – heden	115

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de vragen en aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De ToR voor dit ambtsbericht is vastgesteld op 8 november 2021. Deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Sudan beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Sudanese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.¹ De verslagperiode beslaat de periode van februari 2021 tot en met juli 2022. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode. Het is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens een land of regio weer. Het bevat geen conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij het opstellen is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur en berichtgeving in de media. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de bijlagen bij dit ambtsbericht.

In dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van informatie van interviews met relevante en deskundige bronnen. Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie die onder andere verkregen is via de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Sudan. De op deze basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning van en aanvulling op passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de politieke ontwikkelingen in Sudan. Hoofdstuk twee gaat in op de veiligheidssituatie. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op documenten en identiteit. De stand van zaken met betrekking tot naleving en schending van mensenrechten komt in hoofdstuk vier aan bod. Hoofdstuk vijf behandelt de situatie van ontheemden en vluchtelingen in Sudan. Dit ambtsbericht sluit af met het hoofdstuk over terugkeer.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2021/03/05/algemeen-ambtsbericht-sudan-van-maart-2021>

1 Politieke ontwikkelingen

1.1 Inleiding

In april 2019 kwam na dertig jaar een einde aan de regering van voormalig president Omar Al-Bashir (hierna: Al-Bashir). Het leger (*Sudanese Armed Forces*, SAF) onder leiding van luitenant-generaal Abdel Fattah Al-Burhan (hierna: Al-Burhan) greep met steun van de *Rapid Support Forces* (RSF)² onder leiding van luitenant-generaal Mohamed Hamdan Dagolo, alias 'Hemedti' (hierna: Hemedti) de macht en vormde de *Transitional Military Council* (Militaire Transitieraad). Enkele maanden later, in augustus 2019, volgde een constitutioneel akkoord tussen burgers, vertegenwoordigd door de *Forces of Freedom and Change* (FFC),³ en militairen waarin de machtsverdeling werd vastgelegd voor een transitieperiode van ongeveer drie jaar. Gedurende deze transitieperiode vervulde een *Sovereign Council* (Soevereine Raad), bestaande uit burgers en militairen, de rol van staatshoofd. De Soevereine Raad werd voorgezeten door Al-Burhan. Volgens het constitutionele document van augustus 2019 zou na 21 maanden, dus in mei 2021, het voorzitterschap overgedragen worden aan een vertegenwoordiger van de FFC.⁴ De Soevereine Raad delegeerde de uitvoerende macht grotendeels aan een kabinet van ministers, onder leiding van voormalig minister-president Abdalla Hamdok (hierna: Hamdok). De leden van het kabinet werden benoemd door de FFC. In oktober 2020 bereikten de transitieregering en een aantal gewapende rebellenbewegingen een vredesakkoord in Juba (ook wel bekend onder de naam *Juba Peace Agreement* (JPA, hierna: Juba-vredesakkoord). Hierop ging de overgangsperiode van drie jaar opnieuw in en verschoof ook het moment waarop de militairen de macht zouden overdragen aan de burgercomponent.⁵

In februari 2021 werd een nieuw kabinet gevormd met ministersposten voor de voormalig rebellenbewegingen. De twee grootste en belangrijkste gewapende rebellenbewegingen, de *Sudan Liberation Army/Abdul Wahid* (SLA-AW, onder leiding van Abdul Wahid Al-Nur) en de *Sudan People's Liberation Movement - North/Al-Hilu* (SPLM-N/Al-Hilu, onder leiding van Abdelaziz Al-Hilu) hadden zich echter niet aangesloten bij het Juba-vredesakkoord.⁶ In bijlage 7.7 zijn overzichten opgenomen van de verdeling van de kabinetsposten tot 25 oktober 2021 en vanaf januari 2022.

Sudan werd gedurende de verslagperiode geteisterd door een diepe economische crisis. Binnen de Sudanese regering bestonden bovendien spanningen en conflicten tussen de burgercomponent en de militaire component, tussen voor- en tegenstanders van het Juba-vredesakkoord, en binnen de verschillende kampen –

² De RSF is een paramilitaire troepenmacht die is voortgekomen uit Arabische *janjaweed* milities die met steun van de Sudanese regering vanaf 2003 tot doel hadden de gewapende opstand van overwegend niet-Arabische bevolkingsgroepen de kop in te drukken. In 2010 ging de *janjaweed* over in de door de NISS aangestuurde RSF onder leiding van Hemedti. In 2017 ging de RSF op in het Sudanese leger, zij het met een eigen commandostructuur onder president Al-Bashir. Zie ook paragraaf 2.8 van het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.

³ De FFC is een coalitie van vakbonden, oppositiepartijen en gewapende oppositie die eind 2018 of begin 2019 ontstond tijdens de revolutie. De FFC onderhandelde met de militairen over een burgerregering nadat Al-Bashir was afgezet. Voor meer informatie over het ontstaan van de FFC, zie ook paragraaf 1.1.1 van het algemeen ambtsbericht Sudan van oktober 2019.

⁴ Sudan constitutional declaration, augustus 2019, 10.3 [Sudan Constitutional Declaration \(English\).pdf](https://constitutionnet.org) (constitutionnet.org), geraadpleegd op 22 augustus 2022.

⁵ Al-Monitor, *No end in sight for civilian-military crisis in Sudan*, 15 oktober 2021.

⁶ Zie voor meer informatie paragraaf 1.3.1 van het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.

militair en civiel. Hoewel de SAF en de RSF het ontkenden, waren er berichten van een breuk tussen Al-Burhan en Hemedti en bleven spanningen tussen hen bestaan.⁷

1.2 Militaire machtsovername

Op 25 oktober 2021 besloot Al-Burhan tot de opschorting van de artikelen 12, 15, 16, 24 (3), 71 en 72 van het constitutioneel akkoord. Hiermee werden de Soevereine Raad en de nog te vormen *Transitional Legislative Council*⁸ (Wetgevende Transitieraad) opgeheven en werd de Militaire Transitieraad weer ingesteld. Ook werd de commissie voor de ontmanteling van het Al-Bashir regime (hierna: ontmantelingscomité)⁹ opgeheven. Al-Burhan ontsloeg alle gouverneurs¹⁰ en zette enkele burgerministers en politieke leiders gevangen, onder wie Hamdok. Al-Burhan kondigde de noodtoestand af. Het internet- en telefoonverkeer werden stilgelegd.¹¹

In een persconferentie gaf Al-Burhan aan dat hij de 'corrigerende maatregelen' had genomen om onrust te voorkomen, aangezien volgens hem de transitie geparalyseerd was geraakt. De militairen zouden voor de benodigde instituties en een representatieve regering zorgen. Het constitutioneel akkoord en het Juba-vredesakkoord zouden de leidraad blijven voor de Militaire Transitieraad.¹²

1.2.1 (Internationale) reacties

De Europese Commissie kwalificeerde de gebeurtenissen als een militaire coup. De Verenigde Staten en de Afrikaanse Unie spraken over een militaire overname. De Arabische Liga stelde in een verklaring zich grote zorgen te maken over de ontwikkelingen in Sudan en riep alle Sudanese partijen op om zich volledig te houden aan het constitutioneel akkoord en het Juba-vredesakkoord.¹³ In reactie op de gebeurtenissen organiseerden leden van de FFC en de verzetscomités¹⁴ in het gehele land grootschalige demonstraties tegen de militaire machtsovername. Ook twee rebellenbewegingen die het Juba-vredesakkoord niet ondertekend hadden, de SLA-AW en de SPLM-N/Al-Hilu, veroordeelden de gebeurtenissen.¹⁵ De AU besloot tijdelijk het lidmaatschap van Sudan op te schorten en donoren werden terughoudender in het steunen van de implementatie van het Juba-vredesakkoord.¹⁶

⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts on the Sudan addressed to the President of the Security Council (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 9.

⁸ De Wetgevende Raad diende de rol van het parlement te vervullen door wetten uit te vaardigen, toezicht te houden op het kabinet en de Soevereine Raad en door de diverse groepen in Sudan te vertegenwoordigen. Hoewel de oprichting van de Wetgevende Raad volgens het constitutioneel akkoord van augustus 2019 binnen drie maanden voltooid moest worden, gebeurde dit niet; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 7.

⁹ De formele naam van dit comité is het *Committee to Dismantle the 30 June 1989 regime and Retrieve of Public Funds*, ook wel het *Dismantling Committee of Empowerment Removal Committee* genoemd.

¹⁰ Een gouverneur wordt in Sudan 'wali' genoemd.

¹¹ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 1; Clingendael, *Policy brief. Military coup betrays Sudan's revolution: Scenarios to regain the path towards full civilian rule*, 13 november 2021, p. 1; HRW, *Sudan: Immediately free detainees; Halt arrests*, 9 november 2021.

¹² UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 1-2.

¹³ European Council, *Press release, Declaration by the High Representative on behalf of the EU on Sudan*, 26 oktober 2021; MEE, *Sudan coup 2021: International reaction to the military takeover*, 26 oktober 2021; African Union, *Communiqué of the 1041st meeting of the Peace and Security Council of the African Union held on 26 October 2021 on the situation in Sudan*, 27 oktober 2021; Clingendael, *Policy brief. Military coup betrays Sudan's revolution*, 13 november 2021, p. 2.

¹⁴ Deze verzetscomités, ofwel *resistance committees* zijn hervormingsbewegingen die vanuit de bevolking zelf zijn opgekomen aan het begin van de revolutie in december 2018. Volgens een rapport van de VN zijn het lokale wijkgerelateerde groepen die samenwerken in een nationaal netwerk. De verzetcomités zijn een nieuw soort politieke organisaties die voorbijgaan aan traditionele politieke partijen; UNSC, *Report of the Secretary-General on the situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2020/912)*, 17 september 2020, p. 2.

¹⁵ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 2.

¹⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 9.

De Wereldbank, het IMF en internationale donoren bevroren alle directe steun aan de regering.¹⁷

Hamdok werd vrijgelaten, maar bleef tot 21 november 2021 onder huisarrest. Op 4 november 2021 werd nog een aantal ministers vrijgelaten. In de periode van eind oktober tot half november 2021 werden circa 150 activisten, journalisten en ambtenaren in het gehele land opgepakt. Daarnaast werden honderden ambtenaren naar huis gestuurd. Vele activisten doken onder.¹⁸

Vanwege het gebrek aan internationale steun voor de militaire machtsovername en de aanhoudende binnenlandse demonstraties herstelden de autoriteiten op 11 november 2021 de Soevereine Raad, in een nieuwe samenstelling. De militaire leden bleven aan terwijl de vertegenwoordigers van de FFC die een overdracht van de macht aan burgers eisten, werden vervangen door andere civiele leden. Van deze raad was Al-Burhan de voorzitter en Hemedti de vicevoorzitter.¹⁹ Op 21 november 2021 tekenden Al-Burhan en Hamdok een overeenkomst, waarna Hamdok weer aantrad als premier.²⁰ Dit akkoord werd echter veroordeeld door belangrijke delen van de FFC; zij zagen het akkoord als een 'legitimatie van de coup'. Een dag later, op 22 november 2021, dienden twaalf civiele ministers hun ontslag in.²¹

Massale demonstraties, georganiseerd door met name de verzetscomités, hielden aan, vooral in Khartoum, maar ook in andere steden, waaronder in steden in Darfur.²² Op 19 december 2021, drie jaar na het begin van de revolutie in 2018, hield Hamdok een speech waarin hij waarschuwde dat Sudan dreigde af te glijden als de bewegingen die in civiel bestuur geloofden niet tot een politiek pact konden komen. Hierop vond wederom een massale demonstratie plaats.²³ Sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 werd hard opgetreden tegen de demonstranten (zie ook de paragrafen 2.2.4 en 4.2.3). Er vielen tussen 25 oktober 2021 en 31 augustus 2022 bij demonstraties meer dan 115 doden.²⁴ Ook waren er berichten over (groeps-)verkrachtingen en seksueel geweld door veiligheidstroepen.^{25, 26} Op 24 december 2021 vaardigde Al-Burhan een noodverordening uit waarin het leger, de RSF, de politie en de *General Intelligence Service* (GIS) vergaande bevoegdheden kregen om personen en gebouwen te

¹⁷ DW, *African Union suspends Sudan after military coup*, 27 oktober 2021; BBC News, *Sudan coup: World Bank suspends aid after military takeover*, 28 oktober 2021; Al-Arabiya, *Sudan's Burhan 'hijacked and betrayed' aspirations of Sudanese people: Feltman*, 2 november 2021; Al-Monitor, *Western creditors suspend debt relief to Sudan over coup as country's economy sinks*, 26 juni 2022; Radio Dabanga, *World Bank to provide \$100 mn to WFP for Sudan food emergency project*, 22 juli 2022.

¹⁸ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 2.

¹⁹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 9; Al Jazeera, *Sudan army chief names new governing Sovereign Council*, 11 november 2021; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 juni 2022.

²⁰ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 2-3.

²¹ AA, *12 Sudanese ministers resign in protest of deal with military*, 22 november 2021; UNSC, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 1.

²² UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 9.

²³ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2-3.

²⁴ Sudan Tribune, *Another protester killed by security forces in Sudan's Omdurman*, 21 juli 2022; BBCM, *Sudanese forces shoot dead anti-coup protester in Omdurman*, 22 juli 2022; AP News, *Doctors group: Sudan forces kill at least 1 during protests*, 26 juli 2022; Resistance Committee, *October 25th coup martyrs*, <https://resistancecommittee.com/en/martyrs/>, geraadpleegd op 9 augustus 2022.

²⁵ In dit ambtsbericht wordt gebruik gemaakt van de term 'veiligheidstroepen'. Hieronder vallen de SAF, de Military Intelligence (MI), de Rapid Support Forces (RSF), de General Intelligence Service (GIS) en de politie.

²⁶ In dit ambtsbericht wordt geregeld gebruik gemaakt van de term 'veiligheidstroepen'. Hieronder vallen de *Sudanese Armed Forces* (SAF), de *Military Intelligence* (MI), de *Rapid Support Forces* (RSF), de *General Intelligence Service* (GIS) en de politie; , *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2; OHCHR, *Oral update on the situation of human rights in the Sudan*, 8 maart 2022; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

onderzoeken, bewegingsvrijheid te reguleren en goederen en eigendommen in te nemen (zie ook paragraaf 2.8).²⁷

1.2.2 Vertrek Hamdok

In reactie op toenemend geweld tegen demonstranten, de weigering van de militairen om Hamdok zijn eigen regering te laten samenstellen²⁸ en gebrek aan uitzicht op een politiek plan nam Hamdok op 2 januari 2022 ontslag.²⁹ Na zijn vertrek benoemde Al-Burhan een aantal van de personen die door Hamdok waren aangewezen, en enkele personen van eigen keuze tot het kabinet (zie bijlage 7.7.2).³⁰

In de tussentijd werkten sommige verzetscomités samen aan een politiek document.³¹ Eind februari 2022 publiceerden de gezamenlijke verzetscomités van de deelstaat Khartoum een *Charter of the Establishment of the People's Authority*. Het charter voorziet in een transitieperiode van twee jaar, waarin de macht wordt overgenomen door een civiele minister-president, gekozen door alle aangesloten comités, en een parlement dat een overgangsregering controleert. De transitie zou begeleid moeten worden door tien comités voor onder meer vrede, *Transitional Justice*, militaire en veiligheidshervormingen, bestrijding van corruptie en terugvordering van gestolen middelen, gender, het schrijven van een grondwet en het voorbereiden van verkiezingen.³² De duizenden verzetscomités uit alle deelstaten van Sudan zijn echter niet eensgezind. Zo zijn er volgens een bron 'radicale' en gematigde stromingen binnen de verzetscomités (zie ook paragraaf 4.1.4).³³

1.3 Juba-vredesakkoord

Het Juba-vredesakkoord, geïnitieerd tijdens de transitie en ondertekend in oktober 2020, was een afwijking van het beleid van de *National Congress Party* (NCP, partij van voormalig leider Al-Bashir). Het regime van Al-Bashir had door middel van de milities van de *Popular Defence Forces* (PDF) een Arabische en islamitische identiteit willen promoten in heel Sudan. Hiertoe werden jarenlang (meestal) Arabische milities gesteund in hun strijd met de niet-Arabische bevolkingsgroepen over toegang tot grond. Gevechten hierover blijven tot de dag van vandaag de oorsprong van veel intercommunaal geweld in Zuid-Kordofan, Blue Nile en Darfur. Het Juba-vredesakkoord tracht deze problematiek aan te pakken door middel van het toekennen van politieke macht en andere concessies aan de, grotendeels niet-Arabische, leden van het *Sudan Revolutionary Front* (SRF).³⁴

Verskillende gewapende groepen die het Juba-vredesakkoord ondertekend hadden, kregen posities in de transitie-regering. Dit betrof de *Justice and Equality Movement*

²⁷ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2-3.

²⁸ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

²⁹ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2-3.

³⁰ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2-3.

³¹ Sudan Tribune, *Khartoum Resistance Committees sign political charter to topple Sudan's military regime*, 11 mei 2022; The Tahrir Institute for Middle East Policy, *The charters of Sudan's political landscape*, 26 april 2022.

³² Vertrouwelijke bron, 10 maart 2022.

³³ The Carter Center, *Sudan's youth and the transition: Priorities, perceptions and attitudes*, augustus 2021, p. 12; USIP, *Sowing the seeds of nonviolent action in Sudan*, mei 2022, p. 16; Vertrouwelijke bron, 10 maart 2022.

³⁴ Het SRF bestond uit de *Sudan Liberation Army - Minni Minawi* (SLA-MM), de *Justice and Equality Movement - Jibril* (JEM-Jibril), de *Sudan People's Liberation Movement - North/Malik Agar* (SPLM-N/Agar) en andere Sudanese gewapende bewegingen. In mei 2020 trok de SLA-MM zich terug uit het SRF. Het SRF ondertekende het Juba-vredesakkoord; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 14; RVI, *Sudan rapid response update 2. What next for the Juba Peace Agreement? Evolving political and security dynamics in Darfur*, 4 februari 2022, p. 2; RVI, *Sudan rapid response update 3. What next for Sudan's peace process? Evolving political and security dynamics in the Two Areas*, 1 april 2022, p. 2.

(JEM), de *Sudan Liberation Army* factie van Sulayman Arcua Minawi (alias 'Minni Minawi', SLA-MM), de *Sudan People's Liberation Movement – North* factie van Malik Agar (SPLM-N/Agar), het SRF en de *Gathering of Sudan Liberation Forces* (GSFL, ook wel de *Sudan Liberation Forces Alliance* genoemd).³⁵ Minawi (SLA-MM) werd benoemd tot de regionale gouverneur van Darfur.³⁶ Agar (SPLM-N/Agar) werd gouverneur van de deelstaat Blue Nile.³⁷ Na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 bleven deze groepen vertegenwoordigd in de regering (zie bijlage 7.7.2). In augustus 2022 stapte de vertegenwoordigster van de SPLM-N/Agar, de minister voor Federale Zaken, mevrouw Bouthaina Dinar, uit de regering.³⁸

In de verslagperiode was de voortgang ten aanzien van de implementatie van het Juba-vredesakkoord traag of verwaarloosbaar, aldus het *UN Panel of Experts*. Uitzondering hierop waren de bepalingen ten aanzien van machtsverdeling. Zo werden in juni 2021 de *Joint Military Committee for Security Arrangements*, de *Ceasefire Committee* en enkele sectorale en regionale comités opgericht.³⁹ De bepalingen ten aanzien van overgangsjustitie, compensatie, repatriatie, staakt-het-vuren en veiligheidsmaatregelen werden niet geïmplementeerd, aldus het Panel.⁴⁰

Het leger en de Sudanese regering wijten de vertraging van de implementatie van het Juba-vredesakkoord aan een gebrek aan fondsen. De voormalig gewapende oppositiepartijen geloofden echter dat de regering bewust vertragingen veroorzaakte om hen te ondermijnen en te zorgen voor een zwakkere positie van de gewapende groepen, alvorens hen te integreren in het leger.⁴¹

Hoewel de vertegenwoordiging van niet-Arabische Darfuri binnen de transitieregering verbeterde met posities voor de SLA-MM en JEM, nam het geweld in Darfur sinds de vorige verslagperiode toe (zie paragraaf 2.1.3). Volgens het *Rift Valley Institute* (RVI), een kennisinstituut dat zich richt op de Oost- en Centraal Afrika, kon het toenemende geweld herleid worden tot de vrees van Arabische gemeenschappen om hun macht te verliezen ten opzichte van niet-Arabische gemeenschappen. De Arabische gemeenschappen hebben historisch gezien hechte relaties met de militaire autoriteiten, met name Hemedti, wiens RSF uit die gemeenschappen in Darfur voortkomt.⁴²

Voor de zogenoemde Twee Gebieden (Zuid-Kordofan en Blue Nile) werd het vredesakkoord door één van de facties van de SPLM-N, namelijk die van Malik Agar, ondertekend. Agar werd gouverneur van Blue Nile.⁴³ In Zuid-Kordofan zochten sommige voormalige bondgenoten van de NCP van Al-Bashir⁴⁴ aansluiting bij de Al-Hilu factie, terwijl anderen de factie als een bedreiging bleven beschouwen. Conflicten over toegang tot grond bleven geregeld tot intercommunaal geweld leiden.⁴⁵

³⁵ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

³⁶ Minni Minawi is gouverneur van heel Darfur gemaakt. Dit was een voorheen niet bestaande functie die speciaal voor hem in het leven is geroepen; Radio Dabanga, *Minni Minawi to be inaugurated today as governor of Darfur*, 10 augustus 2021.

³⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 6-7.

³⁸ Sudan Tribune, *SPLM-N minister resigns amid growing division over Sudan's coup*, 9 augustus 2022.

³⁹ UNSC, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021, p. 2.

⁴⁰ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 7.

⁴¹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 14.

⁴² RVI, *Sudan rapid response update 2*, 4 februari 2022, p. 1-3.

⁴³ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 6-7.

⁴⁴ De NCP werd in de vorige verslagperiode ontbonden; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 11.

⁴⁵ RVI, *Sudan rapid response update 3*, 1 april 2022, p. 1-2.

De bepalingen ten aanzien van integratie in het leger van strijders van de voormalig gewapende oppositiegroepen zorgden voor spanningen tussen de militairen en de voormalig gewapende oppositiepartijen. De gewapende groepen begonnen, zoals ook beschreven in het vorige ambtsbericht Sudan, na het ondertekenen van het Juba-vredesakkoord met grootschalige rekrutering van strijders. Volgens de militaire component van de regering hoefden deze strijders strikt genomen niet geïntegreerd te worden in de veiligheidstroepen. De militairen stelden beperkte capaciteit te hebben voor de opname van strijders van de voormalig oppositiepartijen.⁴⁶

1.4 Verdeeldheid van de oppositie

In de vorige verslagperiode was sprake van verdeeldheid binnen de FFC. Gedurende 2021 nam deze verdeeldheid verder toe. Sinds de oprichting bestond de FFC uit drie verschillende groepen: politieke partijen, gewapende groepen en maatschappelijk middenveldorganisaties en vakbonden (waaronder de verzetscomités).⁴⁷ Deze groepen waren ideologisch heterogeen, van islamisten tot kosmopolieten, en hadden ook verschillende politieke culturen. Binnen de regering was het daardoor vaak moeilijk om tot overeenstemming te komen. Na een poging tot staatsgreep in september 2021 (zie ook paragraaf 1.7) was de toon van de militairen richting het civiele deel van de regering verhard; zij beschuldigden 'bepaalde partijen' (zonder die met naam te noemen) ervan meer geïnteresseerd te zijn in politieke macht dan in de transitie. Dit vergrootte de spanningen binnen de FFC, en nadat enkele voormalige rebellengroepen zich bij de FFC hadden aangesloten, splitste een deel van de FFC zich af. Vanaf dat moment waren er de FFC 1, ook wel *Central Council* genoemd en gedomineerd door de grote politieke partijen, en de FFC 2, ook wel *National Charter* genoemd.⁴⁸ De factie met de ondertekenaars van het akkoord (FFC 2), waaronder de JEM en de SLA-MM die in de regering vertegenwoordigd waren, bekritiseerde de FFC 1. Zij vond dat de burgerregering slechts een kleine politieke elite vertegenwoordigde die een continuering van de gecentraliseerde visie op Sudan voorstond en de grieven van de Darfuri en de gewapende groepen niet serieus nam.⁴⁹

In het vredesakkoord werden protocollen vastgelegd volgens vijf regionale onderhandelingstrajecten (*regional tracks*): noord, centrum, oost, Darfur en de Twee Gebieden.⁵⁰ Op 16 december 2021 schortte Hemedti het protocol voor het oosten op, na maanden van protesten in het oosten van Sudan.⁵¹ De *Beja High Council*, een hoge raad van traditionele leiders van zes bevolkingsgroepen uit het noordoosten van Sudan, verzette zich tegen het protocol dat in oktober 2020 door twee facties van de politieke partij *Beja Congress* ondertekend was. Het protocol voor het oosten zou volgens hen onvoldoende representatief zijn voor het lijden van de bevolking in het oosten van Sudan.⁵² De Beja High Council, voorgezeten door een bondgenoot van Al-Burhan, had eind september 2021 de haven van Port Sudan gesloten om de druk op de transitieautoriteiten op te voeren.⁵³ Op 7 juni 2022 trad

⁴⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15; USIP, *Darfur after Bashir: Implications for Sudan's transition and for the region*, 20 april 2022, p. 14.

⁴⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 8.

⁴⁸ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2-3; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022; BBCM, *Sudanese group begins efforts to form civilian government*, 22 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴⁹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 3; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 8; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 14.

⁵¹ Teller Report, *Hemedti announces the suspension of the Eastern Sudan Track Agreement*, 16 december 2021.

⁵² The Conversation, *Blockade of Port Sudan: what's behind it and what can end it*, 6 oktober 2021.

⁵³ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

de gouverneur van de deelstaat Rode Zee af, omdat de Beja High Council wederom dreigde de haven te sluiten en wegen te blokkeren.⁵⁴

De bovengenoemde onenigheid binnen de FFC en de onrust in het oosten van Sudan waren volgens Al-Burhan enkele van de redenen waarom hij op 25 oktober 2021 de macht overnam.⁵⁵ Sinds de militaire machtsovername zijn de autoriteiten er echter niet in geslaagd om in te gaan op de grieven van de Beja High Council, en intercommunautaire spanningen in het oosten van Sudan houden hierdoor aan.⁵⁶

Gedurende de verslagperiode sloten zich geen nieuwe partijen aan bij het Juba-vredesakkoord.⁵⁷ Volgens het UN Panel of Experts bleef de SLA-AW in een positie van 'no war-no peace'.⁵⁸ De leider van de SLA-AW, Abdul Wahid Al-Nur, besloot in maart 2021 zich politiek in te zetten voor het oplossen van het conflict in Sudan en in Darfur, met een de-escalatie van de spanningen op de grond als gevolg.⁵⁹ Toch waren er gedurende 2021 enkele geweldsincidenten tussen elementen van de SLA-AW en Sudanese veiligheidstroepen (zie ook paragraaf 2.2.2).⁶⁰

1.5 Machtsverhoudingen tussen militairen en burgers

De transitieregering voorafgaand aan 25 oktober 2021 (zie bijlage 7.7.1) bestond uit vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen, van (voormalige) rebellenbewegingen, van de SAF en van de RSF. Van de politieke partijen kregen de *National Umma Party* (NUP, 5 ministers), de *Unionist Alliance Party* (UAP, 2 ministers) en de *Sudanese Congress Party* (SCP, 2 ministers) de meeste ministeries.⁶¹ De NUP leverde bijvoorbeeld de minister van Buitenlandse Zaken, Mariam Al-Mahdi.⁶² Verder waren de rebellenbewegingen SPLM-N/Agar, SLA-MM, JEM, SRF en *Gathering of the Sudan Liberation Front* (GSLF) vertegenwoordigd.⁶³ JEM leverde de minister van Financiën, Jibril Ibrahim.⁶⁴ De ministeries van Defensie en Binnenlandse Zaken waren in handen van respectievelijk het leger en de RSF. De publieke opinie vond dat de militairen te veel controle hadden over het ministerie van Binnenlandse Zaken en Buitenlandse Zaken. Het civiele deel van de transitieregering vond moeilijk aansluiting bij internationale partners zoals Egypte, de Verenigde Arabische Emiraten en Israël, die zich liever aan de kant van de militairen schaalden. Zij zagen hen als de beste behartigers van hun belangen. Deze

⁵⁴ BBCM, *Briefing: Sudan Red Sea governor resigns amid port shutdown threats*, 7 juni 2022.

⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁵⁶ Rift Valley Institute, *What next for Sudan's peace process? Political and security dynamics in the east Sudan Rapid Response Update 4*, juni 2022, pp. 1, 7.

⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 26 juni 2022.

⁵⁸ Een *no-war no-peace* toestand kan beschreven worden als een situatie waarin geen sprake is van een hoge mate van geweld maar waarbij de betrokken partijen geen vredesakkoord hebben gesloten. Tijdens de vorige verslagperiode was reeds sprake van een *de facto* wapenstilstand tussen de SLA-AW en de Sudanese regering. Er vonden sinds 2019 geen grootschalige militaire offensieven plaats in het Jebel Marra gebied. Desondanks bleven geweldsincidenten tussen facties van de SLA-AW en de SAF voorkomen. Zie voor meer informatie paragraaf 1.3.1 van het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.

⁵⁹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 18.

⁶⁰ Volgens bronnen van het UN Panel of Experts waren er voornamelijk confrontaties tussen de SAF-eenheid van Al-Sadiq Foka, een voormalige SLA-AW commandant die zich in 2016 bij de SAF aansloot, en de SLA-AW troepen onder leiding van commandant Gaddura; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 31.

⁶¹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶² AP News, *Sudan's PM reshuffles cabinet to add rebel ministers*, 8 februari 2021; VOA, *Sudan prime minister Hamdok names new cabinet*, 9 februari 2021.

⁶³ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶⁴ Reuters, *Darfur rebel leader heads Sudanese finance ministry following cabinet shake-up*, 8 februari 2021; France 24, *Sudan announces new cabinet with ex-rebels as ministers*, 8 februari 2021; VOA, *Sudan prime minister Hamdok names new cabinet*, 9 februari 2021.

relaties betaalden zich later uit in politieke steun voor de militaire machtsovername van 25 oktober 2021. Al bleef de verwachte materiële steun grotendeels uit.⁶⁵

Volgens het constitutioneel akkoord van augustus 2019 zou de uitvoerende macht in handen van het kabinet liggen. Het kabinet bestond vrijwel geheel uit burgers en na 2021 ex-rebellen, op de ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie na. De Soevereine Raad had volgens het constitutioneel akkoord een meer ceremoniële rol en zou zich vooral met de grondwet en de verkiezingen bezighouden. In de praktijk hielden de militairen de macht in handen. Dit werd onder andere in de hand gewerkt, doordat de Soevereine Raad de in het constitutionele document voorziene Wetgevende Raad (parlement) niet oprichtte⁶⁶ en de Soevereine Raad daarmee de controlerende en wetgevende rol op zich nam. Ook waren de onderhandelingen van het Juba-vredesproces gedomineerd door Al-Burhan en Hemedti. Hiermee hadden zij de relatie met de (voormalige) rebellenbewegingen kunnen monopoliseren en was er nauwelijks toenadering gekomen tussen de rebellen en het civiele deel van de transitie-regering. Daarnaast hadden de gewapende groepen en politieke partijen zeer verschillende manieren van politiek bedrijven. Dit deed de samenwerking binnen de FFC geen goed (zie ook paragraaf 4.1.4.3).

Verder bleef het grootste deel van de economie, inclusief staatsbedrijven en banken, in handen van de militairen. In de Soevereine Raad was de samenwerking tussen de civiele en militaire leden moeilijk. Deze Raad werd gedomineerd door de militaire leden.⁶⁷ Volgens een bron vertrapten de militairen bijvoorbeeld besluitvorming door niet op afspraken te komen en vervolgens te stellen dat zij niet waren geconsulteerd.⁶⁸

Het constitutioneel akkoord gaf de transitie-regering als geheel controle over de veiligheidstroepen. In de praktijk waren deze geheel in handen van de militairen. Niet alleen waren de ministeries van Binnenlandse Zaken en Defensie in handen van de militairen, ook overige delen van de veiligheidssector waren al voor 25 oktober 2021 gefragmenteerd. Het leger was in handen van Al-Burhan, de RSF stond onder volledige controle van Hemedti en de militieleiders hadden het voor het zeggen in hun eigen militie. Dit veranderde tijdens de verslagperiode niet.⁶⁹

1.6 Machtsverhoudingen tussen militairen onderling

Hemedti is in een relatief korte periode van militieleider naar tweede man van Sudan gegaan. Door in 2019 Al-Bashir te arresteren had hij de positie van vicevoorzitter van de Militaire Transitieraad verkregen en kreeg hij later dezelfde positie in de Soevereine Raad. Ook na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 behield Hemedti deze positie.⁷⁰ Hoewel de RSF volgens Al-Burhan onderdeel van het leger zijn,⁷¹ hebben zij geen geïntegreerde bevelstructuur. Hemedti wordt weinig gerespecteerd binnen het leger, waar men neerkijkt op zijn lage opleidingsniveau, maar Al-Burhan is vanwege de omvang van de RSF afhankelijk

⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁶⁶ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 1.

⁶⁷ Clingendael, *Policy Brief. Military coup betrays Sudan's revolution*, 13 november 2021, p. 3; ICG, *Podcast The Horn, Sudan's political impasse, Kholood Khair*, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁷⁰ USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 7; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁷¹ Radio Dabanga, *El Burhan: 'Rapid Support Forces are an integral part of the Sudanese army'*, 23 december 2019.

van Hemedti.⁷² Ook speelt Hemedti een belangrijke rol in het fragiele evenwicht in de relaties met de gewapende groepen, met name in Darfur.⁷³

De inkomsten van de RSF en Hemedti komen in belangrijke mate uit de handel in goud, mensensmokkel en de levering van soldaten aan de Arabische Coalitie onder leiding van Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten voor de oorlog in Jemen.⁷⁴ Door de RSF de beveiliging van de mijnen te laten verzorgen kreeg Hemedti controle over de handel in goud. Als tweede man van de Soevereine Raad en de Militaire Transitieraad kreeg hij veel macht. Tegelijkertijd opereerde hij als voormalig militieleider nog steeds buiten de staat om, zonder enige verantwoording af te leggen. Hierdoor kon hij zijn financiële situatie versterken en daarmee zijn patronagenetwerk. Terwijl Al-Burhan moeite had met het beheersen van de spanningen binnen het leger en mensen ontslaat uit angst om zijn macht te verliezen, rekruteerde en trainde Hemedti nieuwe leden voor de RSF,⁷⁵ ook uit niet-Arabische bevolkingsgroepen. Hiermee hoopte Hemedti zijn machtsbasis te verbreden.⁷⁶ Volgens velen hebben beide mannen dezelfde ambitie, namelijk de volgende president van Sudan worden.⁷⁷ In augustus 2022 zei Hemedti in een interview dat doelen van de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 'mislukt' waren. Hij gaf aan geen presidentiële ambities te hebben, maar 'aanwezig' te zullen zijn als Sudan richting de afgrond gaat'.⁷⁸

1.7 Invloed van het oude regime

Het regime van Al-Bashir en zijn partij, de NCP, installeerde en onderhield gedurende de dertig jaar dat Al-Bashir aan de macht was een grootschalig patronagenetwerk van ambtenaren in alle overheidslagen alsmede binnen de veiligheidstroepen, ook op deelstaat- en lokaal niveau.⁷⁹ Na het vertrek van Al-Bashir bleven velen binnen de overheid op hun plek.⁸⁰ Wel verbeterde het arbeidsethos als gevolg van de sociale controle door verzetscomités, aldus een bron.⁸¹ Op 21 september 2021 vond een poging tot staatsgreep plaats, naar verluidt door elementen loyaal aan Al-Bashir. Veertig personen werden hiervoor gearresteerd.⁸²

Op 6 juli 2022 gaf een militaire rechtbank in Khartoum in beroep opdracht om een aantal hoge officieren, onder wie luitenant-generaal Hashem Abdel Muttalib, onvoorwaardelijk vrij te laten. Deze militairen waren in maart 2022 veroordeeld tot

⁷² Clingendael, *Policy brief. Military coup betrays Sudan's revolution*, 13 november 2021, p. 6; Middle East Eye, *Why Burhan's Sudan coup might fail*, 2 november 2021.

⁷³ Middle East Eye, *Why Burhan's Sudan coup might fail*, 2 november 2021.

⁷⁴ Clingendael, *Multilateral damage. The impact of EU migration policies on central Saharan routes*, september 2018, p. 42; The New Arab, *Sudan: Who is Hemedti? The man behind the massacres*, 13 juni 2019; MEE, *Sudan: Hemedti emerges from the shadows to support Burhan's coup*, 8 november 2021; Global Witness, *Exposing the RSF's secret financial network*, 9 december 2021; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 5; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁷⁶ USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 7.

⁷⁷ USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 7; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁷⁸ Sudan Telegraph, *Hemedti in a heated interview with the BBC: The army is sincere in its commitment*, 2 augustus 2022; AfricaNews, *Sudan: the putsch "failed", says paramilitary general Hemedti*, 2 augustus 2022.

⁷⁹ USIP, *Reported coup attempt complicates an already-tenuous transition in Sudan*, 22 september 2021; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 11.

⁸⁰ USIP, *Reported coup attempt complicates an already-tenuous transition in Sudan*, 22 september 2021; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁸¹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁸² UNSC, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan. Report of the Secretary-General (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 3; Al Jazeera, *Sudan transitional government says coup attempt has failed*, 21 september 2021.

gevangenisstraffen van tussen de vijf en negen jaar vanwege een poging tot staatsgreep in juli 2019.⁸³

Sinds de militaire machtsovername van oktober 2021 door Al-Burhan zijn de islamisten, waarop Al-Bashir steunde, weer in opmars.⁸⁴ Al-Burhan, zelf een islamist, benoemde voormalige drie NCP-prominenten tot minister: op Justitie, Buitenlandse Zaken en Onderwijs.⁸⁵ Toen hij in januari 2022 na het vertrek van Hamdok een nieuwe regering moest samenstellen, zocht hij ook steun bij de islamisten. Die stelden in ruil daarvoor enkele eisen, waaronder de vrijlating van een aantal prominente islamisten, inclusief Al-Bashir. Dat laatste weigerde Al-Burhan, maar anderen werden inderdaad vrijgelaten. Hoewel de NCP in 2019 formeel in de ban werd gedaan, leunde Al-Burhan vooral op de nog steeds functionerende netwerken van die partij, omdat daar ook veel rijkdom zat.⁸⁶ Daarnaast had Al-Burhan de steun van Jibril Ibrahim van de JEM, die na de militaire machtsovername als minister van Financiën in de regering bleef zitten.⁸⁷

Al-Burhan's samenwerking met de islamisten is een van de redenen dat de militaire machtsovername weinig populair is, ook bij regionale partners.⁸⁸ Al-Burhan laveerde daarom tussen het voldoende samenwerken met de islamisten om hun steun te garanderen en het bewaren van afstand om de publieke opinie en buitenlandse partners niet nog meer tegen zich in het harnas te jagen.⁸⁹

Eerder werd gerefereerd aan het ontmantelingscomité. Dit comité had tot doel de structuren, die de NCP van Al-Bashir aan de macht hadden gehouden, te ontmantelen en publieke middelen terug te vorderen.⁹⁰ Gedurende de transitie beschuldigde de woordvoerder van dit comité Al-Burhan van het saboteren van het werk van het comité.⁹¹ Tijdens de verslagperiode werden verscheidene besluiten van het comité door de rechterlijke macht ongedaan gemaakt, waaronder het besluit van 25 september 2021 om 399 ambtenaren, waaronder zeventien rechters (zeven van het hooggerechtshof) te ontslaan.⁹² Ook het ontslag van adviseurs van met name de ministeries van Gezondheid, een rijk ministerie, en Justitie, een strategisch ministerie, werd ongedaan gemaakt.⁹³ Na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 hief Al-Burhan het comité op.⁹⁴ In het akkoord dat Al-Burhan in november 2021 met Hamdok sloot werd gesteld dat het comité geherstructureerd zou worden.⁹⁵ Dit gebeurde echter niet. In februari en maart 2022 werden

⁸³ AP News, *Sudan court sends senior officers to prison over failed coup*, 14 maart 2022; BBCM, *Former Sudan army chief jailed over 'coup attempt'*, 15 maart 2022; Sudan Tribune, *Sudan releases Islamist military accused of leading failed coup in 2019*, 7 juli 2022; BBCM, *Sudan frees army officers convicted of 2019 coup attempt*, 8 juli 2022.

⁸⁴ BBC News, *Sudan alarm at return of Bashir loyalists and the NCP*, 14 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁸⁵ Reuters, *Analysis: Sudan's military rulers draw on Bashir-era veterans to tighten grip*, 11 november 2021.

⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁸⁸ Reuters, *Analysis: Sudan's military rulers draw on Bashir-era veterans to tighten grip*, 11 november 2021; BBC News, *Sudan alarm at return of Bashir loyalists and the NCP*, 14 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁹⁰ Radio Dabanga, *More members of Empowerment Removal Committee detained in Sudan*, 14 februari 2022.

⁹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 92.

⁹² UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 8; Reuters, *Court orders return of key Sudanese Islamist group*, 29 april 2022.

⁹³ Sudan Telegraph, *Return of advisers dismissed from the dismantling committee to the Ministry of Justice*, 30 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁹⁴ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 1.

⁹⁵ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 3.

verschillende leden van het comité gearresteerd (zie ook paragraaf 4.1.4.5).⁹⁶ In april 2022 werden zij op borgtocht vrijgelaten.⁹⁷

1.8 Politieke impasse

De politieke situatie bevond zich sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 in een impasse. Het tripartite mechanisme van de VN, de AU en de Intergouvernementele Autoriteit voor de Ontwikkeling van Oost-Afrika (IGAD) deed pogingen om Sudan te helpen bij het vinden van een uitweg. Doelstellingen daarbij waren het vormen van een regering, een grondwettelijke regeling en het ontwikkelen van een stappenplan voor de transitieperiode, uitmondend in geloofwaardige verkiezingen. Dit proces kwam moeilijk van de grond. Veel partijen die bij een dergelijke intra-Sudanese dialoog betrokken zouden moeten zijn, eisten dat de militairen eerst vertrouwenwekkende maatregelen zouden nemen, zoals stoppen met geweld tegen demonstranten, vrijlating van de sinds de machtsovername opgepakte politieke gevangenen en beëindigen van de noodtoestand.⁹⁸ Sinds april 2022 namen de militaire autoriteiten enkele stappen. Zo werden in april 2022 enkele prominente gevangenen vrijgelaten.⁹⁹ Op 29 mei 2022 hief Al-Burhan de noodtoestand op.¹⁰⁰ Een dag later werden ook enkele tientallen demonstranten vrijgelaten. Demonstraties hielden echter aan.¹⁰¹ Dat gold ook voor het geweld tegen demonstranten (zie tevens de paragrafen 2.8, 2.2.4 en 4.2.3). Wegens het gewelddadig optreden tegen demonstranten op 30 juni 2022 waarbij negen doden vielen, besloten de FFC op 3 juli 2022 om zich terug te trekken uit de intra-Sudanese dialoog.¹⁰² Op 4 juli 2022 verklaarde Al-Burhan in een televisietoespraak dat het leger zich zou terugtrekken uit de onderhandelingen, dat de Soevereine Raad zou worden opgeheven en dat het leger de vorming van een regering aan de burgers zou overlaten. Wel zouden de militairen (SAF en RSF) door een *Supreme Military Council* controle houden over onder meer veiligheid, buitenlandse politiek en de centrale bank.¹⁰³ Deze toespraak werd over het algemeen met scepsis ontvangen.¹⁰⁴ Op 5 juli 2022 ontsloeg Al-Burhan de vijf civiele leden van de Soevereine Raad, onder wie Raja Nicola Abdul Masih.¹⁰⁵ Een maand later nam de minister voor Federale Zaken, die namens de SPLM-N/Agar in de regering zat, ontslag. Zij gaf als reden daartoe haar steun aan de revolutie.¹⁰⁶

1.9 Relaties met Zuid-Sudan

⁹⁶ Radio Dabanga, *Sudan authorities detain Empowerment Removal Committee members*, 10 februari 2022; Radio Dabanga, *More members of Empowerment Removal Committee detained in Sudan*, 14 februari 2022; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 6; Radio Dabanga, *Another member of Sudan's Empowerment Removal Committee held in Khartoum*, 9 maart 2022; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

⁹⁷ HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 18 mei 2022.

⁹⁹ VOA, *Sudan frees ex-officials in effort to end political impasse*, 27 april 2022.

¹⁰⁰ VOA, *Sudan lifts state of emergency imposed since coup*, 29 mei 2022; BBCM, *UN and AU laud lifting of Sudan's state of emergency*, 30 mei 2022.

¹⁰¹ Reuters, *Some protesters freed in Sudan after emergency law lifted*, 30 mei 2022.

¹⁰² Sudan Tribune, *FFC leaders blame military component for collapse of political process in Sudan*, 3 juli 2022.

¹⁰³ France 24, *Sudan's Burhan says army will make way for civilian government*, 4 juli 2022.

¹⁰⁴ Al Jazeera, *Sudan activists reject army offer as 'ruse', urge more protests*, 5 juli 2022; BBCM, *Sudan group dismisses military leader's remarks on dialogue*, 6 juli 2022; Radio Dabanga, *Sudan junta leader El Burhan's speech leaves many sceptics unconvinced*, 7 juli 2022; Al-Monitor, *Opposition skeptical of concession by Sudan military leader*, 12 juli 2022; BBCM, *Sudan's army reiterates pledge to hand over power*, 23 juli 2022.

¹⁰⁵ Sudan Tribune, *Al-Burhan relieves Sovereign Council's civilian members*, 5 juli 2022; BBCM, *Sudan drops ruling council members amid political crisis*, 6 juli 2022.

¹⁰⁶ Sudan Tribune, *SPLM-N minister resigns amid growing division over Sudan's coup*, 9 augustus 2022.

Sudan en Zuid-Sudan bleven nauwe relaties onderhouden tijdens de verslagperiode. Ondanks verschillende onopgeloste kwesties, waaronder de grensafbakening, werkten de twee landen samen op politiek en economisch gebied. Zuid-Sudan steunde het Juba-vredesakkoord en was actief betrokken bij de bemiddeling tussen de Sudanese regering en gewapende groepen die het akkoord niet hadden getekend. Ook na 25 oktober 2021 bleven de Zuid-Sudanese autoriteiten zich inzetten in deze bemiddelingspogingen. Tegelijkertijd bleven Sudanese milities, smokkelaars en handelaars zich schuilhouden in gebieden van Zuid-Sudan, aan de grens met Zuid- en Oost-Darfur.¹⁰⁷

¹⁰⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 11; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

2 Veiligheidssituatie

2.1 Veiligheidstrends

Gedurende de verslagperiode verslechterde de veiligheidssituatie.¹⁰⁸ In deze paragraaf wordt deze trend beschreven aan de hand van cijfers van de VN en van het *Armed Conflict Location and Event Data Project* (ACLED). ACLED vergaart data over rellen, protesten, geweld tegen burgers, gevechten en explosies en aanvallen op afstand.¹⁰⁹ De cijfers van de VN zijn niet te vergelijken met eerdere jaren aangezien dergelijke statistieken en infographics vóór 2021 niet (openbaar) beschikbaar waren. Uit informatie afkomstig uit beide bronnen kan echter worden vastgesteld dat het aantal incidenten van geweld, het aantal ontheemden en het aantal doden als gevolg van geweld fors toenamen in 2021. Een goede vergelijking van 2022 met 2021 kan pas gemaakt worden aan het eind van het jaar, aangezien veel intercommunaal geweld vindt aan het eind van het jaar, als de nomaden met hun vee migreren en er geoogst wordt.¹¹⁰

2.1.1 Cijfers van de VN

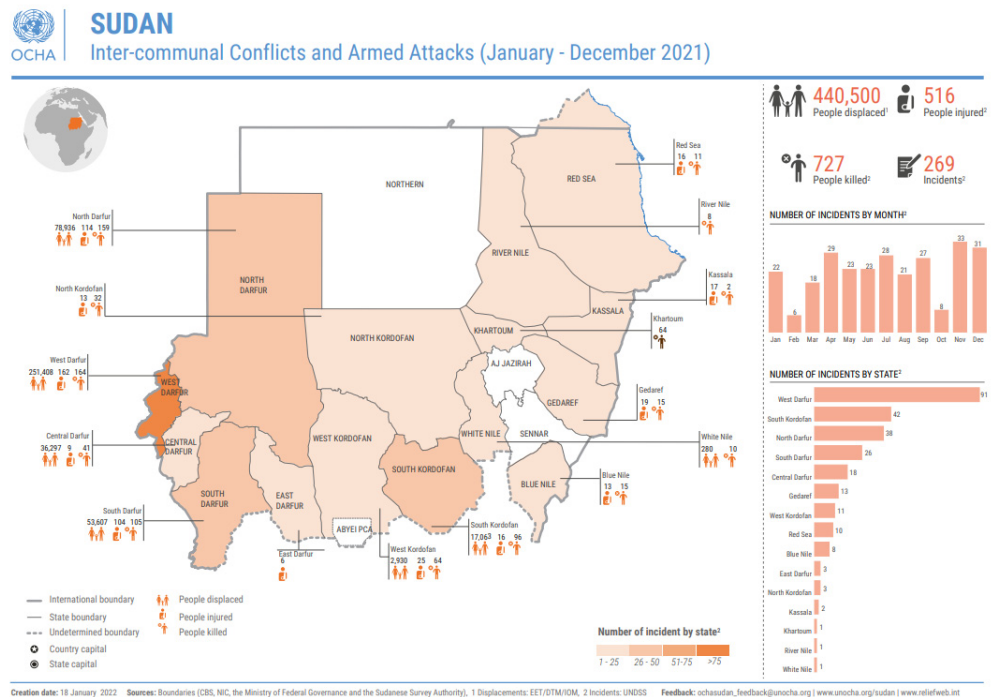
In 2021 meldden de VN 296 incidenten van intercommunale conflicten en gewapende aanvallen, en van januari 2022 tot en met mei 2022 129 incidenten. De volgende afbeeldingen, gemaakt door het *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (UNOCHA) tonen naast de aantallen geweldsincidenten per maand gedurende de verslagperiode ook het aantal personen dat door deze conflicten op de vlucht sloeg, het aantal doden en het aantal gewonden.¹¹¹

¹⁰⁸ Al Jazeera, 'We're not safe': Darfur violence sparks new displacement crisis, 29 mei 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021; NRC, *Sudan: Continued conflict in Darfur causes massive displacements*, 8 december 2021; ACJPS, *Darfur: Security continues to deteriorate amidst surge of arbitrary attacks against civilians*, 26 februari 2022; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 8.

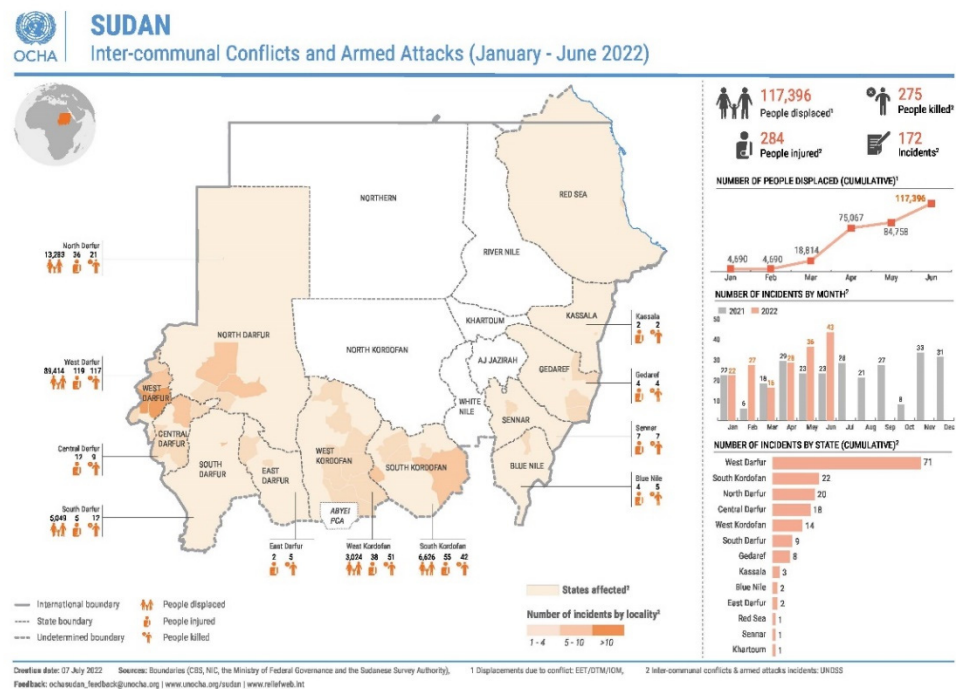
¹⁰⁹ ACLED, *ACLED introduces new event types and sub-event types*, <https://acleddata.com/2019/03/14/acleddata-introduces-new-event-types-and-sub-event-types/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

¹¹⁰ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 16; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

¹¹¹ UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-December 2021)*, 18 januari 2022.

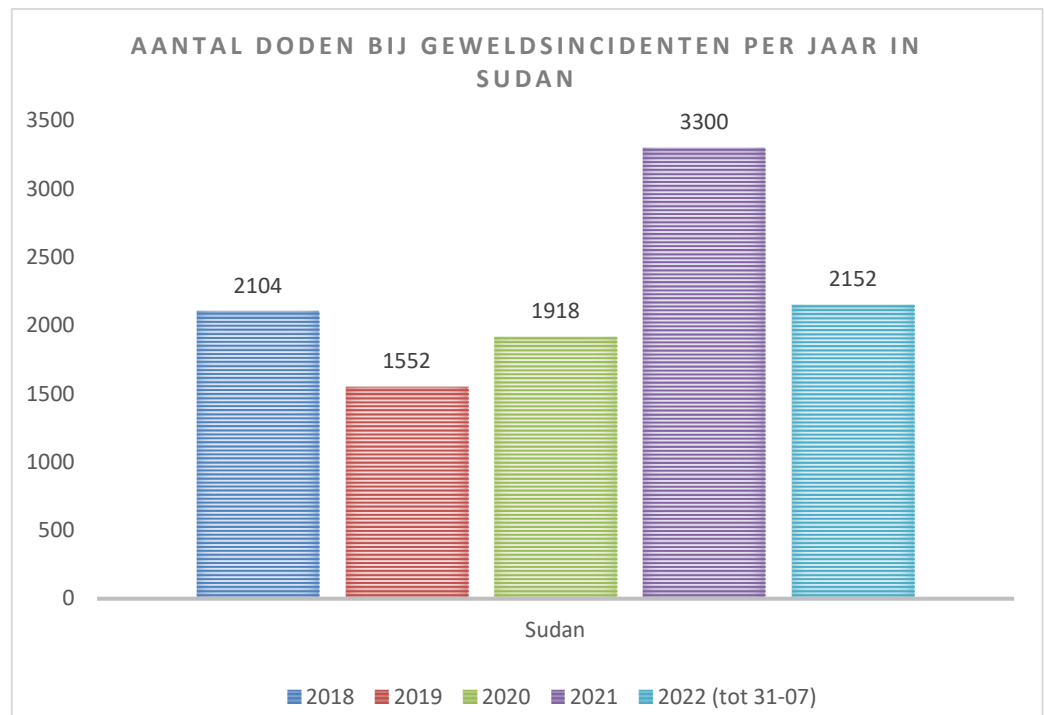
Figuur 1. Sudan: Intercommunaal geweld en gewapende aanvallen, januari-december 2021.
Bron: UNOCHA.¹¹²

Figuur 2. Sudan: Intercommunaal geweld en gewapende aanvallen, januari-juni 2022. Bron: UNOCHA.¹¹³

¹¹² UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-December 2021)*, 18 januari 2022.

¹¹³ UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-June 2022)*, 7 juli 2022.

Figuur 3. Aantallen doden bij geweldsincidenten per jaar: Sudan. Bron: ACLED.

Uit deze afbeeldingen blijkt dat de meeste incidenten van intercommunaal geweld en gewapende aanvallen plaatsvonden in de vijf deelstaten van Darfur en in Zuid-Kordofan, met West-Darfur als belangrijkste uitschieter. Ook is te zien dat het aantal incidenten in de eerste maanden van 2022 ongeveer gelijk of hoger was vergeleken met dezelfde maanden in 2021. De aantallen ontheemden in diezelfde gebieden namen in de verslagperiode toe, met een piek van 3,2 miljoen eind 2021 ten opzichte van 2,1 miljoen in 2020.¹¹⁴ In maart 2022 was dat aantal afgenomen tot 2,9 miljoen (zie ook hoofdstuk 5).¹¹⁵ Het aantal gerapporteerde incidenten in de maand oktober 2021 was relatief laag. De *United Nations Integrated Transition Assistance Mission in Sudan*¹¹⁶ (UNITAMS) stelt dat niet uitgesloten moet worden dat in die maand ondergerapporteerd is vanwege voortdurende verstoringen van communicatiediensten als internet en telefoon in die periode waarin de militaire machtsovername plaatsvond.¹¹⁷

2.1.2

Cijfers van ACLED

De veiligheidstrends door de jaren heen worden geïllustreerd door de volgende grafieken en visuele overzichten gebaseerd op de data over aantallen doden en burgerdoden verzameld door ACLED. Gegevens van ACLED zijn gebaseerd op openbare secundaire bronnen. Dit kan leiden tot een onderschatting van het aantal

¹¹⁴ IDMC, *Country profile Sudan*, <https://www.internal-displacement.org/countries/sudan>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

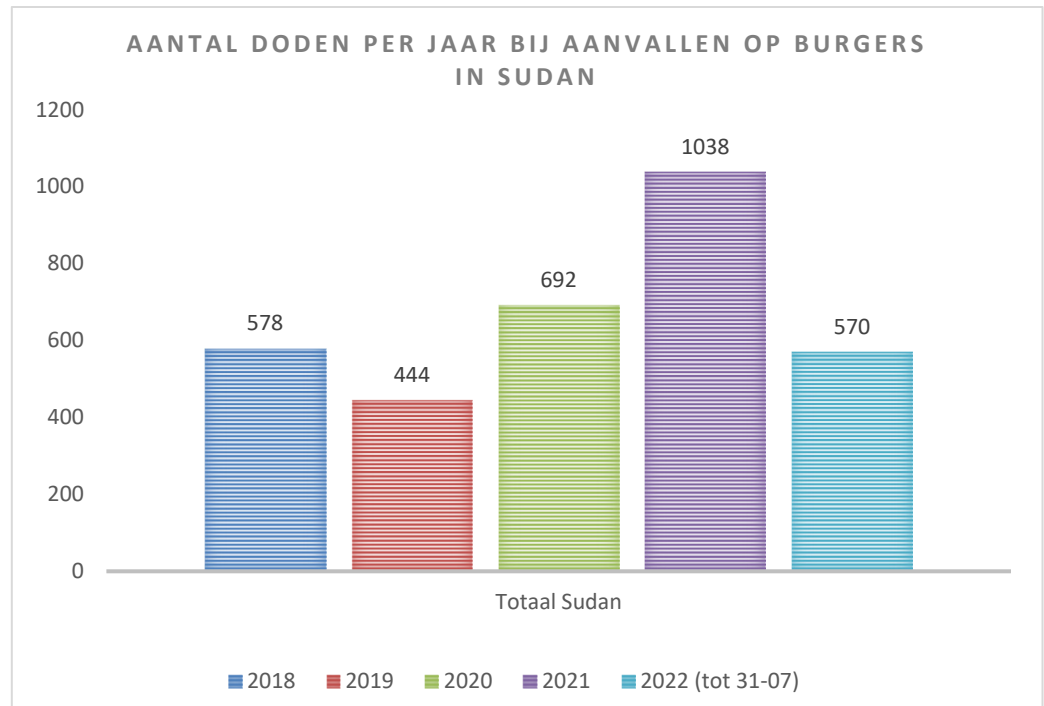
¹¹⁵ UNOCHA, *Sudan: West Darfur State profile. Updated march 2022*, 13 april 2022; UNOCHA, *Sudan: South Darfur State profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.

¹¹⁶ UNITAMS werd op 3 juni 2020, middels resolutie 2524, opgericht door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (UNSC). De bedoeling van de VN-missie was om, middels nauwe samenwerking met de Sudanese transitie-regering en de burgers van Sudan, de transitie te ondersteunen. UNITAMS is een politieke en civiele missie waarvan het mandaat geen vredeshandhaving omvat.

¹¹⁷ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 4.

incidenten en het aantal dodelijke slachtoffers.¹¹⁸ De onderstaande grafieken zijn bedoeld om een trend aan te geven.

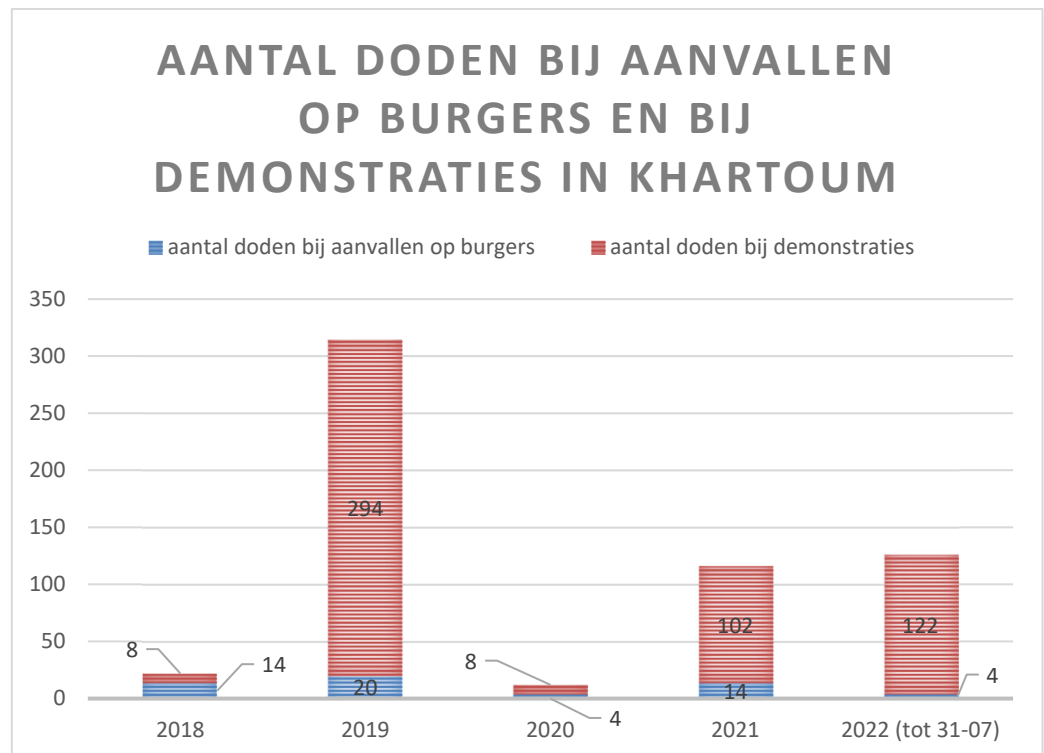
Sudan

Figuur 4. Aantallen doden bij aanvallen op burgers per jaar: Sudan. Bron: ACLED.

Deelstaat Khartoum

¹¹⁸ Data over dodelijke slachtoffers in secundaire berichten is vaak subjectief en onnauwkeurig weergegeven. ACLED gebruikt de meest conservatieve schatting van het dodenaantal. Wanneer het exacte aantal doden niet wordt weergegeven in de bron gebruikt ACLED de tekst om een inschatting te maken van het aantal doden ('10' voor 'tientallen doden', '100' voor 'honderden doden' et cetera). Voor meer informatie over de methodologie, zie ACLED, *Methodology Guides*, <https://acleddata.com/resources/#methodology>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

Figuur 5. Aantallen doden bij aanvallen op burgers en bij demonstraties: Khartoum. Bron: ACLED.

2.1.3

Veiligheidssituatie in Darfur

Tijdens de verslagperiode nam het geweld in Darfur toe, met name sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021. Eind 2021 was sprake van een grotere toename van geweldsincidenten ten opzichte van dezelfde maanden in 2020.¹¹⁹ In 2021 bleef het geweld langer aanhouden, waren er meer incidenten en werden meer burgers dan normaal getroffen door het geweld.¹²⁰ De toegenomen aanwezigheid en het gebruik van wapens en munitie zorgde voor een toename in criminaliteit en intercommunale veiligheidsincidenten. Gewapende Arabische milities en aanhangers daarvan bleven dorpen aanvallen en plunderen waarbij burgers gedood of verkracht werden of gedwongen verdwenen.¹²¹ Volgens het RVI kon het toenemende geweld herleid worden tot de vrees van Arabische gemeenschappen om hun macht te verliezen ten opzichte van niet-Arabische gemeenschappen.¹²²

Hoewel de Sudanese regering enkele maatregelen nam om de toegenomen gewelddadige confrontaties in verschillende delen van Darfur aan te pakken, oordeelde het UN Panel of Experts dat de meeste reacties traag waren.¹²³ De Sudanese regering leek geen capaciteit te hebben om in heel Darfur veiligheidstroepen in te zetten voor de bescherming van burgers en voor het de-escaleren van spanningen of geweld. De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten

¹¹⁹ Het droge seizoen, van oktober tot april, is de periode waarin nomaden migreren om hun vee naar andere weidegronden te brengen. In dit seizoen neemt gewoonlijk het aantal conflicten tussen nomaden en landbouwers toe; UNDP, *Nomads' settlement in Sudan: Experiences, lessons and future action*, 2006, p. 5.

¹²⁰ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

¹²¹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 33; ACJPS, *Darfur: Security continues to deteriorate amidst surge of arbitrary attacks against civilians*, 26 februari 2022; UNITAMS, *UNITAMS SRSG Mr Volker Perthes remarks to the Security Council*, 24 mei 2022.

¹²² RVI, *Sudan rapid response update 2*, 4 februari 2022, p. 1-3.

¹²³ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 32-33.

stelde dat de gezamenlijke veiligheidstroepen zich naar verluidt in april 2022 terugtrokken toen geweld uitbrak in Kereinik (zie paragraaf 2.1.3.1).¹²⁴

De implementatie van het Juba-vredesakkoord en de uitdagingen ten aanzien van het vredesproces in de vijf deelstaten van Darfur wisselden per gebied. Het UN Panel of Experts maakte een onderscheid tussen de situatie in grote steden, in 'low hotspots' en 'high hotspots'. In de hoofdsteden van de vijf deelstaten van Darfur, zoals in Nyala (Zuid-Darfur), was er volgens het Panel sprake van een rechtsstaat en effectief staatstoezicht. Desondanks ontbrak het de lokale politie aan de noodzakelijke capaciteit en training.¹²⁵ In april 2022 werden voor het eerst in de geschiedenis van het conflict in Darfur de buitenwijken van Al-Geneina, de hoofdstad van West-Darfur, door milities aangevallen en moest het ziekenhuis zijn deuren sluiten vanwege het geweld.¹²⁶

In de *low hotspots* - met name in woonwijken - waren veiligheidstroepen (SAF en *Central Reserve Police*) in staat om de veiligheidssituatie onder controle te houden, ondanks spanningen tussen de RSF en de voormalig gewapende groepen. In de *high hotspots* - met name ontheemdenkampen waar de SLA-AW veel invloed uitoefende zoals in Kalma en Sortony - had de Sudanese regering weinig invloed. In deze ontheemdenkampen hadden mensen een voorkeur voor de aanwezigheid van non-statelijke diensten, zoals strijdkrachten van de AU, om in hun bescherming te voorzien, aldus een bron van het UN Panel of Experts.¹²⁷

In 2021 kondigden de autoriteiten in West-, Noord- en Zuid-Darfur de noodtoestand aan als gevolg van de onveiligheid, ongeremde intimidatie en geweld door gewapende milities op markten en andere openbare gebieden in dorpen en in ontheemden gemeenschappen.¹²⁸ Volgens het UN Panel of Experts zorgden een toxische mix van toegenomen criminaliteit, onveiligheid en intercommunaal geweld voor een verslechterde situatie ten aanzien van de bescherming van burgers.¹²⁹

Van juli tot en met augustus 2022 bezocht Hemedti de staten West, Centraal en Noord Darfur. Volgens eigen zeggen bracht hij tijdens dit bezoek vele verzoeningen tot stand tussen bevolkingsgroepen.¹³⁰

¹²⁴ HRW, *Sudan: New deadly attacks in West Darfur*, 22 juni 2022; UN, *Sudan: Bachelet appalled by Darfur killings, warns against escalation*, 27 april 2022.

¹²⁵ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 8.

¹²⁶ Médecins Sans Frontières, *West Darfur- Sudan: Violent attacks leave tens of thousands without access to healthcare*, 29 april 2022; Vertrouwelijke bron, 29 april 2022.

¹²⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 8.

¹²⁸ Het constitutioneel akkoord van 2019 stelt dat de Soevereine Raad een noodtoestand kan afkondigen. Onder voorwaarden kan het kabinet voor het gehele land of een deel ervan maatregelen nemen om de veiligheid van het land te beschermen. Die voorwaarden zijn dat de noodtoestand moet worden goedgekeurd door de Wetgevende Raad, en nooit mag leiden tot een beperking van het recht op leven, bescherming tegen slavernij of mishandeling en marteling of van het principe van non-discriminatie op basis van ras, geslacht, religieuze overtuiging, handicap, of de rechten op een eerlijk proces. In de praktijk werden de gestelde voorwaarden niet gerespecteerd. Zo was de noodverordening van 24 december 2021 die vergaande bevoegdheden gaf aan de veiligheidstroepen in strijd met het constitutionele document, en werd het recht op leven tijdens demonstraties niet gerespecteerd; Comparative Constitutions Project, *Sudan's constitution of 2019*, 27 april 2022; UNOCHA, *Sudan: Conflict - Flash update #11 West Darfur. As of 6 April 2021*, 6 april 2021; Radio Dabanga, *Third day of violence in West Darfur*, 7 april 2021; UNSC, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021, p. 5; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021; Radio Dabanga, *State of emergency declared in North Darfur localities to secure harvest*, 20 oktober 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 4; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022.

¹²⁹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 32.

¹³⁰ Vertrouwelijke bron, 11 augustus 2022.

2.1.3.1 Gewelddadige incidenten in Darfur

In deze paragraaf volgt een overzicht van enkele gewelddadige incidenten die tijdens de verslagperiode in Darfur plaatsvonden. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Tussen 3 en 7 april 2021 vonden in de stad Al-Geneina (West-Darfur) gevechten plaats tussen Masalit en Arabische nomaden.¹³¹ Volgens de VN kwamen daarbij minstens 144 personen om het leven en raakten minstens 232 personen gewond.¹³²

Verder kwamen op 5 juni 2021 minstens 36 personen om het leven en raakten 32 personen gewond bij gevechten tussen leden van de niet-Arabische Fallata bevolkingsgroep en de Arabische Ta'isha bevolkingsgroep in Um Dafuq (Zuid-Darfur).¹³³

Sinds augustus 2021 vielen Arabische milities binnenlandse ontheemden aan, die terugkeerden naar Tawila (Noord-Darfur) om het land te bewerken.¹³⁴

Op 17 november 2021 vonden in Jebel Moon (West-Darfur) gevechten plaats tussen leden van de Rizeigat en de niet-Arabische Misseriya Jebel.¹³⁵ Volgens UNOCHA kwamen daarbij minstens 43 personen om het leven.¹³⁶

Voorts kwamen tussen 1 en 10 december 2021 bij gevechten tussen Arabische nomaden en leden van niet-Arabische bevolkingsgroepen in een ontheemdenkamp en naburige dorpen in de omgeving van Kereneik en Jebel Moon (West-Darfur) minstens 129 personen om het leven.¹³⁷

Op 21 januari 2022 kwamen in een dorp ten westen van Al-Geneina (West-Darfur) negen personen om een leven bij gevechten tussen Arabische nomaden en Masalit.¹³⁸

Tussen 5 en 15 maart 2022 vonden in Jebel Moon (West-Darfur) gevechten plaats tussen leden van de Rizeigat en de niet-Arabische Misseriya Jebel. Daarbij kwamen

¹³¹ Reuters, *Forty dead as violence escalates in Sudanese city of El Geneina*, 6 april 2021; Al Jazeera, *Death toll rises from fighting in Sudan's West Darfur*: UN, 6 april 2021; TRT World, *Fighting halts in Sudan's Darfur but deaths soar beyond 130*, 8 april 2021; OHCHR, *Press briefing notes on violence in West Darfur*, 9 april 2021; BBC News, *Sudan's Darfur conflict's latest surge in violence displaces thousands*, 21 juli 2021; FIDH, *Delays and dilemmas*, november 2021, p. 28.

¹³² UNGA, *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 3.

¹³³ MEE, *Sudan: Dozens killed in tribal fighting in Darfur region*, 7 juni 2021; Crisis24, *Sudan: Heightened tensions likely in South Darfur State after tribal fighting in Um Dafuq area leaves at least 36 people dead June 5*, 7 juni 2021; MEMO, *Sudan: 36 killed, 32 injured in tribal clashes in Darfur*, 8 juni 2021; Radio Dabanga, *At least 36 die in South Darfur clashes*, 8 juni 2021; UNGA, *A/HRC/48/46*, 27 juli 2021, p. 3; UNSC, *S/2021/766*, 1 september 2021, p. 3-4.

¹³⁴ Radio Dabanga, *Armed men attack villages in North Darfur's Tawila*, 2 augustus 2021; NRC, *Sudan: Continued conflict in Darfur causes massive displacements*, 8 december 2021.

¹³⁵ Radio Dabanga, *West Darfur violence leaves at least 21 dead, thousands displaced*, 22 november 2021; Al Jazeera, *Dozens killed in clashes in Sudan's restive Darfur*, 25 november 2021; The New York Times, *Fresh violence in Darfur adds to Sudan's crises*, 26 november 2021; Sudan Tribune, *24 people killed in Jebel Moon tribal violence: Darfur acting governor*, 27 november 2021.

¹³⁶ OCHA, *Sudan: Jebel Moon inter-communal conflict, flash update No. 01*, 25 november 2021, p. 1.

¹³⁷ Al Jazeera, *Tribal violence kills 24 in Sudan's Darfur: Aid group*, 5 december 2021; The Arab Weekly, *Sudan in danger as death toll in Darfur tribal clashes mounts*, 9 december 2021; Al Jazeera, *Dozens killed, thousands displaced in wave of Darfur violence*, 10 december 2021; IOM, *DTM Sudan: Kereneik (Kereneik town), West Darfur, update 2*, 11 december 2021; NRC, *Sudan: Tens of thousands flee after deadly attacks in West Darfur*, 25 april 2022; OCHA, *Sudan. Inter-communal conflict – Kereneik & Ag Geneina, West Darfur flash update No. 03*, 2 mei 2022, p. 4; UNGA, *A/HRC/50/22*, 9 mei 2022, p. 11-12.

¹³⁸ UNOCHA, *Sudan: Conflict in West Darfur – Flash update no. 01*, 27 januari 2022; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 8-9.

minstens 35 personen om het leven en raakten veertien personen gewond.¹³⁹ Op 18 juni 2022 ondertekenden vertegenwoordigers van beide bevolkingsgroepen een verzoeningsovereenkomst. Bij de vredesceremonie was onder meer Hemedti aanwezig.¹⁴⁰

Verder vonden tussen 29 en 31 maart 2022 in dorpen in de buurt van de stad Nyala (Zuid-Darfur) gevechten plaats tussen leden van de niet-Arabische Fallata en van de Rizeigat.¹⁴¹ Volgens de VN kwamen daarbij ongeveer 97 personen om het leven en vielen 87 gewonden.¹⁴² Op 13 juni 2022 ondertekenden vertegenwoordigers van de Fallata en de Rizeigat in Nyala een verzoeningsovereenkomst.¹⁴³

Tussen 22 en 24 april 2022 vonden aanvallen plaats van Arabische nomaden op Masalit in de omgeving van Kereinik en in de omgeving van Al-Geneina (West-Darfur). Milities vielen het ontheemdenkamp van Kereinik aan, waarna het geweld oversloeg naar de hoofdstad van West-Darfur, Al-Geneina. Volgens getuigen waren leden van de RSF betrokken bij de aanvallen, al kon niet vastgesteld worden of dit in opdracht of met goedkeuring was van Hemedti.¹⁴⁴ Op 26 april 2022 verklaarde de gouverneur van West-Darfur dat in Kereinik 201 personen om het leven waren gekomen en ongeveer 103 personen gewond waren geraakt.¹⁴⁵ Volgens het Sudanese ministerie van Gezondheid kwamen in Kereinik 210 personen om het leven en in Al-Geneina 11 personen.¹⁴⁶

Voorts vonden tussen 6 en 11 juni 2022 gevechten plaats tussen leden van de Rizeigat en de niet-Arabische Gimir in de omgeving van Kulbus (West-Darfur). Daarbij vonden ook aanvallen plaats op Gimir-dorpen in Noord-Darfur. Volgens verschillende bronnen kwamen daarbij minstens 125 personen om het leven, onder wie vijf kinderen.¹⁴⁷ Volgens UNOCHA raakten 77 kinderen vermist.¹⁴⁸ Ongeveer 50.000 mensen raakten ontheemd als gevolg van de conflicten tussen de Gimir- en Rizeigat-gemeenschappen in West-Darfur.¹⁴⁹

¹³⁹ AA, *Death toll from Sudan's Darfur clashes rises to 35: Medics*, 12 maart 2022; Al Jazeera, *17 dead after armed group attack in Sudan's Jabal Moon*, 17 maart 2022; NRC, *Sudan: Outcry over increasing violence in Darfur as villages are bunt to the ground*, 18 maart 2022; UNSC, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 11.

¹⁴⁰ BBCM, *Sudan deputy leader visits Darfur for tribal peace deal*, 18 juni 2022; Sudan Telegraph, *Daglo arrives in West Darfur – Sudan news*, 18 juni 2022; Sudan Telegraph, *Speech of the vice-president of the Sovereignty Council on the reconciliation between Misseriya...*, 18 juni 2022; Sudan Telegraph, *Hemedti pays compensation. Signing a peace agreement between Rizeigat and Misseriya*, 19 juni 2022; Radio Dabanga, *Hemeti attends tribal reconciliation and asserts RSF role on Sudan stage*, 20 juni 2022.

¹⁴¹ Radio Dabanga, *At least 10 killed, two villages burned in deadly Darfur tribal clash*, 31 maart 2022; AP News, *Sudan orders use of military to stop Darfur tribal fighting*, 1 april 2022; The Defense Post, *Sudan's Darfur clashes kill 45: Officials*, 1 april 2022.

¹⁴² UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/400)*, 17 mei 2022, p. 3.

¹⁴³ SUNA, *Fallata and Rezeigat tribes sign reconciliation document in Nyala*, 13 juni 2022; Sudan Tribune, *Minnawi commands security forces in Darfur including RSF: Daglo*, 14 juni 2022.

¹⁴⁴ Al Jazeera, *At least 168 killed in violence in Sudan's Darfur: Aid group*, 24 april 2022; MEE, *Sudan: Clashes between Arab tribesmen and farmers kill at least 160 people in Darfur*, 24 april 2022; The Defense Post, *Clashes in Sudan's West Darfur killed over 210: Governor*, 27 april 2022; UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict – Kereneik & Ag Geneina, West Darfur flash update no. 03*, 2 mei 2022, p. 1; Al Jazeera, *'They killed everything': Darfur survivor recounts deadly attack*, 5 mei 2022; Vertrouwelijke bron, 28 april 2022.

¹⁴⁵ Sudan Tribune, *201 killed in West Darfur tribal violence: governor*, 26 april 2022.

¹⁴⁶ WHO, *Sudan – West Darfur: Emergency situation report, issue 1*, 1 mei 2022.

¹⁴⁷ Crisis24, *Sudan: Clashes in West Darfur, South Kordofan states leave 27 people dead as of June 8*, 8 juni 2022; BBCM, *At least 17 killed in tribal clashes in Sudan's West Darfur*, 8 juni 2022; Radio Dabanga, *West Darfur: 15 dead in 'dangerous and out of control' Jebel Moon clashes*, 8 juni 2022; Sudan Tribune, *Over hundred killed in fresh tribal clashes in West Darfur*, 13 juni 2022; Radio Dabanga, *West Darfur clashes: 100 dead, 15,600 displaced*, 13 juni 2022; Al Jazeera, *100 people killed in Sudan's Darfur due to land dispute: UN*, 13 juni 2022; Radio Dabanga, *OCHA Sudan: More than 125 killed in Kulbus conflict and more than 18,300 affected by Abu Jubeiha clashes*, 14 juni 2022; AP News, *UN says latest bout of tribal violence in Sudan killed 145*, 14 juni 2022; NRC, *Bijna honderd doden bij gevechten in West-Darfur*, 15 juni 2022.

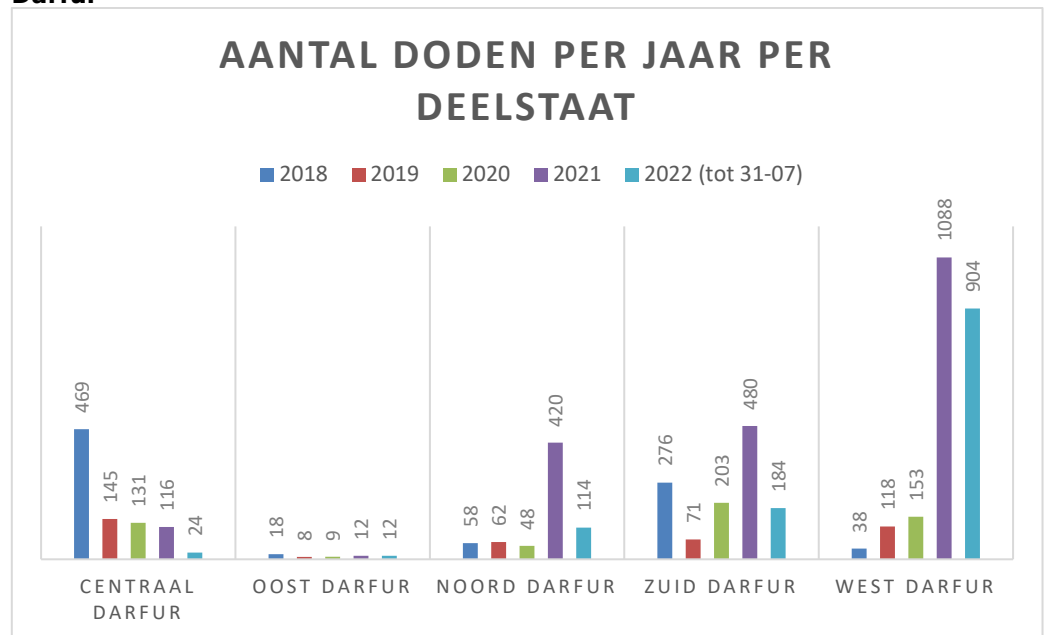
¹⁴⁸ UNOCHA, *Sudan: Conflict in Kulbus locality, West Darfur, situation report no. 01*, 20 juni 2022, p. 1.

¹⁴⁹ UNOCHA, *Sudan: Conflict in Kulbus locality, West Darfur. Flash update no. 01*, 14 juni 2022.

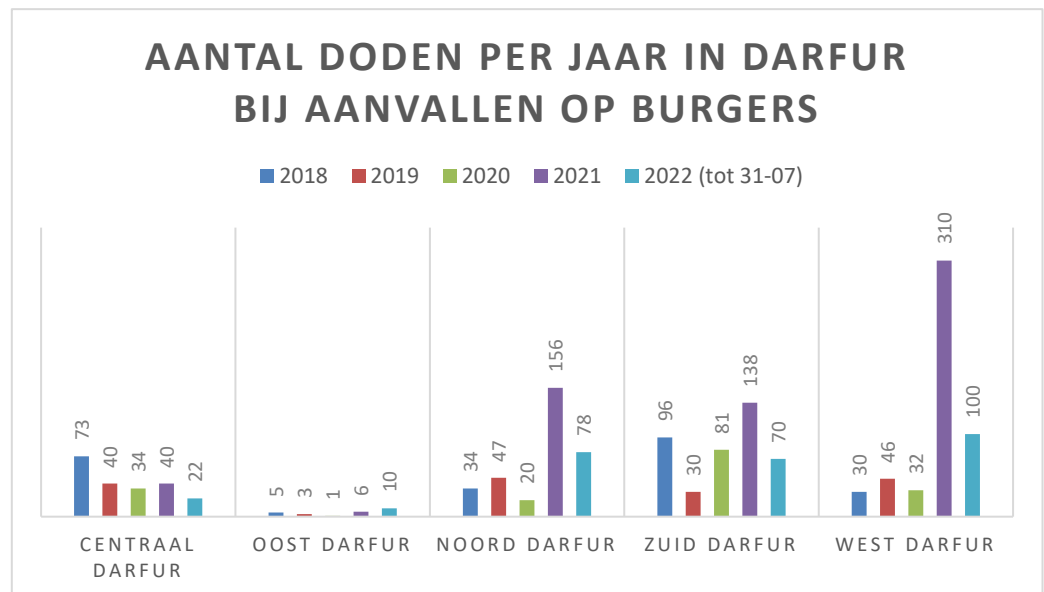
2.1.3.2 Dodelijke slachtoffers in Darfur

In onderstaande figuren 6 en 7 is, op basis van gegevens van ACLED, inzichtelijk gemaakt wat de trend is ten aanzien van het aantal doden en het aantal burgerdoden als gevolg van geweld in de verschillende deelstaten van Darfur. Gegevens van ACLED zijn gebaseerd op openbare secundaire bronnen. Dit kan leiden tot een onderschatting van het aantal incidenten en het aantal dodelijke slachtoffers.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Data over dodelijke slachtoffers in secundaire berichten is vaak subjectief en onnauwkeurig weergegeven. ACLED gebruikt de meest conservatieve schatting van het dodenaantal. Wanneer het exacte aantal doden niet wordt weergegeven in de bron gebruikt ACLED de tekst om een inschatting te maken van het aantal doden ('10' voor 'tientallen doden', '100' voor 'honderden doden', et cetera. Voor meer informatie over de methodologie, zie ACLED, *Methodology Guides*, <https://acleddata.com/resources/#methodology>.

Darfur

Figuur 6. Aantallen doden als gevolg van geweld per jaar: Darfur. Bron: ACLED.

Figuur 7. Aantallen burgerdoden als gevolg van geweld per jaar: Darfur. Bron: ACLED.

2.1.4**Veiligheidssituatie in de Twee Gebieden**

De benaming Twee Gebieden verwijst naar delen van de deelstaten Zuid-Kordofan en Blue Nile. In deze gebieden bleven conflicten over toegang tot grond aanhouden en tot burgerslachtoffers leiden. Zuid-Kordofan bleef op West-Darfur na de deelstaat met de meeste burgerslachtoffers (zie figuur 1). In januari 2022 verlengde de regering het eenzijdig staakt-het-vuren met de gewapende groepen die het vredesakkoord niet ondertekend hebben.¹⁵¹ Sinds de ondertekening van het Juba-vredesakkoord is SPLM-N/Agar de dominante politieke macht in Blue Nile (zie ook paragraaf 1.3). Omdat andere gemeenschappen, en met name die van de SPLM-

¹⁵¹ Sudan Tribune, *Sudan extends ceasefire with holdout groups*, 23 januari 2022.

N/Al-Hilu niet betrokken zijn bij het vredesproces, bleef nieuw geweld dreigen.¹⁵² Volgens berichten raakten de SPLM-N facties in oktober 2021 slaags bij Kajor in Zuid-Kordofan.¹⁵³ Naast intercommunaal geweld is er met name in Zuid-Kordofan veel crimineel geweld en geweld rondom waardevolle natuurlijke bronnen zoals goud.¹⁵⁴ Humanitaire toegang tot de Twee Gebieden is nog steeds problematisch.¹⁵⁵

Medio juli 2022 braken op verschillende plaatsen in Blue Nile gevechten uit tussen Hausa en andere bevolkingsgroepen, waaronder in de steden Al-Damazin en Al-Roseires. Daarbij werden winkels en huizen in brand gestoken. Sommige media berichtten dat de onlusten begonnen naar aanleiding van de dood van een boer, maar zeker was dat toegang tot land een rol speelde in de vijandigheid tussen de verschillende bevolkingsgroepen.¹⁵⁶ De autoriteiten schakelden het leger en de RSF in om de situatie onder controle te brengen.¹⁵⁷ Zij stelden in de steden Al-Damazin en Al-Roseires met ingang van 16 juli 2022 voor de duur van een maand een avondklok in.¹⁵⁸ Naar aanleiding van de gebeurtenissen in Blue Nile gingen vanaf 18 juli 2022 leden van de Hausa-bevolkingsgroep in verschillende plaatsen in Sudan de straat op om te protesteren, onder meer in de hoofdstad Khartoum en in steden in de deelstaten Noord-Kordofan, Sennar, Gedaref, Kassala en Port Sudan.¹⁵⁹ In Kassala vielen daarbij minstens drie doden.¹⁶⁰ Op 20 juli 2022 verklaarde een deelstaatminister dat bij het geweld in Blue Nile minstens 105 doden waren gevallen en ongeveer 291 gewonden.¹⁶¹ De nieuwswebsite *Al-Rakoba* berichtte op 19 juli 2022 dat het dodental was opgelopen tot 242 en dat er minstens 199 gewonden waren.¹⁶² Op 26 juli 2022 verklaarde de gouverneur, luitenant-generaal Ahmed Al-Omda Badi, dat de rust in Blue Nile was teruggekeerd.¹⁶³

In onderstaande figuren is, op basis van gegevens van ACLED, inzichtelijk gemaakt wat de trend is ten aanzien van het aantal doden en aantal burgerdoden als gevolg van geweld in de deelstaten Blue Nile en Zuid-Kordofan. Gegevens van ACLED zijn

¹⁵² RVI, *Sudan rapid response update 3*, 1 april 2022, p. 1.

¹⁵³ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 4-5.

¹⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

¹⁵⁵ UNICEF, *Sudan. Humanitarian situation report. Third quarter 2021*, 3 september 2021, p. 3; NRC, *NRC Sudan. Annual report 2021*, 11 april 2022, p. 6.

¹⁵⁶ BBCM, *Briefing: Sudan imposes curfew as 31 killed in ethnic fighting*, 16 juli 2022; Al Jazeera, *Dozens killed in tribal clashes in Sudan's Blue Nile state*, 16 juli 2022; BBCM, *Sudanese university suspends classes after tribal violence*, 17 juli 2022; UNOCHA, *Sudan: Conflict – El Roseires locality, Blue Nile State flash update no. 01*, BBCM, *Sudan's Blue Nile clashes death toll rises to 65*, 17 juli 2022; Al Jazeera, *Death toll from tribal clashes in Sudan soars to 65: Official*, 17 juli 2022; The Guardian, *Sudan: scores of people killed in tribal clashes in Blue Nile state*, 17 juli 2022; Radio Dabanga, *Sudan: At least 65 dead, 150 injured in intercommunal clashes*, 18 juli 2022; Al Jazeera, *What is behind the tribal violence in Sudan's Blue Nile state*, 19 juli 2022; BBCM, *Sudan braces for protests over deadly tribal clashes*, 23 juli 2022; BBC News, *Hausas in Sudan: The pilgrims' descendants fighting for acceptance*, 23 juli 2022.

¹⁵⁷ BBCM, *Briefing: Sudan deploys more troops to quell clashes in Blue Nile state*, 18 juli 2022; BBCM, *Sudan troops reach conflict-hit blue Nile, Kassala states*, 19 juli 2022.

¹⁵⁸ Crisis24, *Sudan: Security curfew in place due to communal violence in Er Roseires and Ad Damazin, Blue Nile State, as of July 16*, 16 juli 2022; VOA, *Curfew declared in Sudanese towns after deadly clashes*, 16 juli 2022; UNOCHA, *Sudan: Conflict – Ar Rusayris locality, Blue Nile State flash update no. 04*, 25 juli 2022.

¹⁵⁹ France 24, *Thousands of Sudan's Hausa protest after deadly clashes over land*, 19 juli 2022; BBCM, *Protests erupt in Sudan capital over Blue Nile ethnic clashes*, 19 juli 2022.

¹⁶⁰ ABC News, *Sudan official: Death toll from days of tribal clashes at 79*, 19 juli 2022; BBCM, *Death toll from Sudan tribal fighting rises to 242, reports say*, 19 juli 2022.

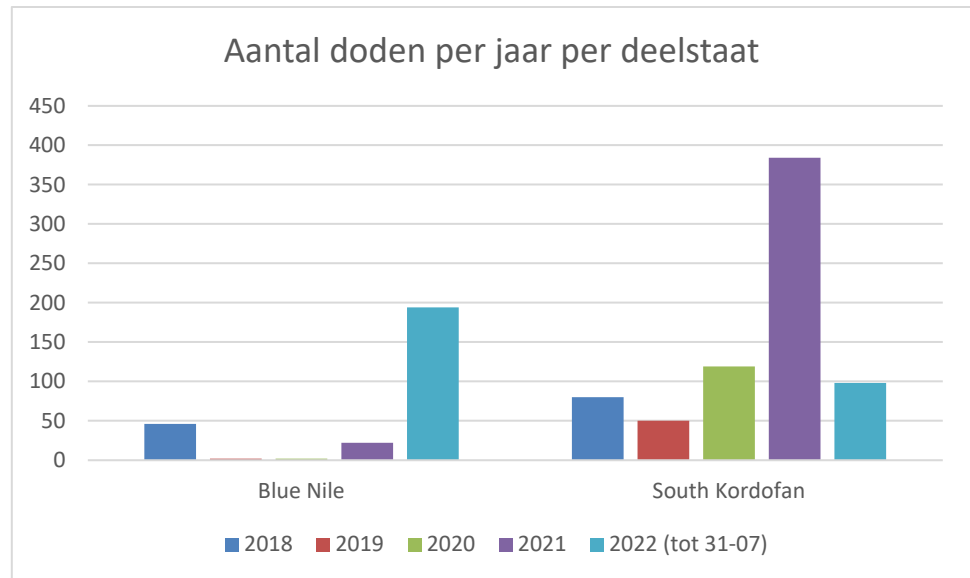
¹⁶¹ Sudan Tribune, *79 killed in tribal violence in Sudan's Blue Nile*, 18 juli 2022; The Washington Post, *Sudan official: Death toll from days of tribal clashes at 79*, 19 juli 2022; Sudan Tribune, *UN official deeply concerned over violence in Blue Nile State*, 19 juli 2022; Le Monde, *Sudan: Authorities raise death toll to 105 in Blue Nile land dispute*, 20 juli 2022.

¹⁶² BBCM, *Death toll from Sudan tribal fighting rises to 242, reports say*, 19 juli 2022.

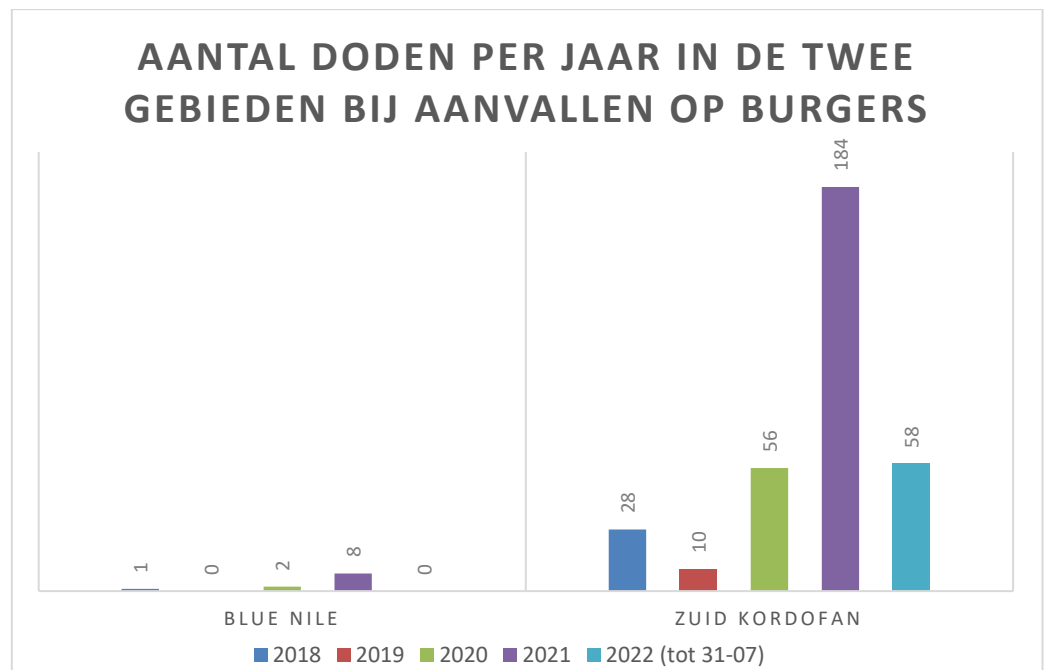
¹⁶³ Sudan Telegraph, *Governor of the Blue Nile: The return of those affected by the events to their villages*, 26 juli 2022; BBCM, *Life 'returns to normal' in Sudan's Blue Nile after clashes*, 27 juli 2022.

gebaseerd op openbare secundaire bronnen. Dit kan leiden tot een onderschatting van het aantal incidenten en het aantal dodelijke slachtoffers.¹⁶⁴

Blue Nile en Zuid-Kordofan

Figuur 8. Aantallen doden als gevolg van geweld per jaar: Twee Gebieden. Bron: ACLED.

Figuur 9. Aantallen burgerdoden als gevolg van geweld per jaar: Twee Gebieden. Bron: ACLED.

¹⁶⁴ Data over dodelijke slachtoffers in secundaire berichten is vaak subjectief en onnauwkeurig weergegeven. ACLED gebruikt de meest conservatieve schatting van het dodenaantal. Wanneer het exacte aantal doden niet wordt weergegeven in de bron gebruikt ACLED de tekst om een inschatting te maken van het aantal doden ('10' voor 'tientallen doden', '100' voor 'honderden doden' et cetera. Voor meer informatie over de methodologie, zie ACLED, Methodology Guides, <https://acleddata.com/resources/#methodology>.

2.1.5 *Al-Fashaqa*

Al-Fashaqa, op de grens tussen Sudan (de staat Gedaref) en Ethiopië, bleef een actief conflictgebied.¹⁶⁵ Ook in de verslagperiode hadden internationale en humanitaire actoren geen toegang tot het gebied.¹⁶⁶ Op 27 juni 2022 beschuldigden de Sudanese autoriteiten Ethiopië ervan zeven Sudanese militairen en een burger te hebben geëxecuteerd en vervolgens ten toon te hebben gesteld aan het publiek. Volgens de Ethiopische autoriteiten betrof het een incident tussen Sudanese militairen die de grens met Ethiopië waren overgestoken en een lokale militie. De Sudanese autoriteiten stelden dat zij 'passende maatregelen' zouden nemen.¹⁶⁷ Al-Burhan en de Ethiopische premier Abiy Ahmed kwamen vervolgens tijdens een IGAD-bijeenkomst op 5 juli 2022 overeen dat zij de crisis via diplomatieke kanalen zouden oplossen en geen geweld zouden gebruiken.¹⁶⁸ Verschillende commentatoren hebben gesteld dat het conflict voor beide staatslieden kan fungeren als bliksemafleider voor binnenlandse problemen.¹⁶⁹

2.2 Soorten geweld

2.2.1 *Intercommunaal geweld*

Geweldsincidenten gedurende de verslagperiode betroffen voornamelijk intercommunaal geweld, vaak, maar niet uitsluitend, tussen Arabische bevolkingsgroepen enerzijds en niet-Arabische bevolkingsgroepen anderzijds. De gebieden waar dit geweld het meest voorkwam waren de vijf deelstaten van Darfur en Zuid-Kordofan. In Zuid-Kordofan en West-, Zuid- en Noord-Darfur werd door de gouverneurs de noodtoestand uitgeroepen.¹⁷⁰

In Darfur leven Arabische en niet-Arabische bevolkingsgroepen naast elkaar. In publicaties over Darfur wordt vaak onderscheid gemaakt tussen gemeenschappen van veehouders en landbouwers. De nadruk wordt dan in de eerste plaats gelegd op het productiesysteem van een bepaalde groep en daarna pas op etnische afkomst.¹⁷¹ De Fur- en Masalit-bevolkingsgroepen, die beiden niet-Arabisch zijn, staan bijvoorbeeld bekend als landbouwers, terwijl leden van de Arabische Rizeigat bekend staan als nomadische veehouders. In publicaties wordt niet altijd onderscheid gemaakt tussen Arabische en niet-Arabische groepen. In beide gevallen zijn de kwalificaties een simplificatie van een complexere werkelijkheid.¹⁷²

¹⁶⁵ Al Jazeera, *Sudan denies occupying Ethiopian territory in contested region*, 28 januari 2021; Arab News, *Fashaqa flashpoint: Sudanese dream of reclaiming fertile land*, 19 maart 2021; Al-Monitor, *Ethiopia denies role in deadly Sudan border attack*, 29 november 2021.

¹⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

¹⁶⁷ Al Jazeera, *Sudan recalls envoy to Ethiopia after execution of seven soldiers*, 27 juni 2022; Sudan Tribune, *Ethiopia says Sudanese soldiers were killed by local militia group*, 27 juni 2022; Africanews, *Ethiopia again denies killing seven Sudanese soldiers at disputed border area*, 1 juli 2022.

¹⁶⁸ Al Jazeera, *Ethiopian PM says agreed with Sudan's al-Burhan to settle dispute*, 5 juli 2022; Sudan Tribune, *Sudan, Ethiopia agree to hold bilateral talks on border dispute*, 5 juli 2022; Africanews, *Abiy, Sudan's Burhan hold talks in Nairobi after border clash*, 5 juli 2022; BBCM, *Ethiopia and Sudan to resolve border dispute 'peacefully'*, 6 juli 2022.

¹⁶⁹ ICG, *Containing the volatile Sudan-Ethiopia border dispute*, 24 juni 2021; The East African, *Sudan border skirmish diverts attention from domestic woes*, 2 juli 2022.

¹⁷⁰ UNOCHA, *Sudan: Conflict – Flash update #11 West Darfur. As of 6 April 2021*, 6 april 2021; Radio Dabanga, *Third day of violence in West Darfur*, 7 april 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021, p. 5; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021; Radio Dabanga, *State of emergency declared in North Darfur localities to secure harvest*, 20 oktober 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 4; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022.

¹⁷¹ Al Jazeera, *Dozens killed in clashes in Sudan's restive Darfur*, 25 november 2021; Tufts University, *Role of native administration in integrated natural resource management and conflict resolution in Central Darfur State, Sudan*, december 2021, p. 7.

¹⁷² Tufts University, *The conflict in Darfur, Sudan: Background and overview*, februari 2022, p. 15-19. USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 9.

Gedurende 2021 namen intercommunale spanningen en geweld toe, met name in Darfur. De veiligheidssituatie was in hoge mate volatiel en kenmerkte zich door geweld tussen sedentaire landbouwers en veehouders of nomadische gemeenschappen. De onderliggende oorzaken¹⁷³ van de conflicten bleven ongeadresseerd. Diepgewortelde spanningen tussen verschillende gemeenschappen resulteerden in aanvallen en vergeldingsaanvallen, waarbij honderden doden en gewonden vielen. Daarnaast was sprake van beschadiging en vernieling van bezit, veediefstallen en ontvoeringen, aldus bronnen van het UN Panel of Experts. Als gevolg van het geweld sloegen gedurende 2021 meer dan vierhonderdduizend burgers op de vlucht, onder wie personen die al ontheemd waren (zie ook hoofdstuk 5). Ook vluchtten Sudanezen in groten getale naar Tsjaad.¹⁷⁴

Concurrentie ten aanzien van schaarse natuurlijke hulpbronnen resulteerde in golven van geweld. Ernstige geweldsincidenten vonden gedurende 2021 met name plaats in de deelstaat West-Darfur, namelijk in Jebel Moon, Kereinik en Mornei. Hoewel de oorzaken van het conflict niet altijd duidelijk vast te stellen zijn, volgens het UN Panel of Experts, is het patroon wel vergelijkbaar. Veehouder-gemeenschappen vielen landbouwers aan als vergelding (vanuit hun perspectief) voor gedode verwanten of voor veediefstallen.¹⁷⁵ Niet alleen vielen er doden en gewonden en raakten mensen ontheemd, ook werden vrouwen - die het land bewerkten - hierbij vaak het slachtoffer van verkrachting.¹⁷⁶ De landbouwers, en met name ontheemden, zagen de geweldsincidenten als voortzetting van *janjaweed*¹⁷⁷-aanvallen.¹⁷⁸

2.2.2

Gevechten tussen gewapende groepen en veiligheidstroepen

Daarnaast waren er sporadisch gevechten tussen de veiligheidstroepen en de SLA-AW in Centraal- en Noord-Darfur. Dit speelde met name in het noorden van het Jebel Marra gebied tussen SLA-AW en een groep SAF-soldaten onder leiding van Al-Sadiq Foka, een voormalig SLA-AW commandant die zich in 2016 aansloot bij de SAF. Op 18 mei 2021 vond een incident plaats tussen de RSF en facties van de SLA-AW na spanningen over toegang tot land in Fanga Suk (Centraal-Darfur), in het noorden van het Jebel Marra gebied. De spanningen zorgden voor ontheemding van ruim 1.200 personen. Ook in Sortony (Noord-Darfur) vonden verscheidene malen confrontaties plaats tussen de SLA-AW en de SAF.¹⁷⁹

Op 1 september 2021 vonden er in Khartoum gevechten plaats tussen de veiligheidstroepen en de gewapende groep *Third Front-Tamazuj* (zie paragraaf 2.6).¹⁸⁰

¹⁷³ Onder de onderliggende oorzaken vallen gerechtigheid, verantwoording en verzoening, compensatie en reparaties voor ontheemden en vluchtelingen, ontwikkeling van de sectoren voor nomaden en veehouders in de regio van Darfur, toegang tot land en *hawakeer* (land dat traditioneel gebruikt wordt door een bepaalde gemeenschap).

¹⁷⁴ UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-December 2021)*, 18 januari 2022; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 25..

¹⁷⁵ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 28.

¹⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

¹⁷⁷ Van oudsher werden de *janjaweed* - wat 'gewapende man te paard' zou betekenen - bewapend door de Sudanese regering. Deze milities werden ingezet om buitenlandse aanvallen en binnenlandse rebellenbewegingen af te weren. Er zijn verschillende nationale veiligheidstroepen, of componenten daarvan, die voortkomen uit voormalige *janjaweed* milities. De RSF is daar het bekendste voorbeeld van, maar ook de *Border Guard Forces* onder leiding van Musa Hilal bestonden uit *janjaweed* milities, net als de *Central Reserve Police* (ook wel 'Abu Tera' genoemd).

¹⁷⁸ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 28.

¹⁷⁹ IOM, *DTM Sudan: Shamal Jabal Marrah, Central Darfur. Update 1*, 6 juni 2021; UNOCHA, *Sudan: Sortony (North Darfur) flash update no. 01*, 4 augustus 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021, p. 4; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 31.

¹⁸⁰ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021, p. 4.

2.2.3

Gevechten tussen (facties van) gewapende groepen onderling

Onderlinge strijd tussen SLA-AW loyalisten onder leiding van Abdelgadir Abdelrahman Ibrahim, bekend als 'Gaddura', en de dissidente factie onder leiding van Mubarak Waldoek (ook wel Mubakar Aldouk) en Zanoun Abdulshafi nam aanzienlijk af gedurende 2021. De dissidente factie bleef geïnteresseerd om zich aan te sluiten bij het vredesbesprekingen.¹⁸¹ Volgens het UN Panel of Experts was er gedurende 2021 sprake van een de facto bestand tussen de twee SLA-AW-facties in het Jebel Marra gebied. Dit bestand was het gevolg van interventies door lokale burgers en traditionele leiders.¹⁸² Tussen 15 en 21 juli 2022 vonden enkele gevechten plaats tussen SLA-AW-facties in Sharg al-Jabal (Zuid-Darfur). Daarbij kwamen drie personen om het leven.¹⁸³

Hoewel de onderlinge strijd tussen SLA-AW-facties in 2021 afnam, bleven burgers slachtoffer van intimidaties door strijders, met name als zij verdacht werden van het steunen van een rivaliserende factie. Zo konden burgers het land in sommige gebieden ten oosten van Feina (Zuid-Darfur) niet bewerken omdat zij dan risico liepen op aanvallen door strijders van de factie van Zanoun Abdulshafi. In gebieden onder controle van de Sudanese regering bleven veiligheidstroepen sommige burgers, met name handelaars, intimideren en soms arresteren wanneer zij vermeende banden hadden met de SLA-AW.¹⁸⁴

In Kajor (Zuid-Kordofan) vielen in oktober 2021 volgens berichten strijders van de SPLM-N/AI-Hilu een kamp van de SPLM-N/Agar aan. De SPLM-N/Agar, een ondertekenaar van het Juba-vredesakkoord, zou in dat kamp een militaire training gehouden hebben.¹⁸⁵

2.2.4

Optreden door veiligheidstroepen bij demonstraties

Gedurende de gehele verslagperiode vonden demonstraties plaats, vooral in aanloop naar en na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021. Hierbij vielen doden en gewonden, aangezien de veiligheidstroepen bij het optreden tegen de demonstraties volgens berichten traangas gebruikten en met scherp schoten. Ook waren er persberichten over (groeps-)verkrachtingen en seksueel geweld door veiligheidstroepen.¹⁸⁶ Op 7 juni 2022 stelde de *Central Committee of Sudanese Doctors*¹⁸⁷ dat sinds 25 oktober 2021 meer dan honderd burgers, onder wie minderjarigen, tijdens de protesten om het leven waren gekomen.¹⁸⁸ In februari 2022 hadden de artsen 2.500 gewonden geregistreerd.¹⁸⁹ Volgens een bron vielen er vanaf het moment van de overeenkomst tussen Al-Burhan en Hamdok, eind november 2021, minder doden tijdens de demonstraties dan in de periode 25 oktober tot en met eind november 2021. Dit had volgens deze bron vooral te maken

¹⁸¹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 18.

¹⁸² UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 17.

¹⁸³ UNOCHA, *Sudan: Conflict in South Darfur, North Darfur flash update no. 01*, 24 juli 2022; Sudan Tribune, *Fighting in South Darfur State displaces over 2,000 families: UN*, 24 juli 2022; BBCM, *Western Sudan rebel clashes kill three, displace thousands*, 26 juli 2022; BBCM, *Thousands displaced as rebel factions clash in Sudan's Darfur*, 26 juli 2022.

¹⁸⁴ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 31.

¹⁸⁵ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 4-5.

¹⁸⁶ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2; OHCHR, *Oral update on the situation of human rights in the Sudan*, 8 maart 2022; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022; Amnesty International, *Press release. Sudan: Investigate the killings of people after military crackdown against protesters*, 24 november 2021.

¹⁸⁷ Het *Central Committee of Sudanese Doctors* (CCSD) is een professionele organisatie van artsen die nauw samenwerkt met de verzetscomités. Aanvankelijk maakte het CCSD deel uit van de SPA, tot de SPA als gevolg van interne conflicten opsplijste; MEMO, *Sudanese Professionals Association announces suspension of membership of 5 affiliated bodies*, 4 juli 2020.

¹⁸⁸ Reuters, *Sudan security forces kill 100th person in anti-coup protests*, 7 juni 2022; Radio Dabanga, *Sudan doctors: 'Death toll in anti-putsch protests now over 100'*, 8 juni 2022.

¹⁸⁹ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 3.

met het feit dat de generaals begrepen dat grote aantallen burgerdoden tot meer verzet van de internationale gemeenschap zouden leiden. Na de uitbreiding van de bevoegdheden van de veiligheidstroepen op 24 december 2021 (zie ook paragraaf 1.2.2) kwamen gerichte arrestaties en het gericht doden van demonstranten vaker voor. Daarvoor waren die willekeuriger en grootschaliger.¹⁹⁰ Verder was in juni en juli 2022 een toename van het geweld te zien (zie paragraaf 4.2.3).

Geweld tegen journalisten en medisch personeel en instellingen leek in de verslagperiode systematisch te zijn geworden bij de demonstraties, met name – maar niet uitsluitend – in Khartoum (zie paragrafen 4.2.2 en 4.2.3).

Demonstraties vonden niet alleen plaats in Khartoum, maar ook elders in het land, zoals in de deelstaten Gedaref, Rode Zee, Northern State, River Nile (waar Al-Burhan vandaan komt), Al-Gezira en de vijf deelstaten van Darfur. De meeste demonstraties waren gericht tegen het militaire regime, maar in de deelstaat Rode Zee was het ook om druk uit te oefenen op de autoriteiten om het Juba-vredesakkoord te herzien. Tijdens de verslagperiode vonden bijvoorbeeld langdurige sit-ins plaats op de weg naar Egypte. Vaak kwam het verzet op het platteland van de gewapende groepen, terwijl in de steden meer verzetscomités actief waren. De steden in Darfur en het oosten van Sudan hadden sterke verzetscomités. Dit had onder andere te maken met het feit dat de economische situatie buiten Khartoum nog slechter was dan in Khartoum, vooral het oosten van het land, waar weinig geproduceerd wordt.¹⁹¹

2.2.5

Criminaliteit

De veiligheidssituatie werd ook gekenmerkt door een toename in criminaliteit. In Darfur was sprake van een toenemende aanwezigheid (en gebruik) van wapens en munitie (zie ook paragraaf 2.5).¹⁹² Ook zorgde de toegenomen aanwezigheid van strijders van de voormalige gewapende oppositiegroepen voor onveiligheid door criminaliteit. Deze groepen liepen achter met soldijbetaling aan deze strijders met als gevolg dat zij voor hun eigen, vaak illegale inkomen gingen zorgen (zie ook paragraaf 2.4).¹⁹³

Incidenten van criminaliteit en intimidatie, gericht tegen VN-organisaties en ngo's, waaronder diefstal, binnenvallen van VN-faciliteiten, bekogelen met stenen, plunderen en diefstal van VN-bezittingen namen toe gedurende 2021. Verschillende voormalige UNAMID-*team sites* werden geplunderd of vernield.¹⁹⁴

Eind december 2021 werden drie opslagloodsen van het Wereldvoedselprogramma (WFP) in de stad Al-Fasher (Noord-Darfur) geplunderd. Volgens het WFP is daarbij meer dan vijfduizend ton aan voedsel meegenomen. Op beelden die op de sociale media verschenen was te zien dat onder meer mannen in uniformen van de SAF en de RSF meededen aan deze plunderingen.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

¹⁹¹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

¹⁹² Radio Dabanga, *Weekend of violent banditry claims five lives in Darfur, North Kordofan*, 10 augustus 2021; Radio Dabanga, *Marauding bandits torment Tawila in North Darfur*, 20 juli 2022.

¹⁹³ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 33; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 4; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

¹⁹⁴ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021, p. 6; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021; BBCM, *One dead as armed forces loot UN base in Sudan*, 26 december 2021.

¹⁹⁵ Radio Dabanga, *Two killed in North Darfur looting, two others shot dead in robberies*, 31 december 2021; Radio Dabanga, *El Fasher looting: 'outraged' WFP suspends North Darfur operations*, 31 december 2021.

2.3 Juba-vredesakkoord

Een van de sleutelbepalingen uit het Juba-vredesakkoord was het oprichten van een gezamenlijke troepenmacht verantwoordelijk voor het bewaken van de veiligheid van burgers in Darfur. De gezamenlijke troepenmacht zou bestaan uit veiligheidstroepen van de Sudanese regering en van de voormalige gewapende oppositiegroepen. Deze troepenmacht zou tevens moeten compenseren voor het vertrek van UNAMID.¹⁹⁶

Tijdens de verslagperiode was de gezamenlijke troepenmacht echter nog niet operationeel.¹⁹⁷ Wel stuurden de regering en sommige voormalige gewapende oppositiegroepen troepen naar delen van Sudan met het oog op het vormen van de nieuwe troepenmacht en zou de gezamenlijke training van soldaten in januari 2022 zijn begonnen.¹⁹⁸ Zo stuurde de Sudanese regering zesduizend manschappen (3.000 politie, 1.500 SAF, 1.450 RSF en 50 GIS) naar Darfur voor de gezamenlijke troepen. Op 17 juli 2021 stuurde de SLA-MM achthonderd volledig bewapende soldaten naar een verzamelpunt nabij Al-Fasher (Noord-Darfur) als bijdrage aan de gezamenlijke troepen. Volgens Minawi was in het Juba-vredesakkoord opgenomen dat de ondertekenaars van het akkoord ieder achtduizend soldaten zouden leveren voor de bescherming van burgers in Darfur. De soldaten zouden getraind worden in Al-Fasher en Nyala alvorens te worden geïntegreerd in de gezamenlijke troepenmacht.¹⁹⁹ Ondanks het feit dat de gouverneurs wettelijk gezien de autoriteit hadden over de veiligheidstroepen in hun deelstaat, rapporteerden zij in de praktijk zelden aan de gouverneur of de staatsveiligheidsraden.²⁰⁰

Gedurende de verslagperiode spraken verschillende bronnen wel van joint forces, maar dan ging het over de samenwerking tussen de SAF en de RSF.²⁰¹

Op 3 december 2021 kwam een component van de *Civilian Protection Force* bestaande uit 1.500 soldaten aan in Al-Fasher. De groep bestond uit leden van de SAF, de RSF, de politie en de veiligheidsdiensten. De voormalige gewapende oppositiepartijen waren niet vertegenwoordigd in deze troepen. Volgens de waarnemend gouverneur van Darfur werd de *Civilian Protection Force* onder andere ingezet om conflicten tussen bevolkingsgroepen op te lossen en om bescherming te bieden tijdens het oogstseizoen.²⁰²

2.4 Terugkeer van strijders uit Libië

Veel gewapende groepen hadden in Libië inkomen gegenereerd door strijders checkpoints te laten bemannen.²⁰³ Sinds de ondertekening van het *Libyan Action*

¹⁹⁶ Het mandaat van UNAMID eindigde op 31 december 2020. De VN-missie, met als kerntaak de bescherming van burgers, was in 2007 in het leven geroepen; United Nations Peacekeeping, *UNAMID fact sheet*, 27 juni 2022.

¹⁹⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15, 43; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 14; UN News, *Sudan: Bachelet appalled by Darfur killings, warns against escalation*, 27 april 2022; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

¹⁹⁸ Radio Dabanga, *Joint force launched for security in Darfur*, 15 september 2021; Radio Dabanga, *Sudan joint force to be trained in El Fasher*, 9 januari 2022; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15 en 43; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 14; BBCM, *Sudan graduates 2,000 forces to maintain security in Darfur*, 3 juli 2022.

¹⁹⁹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15 en 43.

²⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²⁰¹ ACJPS, *Security deteriorates in Darfur following surge in attacks by armed militias against civilians and IDPs*, 2 december 2021; FIDH & ACJPS, *Delays and dilemmas: New violence in Darfur and uncertain justice efforts within Sudan's fragile transition*, 30 november 2021, p. 51; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 14.

²⁰² UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 16.

²⁰³ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 36.

Plan concerning the Removal of Mercenaries in oktober 2021 keerden duizenden Darfuri strijders met wapens en gevechtservaring terug uit Libië. Onder het materieel dat zij mee terug namen waren geïmproviseerde gevechtsvoertuigen met zware machinegeweren, verschillende typen wapens en enkele pantservoertuigen.²⁰⁴ Volgens verschillende bronnen vormde de terugkeer van deze strijders een potentiële dreiging voor de stabiliteit van Darfur en de regio. Een gebrek aan programma's en fondsen voor de ontwapening, demobilisatie en re-integratie van strijders versterkte het risico op instabiliteit.²⁰⁵

De vertraging in de implementatie van het Juba-vredesakkoord zorgde voor onvrede onder deze terugkerende strijders. Zij kregen geen logistieke hulp bij terugkeer noch salaris tot het re-integratieproces zou starten. Als gevolg hiervan ontstonden problemen tussen de strijders en hun politieke leiders.²⁰⁶

Volgens Darfuri bronnen van het UN Panel of Experts had de terugkeer van strijders uit Libië in sommige gebieden reeds gedurende 2021 een averechts effect op de lokale veiligheidssituatie. Hun aanwezigheid zorgde voor grootschalige beschikbaarheid van wapens en een toename in criminaliteit. Personen die zich voordeden als strijders van de voormalig gewapende oppositiegroepen, een claim die moeilijk na te gaan was, konden zich vrij en gemakkelijk bewegen. Ook zorgde de terugkeer van strijders in sommige gevallen voor toegenomen spanningen wanneer zij vermeende banden hadden met lokale gemeenschappen. Zo vielen gewapenden mannen van de Arabische Terjem-gemeenschap op 23 april 2021 een kamp van de *Sudan Liberation Army – Transitional Council* (SLA-TC) in Gusan Jamat (Zuid-Darfur) aan. De Terjem stelden dat zij een vergeldingsaanval pleegden nadat vermeende SLA-TC-strijders geiten zouden hebben gestolen. Vervolgens vielen zij een aantal Fur-dorpen aan en plunderden er de huizen. Er kwamen bij de aanval vijf burgers om. De lokale Fur leiders en de SLA-TC vermoedden dat de Terjem dachten dat de SLA-TC de Fur zou steunen.²⁰⁷

2.5 Wapens en munitie

De aanwezigheid en proliferatie van wapens en munitie in Darfur bleef een belangrijke dreiging voor de veiligheid in heel Darfur. Op lokale markten in Darfur was een breed assortiment aan wapens (automatische vuurwapens, raketgranaten, handvuurwapens, scherpshuttersgeweren en luchtdoelraketten) te verkrijgen tegen vaste prijzen. Verschillende intercommunale aanvallen, gewapende overvallen en andere criminele activiteiten in alle deelstaten van Darfur toonden de beschikbaarheid en inzet van wapens aan. De intensiteit van aanvallen en vergeldingen in gemeenschappen in heel Darfur maakten volgens het UN Panel of Experts duidelijk hoe de omloop in en proliferatie van wapens een bepalende factor is in het conflict.²⁰⁸ De onduidelijkheid rondom de status van de gewapende groepen die het Juba-vredesakkoord ondertekend hebben, draagt ook bij aan de onveiligheid. Volgens een bron zouden deze groepen betrokken zijn geweest bij de plundering

²⁰⁴ FIDH, *Delays and dilemmas*, november 2021, p. 51; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 19; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 14; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁰⁵ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 10; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁰⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 14.

²⁰⁷ FIDH & ACJPS, *Delays and dilemmas*, 30 november 2021, p. 51; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 20.

²⁰⁸ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 24; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

van de voormalige UNAMID-basis in Al-Fasher eind 2021, omdat zij sinds de ondertekening van het akkoord niet betaald waren.²⁰⁹ In toenemende mate begonnen gemeenschappen met beperkte wapencapaciteit zich te organiseren om in hun bescherming te voorzien, onder andere door wapens aan te schaffen. Zo schafte de Masalit gemeenschap in de ontheemdenkampen van Krinding (West-Darfur) wapens aan na de aanvallen door Arabische gewapende groepen in december 2019. Ook in Zuid-Darfur gaven leiders en activisten uit de Fur-gemeenschap aan dat zij zochten naar wapens om hun gemeenschappen te kunnen beschermen. Deze initiatieven, die voortvloeiden uit het onvermogen van de Sudanese regering om burgers te beschermen, boden geen gunstig vooruitzicht voor de stabiliteit van Darfur, aldus het UN Panel of Experts.²¹⁰

Hoewel cijfers voor 2021 en 2022 nog niet bekend waren bleven niet-gedetoneerde oorlogsrestanten een negatieve impact hebben op gemeenschappen in Darfur (maar ook in de Twee Gebieden), met name op vrouwen en kinderen.²¹¹ Zo raakte in augustus 2021 een elfjarige jongen in Kulbus (West-Darfur) ernstig gewond nadat een handgranaat waar hij mee speelde ontplofte.²¹²

2.6 Nieuwe gewapende groepen

2.6.1 *Fragmentatie en herbewapening*

Aangezien het Juba-vredesakkoord alleen van toepassing is op de groepen die actief waren op het moment dat de onderhandelingen begonnen, is het voor gewapende groepen niet aantrekkelijk zich te manifesteren als nieuwe groepen, aldus een bron. Wel was er tijdens de verslagperiode sprake van fragmentatie van de groepen die het vredesakkoord ondertekend hebben.²¹³ Daarnaast zette de herbewapening van ontwapende niet-Arabische gemeenschappen in Darfur zich voort (zie ook paragraaf 2.5).²¹⁴

2.6.2 *Third Front-Tamazuj*

Het UN Panel of Experts meldde de groeiende zichtbaarheid gedurende de verslagperiode van een 'nieuwe' gewapende groep, *Third Front-Tamazuj*. De eerder onbekende groep sloot zich in oktober 2020 op het laatste moment aan bij de Juba-vredesbesprekingen en ondertekende ook het Juba-vredesakkoord (*Darfur track*²¹⁵). *Third Front-Tamazuj* bestaat voornamelijk uit de nomadische gemeenschappen afkomstig uit de grensgebieden, onder wie sommige voormalige Tsjadische rebellen uit Al-Geneina (West-Darfur). De leiders van de groep zijn voornamelijk afkomstig uit Arabische gemeenschappen uit Kordofan en Oost-Darfur, zoals de Misseriya en de Rizeigat. De voorzitter van de groep, Mohamed Ali Kurashi, is een Rizeigat uit Oost-Darfur. De oorsprong van de groep is onduidelijk. De groep zelf stelde de Darfur-factie te zijn van de SPLM-N. Beide SPLM-N facties hebben echter

²⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²¹⁰ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 24; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²¹¹ Volgens de laatste cijfers van de *Landmine and Cluster Munition Monitor* waren er in 2019 dertig slachtoffers van explosieve oorlogsresten. Zes personen kwamen bij dit type incidenten om; Radio Dabanga, *Six North Darfur children injured in UXO blast*, 5 juli 2022; Landmine and Cluster Munition Monitor, *Sudan, Impact*, 21 april 2021, <http://www.the-monitor.org/en-gb/reports/2021/sudan/impact.aspx>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

²¹² Volgens het UN Panel of Experts worden veel incidenten niet geregistreerd door een gebrek aan toegang tot autoriteiten of tot medische faciliteiten; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 25.

²¹³ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²¹⁴ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 24; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²¹⁵ Tijdens de vredesbesprekingen waren er verschillende onderhandelingstracks voor verschillende delen van het land.

aangegeven geen banden te hebben met *Third Front-Tamazuj*. Andere ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord beschouwden *Third Front-Tamazuj* als een door de veiligheidsdiensten en de SAF gefabriceerde groep, met als doel de implementatie van het verdrag en de andere ondertekenaars te ondermijnen.²¹⁶

De groep zou na het ondertekenen van het Juba-vredesakkoord heel actief zijn geworden in Darfur en andere delen van Sudan. Zo openden zij kantoren in verschillende delen van Sudan en begonnen zij aan grootschalige rekrutering waarbij zij zich in Darfur met name richtten op ontevreden militieleden, zoals de voormalig leden van de *Border Guard Forces* van Musa Hilal.²¹⁷

De groep splitste al gauw op in verschillende facties. Een van de belangrijkste facties stond bekend onder de naam 'Gelhak' en staat onder leiding van een voormalig SLA-MM lid, Ahmed Yahia 'Karbino', en Mohamed Ismail 'Zero', een Tama uit de deelstaat Al-Gezira. Gelhak claimde de controle te hebben verworven over het grensgebied met de Centraal-Afrikaanse Republiek bij het plaatsje Am Dafok. Verschillende facties waren met elkaar in competitie over zichtbaarheid, lokale controle en rekrutering. Deze situatie liep uit de hand en *Third Front-Tamazuj* elementen werden door de Sudanese autoriteiten beschuldigd van verschillende misdrijven (gewapende overvallen, verkoop van rangen²¹⁸, autokapingen en dergelijke). Ook beschuldigden de autoriteiten de groep van het bijdragen aan toegenomen onveiligheid in Khartoum en andere gebieden.²¹⁹ Op 1 september 2021 raakten de veiligheidstroepen in gevecht met de *Third Front-Tamazuj* in het zuiden van Khartoum.²²⁰ In West-Darfur beschuldigden leiders van de Masalit-gemeenschap de lokale *Third Front-Tamazuj* troepen van het ondersteunen van Arabische gemeenschappen in de strijd tegen de Masalit. Voorzitter Mohamed Ali Kurashi beaamde deze illegale activiteiten, maar stelde dat zij gepleegd werden door facties die zijn leiderschap bestreden en waarover hij geen controle had.²²¹

Na de militaire machtsovername op 25 oktober 2021 namen de activiteiten van de *Third Front-Tamazuj* af. Een factie van de beweging bleef verklaringen uitgeven waarin zij hun steun uitspraken voor de Sudanese regering.²²²

2.7 Gebieden onder controle van gewapende groepen

De SLA-AW en SPLM-N/Al-Hilu bleven gedurende de verslagperiode de twee gewapende oppositiegroepen die het meeste grondgebied controleerden en die de meest significante militaire aanwezigheid hadden. De SLA-AW concentreerde zich met name in het Jebel Marra gebied in Darfur.²²³ De SPLM-N/Al-Hilu controleerde met name gebieden in het Nuba-gebergte in Zuid-Kordofan (Bura, Heiban en Um Durain)²²⁴ en enkele gebieden in Blue Nile (Yabous en omgeving).²²⁵ Een deel van Zuid-Kordofan stond nog onder controle van de SPLM-N/Agar. Aangezien deze factie aangesloten is bij het Juba-vredesakkoord, zijn deze gebieden beter toegankelijk dan de genoemde gebieden Bura, Heiban en Um Durain.²²⁶

²¹⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²¹⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 46-47.

²¹⁸ Verkoop van rangen duidt op het geld vragen voor promotie.

²¹⁹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 46-47.

²²⁰ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 4.

²²¹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 46-47.

²²² UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 46-47.

²²³ UNOCHA, *Sudan: Central Darfur state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 5.

²²⁴ UNOCHA, *Sudan: South Kordofan state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 5.

²²⁵ UNOCHA, *Sudan: Blue Nile state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 5.

²²⁶ UNOCHA, *Sudan: South Kordofan state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 5.

De SLA/AW en SPLM-N/Al-Hilu sloten zich ook tijdens de verslagperiode niet aan bij het Juba-vredesakkoord. Er was sprake van sporadische confrontaties tussen de gewapende groepen enerzijds en de veiligheidstroepen anderzijds.²²⁷ De belangrijkste daarvan vond plaats in juli 2021, toen de SLA-AW tijdelijk de controle nam over Sortony (Noord-Darfur).²²⁸ Zowel de SLA/AW als de SPLM-N/Al-Hilu veroordeelde de militaire machtsovername van 25 oktober 2021.²²⁹

De ondertekening van het Juba-vredesakkoord leidde nog niet tot de demobilisatie van grote aantallen strijders van de gewapende groepen. De SLA-MM stationeerde haar troepen in verschillende belangrijke steden in Noord-Darfur (Umm Baru, Wadi Furawiyah, Kutum, Kornoi, Tina, Muzbat, Abu Gamra en Al-Fasher). JEM vestigde zich in Bassao (Noord-Darfur) en stuurde vervolgens een deel van de troepen naar verschillende plekken, waaronder Tina (West-Darfur). De SLA-TC had Korma (Noord-Darfur) als belangrijkste basis en de GSLF²³⁰ had zijn grootste basis in Aboulia (Noord-Darfur, nabij Umm Barru).²³¹ De troepen van de voormalig gewapende oppositiepartijen voerden gedurende de verslagperiode verschillende lokale veiligheidsoperaties uit naast militaire patrouilles. Zo intervenieerden JEM-troepen in juli 2021 bij intercommunaal geweld tussen Gimir en Tama gemeenschappen in West-Darfur.²³²

2.8 Veiligheidstroepen

In dit ambtsbericht wordt gebruik gemaakt van de term 'veiligheidstroepen'. Hieronder vallen de SAF, de *Military Intelligence* (MI), de *Rapid Support Forces* (RSF), de *General Intelligence Service* (GIS) en de politie.

In augustus 2022 kondigden de autoriteiten de oprichting van *community police* eenheid, met als doel de relatie tussen de politie en de samenleving te versterken. Mensenrechtenorganisaties hebben aangegeven te vrezen dat dit de herinvoering betreft van de *community service police*, die na het vertrek van Al-Bashir was opgeheven. De *community service police* richtte zich in het verleden met name op de uitvoering van de in november 2019 opgeheven *Public Order Law*. Deze wet werd vooral ingezet om vrouwen ervan te weerhouden zich zonder sluier of in gezelschap van mannen die geen familie waren in het openbaar te tonen, en de productie en consumptie van alcohol te verbieden.²³³

Op 24 december 2021 vaardigde Al-Burhan een decreet uit waarin hij de SAF, de RSF, de politie en de GIS vergaande bevoegdheden toekende om personen en gebouwen te onderzoeken, bewegingsvrijheid te reguleren en goederen en eigendommen in te nemen. De noodverordening verleende deze troepen ook immuniteit tegen eventuele vervolging. Deze bevoegdheden zouden van kracht blijven gedurende de noodtoestand die op 25 oktober 2021 was afgekondigd.²³⁴ Op

²²⁷ UNSC, *Situation in the Sudan* (S/2021/766), 1 september 2021, p. 4; UNSC, *Situation in the Sudan* (S/2021/1008), 3 december 2021, p. 4.

²²⁸ UNSC, *Situation in the Sudan* (S/2021/766), 1 september 2021, p. 4.

²²⁹ UNSC, *Situation in the Sudan* (S/2021/1008), 3 december 2021, p. 2.

²³⁰ De *Gathering of the Sudan Liberation Front* (GSLF), ook wel bekend als de *Sudan Liberation Force Alliance*, bestaat uit de SLA-Justice van Taher Hajer, SLA-Unity van Abdallah Yahia en een JEM-splintergroep onder leiding van Abdallah Bashar Jeli 'Janna'. De drie Darfurese groepen hadden sinds 2015 of 2016 hun hoofdkwartier in Libië en besloten in 2017 te fuseren. De GSLF heeft het Juba-vredesakkoord ondertekend.

²³¹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts* (S/2022/48), 24 januari 2022, p. 19.

²³² UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts* (S/2022/48), 24 januari 2022, p. 19.

²³³ The Guardian, *Sudan's new community squad sparks fears of a return to 'morality policing'*, 19 augustus 2022.

²³⁴ Sudan Tribune, *Sudan's GIS gets temporary power to arrest civilians*, 27 december 2021; UNSC, *Situation in the Sudan* (S/2022/172), 2 maart 2022, p. 2-3; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

29 mei 2022 werd de noodtoestand in het kader van de 'vertrouwenwekkende maatregelen' opgeheven (zie ook paragraaf 1.8). Er werd geen melding gemaakt dat de vergaande bevoegdheden van de veiligheidstroepen daarmee ook weer ingetrokken werden. In de praktijk veranderde het optreden van de veiligheidsdiensten met de opheffing van de noodtoestand niet.²³⁵ Zo schoten de veiligheidstroepen tijdens een grote demonstratie in Khartoum op 30 juni 2022 met scherp op de demonstranten. Hierbij vielen minstens negen doden, onder wie een minderjarige.²³⁶

General Intelligence Service

Bij de aanvang van de transitieperiode in juli 2019 was de *National Intelligence Security Service* (NISS) vervangen door de GIS. Het constitutioneel akkoord beperkte de rol van de GIS tot het verzamelen en analyseren van informatie.²³⁷ Aanvankelijk werd werk gemaakt van de hervorming van de GIS. De RSF en de SAF namen vervolgens een aantal personen en gebouwen van de NISS over.²³⁸ Met de noodverordening van 24 december 2021 werden de hervormingen teruggedraaid. Niet alleen de GIS, maar ook zoals hierboven gesteld het leger, de RSF en de politie kregen ongeveer dezelfde bevoegdheden die de NISS voorheen had. De GIS mocht dus ook weer personen arresteren, ondervragen en detineren.²³⁹

Onmiddellijk na de uitvaardiging van de noodverordening steeg het aantal detenties scherp.²⁴⁰ Ook werden de detenties en buitengerechtelijke executies gericht. Tot op dat moment was er vooral sprake van willekeurige detenties en executies, aangezien het leger niet opgeleid was om mensen te surveilleren. De GIS was, net als voorheen de NISS, overal aanwezig. De aantallen doden bij het optreden tegen de demonstranten namen af, volgens een bron voldoende om de internationale gemeenschap niet te veel tegen de haren in te strijken en toch de demonstranten zoveel mogelijk te intimideren.²⁴¹

Nieuwe repressietactieken

De veiligheidstroepen zijn nieuwe tactieken gaan gebruiken, enerzijds door nieuwe middelen die bondgenoten hebben geleverd, maar ook omdat de militairen nooit eerder met zoveel burgerverzet tegen een machtsovername te maken hadden gehad. Zo maakten de diensten bijvoorbeeld gebruik van nieuwe surveillancesoftware uit Israël, veel sterker traangas dat diarree veroorzaakt, en roodgekleurde vloeistof om demonstranten te kunnen opsporen. Zij volgden demonstranten tot in de wijken en haalden hen uit huizen waar zij ondergedoken zaten, inclusief de bewoners die hen onderdak hadden geboden.²⁴² Uit een voorbeeld aangehaald door de internationale mensenrechtenorganisatie Redress kan worden opgemaakt dat dit ook een gemiddelde demonstrant die geen organisatorische rol had, kon overkomen.²⁴³ Ook medisch personeel had te maken met agressie van veiligheidstroepen met het doel de verzorging van gewonde

²³⁵ Clingendael, *The West's struggle in Sudan. Standing with the people while being stuck with the coup regime*, juli 2022, p. 5; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²³⁶ Al Jazeera, *Eight reported killed at protests against military rule in Sudan*, 1 juli 2022; Reuters, *Eight killed in Sudan as protesters rally on uprising anniversary*, 1 juli 2022; Sudan Tribune, *9 Sudanese killed during 30th June demonstrations for civilian rule*, 1 juli 2022.

²³⁷ Sudan Tribune, *Sudan's GIS gets temporary power to arrest civilians*, 27 december 2021.

²³⁸ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²³⁹ Redress, Place, Darfur Bar Association & the Emergency Lawyers' Group, *"Taken from Khartoum's streets". Arbitrary arrests, incommunicado detentions, and enforced disappearances under Sudan's emergency laws*, 3 maart 2022, p. 9; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

²⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

²⁴¹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

²⁴² Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

²⁴³ Redress et al., *Taken from Khartoum's streets*, 3 maart 2022, p. 16.

demonstranten te verhinderen, en demonstranten te arresteren. Verschillende keren vuurden veiligheidstroepen traangas af in ziekenhuizen.²⁴⁴

2.9 Veiligheidsstructuur

Formeel gezien was het leger verantwoordelijk voor de veiligheid in het gehele land. In de praktijk werd het leger hierin bijgestaan door de RSF.²⁴⁵ In specifieke gevallen traden veiligheidstroepen gezamenlijk op, zonder dat er sprake was van een gezamenlijke commandostructuur (zie ook paragraaf 2.3). Hoewel er binnen het leger weinig respect was voor Hemedti, had Al-Burhan diens RSF nodig. Hierbij moet in overweging worden genomen dat zowel Al-Burhan als Hemedti presidentiële aspiraties toegedicht worden en zij dus in zekere zin ook concurrenten waren.²⁴⁶ Hoewel de RSF voortgekomen zijn uit de Arabische tribale milities uit Darfur heeft Hemedti de afgelopen jaren ook strijders van niet-Arabische afkomst gerekruteerd om zijn machtsbasis te verbreden. Daarmee werden de RSF de afgelopen jaren diverser van samenstelling. Volgens een bron zouden zo'n 20.000 niet-Arabische strijders uit Blue Nile deel uitmaken van de RSF, evenals strijders van de Nuba en Oost-Sudanese gemeenschappen.²⁴⁷ Door de rekrutering zijn de RSF flink in aantal gegroeid: zij beschikten over zo'n 75.000 tot 100.000 troepen, terwijl de SAF uit zo'n 120.000 tot 200.000 troepen bestonden.²⁴⁸ Hoewel de RSF voortgekomen zijn uit Darfur, zijn zij vandaag de dag overal te vinden in Sudan, ook in Khartoum.²⁴⁹ Het kwam voor dat milities zichzelf onderdeel achtten van de RSF, terwijl dit door de RSF werd ontkend, zodat onduidelijk was wie hen aanstuurde.²⁵⁰

Onder Al-Bashir werd de *Central Reserve Police* (CRP) opgezet, een gewapend onderdeel van de *Sudan Police Forces* (SPF), met als doel om op te treden tegen criminaliteit van gewapende groepen. In 2004 werden grote aantallen – ongetrainde – Arabische milities opgenomen in de CRP.²⁵¹ Hierdoor werd de CRP minder professioneel en gedomineerd door Arabische militieleden. In de praktijk opereerde de CRP als een ondersteunende dienst van de NISS. Deze opstelling werd voortgezet nadat de NISS werd omgedoopt tot de GIS.²⁵² Gedurende de verslagperiode werd de CRP samen met de RSF en de SAF ingezet in conflictgebieden en bij demonstraties, zowel in Khartoum als daarbuiten.²⁵³ In maart 2022 troffen de Verenigde Staten sancties tegen de CRP vanwege excessief geweld tegen demonstranten.²⁵⁴ In de praktijk hadden politie en justitie weinig capaciteit en waren zij in de conflictgebieden, zeker in de Twee Gebieden, niet opgewassen tegen de zwaarbewapende gewapende groepen. Milities en andere daders werden aangemoedigd door de straffeloosheid.²⁵⁵

In principe heeft iedere deelstaat een veiligheidsraad, voorgezeten door de gouverneur. Deze raad stuurt het veiligheidsapparaat aan. In de praktijk hadden de

²⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

²⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁴⁷ USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 7 en 14.

²⁴⁸ USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 6.

²⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁵¹ Redress, *Briefing. Sudan: Central Reserve Police*, maart 2022, p. 2; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁵² Redress, *Briefing. Sudan: Central Reserve Police*, maart 2022, p. 2.

²⁵³ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁵⁴ Al Jazeera, *US issues sanctions on Sudan's police over protest crackdown*, 21 maart 2022; Radio Dabanga, *US Treasury sanctions Sudan's Central Reserve Police over serious human rights abuses*, 22 maart 2022.

²⁵⁵ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 33; Redress, *Briefing. Sudan: Central Reserve Police*, maart 2022, p. 2; Global Protection Cluster, *Protection Analysis Update Sudan*, mei 2022, p. 5.

gouverneurs en de veiligheidsraden vaak weinig macht over de veiligheidstroepen, laat staan de gewapende groepen (ondertekenaars van het vredesakkoord noch de andere) in hun deelstaten.²⁵⁶ Minni Minawi, leider van de SLA-MM en gouverneur van heel Darfur, riep sinds zijn aanstelling de centrale autoriteiten herhaaldelijk op de *Regional Governance Law* aan te nemen waarmee de macht over de veiligheidstroepen zou worden overgedragen aan de gouverneurs.²⁵⁷ Volgens de tweede man van de RSF, Abd Al-Rahim Dagalo, was de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en voor de aansturing van de veiligheidstroepen in de deelstaat West-Darfur aan Minni Minawi overgedragen op de dag van zijn benoeming tot gouverneur.²⁵⁸

2.10 Rekrutering

2.10.1 *Rapid Support Forces*

Volgens verschillende bronnen rekruteerden de RSF gedurende de verslagperiode.²⁵⁹ In het verleden waren er berichten dat Hemedti tribale leiders betaalde om voor de RSF te rekruteren.²⁶⁰ Jongeren zonder sociaal vangnet hadden weinig keuze. Armoede en gebrek aan perspectief maakten het aantrekkelijk om zich aan te sluiten bij de RSF of gewapende groepen, aangezien zij posities en inkomsten beloofden op basis van het Juba-vredesakkoord.²⁶¹

2.10.2 *Gewapende groepen*

Volgens het UN Panel of Experts hebben veel gewapende groepen sinds de ondertekening van het Juba- vredesakkoord actief gerekruteerd om door grotere aantallen strijders op te voeren meer te kunnen profiteren van het akkoord.²⁶² Deze rekrutering richtte zich vooral op strijders van de gewapende groepen die sinds oktober 2021 terugkeerden naar Darfur (zie ook paragraaf 2.4).²⁶³ Rekrutering vond vooral plaats door middel van persoonlijke- en familierelaties, met de belofte van opname in de Sudanese veiligheidstroepen.²⁶⁴ Desalniettemin maakte de transitieregering duidelijk dat de capaciteit van de veiligheidstroepen om strijders op te nemen beperkt was en dat strijders die gerekruteerd waren na de ondertekening van het akkoord ervan uitgesloten waren.²⁶⁵

Nieuwe rekruten kregen militaire training. Op 10 juli 2021 hield de SLA-MM een openbare ceremonie in Kornoi (Noord-Darfur) voor ongeveer tweeduizend nieuwe rekruten, allen geworven na de ondertekening van het Juba-vredesakkoord. Ook de GSLF, die het vredesverdrag ook hadden ondertekend, hielden een dergelijke ceremonie in juli 2021.²⁶⁶

²⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²⁵⁷ Sudan Tribune, *Darfur governor calls to pass law giving him control over security forces*, 3 mei 2022.

²⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 15 juni 2022.

²⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

²⁶⁰ UK Upper Tribunal, *Report of Dame Rosalind Marsden dated 09/10/2019, annex to Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)*, 1 september 2020, p. 90, <https://www.casemine.com/judgement/uk/5f683ab52c94e061ac5d981b>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

²⁶¹ CGVS, *Soedan. De situatie van Darfoeri en Nuba buiten hun herkomstregio's*, 28 juni 2021, p. 36; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

²⁶² UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15.

²⁶³ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 53; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 4; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁶⁴ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 20-21.

²⁶⁵ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 15; USIP, *Darfur after Bashir*, 20 april 2022, p. 14.

²⁶⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 21.

Ondanks de terugkeer van grote aantallen Darfuri strijders uit Libië hielden sommige ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord en andere Darfuri groepen significante aantallen strijders in Libië gestationeerd. Een SLA-MM-commandant vertelde het UN Panel of Experts dat de beweging tussen januari en april 2021 ongeveer achthonderd nieuwe rekruten naar Libië had gestuurd.²⁶⁷

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken ontving berichten van (gedwongen) rekrutering en inzet van kindsoldaten door gewapende groepen. Beide facties van de SPLM-N zouden kinderen rekruteren uit vluchtelingenkampen in Maban in Zuid-Sudan. Volgens deze berichten zouden families die weigerden een kind te leveren aan de SPLM-N een belasting moeten betalen. Aangezien veel kinderen niet over documenten beschikken, is het moeilijk hun leeftijd te achterhalen. Volgens kinderrechtenorganisaties maakten gewapende groepen van deze situatie gebruik om kinderen te blijven rekruteren. Vertegenwoordigers van gewapende groepen ontkenden dat zij actief kinderen rekruteren, maar gaven aan kinderen, die zich vrijwillig melden, niet te weigeren. Deze kinderen zouden niet in gevechten worden gebruikt. Zij zouden vooral in de kampen worden gestationeerd.²⁶⁸

Een bron stelde dat er in de verslagperiode sprake was van rekrutering door gewapende groepen in de Centraal-Afrikaanse Republiek van strijders uit Darfur.²⁶⁹

²⁶⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 21-23.

²⁶⁸ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 14; Watchlist, "A Credible List": *Recommendations for the Secretary-General's 2022 annual report on children and armed conflict*, 12 april 2022, p. 10.

²⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

2.11 Bewegingsvrijheid en bescherming

Het constitutioneel akkoord van 17 augustus 2019 waarborgt bewegingsvrijheid en het recht op reizen voor alle Sudanese burgers. Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken was het voor Sudanese burgers, ook onder het regime van Al-Bashir, over het algemeen mogelijk om ongehinderd binnen Sudan te reizen. Reizen binnen en naar de conflictgebieden kon tijdens de verslagperiode problematisch zijn. Dit was het echter voor Sudanese burgers niet altijd.²⁷⁰ Er waren controleposten op de uitvalswegen van steden en binnen Khartoum tussen de stadsdelen. Hier kon passanten gevraagd worden hun identiteitsbewijs te tonen.²⁷¹ Volgens verschillende bronnen nam na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 de controle bij controleposten toe.²⁷² In de praktijk werd het recht op privacy niet altijd gerespecteerd. Zo meldde een rapport van de *Sudan SOGI Coalition* verschillende gevallen waarbij de telefoon van passanten werd doorzocht.²⁷³

Volgens *Freedom House* werd het recht op bewegingsvrijheid in de praktijk gehinderd door veiligheidstroepen en gewapende groeperingen.²⁷⁴ Volgens het *Global Protection Cluster*, een netwerk van (internationale) ngo's en VN-organisaties²⁷⁵, vonden geweld en mensenrechtenschendingen plaats in een context van beperkte aanwezigheid en capaciteit van politie en justitie.²⁷⁶ In een rapport van maart 2021 citeerde het Belgische Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) een bron die stelde dat personen uit Darfur en de Twee Gebieden (Zuid-Kordofan en Blue Nile) die zich elders in Sudan gevestigd hadden, vaak terechtkwamen in perifere gebieden waar zij last hadden van uitsluiting van basisvoorzieningen en economische kansen. Door een monopolie op macht, toegang tot goed onderwijs en andere voorzieningen, waren de kansen op arbeid voorbehouden aan de elites uit het centrum en noorden van Sudan (zie ook paragraaf 4.1.1).²⁷⁷

Gedurende de verslagperiode riepen de gouverneurs van verschillende deelstaten in Sudan enkele malen de noodtoestand uit, waarmee de bewegingsvrijheid beperkt werd. Dit was het geval in de deelstaat Rode Zee in mei 2021 na intercommunaal geweld tussen Beja en Nuba bevolkingsgroepen, en in Zuid-Kordofan in juli 2021 voor de gebieden (*localities*) Talodi, Gedir, Aleri, Abu Jibeha, Abu Kershola and Habila.²⁷⁸ Op 19 oktober 2021 kondigde de gouverneur van Noord-Darfur de noodtoestand af voor de gebieden Tawali en Dar al-Salam.²⁷⁹ Ook in West- en Zuid-Darfur kondigden de autoriteiten de noodtoestand aan als gevolg van de onveiligheid, ongeremde intimidatie en geweld door gewapende milities op markten en andere openbare gebieden in dorpen en in het ontheemden gemeenschappen.²⁸⁰

Op 25 oktober 2021 kondigde Al-Burhan een algehele noodtoestand af. Volgens berichten werden de regeringsleden en burgerleiders die gedurende de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 gevangen waren genomen, na hun vrijlating

²⁷⁰ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 19; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

²⁷¹ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁷² Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁷³ Sudan SOGI Coalition, *Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan Human rights violations based on SOGIESC in Sudan*, 2021, p. 7-9.

²⁷⁴ Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022.

²⁷⁵ Global Protection Cluster, *Who we are*, <https://www.globalprotectioncluster.org/about-us/who-we-are/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

²⁷⁶ Global Protection Cluster, *Protection analysis update Sudan*, 4 mei 2022, p. 5.

²⁷⁷ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 14.

²⁷⁸ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021, p. 4-5.

²⁷⁹ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 4.

²⁸⁰ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 32.

in hun bewegingsvrijheid beperkt en mochten zij het land niet verlaten.²⁸¹ Zoals eerder aangegeven in paragraaf 2.8 kregen veiligheidstroepen in december 2021 verregaande bevoegdheden, waaronder het recht in het gehele land personen en gebouwen te onderzoeken, bewegingsvrijheid te reguleren en goederen en eigendommen in te nemen.²⁸²

In een rapport van het CGVS werd een bron aangehaald die met betrekking tot mensen uit Darfur die naar steden buiten de regio wilden reizen stelde dat gewone mensen enkele controleposten in steden moesten passeren. Als zij geen politieke activiteiten verrichtten, verliep het reizen via de lucht, over de weg en soms per trein, soepel. Voor activisten was het beter om dit soort reizen te vermijden. Personen die afkomstig waren uit delen van het Jebel Marra gebied dat in handen was van de SLA-AW konden problemen ondervinden bij controleposten, omdat zij het risico liepen om te worden beschuldigd van het hebben van banden met de SLA-AW.²⁸³ Volgens een andere bron was het voor mensen uit Darfur die niet in het bezit waren van officiële documenten sinds de militaire machtsovername van oktober 2021 zeer moeilijk geworden om te reizen. Tussen Khartoum en Nyala waren veel controleposten waar om identiteitsdocumenten werd gevraagd. Voor activisten uit Darfur was het eveneens zeer moeilijk geworden om te reizen, omdat zij het risico liepen te worden gearresteerd bij de controleposten.²⁸⁴

Vanwege de slechte infrastructuur en de veiligheidssituatie konden Nuba²⁸⁵ minder gemakkelijk naar andere plaatsen buiten Zuid-Kordofan reizen. Daar komt bij dat er tussen het Nuba gebergte en Khartoum veel controleposten aanwezig waren, waar Nuba te maken konden krijgen met afpersing, mishandeling en/of arrestatie.²⁸⁶ Nuba liepen bijvoorbeeld het risico te worden beschuldigd aanhangers te zijn van de SPLM-N/AI-Hilu.²⁸⁷

Buitenlanders waren verplicht zich binnen drie dagen na aankomst te registreren bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Zij hadden toestemming nodig om zich buiten een straal van 15,5 km van Khartoum te bewegen.²⁸⁸

²⁸¹ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022; ACJPS, *Sudan coup update: 140 political detainees released amidst violent crackdown on anti coup protests*, 9 december 2021.

²⁸² UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2-3.

²⁸³ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 8.

²⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁸⁵ Niet-Arabische bevolkingsgroepen uit het Nuba-gebergte in de deelstaat Zuid-Kordofan.

²⁸⁶ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 10-11; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁸⁸ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 19.

3 Identificatieplicht en identificerende documenten

3.1 Identificatieplicht

In het vorige ambtsbericht werd aangegeven dat in Sudan geen algemene identificatieplicht gold, maar dat de autoriteiten identiteitsdocumenten konden vragen wanneer iemand verdacht werd van een strafbaar feit.²⁸⁹ Het is verplicht om een identiteitsbewijs te hebben vanaf de leeftijd van zestien jaar.²⁹⁰ In de praktijk was het niet altijd mogelijk om aan een identiteitsbewijs te komen, bijvoorbeeld vanwege discriminatie van niet-Arabische bevolkingsgroepen.²⁹¹ Volgens verschillende bronnen kwam het tijdens de verslagperiode voor dat Sudanese veiligheidstroepen, waaronder de politie, naar identiteitsdocumenten vroegen (zie ook paragraaf 2.11).²⁹² Volgens een bron verergerde dit na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021.²⁹³ Wie geen documenten kon laten zien of wie politiek actief was, kon gearresteerd en/of gedetineerd worden.²⁹⁴

3.2 Documenten voor buitenlanders

Buitenlanders kunnen in Sudan een verblijfsvergunning krijgen en een migranten-identiteitskaart. Aan vluchtelingen wordt een vluchtelingenidentiteitskaart afgegeven door de *Commissioner of Refugees* (COR).²⁹⁵ De *Sudanese Asylum (Organization) Act* van 2014 stelt dat asielzoekers zich moeten registreren in de deelstaat waar zij Sudan zijn binnengekomen. In de praktijk werden zij tijdens de verslagperiode eerst gescreend door de veiligheidsdienst (GIS) en de immigratiedienst en pas daarna doorverwezen naar de COR of de UNHCR. Hierbij ontstonden lange wachttijden die vaak leiden tot irreguliere migratie.²⁹⁶

Buitenlanders die minimaal tien jaar aaneengesloten legaal in Sudan woonachtig zijn, kunnen de Sudanese nationaliteit verkrijgen. Een buitenlandse vrouw kan de Sudanese nationaliteit verkrijgen wanneer zij gehuwd is met een Sudanese man en gedurende twee jaar met haar man woonachtig is geweest in Sudan. Daarnaast geldt dat de Sudanese nationaliteit kan worden verkregen middels een presidentieel besluit.²⁹⁷ Volgens een bron had Al-Bashir in 2014 op basis van die laatste bepaling een uitzondering gemaakt voor Syriërs, Palestijnen, Jemenieten en Irakezen. Zij zouden vanaf dat moment na een aaneengesloten verblijf van zes maanden de Sudanese nationaliteit kunnen verkrijgen.²⁹⁸ Sindsdien is deze wet niet aangepast, en formeel zou hij dus nog van kracht zijn, maar volgens een bron was tijdens de

²⁸⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 48.

²⁹⁰ Artikel 27.1, *Civil Registration Act*; Citizenship Rights in Africa Initiative, *Sudan Civil Registration Act 2011*, <http://citizenshiprightsafrika.org/wp-content/uploads/2011/01/Sudan-Civil-Registration-Act-2011-EN.pdf>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

²⁹¹ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 18; Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁹² Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 23 juni 2022.

²⁹³ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

²⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 23 juni 2022.

²⁹⁵ Republic of Sudan, Ministry of Interior, Commission of Refugees, *The Asylum (Organization) Act 2014*, 2014, <https://www.refworld.org/docid/542bad9c4.html>, geraadpleegd op 21 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 14 juni 2022;

²⁹⁶ Samuel Hall, *Country report for Sudan. Monitoring, evaluation and learning of actions financed by the Asylum Migration Integration Fund (AMIF)*, 9 mei 2021, p. 15.

²⁹⁷ *The Sudanese Nationality Act 1994 and its amendments 2011 and 2018*, 30 december 2018, <https://www.refworld.org/docid/503492892.html>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

²⁹⁸ Al-Monitor, *Syrian refugees are no longer guests in Sudan*, 1 maart 2021.

verslagperiode de toepassing ervan niet gegarandeerd. In de praktijk was het lastig voor Syriërs om een Sudanese paspoort te krijgen.²⁹⁹

Zoals gesteld in het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021 werd in december 2019 een visumplicht ingesteld voor Syriërs. Tot dan toe was Sudan het enige land geweest waarvoor Syriërs geen visum of werkvergunning nodig hadden. Ook vaardigde de Soevereine Raad in 2020 een decreet uit waarmee de Sudanese nationaliteit en het paspoort van dertienduizend vreemdelingen, voornamelijk, maar niet uitsluitend, Syriërs, werden ingetrokken. Volgens een bericht van de *Sudan Tribune* had het voormalige regime Sudanese paspoorten uitgegeven aan een aantal leiders van islamitische oppositiegroepen van Arabische landen. Volgens de autoriteiten werd het Sudanese paspoort misbruikt en werden diplomatieke paspoorten verkocht aan extremistische religieuze groepen. De intrekking volgde op een onderzoek van een speciaal hiertoe opgericht comité en had betrekking op de verkregen nationaliteit en paspoorten in de periode van 1989 tot 2019.³⁰⁰ In de verslagperiode was het verificatieproces van deze zaken gaande. Alle zaken werden op eigen merites bekeken. Volgens een bron kregen personen van wie de documenten in orde waren de nationaliteit en het bijbehorende paspoort weer terug.³⁰¹ Volgens een andere bron werden de paspoorten teruggegeven aan bepaalde groepen, zoals zakenmannen, artsen en hoger opgeleiden; de anderen werd gevraagd een verblijfsvergunning aan te vragen.³⁰²

Veel Eritreeërs zijn geboren in vluchtelingenkampen en nooit voorzien van geboorteaktes of identiteitsbewijzen, noch door de Sudanese, noch door de Eritrese autoriteiten.³⁰³

Voor meer informatie over documenten voor buitenlanders in Sudan, wordt verwezen naar paragraaf 3.1 van het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.

²⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 3 augustus 2022

³⁰⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 49.

³⁰¹ Vertrouwelijke bron, 14 juni 2022.

³⁰² Vertrouwelijke bron, 22 juni 2022.

³⁰³ Daniel Mekonnen & Sara Palacios Arapiles, *Access to documents by Eritrean refugees in the context of family reunification*, april 2021, p. 45.

4 Mensenrechten

4.1 Positie van specifieke groepen

4.1.1 Etnische groepen

Over Sudan zijn geen precieze demografische cijfers beschikbaar. Schattingen over het aantal inwoners in dit land lopen uiteen van ongeveer 44 miljoen tot ongeveer 48 miljoen mensen.³⁰⁴ De Sudanese bevolking is een multi-etnische mix van meer dan vijfhonderd etnische groepen die verschillende talen en dialecten spreken.³⁰⁵ Ongeveer zeventig procent van de bevolking beschouwt zichzelf als Arabisch en ongeveer dertig procent schaaft zichzelf onder een van de niet-Arabische bevolkingsgroepen.³⁰⁶

Het eerste lid van artikel 4 van het constitutioneel akkoord van 17 augustus 2019 stelt dat de Republiek Sudan een onafhankelijke, soevereine, democratische, pluralistische, gedecentraliseerde staat is, waar de rechten en plichten gebaseerd zijn op burgerschap, zonder discriminatie op grond van ras, religie, cultuur, sekse, kleur, gender, sociale- of economische status, politieke opvatting, handicap, regionale verbondenheid of enige andere reden.³⁰⁷ Daarnaast is er wetgeving die discriminatie op de werkvloer verbiedt. Volgens verschillende bronnen kwam in de verslagperiode discriminatie op grond van, onder andere, etniciteit op de arbeidsmarkt voor. Op dat punt vond nauwelijks handhaving plaats. Etnische minderheden rapporteerden dat bij rekrutering voor de overheid een voorkeur bestond voor Arabieren uit de Nijlvallei in het noorden van Sudan.³⁰⁸

Leden van niet-Arabische bevolkingsgroepen hebben in Sudan te maken met maatschappelijke discriminatie ten gunste van Arabische Sudanese uit het noorden. Arabieren beschouwen hen als tweederangsburgers en maken hen bijvoorbeeld uit voor *abid/abeed*, het Arabische woord voor 'slaven'.³⁰⁹ In de verslagperiode verschenen meerdere voorbeelden van discriminatoir taalgebruik en haatspraak in de media.³¹⁰ Een voorbeeld hiervan was een advocaat die in april 2022 in een onderling gesprek met een collega sprak over een journalist als 'deze slaaf'. Dat gebeurde tijdens een live uitzending van de *Sudan News Agency* (SUNA). Deze advocaat had op dat moment niet door dat de microfoon in de rechtszaal nog openstond.³¹¹

³⁰⁴ CIA, *The world factbook – Sudan, people and society*, 19 mei 2022; USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 2; The World Bank, *Population, total – Sudan*, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SD>, geraadpleegd op 21 juli 2022; UNFPA, *World population dashboard – Sudan*, <https://www.unfpa.org/data/world-population/SD>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³⁰⁵ MRGI, *Sudan – Minorities and indigenous peoples*, juni 2019, <https://minorityrights.org/country/sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 29.

³⁰⁶ MRGI, *Sudan – Minorities and indigenous peoples*, juni 2019; CIA, *The world factbook – Sudan, people and society*, 19 mei 2022.

³⁰⁷ Comparative Constitutions Project, *Sudan's constitution of 2019*, 27 april 2022, p. 5.

³⁰⁸ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 42; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 35-36.

³⁰⁹ BBC News, *Viewpoint from Sudan – where black people are called slaves*, 26 juli 2020; Al Jazeera, *Do black lives matter in Sudan?*, 13 augustus 2020; CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 23-24; Harper's Bazaar, *Searching for the words to describe myself*, 6 juli 2021; BBC News, *Sudan or Chad? Why a Darfur sultan regrets a twist of colonial fate*, 31 mei 2022.

³¹⁰ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 29.

³¹¹ Sudan Tribune, *Racist comment by Islamist lawyers causes uproar in Sudan*, 13 april 2022; Radio Dabanga, *NGOs 'outraged' by Sudan lawyers' hot mic racist slurs*, 17 april 2022; Radio Dabanga, *Complaint of racism filed against Sudan lawyer for hot mic slur*, 20 april 2022; BBC News, *Sudan anger over racist slur caught on air at Bashir trial*, 21 april 2022; ARC, *Sudan: Query response. The situation in Khartoum and Omdurman – An update (4th edition)*, juni 2022, p. 31.

Arabieren uit de Nijlvallei in het noorden van het land domineren van oudsher in het landsbestuur.³¹² In de overgangsregering van februari 2021 onder leiding van Hamdok was bewust plaatsgemaakt voor zeven voormalige rebellenleiders, onder wie Jibril Ibrahim van de JEM. Hij werd minister van Financiën. Ibrahim is oorspronkelijk afkomstig uit Noord-Darfur. Desondanks bleven de stedelijke middenklasse uit het noorden en midden van het land, alsmede Sudanese die vanuit het buitenland terugkeerden, oververtegenwoordigd.³¹³ Datzelfde gold voor de Soevereine Raad. Een van weinige uitzonderingen was het plaatsvervangend hoofd van deze raad, Hemetti. Hij is tevens de commandant van de RSF. Hemetti is afkomstig uit Darfur en behoort tot de Arabische Rizeigat bevolkingsgroep.³¹⁴ In de bestuurslaag daaronder is Minni Minawi een van de uitzonderingen. Minawi was het hoofd van de SLA-MM. Hij behoort tot de niet-Arabische Zaghawa bevolkingsgroep.³¹⁵ In mei 2021 benoemde Hamdok hem tot gouverneur van de regio Darfur.³¹⁶

In februari 2020 kwamen het SRF en de overgangsregering in het kader van de vredesonderhandelingen overeen dat twintig procent van de overheidsfuncties bekleed moest worden door Darfuri. Naast de lange-termijn projecten om meer Darfuri een kans te geven op overheidsfuncties, was het de bedoeling om op korte termijn, via positieve discriminatie, Darfuri aan te nemen.³¹⁷ Er zijn echter geen aanwijzingen dat de situatie rondom Darfuri in overheidsfuncties met het aantreden van de overgangsregering is verbeterd.³¹⁸

Volgens de VN-onafhankelijke expert inzake de mensenrechten in Sudan blijft langdurige discriminatie en ongelijkheid de Sudanese samenleving teisteren, met negatieve gevolgen voor de economische, sociale en culturele rechten van burgers. Ongelijkheid bleef hoog, met name voor personen in de conflictgebieden.³¹⁹ Zo berichtte *Le Figaro* in april 2022 dat er in ziekenhuizen in Darfur gescheiden zorg is, afhankelijk van de etnische groep of de verbondenheid aan een bepaalde groep.³²⁰

In 2021 classificeerde *Minority Rights Group International* (MRGI) Sudan op de achtste plaats als het gaat om bedreiging van minderheden. Met name de Fur, de Zaghawa, de Masalit en andere niet-Arabische bevolkingsgroepen in Darfur worden bedreigd, net als de Ngok, de Dinka, de Nuba en de Beja.³²¹ Hieronder wordt nader ingegaan op de positie van de niet-Arabische bevolkingsgroepen uit Darfur en uit het Nuba-gebergte in Zuid-Kordofan.

³¹² BBC News, *Viewpoint from Sudan – where black people are called slaves*, 26 juli 2020. Bertelsmann Stiftung, *BTI 2022 country report Sudan*, 23 februari 2022, p. 26.

³¹³ Reuters, *Darfur rebel leader heads Sudanese finance ministry following cabinet shake-up*, 8 februari 2021; France 24, *Sudan announces new cabinet with ex-rebels as ministers*, 8 februari 2021; VOA, *Sudan prime minister Hamdok names new cabinet*, 9 februari 2021; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2022 country report – Sudan*, 23 februari 2022, p. 7.

³¹⁴ France 24, *Can a former Janjaweed commander determine Sudan's future?*, 5 juni 2019; AP News, *A new strongman in Sudan? Experts aren't so sure*, 6 augustus 2019; BBCM, *Sudan's Hemetti urges opposition to join UN-led dialogue*, 8 juni 2022.

³¹⁵ ICG, *The rebels come to Khartoum: How to implement Sudan's new peace agreement*, 23 februari 2021, p. 4.

³¹⁶ AA, *Sudan appoints former rebel leader as Darfur governor*, 2 mei 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021, p. 1.

³¹⁷ Radio Dabanga, *Peace negotiations: 20% of Sudan civil servants to be Darfuri*, 25 februari 2020; Constitution Net, *Juba agreement for peace in Sudan between the transitional government of Sudan and the parties to peace process*, 3 oktober 2020, p. 14, <https://constitutionnet.org/sites/default/files/2021-03/Juba%20Agreement%20for%20Peace%20in%20Sudan%20-%20Official%20ENGLISH.PDF>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³¹⁸ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 22.

³¹⁹ UNGA, *Compilation on the Sudan. Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/WG.6/39/SDN/2)*, 26 augustus 2021, p. 6.

³²⁰ Le Figaro, *Au Darfour, la perpétuelle résurgence de la guerre*, 21 april 2022.

³²¹ MRGI, *Peoples under threat. Sudan*, <https://peoplesunderthreat.org/countries/sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

4.1.1.1

Niet-Arabische bevolkingsgroepen uit Darfur

De grootste niet-Arabische bevolkingsgroep in Darfur zijn de Fur, naar wie dit landsdeel is genoemd. Na de Fur vormen de Zaghawa en de Masalit de grootste niet-Arabische bevolkingsgroepen.³²² In de verslagperiode kregen niet-Arabische Darfuri, met name ontheemden en terugkeerders, in Darfur te maken met geweld van de zijde van Arabische personen en/of groepen. Dit intercommunale geweld (zie paragraaf 2.2.1) – dat overigens ook bij Arabische bevolkingsgroepen onderling plaatsvond – kwam vooral tot uitbarsting in reactie op relatief kleinschalige conflicten over natuurlijke hulpbronnen (land, vee en/of water) en kleinschalige criminele incidenten, met name in Noord-, Zuid- en West-Darfur.³²³ Dat leidde onder meer tot aanvallen op ontheemden gemeenschappen waarbij huizen werden geplunderd en in brand gestoken, ziekenhuizen werden beschadigd, vrouwen en meisjes seksueel werden aangevallen en verkracht, mensen om het leven werden gebracht en inwoners werden bedreigd en verjaagd naar naburige steden of vluchtelingenkampen elders.³²⁴ Het intercommunale geweld nam in de verslagperiode ernstigere vormen aan door de instroom van zwaardere en geavanceerdere wapens (zie paragraaf 2.5).³²⁵ Sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 was een verdere toename van het aantal geweldsincidenten waar te nemen, met name in West-Darfur (zie paragraaf 2.1.3).³²⁶ Slachtoffers beschreven de daden over het algemeen als Arabische nomaden, Arabische milities of *janjaweed*.³²⁷

Buiten Darfur wonen relatief veel Darfuri in en rond Khartoum.³²⁸ De agglomeratie Khartoum telt volgens sommige schattingen tussen de zes en acht miljoen inwoners.³²⁹ Schattingen over het aantal Darfuri in Khartoum lopen uiteen van 100.000 tot één miljoen. De Darfuri-gemeenschap in Khartoum is heel divers van samenstelling, zowel etnisch als sociaaleconomisch gezien. Een kleine minderheid is bijvoorbeeld werkzaam bij de overheid, in het bedrijfsleven of op de markt en woont in de betere wijken van de stad.³³⁰ Verreweg de meeste Darfuri behoren echter tot het armere en gemarginaliseerde deel van de stadsbevolking. Zij hebben meestal informele banen en wonen in illegale sloppenwijken zonder toereikende infrastructuur aan de randen van Khartoum. De humanitaire omstandigheden in deze delen van de stad waren slecht en er waren af en toe berichten van ontruiming

³²² Tufts University, *The conflict in Darfur*, februari 2022, p. 15-16.

³²³ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021, p. 5; IOM, *DTM Sudan: Tawila, North Darfur. Update 1*, 17 augustus 2021; FIDH & ACJPS, *Delays and dilemmas*, 30 november 2021, p. 76; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 12; UNSC, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in Sudan (S/2022/400)*, 17 mei 2022, p. 3.

³²⁴ The Washington Post, *Massacres threaten to engulf Darfur, where revenge has substituted for justice*, 20 april 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021, p. 5; VOA, *Activists: West Darfur women suffer depression after deadly fighting*, 20 juli 2021; UNITAMS, *UNITAMS statement on violence in Darfur region*, 25 november 2021; FIDH & ACJPS, *Delays and dilemmas*, 30 november 2021, p. 5; UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict – Kereneik & Ag Geneina, West Darfur flash update no. 03*, 2 mei 2022, p. 1; UNSC, *Situation of human rights in the Sudan. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 12.

³²⁵ UNGA, *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 3.

³²⁶ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

³²⁷ UNOCHA, *Sudan: Inter-communal conflict – Jebel Moon, West Darfur flash update no. 03*, 14 maart 2022, p. 1; The Guardian, *'We are lucky today': West Darfur braces for more outbreaks of fighting*, 5 mei 2022.

³²⁸ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 11.

³²⁹ Population Stat, *Khartoum, Sudan population*, <https://populationstat.com/sudan/khartoum>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³³⁰ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 13.

en sloop van woningen van ontheemden.³³¹ Deze delen van de stad worden door sommige inwoners van Khartoum denigrerend de *black belt* genoemd.³³²

In beginsel hebben Darfuri dezelfde toegang tot openbare diensten als binnenlandse ontheemden uit andere plaatsen en andere arme migranten die zich in Khartoum vestigen.³³³ In de armere stadswijken zijn echter weinig scholen en zorginstellingen aanwezig en niet iedereen kan zich daar onderwijs of gezondheidszorg permitteren. Daar komt bij dat veel binnenlandse ontheemden geen identiteitskaart hebben, waardoor zij, net als andere arme migranten, moeilijker toegang hebben tot onderwijs of de gezondheidszorg.³³⁴ Er zijn ook berichten dat Darfuri vanwege de maatschappelijke discriminatie moeilijkheden kunnen ondervinden bij het verkrijgen van een nationaal nummer en identiteitsdocumenten, bijvoorbeeld omdat zij meer stukken moeten aanleveren ter staving van hun identiteit.³³⁵

Vanwege de zeer slechte economische situatie in Sudan, de maatschappelijke discriminatie op de arbeidsmarkt en het ontbreken van de benodigde kwalificaties, zijn veel migranten uit Darfur aangewezen op informele en/of slecht betaalde banen.³³⁶

Voor informatie over de bewegingsvrijheid van personen uit Darfur wordt verwezen naar paragraaf 2.11.

4.1.1.2 Etnische groepen uit het Nuba-gebergte

In het Nuba-gebergte in Zuid-Kordofan wonen ongeveer vijftig verschillende etnische groepen. Deze niet-Arabische bevolkingsgroepen spreken verschillende talen en dialecten. Zij hangen verschillende christelijke, islamitische of traditionele geloofsovertuigingen aan. Gezamenlijk identificeren deze diverse niet-Arabische bevolkingsgroepen zich over het algemeen als de Nuba door hun gedeelde woonplaats in het Nuba-gebergte en door een gezamenlijke geschiedenis van onderdrukking.³³⁷

Net als in Darfur bleven in Zuid-Kordofan conflicten over toegang tot grond geregeld tot intercommunaal geweld leiden.³³⁸ In de verslagperiode verschenen diverse berichten over Nuba in Zuid-Kordofan die slachtoffer werden van geweld.³³⁹ Zo berichtte de *Sudan Tribune* dat strijders van de PDF op 10 december 2021 in Umbrembeta het vuur openden op drie landbouwers. Daarbij kwam één persoon om het leven.³⁴⁰ Verder berichtte *Radio Dabanga* op 24 december 2021 over drie landbouwers die in de buurt van de stad Dilling door gewapende mannen werden doodgeschoten.³⁴¹ De *Human Rights and Development Organization* (HUDO Centre), die mensenrechtenschendingen in Zuid-Kordofan en Blue Nile monitort, rapporteerde in januari 2022 over twee landbouwers in de stad Abu Jubeiha die door

³³¹ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 14-15.

³³² The Washington Post, *Africa's rising cities. How Africa will become the center of the world's urban future*, 19 november 2021; ARC, *Sudan: Query response. The situation in Khartoum and Omdurman – An update (4th edition)*, juni 2022, p. 29 en 141-142.

³³³ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum, Sudan. Conducted between 10 and 17 August 2018*, november 2018, p. 11; CGVSA, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 17.

³³⁴ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 14.

³³⁵ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, november 2018, p. 62-63; CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 18; Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

³³⁶ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 19-20.

³³⁷ MRGI, *Sudan: Nuba*, juni 2018, <https://minorityrights.org/minorities/nuba/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³³⁸ RVI, *Sudan rapid response update 3*, 1 april 2022, p. 1-2.

³³⁹ Radio Dabanga, *Tribal clashes break out in the Nuba mountains, killing dozens*, 3 december 2021; HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan, January-December 2021*, 25 februari 2022.

³⁴⁰ Sudan Tribune, *Sudanese army militiamen kill farmer in South Kordofan*, 20 december 2021.

³⁴¹ Radio Dabanga, *New displaced in Darfur, Nuba mountains still waiting for aid*, 24 december 2021.

vijf gewapende mannen werden neergeschoten.³⁴² Tussen 5 en 8 juni 2022 vonden gevechten plaats tussen leden van de Arabische Hawazma en de niet-Arabische Kenana in Abu Jubeiha. Volgens de lokale autoriteiten kwamen daarbij negentien personen om het leven.³⁴³ Op 16 juni 2022 kwamen vijf personen om het leven en raakten vier anderen gewond bij gevechten in de stad Kadugli. Deze gevechten braken uit nadat leden van de Arabische Baggara een mijnwerker van Nuba afkomst ontvoerden.³⁴⁴

Volgens een bron vonden er meer incidenten plaats in gebieden die onder controle stonden van de overheid dan in de gebieden die onder controle stonden van de SPLM-N/Al-Hilu.³⁴⁵

De situatie van Nuba in Khartoum is vergelijkbaar met die van de Darfuri. Net als in het geval van Darfuri behoren de meeste Nuba in Khartoum tot het armere en gemarginaliseerde deel van de stadsbevolking. Volgens een bron van het CGVS ondervinden Nuba echter meer problemen wanneer zij zich buiten hun herkomstgebied vestigen dan Darfuri, omdat de Nuba een geschiedenis van slavernij en conflicten met het noorden hebben en omdat een aantal Nuba niet-moslim is.³⁴⁶ Volgens verschillende bronnen is er echter geen sprake van systematische discriminatie van Nuba in Khartoum.³⁴⁷

Voor informatie over de bewegingsvrijheid van Nuba wordt verwezen naar paragraaf 2.11.

4.1.2 *Religieuze groepen*

Volgens de Sudanese overheid bestaat meer dan 97% van de bevolking uit soennitische moslims.³⁴⁸ De soennitische geloofsgemeenschap is zeer divers en bestaat onder meer uit soefi's, aanhangers van de Moslimbroederschap en salafi's.³⁴⁹

De Amerikaanse denktank *Pew Research Center* maakte in 2015 schattingen van de toekomstige religieuze overtuigingen van de bevolking van Sudan. Zo schatte deze denktank in dat in de nabije toekomst 90,7% van de Sudanese bevolking moslim zou zijn, 5,4% christen en dat 2,8% traditionele geloofssystemen zouden aanhangen.³⁵⁰ De ngo *Open Doors* stelt dat er 1,98 miljoen christenen in Sudan zijn (4,4% van de bevolking).³⁵¹ Andere schattingen gaan uit van 3% van de bevolking.³⁵²

³⁴² Radio Dabanga, *South Kordofan lawlessness: Two farmers killed in Nuba mountains*, 14 januari 2022.

³⁴³ Radio Dabanga, *At least 15 killed in violent clashes in South and West Kordofan*, 7 juni 2022; UNOCHA, *Sudan: Conflict in Abu Jubayhay locality, South Kordofan. Flash update no. 01*, 14 juni 2022, p. 1; Radio Dabanga, *OCHA Sudan: More than 125 killed in Kulbus conflict and more than 18,300 affected by Abu Jubeiha clashes*, 14 juni 2022.

³⁴⁴ Radio Dabanga, *Sudan: Ethnic violence in Kordofan leaves seven dead*, 17 juni 2022.

³⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

³⁴⁶ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 24.

³⁴⁷ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, november 2018, p. 11; CGVS, *Soedan*, 28 juni 2021, p. 17 en 24.

³⁴⁸ Embassy of the Republic of Sudan, London, *About Sudan*, <https://www.sudanembassy.org.uk/about-sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³⁴⁹ The Guardian, *The psychedelic world of Sudan's Sufis – in pictures*, 5 februari 2016; The Arab Weekly, *What role will Sufis play in the new Sudan?*, 15 juni 2020; Al-Monitor, *Muslim Brotherhood blamed for failed military coup in Sudan*, 28 september 2021; USCIRF, *Policy Update: Sudan. Preserving religious freedom progress in Sudan*, 18 november 2021, p. 1.

³⁵⁰ Pew Research Center, *The future of world religions: Population growth projections, 2010-2050*, 2 april 2015, p. 242.

³⁵¹ Open Doors, *Sudan*, <https://www.opendoorsuk.org/persecution/world-watch-list/sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³⁵² Barnabas Fund, *Sudan. Country profile*, <https://www.barnabasfund.org/gb/countries/Sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken stellen sommige religieuze belangenorganisaties dat meer dan 13% van de bevolking uit niet-moslims bestaat.³⁵³ Daarbij gaat het naast christenen onder meer om baha'i, boeddhisten, hindoes en joden.³⁵⁴ Verder hangt volgens cijfers van de overheid minder dan één procent van de bevolking een traditioneel geloofssysteem aan. Dit komt met name voor in de deelstaten Blue Nile en Zuid-Kordofan.³⁵⁵ Volgens andere schattingen gaat het om 2,5% van de bevolking.³⁵⁶

Voormalig president Al-Bashir legde tijdens zijn regering de nadruk op het islamitische (soennitische) karakter van Sudan. Hij hanteerde de sharia als basis voor wetgeving.³⁵⁷ Na zijn aftreden nam de overgangsregering onder leiding van Hamdok verschillende maatregelen om kerk en staat meer van elkaar te scheiden.³⁵⁸ Zo werd in het constitutioneel akkoord van 17 augustus 2019 niet opgenomen dat de islam de Sudanese religieuze voorkeur was. In artikel 56 van dit akkoord werd de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging vastgelegd. Dit artikel verbiedt onvrijwillige bekering naar een andere godsdienst. Het eerste lid van artikel 4 verbiedt discriminatie op grond van religie. Tevens verbiedt het vierde lid van artikel 57 het aanzetten tot religieuze haat in de media.³⁵⁹

Verder gaf de overgangsregering het *National Centre for Curriculum and Educational Research* (NCCER) opdracht om nieuwe lesprogramma's samen te stellen waarin minder nadruk lag op de islam. Na veel kritiek, die zich vooral toespitste op een afbeelding van 'de Schepping van Adam' van Michelangelo in een lesboek voor het vak geschiedenis besloot Hamdok op 6 januari 2021 om deze onderwijshervormingen voorlopig stop te zetten. Dit vormde voor het hoofd van de NCCER aanleiding om zijn ontslag in te dienen. Nadien zat er weinig voortgang in dit hervormingsproces.³⁶⁰

In september 2020 tekenden Hamdok en de SPLM-N/AI-Hilu in Addis Abeba een akkoord waarin werd afgesproken dat Sudan een seculiere staat zal worden. Verder kwamen de voorzitter van de Soevereine Raad en de SPLM-N/AI-Hilu op 28 maart 2021 in het kader van de vredesbesprekingen overeen dat er in Sudan een scheiding van kerk en staat moest komen.³⁶¹ Na de militaire machtsovername zetten deze vredesbesprekingen zich echter niet voort.

Daarnaast besloot de regering om vanaf april 2021 naast het islamitisch bankieren ook het conventionele bankieren toe te staan.³⁶²

Na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 begonnen sommige christelijke organisaties zich zorgen te maken over de voortgang van het

³⁵³ USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 2.

³⁵⁴ Open Doors, *Sudan: Full country dossier*, 1 januari 2022, p. 13.

³⁵⁵ USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 3.

³⁵⁶ Open Doors, *Sudan: Full country dossier*, 1 januari 2022, p. 13.

³⁵⁷ Open Doors, *Sudan Full country dossier*, 1 januari 2022, p. 19.

³⁵⁸ MEMO, *Sudan separates religion from state ending 30 years of Islamic rule*, 7 september 2020.

³⁵⁹ Comparative Constitutions Project, *Sudan's constitution of 2019*, 27 april 2022.

³⁶⁰ Radio Dabanga, *Development of Sudan's new school curricula halted amid controversy*, 7 januari 2021; Radio Dabanga, *Director of centre reforming Sudan education system resigns*, 8 januari 2021; France 24, *Sudan schoolbook picture sparks angry reform debate*, 15 januari 2021; BBC News, *Letter from Africa: How a text book exposed a rift in Sudan's new government*, 10 februari 2021; The World, *Sudan's troubled attempt at education reform*, 26 juli 2021; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 17.

³⁶¹ Reuters, *Sudan and rebel group sign agreement on separation of religion and state*, 28 maart 2021; Al Jazeera, *Sudan gov't and SPLM-N sign agreement to pave way for peace talks*, 28 maart 2021.

³⁶² Reuters, *Sudan will have dual system for Islamic and non-Islamic banking – cbank governor*, 21 februari 2021; BBCM, *Sudan looks forward to expanding global economic relations*, 26 april 2021; USCIRF, *Policy Update: Sudan. Preserving religious freedom progress in Sudan*, 18 november 2021, p. 3.

hervormingsproces.³⁶³ Op 22 november 2021 diende Nasreldin Mofreh, de minister van Religieuze Zaken, in verband met de politieke ontwikkelingen zijn ontslag in (zie verder paragraaf 1.2).³⁶⁴ Op 20 januari 2022 benoemde het hoofd van de Soevereine Raad Abdel Ati Ahmed Abbas tot zijn opvolger.³⁶⁵

4.1.2.1

Christenen

In Sudan houdt het ministerie van Religieuze Zaken zich onder meer bezig met het registreren van religieuze organisaties en het toezicht op kerken.³⁶⁶ Volgens de Sudanese Raad van Kerken zijn er in Sudan 36 christelijke denominaties, waarvan er 24 officieel zijn geregistreerd.³⁶⁷ Daarbij gaat het onder meer om rooms-katholieken, evangelisten, protestanten en koptisch orthodoxen.³⁶⁸ De christelijke gemeenschappen bevinden zich voornamelijk in de grote steden, zoals Khartoum, Port Sudan (Rode Zee), Kassala (Kassala), Gedaref (Gedaref), El Obeid (Noord-Kordofan) en El Fasher (Noord-Darfur). In sommige delen van het Nuba gebergte en de deelstaat Blue Nile bevinden zich eveneens christelijke gemeenschappen.³⁶⁹

Uit de geraadpleegde bronnen komt het beeld naar voren dat ten aanzien van de positie van christenen sinds het aantreden van de overgangsregering in 2019 verbeteringen zijn opgetreden.³⁷⁰ Zo stond Sudan met een totaalscore van 79 op plaats dertien op de *World Watch List 2022*. In 2021 had Sudan eenzelfde score en positie. In 2020 stond Sudan met een score van 85 op plaats zeven. In 2019 stond Sudan met een score van 87 op plaats zes en in 2018 met een score van 87 op plaats vier.³⁷¹ In de vorige verslagperiode werd melding gemaakt van een aantal positieve ontwikkelingen ten aanzien van de godsdienstvrijheid, waaronder de omstandigheid dat de christelijke gemeenschap in de Soevereine Raad een vertegenwoordiger kreeg in de persoon van de koptisch christelijke vrouwelijke rechter Raja Nicola Abdul Masih.³⁷² Een andere verbetering was Wet nummer 12 uit 2020. Deze wet amendeerde onder meer artikel 79 van het Wetboek van Strafrecht (WvS) waardoor het voor niet-moslims mogelijk werd om alcohol te kopen, verkopen en in de privésfeer te nuttigen.³⁷³ Volgens verschillende bronnen vonden nadien toch enkele arrestaties plaats van christenen en kregen christenen boetes opgelegd in verband met het bezit, de productie of de verkoop van alcohol.³⁷⁴

³⁶³ Christianity Today, *Coup reversal divides Sudan's Christians*, 10 december 2021; Open Doors, *Sudan: Full country dossier*, 1 januari 2022, p. 12; Morning Star News, *Christian couple in Sudan faces possible flogging for 'adultery'*, 3 mei 2022.

³⁶⁴ AA, *12 Sudanese ministers resign in protest of deal with military*, 22 november 2021; Radio Dabanga, *11 Sudan ministers resign as 'Hamdok agreement legitimises military coup regime'*, 23 november 2021.

³⁶⁵ BBCM, *Sudan military chief names cabinet members, no PM*, 21 januari 2022; Republic of Sudan - The Council of Ministers, *Dr. Hamdok assigns undersecretaries to run the ministries*, http://www.sudan.gov.sd/index.php/en/home/news_details/3535, geraadpleegd op 21 juli 2022.

³⁶⁶ USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 5 en 12.

³⁶⁷ USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 3.

³⁶⁸ Open Doors, *Sudan: Full country dossier*, 1 januari 2022, p. 19.

³⁶⁹ USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 3.

³⁷⁰ Radio Dabanga, *Christians in Sudan can 'still not believe the changes'*, 7 mei 2021; The World, *Two years after revolution, Christians in Sudan evaluate gains*, 3 augustus 2021.

³⁷¹ De World Watch List is een jaarlijkse lijst van landen waar christenen volgens de ngo Open Doors te maken hebben met de meeste beperkingen. Daarbij krijgen landen op zes onderdelen scores toegekend. De nummer 1 op de lijst, Afghanistan, had een totaalscore van 98 en de nummer 50, Maleisië, een totaalscore van 63; Open Doors, *Sudan: Full country dossier*, 1 januari 2022, p. 3-6.

³⁷² AA, *Profile: Members of Sudan's 'sovereign council'*, 21 augustus 2019; Sudan Tribune, *Al-Burhan appoints new sovereign council excluding FFC*, 11 november 2021.

³⁷³ Reuters, *Sudan to allow drinking alcohol for non-Muslims, ban FGM*, 12 juli 2020; HRW, *Sudan's law reforms a positive first step*, 16 juli 2020; LOC, *Sudan: New law amending penal code takes effect*, 23 juli 2020.

³⁷⁴ Darfur Network for Monitoring and Documentation, *Sudan: A judge convicts a Christian woman with her little baby and imprisoned her for two months and a fine for possession of four glasses of wine*, 15 augustus 2020; USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 9.

Verder kreeg de Orthodoxe Kerk van Sudan op 16 juli 2021 na een initiële afwijzing alsnog toestemming om een nieuwe kerk te bouwen in Omdurman.³⁷⁵

Ondanks de verbeteringen meldden mensenrechtenorganisaties en christelijke organisaties een aantal incidenten die gericht waren tegen de christelijke gemeenschap. Zo stichtten volgens verschillende bronnen onbekenden op 3 januari 2021 brand bij een kerk van de Sudanese Kerk van Christus (SCOC) in Tambul (Al-Gezira).³⁷⁶ Verder pakten volgens verschillende bronnen op 19 februari 2021 vier gemaskerde mannen de voorzitter van een christelijke jongerenorganisatie in de deelstaat Al-Gezira en lid van de Episcopale Kerk van Sudan op. Zij lieten hem na een paar uur weer gaan, na hem te hebben mishandeld.³⁷⁷

Voorts berichtte de mensenrechtenorganisatie *Christian Solidarity Worldwide* (CSW) dat de SCOC in mei 2021 in Jabarona bij Omdurman aan de wederopbouw van een kerk was begonnen nadat deze in augustus 2020 door brand was vernield. Terwijl de werkzaamheden aan de gang waren, werd het gebouw op 27 mei 2021 opnieuw vernield.³⁷⁸

Ten tijde van de regering van Al-Bashir waren door de voorganger van het ministerie van Religieuze Zaken comités aangesteld die toezicht moesten houden op kerken. Het ministerie gaf in maart 2020 aan deze toezichtcomités te willen afschaffen. Volgens de CSW probeerden leden van de Sudanese Presbyteriaanse Evangelische Kerk (SPEC) het toezicht van deze comités over hun kerken over te nemen. Daartoe had de SPEC een zaak aanhangig gemaakt bij een bestuursrechtbank in Khartoum. Terwijl deze zaak liep, klaagde het toezichtcomité één van de kerkleden aan op grond van artikel 113 WvS (zich voordoen als iemand anders), omdat dit lid zich presenteerde als de leider van de SPEC. Na zijn arrestatie kwam deze persoon op 28 juni 2021 op borgtocht vrij.³⁷⁹ Op 15 november 2021 besloot de rechter de zaak rondom het toezicht zonder nadere motivering terzijde te schuiven.³⁸⁰ Verder berichtte de CSW dat een toezichtcomité op 27 december 2021 de sloten van een kerk van de SPEC in Kosti (White Nile) wijzigde.³⁸¹

Volgens verschillende bronnen vielen op 2 juli 2021 vier gewapende mannen in Khartoum een advocaat aan die tevens adviseur was op het gebied van christelijke zaken aan de minister van Religieuze Zaken. Zij dreigden hem om het leven te brengen als hij zou doorgaan met zijn publicaties over geconfisqueerde

³⁷⁵ CSW, *Orthodox church granted permission to build*, 22 juli 2021; Sudan Tribune, *Khartoum state allows building new church in Omdurman*, 23 juli 2021; The Christian Post, *Christian group cautiously optimistic after Sudanese gov't allows building of orthodox church*, 27 juli 2021.

³⁷⁶ CSW, *Sudanese church of Christ building burned down in Tamboul*, 8 januari 2021; Morning Star News, *Another church building set ablaze in Sudan*, 17 februari 2021; HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan. January-December 2021*, 25 februari 2022, p. 48.

³⁷⁷ CSW, *Christian interrogated as justice for attacked church remains elusive*, 22 februari 2021; HUDO Centre, *Assault of the Christian affairs consultant in Khartoum, Sudan*, 11 juli 2021; HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan. January-December 2021*, 25 februari 2022, p. 17.

³⁷⁸ Sudan Tribune, *Sudan to probe attacks on Jabarona church in Khartoum state*, 21 maart 2020; CSW, *Church demolished in Omdurman*, 28 mei 2021.

³⁷⁹ CSW, *Evangelical church leader arrested in Khartoum*, 30 juni 2021.

³⁸⁰ CSW, *Judge dismisses church application for control of administrative affairs*, 18 november 2021.

³⁸¹ CSW, *Interference in church affairs continues under military rule*, 14 januari 2022.

kerkeigendommen.³⁸² In november 2021 berichtte CSW dat hij op 27 oktober 2021 was beschoten door twee mannen.³⁸³

Een groep moslims sloot volgens verschillende bronnen op 21 februari 2022 het gebouw van de Evangelische Lutherse Kerk in de plaats Al Haj Abdalla (Al-Gezira). Zij beschuldigden de kerkleden onder meer van vijandigheid ten opzichte van de islam door op vrijdagen kerkdiensten te houden en van beslaglegging van hun land. Op 27 februari 2022 arresteerde de politie de dominee en een ander kerklid. Later die dag liet de politie hen weer vrij.³⁸⁴ Een paar maanden later, op 10 april 2022, onderbraken drie personen een dienst in deze kerk. Daarbij vielen zij de dominee en twee andere kerkleden aan, verscheurden bijbels en sloegen stoelen kapot. Nadat de dominee naar de politie was gegaan om aangifte te doen, werden hij en één van de aanvallers aangeklaagd op grond van artikel 69 WvS (verstoren van de openbare orde). Op 25 april 2022 veroordeelde een rechtbank in Al-Gezira hen beiden tot één maand gevangenisstraf.³⁸⁵

Volgens de CSW gaf een rechtbank op 15 februari 2022 toestemming voor het afsluiten van een toegang naar een kerk van de SPEC in Noord-Khartoum.³⁸⁶ Verder vonden op 25 mei 2022 in Omdurman ontruiming plaats en sloopwerkzaamheden aan gebouwen op een terrein dat eigendom was van de SPEC. Sommige huurders konden op het laatste moment tijdelijk uitstel regelen bij een rechtbank. Volgens een voormalige adviseur van de minister van Religieuze Zaken was de GIS verantwoordelijk voor deze gebeurtenissen.³⁸⁷

Volgens de *Morning Star News* arresteerde de politie op 14 juni 2022 twee personen tijdens een bijbelles in de baptistenkerk in Omdurman op grond van artikel 77 WvS (veroorzaken van overlast). Naar verluidt had een buurman aangifte gedaan, omdat hij vreesde dat zijn kinderen zich zouden bekeren tot het christendom. Beide personen kwamen dezelfde dag op borgtocht vrij.³⁸⁸

4.1.2.2 Andere religieuze groepen

Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken bevinden zich in Sudan enkele kleine sjiitische gemeenschappen, met name in Khartoum. In de verslagperiode bleven de sjiitische gebouwen voor het houden van herdenkingsdiensten (*husseiniya*) gesloten. Om te bidden konden sjiieten terecht in soennitische moskeeën en bij soennitische imams.³⁸⁹

4.1.2.3 Afvalligen, atheïsten en niet-praktiserende moslims

Op 13 juli 2020 publiceerde de Sudanese staatscourant Wet nummer 12 van 2020, waarin vijftien amendementen op het Sudanese WvS uit 1991 waren opgenomen.

³⁸² Morning Star News, *Gunmen attack Christian government worker in Sudan*, 5 juli 2021; Radio Dabanga, *Christian affairs advisor assaulted, threatened in Sudan capital*, 6 juli 2021; HUDO Centre, *Assault of the Christian affairs consultant in Khartoum, Sudan*, 11 juli 2021; Barnabas Fund, *Sudanese government adviser in Christian affairs assaulted and threatened*, 13 juli 2021; Open Doors, *Sudan leader beaten, threatened at gunpoint: 'Stop speaking for Christians'*, 20 juli 2021; HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordufan and Blue Nile states of Sudan. January-December 2021*, 25 februari 2022, p. 41.

³⁸³ CSW, *Individuals who worked for civilian government targeted in assassination attempts*, 3 november 2021.

³⁸⁴ Morning Star News, *Church building locked, leaders arrested in Sudan*, 6 maart 2022.

³⁸⁵ CSW, *Church leader and members attacked during service*, 13 april 2022; Morning Star News, *Pastor in Sudan assaulted during worship, then charged*, 20 april 2022; Morning Star News, *Attacked pastor in Sudan sentenced to month in jail*, 25 april 2022; Barnabas Fund, *Sudanese pastor given one-month sentence for "disturbing the peace"*, 26 april 2022; Radio Dabanga, *Christian pastor convicted of 'breach of public safety' in Sudan*, 27 april 2022.

³⁸⁶ CSW, *Khartoum Bahri court orders partial church demolition*, 24 februari 2022.

³⁸⁷ CSW, *Evangelical church properties threatened with demolition*, 25 mei 2022; Sudan Tribune, *Sudanese authorities accused of demolishing Evangelical Church's property*, 28 mei 2022.

³⁸⁸ Morning Star News, *Police in Sudan arrest church leaders from Bible study*, 20 juni 2022.

³⁸⁹ USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 3, 10 en 12.

Een van deze amendementen had betrekking op artikel 125 WvS en hield in dat de bestraffing met zweepslagen vanwege blasfemie werd geschrapt uit dit artikel. Voortaan stond op blasfemie enkel een boete of een gevangenisstraf van maximaal twaalf maanden.³⁹⁰ Er zijn dezerzijds geen gevallen bekend van personen die in de verslagperiode zijn bestraft vanwege blasfemie.

Een ander amendement zag toe op artikel 126 WvS. Dit amendement schafte de doodstraf voor afvalligheid af. Op basis van de oude tekst konden personen die schuldig werden bevonden aan afvalligheid ter dood worden veroordeeld.³⁹¹ De nieuwe tekst, die daarvoor in de plaats kwam, zag toe op de strafbaarstelling van het tot ongelovige verklaren van een moslim (*takfir*). Op het toepassen van *takfir* stond een boete en/of een gevangenisstraf van maximaal tien jaar.³⁹² Verschillende bronnen berichtten in juli 2022 over een aanklacht tegen vier 'afvalligen'. Het ging om christenen die eind juni 2022 gearresteerd waren, terwijl zij aan het bidden waren in een kerk in de stad Zalingei (Centraal-Darfur). De mannen werden vrijgelaten en kort daarna opnieuw gearresteerd. Op 28 juni 2022 kwamen zij op borgtocht vrij. Op 6 juli 2022 werd de zaak gesloten, omdat het wetsartikel (artikel 126 WvS) niet meer voorzag in een straf voor afvalligheid.³⁹³

In de verslagperiode trok de overspelzaak van twee bekeerlingen in de deelstaat Al-Gezira de aandacht. Het ging in deze zaak om een echtpaar dat in 2016 trouwde. In 2018 bekeerde de echtgenoot zich van de islam tot het christendom. Zijn schoonfamilie stapte daarop naar een sharia rechtbank die het huwelijk nietig verklaarde. Nadien bekeerde ook de vrouw zich tot het christendom, waarna zij in augustus 2021 met haar twee kinderen terugkeerde naar haar ex-echtgenoot. Dit vormde voor haar broer aanleiding om haar aan te klagen wegens overspel op grond van artikel 146 WvS. Gelet op dit artikel wordt overspel in het geval van een gehuwd persoon bestraft met de dood en in het geval van een ongehuwd persoon met honderd zweepslagen en verbanning. Op 17 augustus 2021 arresteerde de politie het paar. Na vier dagen kwamen zij op borgtocht vrij. Tegen het einde van de verslagperiode was in deze zaak nog geen uitspraak bekend.³⁹⁴

Dezerzijds kon geen betrouwbare informatie gevonden worden over de positie van atheïsten en niet-praktiserende moslims in Sudan.

4.1.3 *Dienstplichtweigeraars en deserteurs*

Volgens de Wet op de nationale dienstplicht uit 1992 gold de nationale dienstplicht voor Sudanese burgers tussen de 18 en 33 jaar.³⁹⁵ Volgens deze wet duurde de nationale dienstplicht tussen de 12 en 24 maanden, afhankelijk van het onderwijsdiploma.³⁹⁶ Er waren twee vormen van nationale dienstplicht, een militaire en een civiele. Een dienstplichtige kon de nationale dienstplicht vervullen bij de

³⁹⁰ LOC, *Sudan: New law amending penal code takes effect*, 23 juli 2020; Redress, *Sudan legal amendments. Explanatory table*, 13 juli 2020, p. 5.

³⁹¹ Al Jazeera, *Changes in criminal law as Sudan annuls apostasy death sentence*, 12 juli 2020.

³⁹² UNGA, *Compilation on the Sudan (A/HRC/WG.6/39/SDN/2)*, 26 augustus 2021, p. 5; USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 4.

³⁹³ CSW, *Four men charged with apostasy*, 8 juli 2022; ACJPS, *Sudan: Four Christians charged with apostasy in Central Darfur*, 10 juli 2022; Darfur 24, *Young men accused of apostasy in Darfur face threat of assassination attempts*, 17 juli 2022.

³⁹⁴ CSW, *Married couple facing adultery trial following husband's conversion*, 13 januari 2022; Crux, *Adultery prosecution causes religious freedom concerns in Sudan*, 28 januari 2022; Morning Star News, *Christian couple in Sudan faces possible flogging for 'adultery'*, 3 mei 2022; USDoS, *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022, p. 9; Vertrouwelijke bron, 27 juli 2022.

³⁹⁵ Artikel 7 van de Wet op de nationale dienstplicht uit 1992.

³⁹⁶ Artikel 9 van de Wet op de nationale dienstplicht; CIA, *The world factbook – Sudan, military service age and obligation*, 7 juni 2022.

strijdkrachten, maar ook in het onderwijs of in de gezondheidszorg.³⁹⁷ Volgens een bron begon iemand die geschikt was bevonden voor het vervullen van de militaire dienstplicht met een militaire training van drie maanden.³⁹⁸

Na het aftreden van president Al-Bashir schaften de autoriteiten de Wet op de nationale dienstplicht niet af.³⁹⁹ Volgens een bron was deze wet onder Al-Bashir al een dode letter geworden. Er werden geen mensen meer opgeroepen voor de militaire dienst en men hoefde voor een baan ook niet meer te bewijzen dat men de dienst had vervuld of vrijstelling had gekregen.⁴⁰⁰ Twee andere bronnen gaven aan dat sinds 2019 geen mensen meer worden opgeroepen voor de militaire dienstplicht.⁴⁰¹ Volgens weer een andere bron was het bewijs van vervullen van de dienstplicht sinds 2019 niet langer vereist voor een baan of voor het laten authenticiseren van onderwijscertificaten.⁴⁰² Verder kondigde de regering in 2020 aan dat het bewijs van vervullen van de dienstplicht niet langer nodig was bij vertrek vanaf de luchthaven.⁴⁰³

Volgens een bron verklaarde Hemedti tijdens een toespraak in West-Darfur op 18 juni 2022 dat hij overwoog om de militaire dienstplicht te laten terugkeren. Op deze mededeling kwamen op de sociale media veel negatieve reacties.⁴⁰⁴

4.1.4 *Leden van oppositiepartijen/politieke activisten*

4.1.4.1 Overzicht oppositiegroeperingen

De huidige oppositie bestaat uit gewapende groepen; de FFC in verschillende facties; en de verzetscomités.⁴⁰⁵

De gewapende groepen zijn opgedeeld in enerzijds de ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord en anderzijds, de belangrijkste, namelijk SPLM-N/Al Hilu en SLA-AW, die het akkoord niet hebben ondertekend. De autoriteiten hebben een eenzijdig staakt-het-vuren afgekondigd met de gewapende groepen die het akkoord niet ondertekend hebben.⁴⁰⁶ Desalniettemin waren er momenten van gewapende confrontaties tussen delen van de veiligheidstroepen en gewapende groepen en tussen gewapende groepen onderling (zie hiertoe de paragrafen 2.2.2 en 2.2.3).

Er zijn geen zaken bekend van personen die tijdens de verslaperiode alleen vanwege hun lidmaatschap van een politieke partij vervolgd werden. Wel werden leden van politieke partijen die lid waren geweest van het ontmantelingscomité vervolgd (zie ook paragrafen 1.7 en 4.1.4.5). Daarnaast ondervonden velen problemen met de autoriteiten vanwege prodemocratische en/of antimilitaire activiteiten (zie ook paragrafen 2.2.4, 4.1.4.5 en 4.2.3).⁴⁰⁷

4.1.4.2 Gewapende groepen

De gewapende groepen in Sudan kunnen worden onderverdeeld in groepen die het Juba -vredesakkoord ondertekend hebben, en de groepen die dit niet hebben gedaan. De groepen die het akkoord ondertekend hebben zijn:

³⁹⁷ Artikel 7 van de Wet op de nationale dienstplicht uit 1992; Vertrouwelijke bron, 19 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 22 juni 2022.

³⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 20 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁰¹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 juni 2022.

⁴⁰² Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁰³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 63.

⁴⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴⁰⁶ Sudan Tribune, *Sudan extends ceasefire with holdout groups*, 23 januari 2022.

⁴⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 4 augustus 2022.

- Justice and Equality Movement (JEM)
- Sudan Liberation Army/Movement led by Minni Minawi (SLA-MM)
- Sudan People Liberation Movement-North led by Malik Agar (SPLM-N/Agar)
- Gathering of Sudan Liberation Forces

De groepen die het akkoord niet ondertekend hebben zijn:

- Sudan Liberation Army/Movement, factie geleid door Abdelwahid Nour (SLA-AW)
- Sudan People Liberation Movement-North, factie geleid door Abdelaziz Al Hilu (SPLM-N/Al Hilu)

De twee rebellenbewegingen die het Juba-vredesakkoord niet ondertekend hadden, de SLA-AW en de SPLM-N/Al-Hilu, veroordeelden de militaire machtsovername van 25 oktober 2021.⁴⁰⁸ De gewapende groepen die zich hadden aangesloten bij de dissidente factie binnen de FFC (zie ook paragraaf 1.4) bleven vertegenwoordigd in de regering. Jibril Ibrahim van JEM bleef minister van Justitie en Minni Minawi (SLA-MM) en Malik Agar van SPLM-N/Agar bleven gouverneur in respectievelijk Darfur en Blue Nile (zie ook bijlage 7.7).⁴⁰⁹

Volgens een artikel van de *Sudan Tribune* van 10 juli 2022 monitorden de militaire inlichtingendiensten de gewapende groepen die het Juba-vredesakkoord niet hadden ondertekend. Uit het artikel blijkt dat Al-Burhan nieuwe ambassadeurs naar landen in de regio stuurde om zijn controle over diplomatieke relaties te versterken als anticipatie op het hervatten van geweld in Darfur en Zuid-Kordofan.⁴¹⁰

Het *HUDO Centre* rapporteerde gedurende de verslagperiode verschillende gevallen van personen die gearresteerd en gemarteld werden op verdenking van lidmaatschap van de SPLM-N/Al-Hilu.⁴¹¹

4.1.4.3

Politieke partijen en bewegingen

Sudan heeft ongeveer veertig politieke partijen. De belangrijkste daarvan zijn de volgende:

Rechtse partijen:

- National Umma Party (deze partij kent verschillende dissidente facties, waaronder de Sudanese Umma Party)
- Democratic Unionist Party (ook deze partij kent dissidente facties, zoals de Unionist Alliance)
- Popular Congress Party
- Ansar Al Sunna
- National Congress Party (de voormalige partij van Al Bashir, officieel opgeheven)

Linkse partijen:

- Sudanese Communist Party
- Sudanese Congress Party
- Sudanese Baath Party

Tijdens de verslagperiode ontstonden niet zozeer nieuwe politieke partijen of bewegingen. Zoals aangegeven raakten bestaande politieke partijen en bewegingen wel verdeeld. Door deze fragmentatie nam hun macht af.

Zoals gesteld in paragraaf 1.3.2, splitste de FFC in september 2021; dissidenten – inclusief ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord – vonden dat bepaalde

⁴⁰⁸ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 2.

⁴⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 juni 2022.

⁴¹⁰ Sudan Tribune, *Burhan appoints former generals as ambassadors to Sudan's neighbouring countries*, 10 juli 2022.

⁴¹¹ HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan. January-December 2021*, 25 februari 2022; HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan. January-June 2022*, 15 augustus 2022, p. 7; HUDO Centre, ARREST AND MISCONDUCT BY SUDAN ARMED FORCE IN TALODI, SUDAN | HUDO Centre geraadpleegd op 28 augustus 2022.

politieke partijen binnen de FFC te veel macht naar zich toetrokken en onvoldoende representatief waren.⁴¹² Zo ontstonden de FFC-Central Committee en de FFC-National Accord. De FFC-National Accord – aangevoerd door JEM/Jibril Ibrahim en Minni Minawi – veroordeelde de militaire machtsovername van Al-Burhan niet. Na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 herriep Al-Burhan alle artikelen die betrekking hadden op de FFC, en daarmee raakte de FFC nog meer invloed kwijt.⁴¹³

Ook de *Sudanese Professionals Association* (SPA), een coalitie van vakbonden en maatschappelijk middenveldorganisaties die tijdens de revolutie een belangrijke rol had gespeeld in het organiseren van de protesten, raakte verdeeld, waardoor haar belang afnam.⁴¹⁴

4.1.4.4

Verzetscomités

De verzetscomités zijn hervormingsbewegingen die vanuit de bevolking zelf zijn opgekomen aan het begin van de revolutie in december 2018. Volgens een rapport van de VN zijn het lokale wijkgerelateerde groepen die samenwerken in een nationaal netwerk. De verzetscomités gaan voorbij aan traditionele politieke partijen. De duizenden verzetscomités, verspreid door het hele land, maar vooral in de steden en bij uitstek in Khartoum, zijn echter niet eensgezind. Zo zijn er volgens een bron 'radicale' en gematigde stromingen binnen de verzetscomités.⁴¹⁵ Deze buurtcomités vulden het vacuüm dat de FFC en de SPA achterlieten. Waar zij in het verleden slechts mobiliseerden en het organiseren aan de SPA overlieten en het politieke werk aan de politieke partijen, stuurden de verzetscomités gedurende de verslagperiode het verzet steeds meer aan, en produceerden zij een politieke *roadmap*. Consensus binnen de verzetscomités over hun politieke rol is er echter allerm minst. De SPA volgde over het algemeen de verzetscomités, terwijl de politieke partijen meer geneigd waren tot compromissen. Het meest kenmerkende van de verzetscomités was dat zij niet hiërarchisch en top-down wilden zijn zoals de politieke partijen en ook de SPA, maar standpunten wilden innemen op basis van consensus. Hierdoor waren er geen duidelijke leiders, maar was er sprake van een roterende rolverdeling.⁴¹⁶ Door deze aanpak en hun gedecentraliseerde karakter bleven de verzetscomités moeite houden om op nationaal niveau politiek te onderhandelen.⁴¹⁷ Wel zochten woordvoerders van verzetscomités tijdens de verslagperiode steeds vaker de publiciteit om standpunten uit te dragen. In het verleden hadden de comités meer in het geheim geopereerd.⁴¹⁸

4.1.4.5

Politieke leiders en activisten

Onmiddellijk na de militaire machtsovername, tussen 25 en 27 oktober 2021 werden 63 politieke leiders - waaronder Hamdok en zes ministers -, mensenrechtenactivisten en journalisten gedetineerd.⁴¹⁹ Sommige gedetineerden werden vrij snel weer vrijgelaten, anderen bleven langer in detentie.⁴²⁰ In de periode van eind oktober tot half november 2021 werden zo'n 150 activisten in het

⁴¹² Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 juni 2022.

⁴¹³ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴¹⁴ BBCM, *Sudanese pro-democracy groups form new political alliance*, 25 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴¹⁵ The Carter Center, *Sudan's youth and the transition: Priorities, perceptions and attitudes*, augustus 2021, p. 12; USIP, *Sowing the seeds of nonviolent action in Sudan*, mei 2022, p. 16; Vertrouwelijke bron, 10 maart 2022;

⁴¹⁶ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴¹⁷ USIP, *Sowing the seeds of nonviolent action in Sudan*, 3 mei 2022, p. 16.

⁴¹⁸ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴¹⁹ ACJPS, *Sudan military Coup: Bloodshed and arbitrary arrest of civilians by joint security forces*, 28 oktober 2021; HRW, *Sudan: Immediately free detainees; Halt arrests*, 9 november 2021; Clingendael, *Policy brief. Military coup betrays Sudan's revolution*, 13 november 2021, p. 1; FIDH, *Sudan: Human rights defenders and civil society activists particularly targeted amidst the military coup*, 18 november 2021; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 1; OHCHR, *Oral update on the situation of human rights in the Sudan*, 8 maart 2022.

⁴²⁰ HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

gehele land opgepakt, en honderden ambtenaren werden naar huis gestuurd. Vele activisten doken onder.⁴²¹ Zo drongen veiligheidstroepen op 16 november 2021 de woning van Nour Al-Din Salah, van de SCP, binnen en arresteerden zij hem. De arrestatie vond plaats enkele uren nadat Salah op Al-Jazeera de militaire machtsovername had veroordeeld.⁴²² Na de overeenkomst met Hamdok op 21 november 2021 werden veel van deze gevangenen weer vrijgelaten.⁴²³ In februari en maart 2022 werden verscheidene leden en ondersteunend personeel van het ontmantelingscomité⁴²⁴ gearresteerd.⁴²⁵ Zij werden aangehouden op grond van artikel 177 (2) WvS (schending van vertrouwen). Voor deze aanklacht kan de doodstraf opgelegd worden.⁴²⁶ In april 2022 weigerde de rechter een verlenging van de detentie van deze personen, waarop zij volgens een bron van *Human Rights Watch* werden vrijgelaten.⁴²⁷

Volgens *Radio Dabanga* vaardigde het Sudanese Openbaar Ministerie op 8 juni 2022 op grond van artikel 25 van de *Information Crimes Law* een arrestatiebevel uit tegen Nasreldin Abdelbari, voormalig minister van Justitie, en Luqman Ahmed, voormalig televisiedirecteur. Aanleiding was de publicatie van een rapport dat stelde dat het door het ontmantelingscomité bevolen ontslag van juridische adviseurs van het ministerie van Justitie illegaal was. Berichtgeving over hun ontslag had de ontslagen adviseurs beschreven als aanhangers van Al-Bashir. Dit werd door het Openbaar Ministerie gezien als smaad.⁴²⁸ Voor zover bekend werden Abdelbari en Luqman niet gearresteerd.

4.1.4.6 Demonstranten

Voor informatie over demonstranten wordt verwezen naar de paragrafen 2.2.4 en 4.2.3.

4.1.4.7 Monitoring diaspora

Het is mogelijk dat leden van het personeel op Sudanese ambassades ook voor de GIS werken,⁴²⁹ maar er is niet, zoals in het verleden, een GIS-afdeling op ambassades. Niet uitgesloten kan worden dat ambassadepersoneel tijdens de verslagperiode de sociale media in de gaten hielden met het doel informatie te verzamelen over de diaspora, zeker als het personeel uit de Al-Bashir tijd stamde.⁴³⁰ Volgens een bron is in het verleden door de Sudanese ambassade in Nederland een netwerk opgezet binnen de diaspora om informatie over de diaspora te verzamelen.⁴³¹ Het is niet duidelijk of dit netwerk nog actief is. Volgens dezelfde bron is het mogelijk dat dit netwerk nog steeds onderhouden werd door de personen die het in het verleden hebben opgezet, maar niet meer werkzaam waren op de

⁴²¹ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021, p. 2.

⁴²² Amnesty, *Sudan: Investigate the killings of people after military crackdown against protesters*, 24 november 2021.

⁴²³ Reuters, *Sudan opposition group says it does not recognise deal with military*, 21 november 2021; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

⁴²⁴ Zie voor uitleg over het ontmantelingscomité de paragrafen 1.2 en 1.4.

⁴²⁵ Radio Dabanga, *Sudan authorities detain Empowerment Removal Committee members*, 10 februari 2022; Radio Dabanga, *More members of Empowerment Removal Committee detained in Sudan*, 14 februari 2022; Radio Dabanga, *Another member of Sudan's Empowerment Removal Committee held in Khartoum*, 9 maart 2022; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

⁴²⁶ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 6; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022; Vertrouwelijke bron, 10 maart 2022.

⁴²⁷ VOA, *Sudan frees ex-officials in effort to end political impasse*, 27 april 2022; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

⁴²⁸ Radio Dabanga, *Arrest warrants issued against former justice minister, Sudan TV director*, 23 juni 2022.

⁴²⁹ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴³⁰ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴³¹ NRC, *Nederland verzocht Soedaneze diplomaten te vertrekken om spionage*, 31 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 7 juli 2022.

ambassade in Nederland.⁴³² Volgens een andere bron heeft de GIS waarschijnlijk niet de middelen om de gehele diaspora te monitoren en zullen de Sudanese autoriteiten vooral gebruik maken van oude netwerken en letten op bekende activisten.⁴³³ Er zijn geen gevallen bekend waarin de Sudanese autoriteiten actie ondernamen tegen personen die zich kritisch uitlieten over de regering in het buitenland. Mocht monitoring hebben plaatsgevonden, dan ligt het voor de hand dat de aandacht uitging naar specifieke groepen langs de lijnen zoals beschreven in paragraaf 4.1.4.⁴³⁴

4.1.5 *Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en interseksuele personen (LHBTIQ+)*

Leden van de LHBTIQ+ gemeenschap worden, indien hun geaardheid, seksuele en/of genderidentiteit openlijk bekend is, maatschappelijk gediscrimineerd en gestigmatiseerd. Zij lopen het risico op ontslag en sociale uitsluiting. Mishandeling van leden van de LHBTIQ+ gemeenschap komt voor, ook door familieleden. Veel LHBTIQ+ personen houden hun geaardheid, seksuele en/of genderidentiteit verborgen, ook voor familie en vrienden. LHBTIQ+ personen uit welvarende families⁴³⁵ genieten meer vrijheid. Clubs of festivals voor leden van de LHBTIQ+ gemeenschap bestaan niet in Sudan. Volgens een bron zijn er wel enkele cafés en andere plekken waar leden van de LHBTIQ+ gemeenschap uit welvarende families zich vrijer kunnen uiten. Dit zijn plekken waar veelal leden van de diaspora bijeenkomen en waar bezoekers (ook niet-LHBTIQ+) zich uiten via minder gebruikelijke uiterlijke kenmerken, waaronder minder gebruikelijke kleding, geverfd haar en piercings. Deze uiterlijke kenmerken worden in het openbaar ook gestigmatiseerd en vergroten bovendien het risico op willekeurige arrestaties of intimidatie van veiligheidsdiensten. Bijeenkomsten van leden van de LHBTIQ+ gemeenschap worden alleen binnenshuis georganiseerd. LHBTIQ+ personen houden contact via sociale media, waaronder Twitter, Facebook en *gay dating* apps.⁴³⁶ Ook 'licht-gefeminiseerde' mannen en masculiene vrouwen, onder wie vrouwen zonder sluier, worden gestigmatiseerd, aldus verschillende bronnen.⁴³⁷

4.1.5.1 Wetgeving

Homoseksuele geaardheid is op zichzelf geen strafbaar delict, maar 'sodomie' is op grond van artikel 148 WvS wel strafbaar, evenals 'indecente handelingen' op grond van artikel 151 WvS.⁴³⁸ Op 9 juli 2020 pasten de Sudanese autoriteiten de wetten aan ten aanzien van de straffen op 'sodomie'. De doodstraf en lijfstraffen voor deze handeling werden opgeheven.⁴³⁹ Verder werd het vereiste van vier getuigen van de seksuele handeling uit de wet gehaald.⁴⁴⁰ Op grond van artikel 148 WvS is sinds juli 2020 voor 'sodomie' de volgende strafmaat voorgeschreven:

- Een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar bij de eerste veroordeling;
- Een gevangenisstraf van maximaal zeven jaar bij de tweede veroordeling;

⁴³² Vertrouwelijke bron, 7 juli 2022.

⁴³³ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴³⁴ Vertrouwelijke bron, 7 juli 2022.

⁴³⁵ Onder 'welvarende families' kan worden verstaan: families met meer financiële middelen, meer connecties en meer kansen om met andere ideeën in aanraking te komen.

⁴³⁶ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 22 oktober 2020.

⁴³⁷ Vertrouwelijke bron, 14 september 2020; Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴³⁸ USDoS, *Sudan 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 31-32; Siha Network, *A collaborative civil society statement in response to the law of various amendments – exposing 'a wolf in sheep's clothing'*, 12 augustus 2020; Radio Dabanga, *Sudanese tabloid suspended for 'false news' about gay demo*, 21 augustus 2021; Human Dignity Trust, *Country profile Sudan*, Sudan | Human Dignity Trust, geraadpleegd op 23 augustus 2022.

⁴³⁹ UNGA, *Situation of human rights in the Sudan. Report of the Independent Expert on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/45/53)*, 30 juli 2020, p. 6; Siha Network, *Exposing 'a wolf in sheep's clothing'*, 12 augustus 2020; Reuters, *'Great first step' as Sudan lifts death penalty and flogging for gay sex*, 16 juli 2020.

⁴⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

- Een levenslange gevangenisstraf bij de derde veroordeling.⁴⁴¹

De regering maakte de afschaffing van de lijfstraffen en doodstraf voor 'sodomie' discreet bekend door een aanpassing aan te kondigen op artikel 148 zonder in te gaan op de inhoud ervan.⁴⁴² Volgens een bron blijkt in de praktijk dat wetshandhavers vaak willekeurige wetsartikelen toepassen teneinde LHBTIQ+ personen te discrimineren.⁴⁴³

Leden van de LHBTIQ+ gemeenschap kunnen ook op grond van artikel 151 WvS, artikel 152 WvS ('*indecent or obscene and indecent acts*'), artikel 153 WvS (*materials and displays contrary to public morality*) en artikel 154 WvS (prostitutie) worden opgepakt en worden veroordeeld tot boetes en/of een gevangenisstraf van maximaal een jaar.⁴⁴⁴ Volgens een bron werden leden van de LHBTIQ+ gemeenschap, met name transgenders, in het verleden ook gestraft op grond van de *Public Order Law*. Deze wet werd in november 2019 afgeschaft.⁴⁴⁵

4.1.5.2

Situatie van LHBTIQ+

In de praktijk werd de situatie voor leden van de LHBTIQ+ gemeenschap tijdens de verslagperiode gevaarlijker.⁴⁴⁶ Allereerst werden de aanpassingen van de wet volgens verschillende bronnen niet uitgevoerd door de rechtbanken.⁴⁴⁷ Een voorbeeld hiervan, over twee mannen met een intieme relatie die na de wetswijziging toch ieder veertig zweepslagen kregen, werd reeds in het vorige ambtsbericht Sudan genoemd.⁴⁴⁸ Volgens een bron werden ook sindsdien gevallen gedocumenteerd waarbij lijfstraffen werden toegepast.⁴⁴⁹ Daarnaast werd de afschaffing van de doodstraf in geval van een derde veroordeling⁴⁵⁰ door veel activisten niet gezien als een overwinning, aangezien die straf in het verleden schijnbaar nooit was toegepast. De gevangenisstraf voor de tweede veroordeling was daarentegen opgehoogd van vijf naar zeven jaar.⁴⁵¹ Door het schrappen van de vereiste van vier getuigen van de seksuele handeling werden volgens een bron personen steeds vaker op basis van een verdenking opgepakt of lastiggevallen. Dit kon zijn omdat iemand een bepaalde app of foto in zijn of haar telefoon had, of niet aan de standaardnorm voldeed van hoe een heteroseksuele Sudanese man of vrouw eruitziet.⁴⁵² Dit had ook te maken met de omstandigheid dat het leger en de politie vanwege de politieke situatie hun troepen aanvulden met militieleden uit het binnenland, die niet gewend waren aan afwijkende uiterlijkheden, zoals gekleurd haar, dreadlocks, piercings en ringen.⁴⁵³

⁴⁴¹ Equal Eyes, *Sudan abolishes flogging and death penalty of Sodomy's article, 148 of the Penal Code 1991*, 16 juli 2020; Human Dignity Trust, *Sudan*, <https://www.humandignitytrust.org/country-profile/sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁴⁴² Reuters, '*Great first step*' as Sudan lifts death penalty and flogging for gay sex, 16 juli 2020; The New Arab, *Activists call on Sudan to decriminalise gay sex after repealing death penalty, flogging*, 17 juli 2020; The Independent, *Sudan lifts death penalty and flogging for gay sex*, 19 juli 2020.

⁴⁴³ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁴⁴ Human Dignity Trust, *Sudan*; Vertrouwelijke bron, 22 oktober 2020.

⁴⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁴⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁴⁷ Radio Dabanga, *Sudan public order law still being implemented: SIHA network*, 3 september 2021; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 67.

⁴⁴⁹ Bedaaya, *Needs assessment report 2020, LGBTQI+ in Sudan*, september 2021, p. 8; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁵⁰ Artikel 148 WvS.

⁴⁵¹ Mai Sato & Christopher Alexander, *State sanctioned killings of sexual minorities. Looking beyond the death penalty*, Eleos Justice, 22 februari 2021, p. 48.

⁴⁵² Sato & Alexander, *State sanctioned killings of sexual minorities*, februari 2021, p. 48; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁵³ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

Verder had de onrustige politieke context gevolgen voor de situatie van leden van de LHBTIQ+ gemeenschap. Velen vrezen dat de wettelijke hervormingen ongedaan zullen worden gemaakt nu de militairen sinds oktober 2021 de macht weer overgenomen hebben.⁴⁵⁴ Er vond politisering plaats van mensenrechten en bepaalde identiteiten. Supporters van het militaire regime, met inbegrip van islamisten, stelden dat burgerbestuur en democratisering tot doel hadden abortus en homoseksuele relaties te normaliseren. Dit heeft een toename van homo- en transfobie en agressie, inclusief haatspraak en *public shaming*, op de sociale media tot gevolg gehad.⁴⁵⁵ Zo noemde een bron het voorbeeld van een Amerikaanse LHBTI-activist die begin 2022 op de sociale media te schande werd gemaakt door islamisten, waarbij Hamdok beticht werd van het zich inlaten met dergelijke amorele types.⁴⁵⁶ Doordat de macht in handen was van militairen, voelden veel mensen zich vrijer om homofobe uitspraken te doen onder het mom van het beschermen van Sudanese waarden en normen.⁴⁵⁷ Volgens sommige activisten was het klimaat inmiddels vijandiger dan tijdens de dertig jaar Bashir-dictatorschap. Sociale acceptatie was ver buiten bereik, haatspraak en *public shaming* deden – vooral online – steeds vaker hun intrede.⁴⁵⁸

Politie en leger maakten tijdens de verslagperiode gebruik van verkrachting en seksueel geweld (zie ook paragraaf 4.1.6.2) in pogingen om demonstraties te onderdrukken. Hoewel niet uitsluitend gericht op leden van de LHBTIQ+ gemeenschap, vond ook buiten de demonstraties om steeds meer intimidatie plaats door politie en leger. Dit maakt leden van de LHBTIQ+ gemeenschap en vooral non-binair en personen met een non-conforme genderidentiteit bijzonder kwetsbaar.⁴⁵⁹ Gevallen van vervolging en agressie tegen leden van de LHBTIQ+ gemeenschap⁴⁶⁰ met als gevolg een hausse aan homofobe uitlatingen leidden tot veel angst bij leden van de LHBTIQ+ gemeenschap. Velen van hen durfden zich niet meer in het publiek te vertonen, en deden er alles aan om te voorkomen dat er aandacht op hen gericht werd.⁴⁶¹

4.1.5.3 Strafvervolging tegen LHBTIQ+

Voor zover dezerzijds bekend waren er tijdens de verslagperiode geen gevallen van veroordeling op grond van artikel 148 WvS.⁴⁶² De wetsartikelen 148, 151, 152, 153 en 154 WvS werden vooral gebruikt om personen te intimideren en af te persen. Daardoor kwamen weinig zaken voor de rechter terecht.⁴⁶³ Overigens geven LHBTIQ+ belangenbehartigers voorrang aan sociaalpsychologische hulp, waardoor

⁴⁵⁴ Tegen het einde van de verslagperiode was dit nog niet het geval; Erasing 76 Crimes, *Sudan LGBT organisations condemn military coup*, 8 november 2021; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 19 juli 2022.

⁴⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁶⁰ Zoals het incident in Abu Hamad; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 68. In de berichtgeving over het incident werd aangegeven dat er gevechten ontstonden in de stad, waarbij winkels en cafés werden vernield en ongeveer tachtig personen werden gearresteerd. De berichtgeving gaf verschillende oorzaken aan voor de gevechten waaronder een protest met eisen over de lokale mijnen, een uit de hand gelopen feest in een café en geruchten van een homohuwelijk. De gemeenschap kenmerkte de overledene als een persoon met slechte gewoontes en weigerde hem te laten begraven op de lokale begraafplaats. Kort na dit incident werden video's gepubliceerd waarin een persoon slachtoffer werd van verbaal en ernstig fysiek homofob geweld, aldus de organisaties. Hierop volgde, volgens de bron, een socialemedia-campagne waarin werd opgeroepen tot het doden van personen met een andere seksuele oriëntatie.

⁴⁶¹ Bedaaya, *Needs Assessment report 2020, LGBTIQ+ in Sudan*, september 2021, p. 13; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁶² USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 39; Human Dignity Trust, *Sudan*.

⁴⁶³ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

minder aandacht is besteed aan kennisontwikkeling over strafrechtelijke vervolging.⁴⁶⁴

4.1.5.4

Maatschappelijke organisaties

Er bestaat in en buiten Sudan een klein aantal organisaties (zoals *Bedayaa*, *Shades of Ebony* en *Mesahat*) die de belangen van LHBTIQ+ personen behartigen.⁴⁶⁵ De Amerikaanse ngo *OutRight International* werkt met deze organisaties samen.⁴⁶⁶ Deze organisaties kunnen zich in Sudan niet officieel registreren.⁴⁶⁷ Er zijn in Sudan geen maatschappelijke organisaties die openlijk de belangen van leden van de LHBTIQ+ gemeenschap behartigen.⁴⁶⁸ Dialogen over verdere hervormingen tussen het maatschappelijk middenveld en verschillende ministeries in 2021, waaraan vertegenwoordigers van de LHBTIQ+ gemeenschap informeel deelnamen, kwamen tot stilstand na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021.⁴⁶⁹ Volgens een bron hebben enkele bredere Sudanese mensenrechtenorganisaties en organisaties in het maatschappelijk middenveld zich geïnteresseerd getoond in het behartigen van LHBTIQ+ belangen. Over het algemeen zien de LHBTIQ+ organisaties echter geen ruimte meer om samen te werken met andere organisaties in Sudan.⁴⁷⁰

4.1.6

Vrouwen

Sudan is één van de weinige landen ter wereld die het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW)⁴⁷¹ uit 1979 niet heeft ondertekend.⁴⁷² Op 27 april 2021 deed de ministerraad de aanbeveling om het CEDAW en het Maputo Protocol⁴⁷³ uit 2005 te ratificeren, met uitzondering van de artikelen 2 (geen discriminatie van vrouwen), 16 (huwelijk, echtscheiding en zorg over kinderen) en 29, eerste lid (onenigheid tussen verdragspartijen) van het CEDAW.⁴⁷⁴ Deze aanbeveling stuitte op kritiek van vrouwenrechtenorganisaties vanwege de uitzonderingen en op (online) kritiek uit conservatief-islamitische hoek vanwege de dreigende aantasting van de mede op de sharia gebaseerde (familie-) wetgeving, zoals de *Personal Status Law for Muslims*.⁴⁷⁵ Tegen het einde van de verslagperiode was het ratificatieproces niet afgerond. De Sudanese autoriteiten verklaarden dat zij pas zouden toetreden tot het CEDAW als de relevante wetgevende organen waren opgericht (zie paragraaf 1.1).⁴⁷⁶

⁴⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁶⁵ Erasing 76 crimes, *Queer lives in fragile Sudan: Amid turmoil, glimmers of hope*, 20 oktober 2021; Erasing 76 crimes, *Sudan LGBT organizations condemn military coup*, 8 november 2021; Rights Africa, *LGBTI activists live in fear amid renewed protests in Sudan*, 17 december 2021.

⁴⁶⁶ OutRight International, *Why and who*, <https://outrightinternational.org/who-why-LBQconnect>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁴⁶⁷ Radio Dabanga, *Report: Denial of freedom of LGBTQ+ artistic expression in Sudan*, 3 januari 2021; Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 22 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁴⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 15 maart 2022.

⁴⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 19 juli 2022.

⁴⁷¹ Een internationaal verdrag dat gendergerelateerd geweld een halt toe wil roepen.

⁴⁷² Al-Monitor, *Hard-won women's rights at stake in wake of Sudan coup*, 3 december 2021; OHCHR, *UN treaty body database*, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=165&Lang=EN, geraadpleegd op 27 juli 2022.

⁴⁷³ Sudan ondertekende het *African Charter on Human and People's Rights on the Rights of Women in Africa* (het Maputo Protocol) op 30 juni 2008, maar ratificeerde het sindsdien niet; UNDP, *Sudan. Gender justice & the law*, 2018, p. 10; Equality Now, *The Maputo Protocol turns 18 today. But what does this mean for women and girls in Africa?*, 11 juli 2021.

⁴⁷⁴ Sudan Tribune, *Sudan's cabinet approves CEDAW ratification*, 27 april 2021; UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 5-6.

⁴⁷⁵ VOA, *Sudan ratifies women's rights convention – with exceptions*, 29 april 2021; Sudan Tribune, *Sudanese minister calls to resist attempts to change Islamic laws*, 30 april 2021; Radio Dabanga, *Sudan's Fiqh Academy prohibits ratification of CEDAW*, 10 mei 2021; UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 8.

⁴⁷⁶ UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 2.

4.1.6.1 Wetgeving

Een van de wetten die van invloed is op de positie van vrouwen, is de bovengenoemde *Personal Status Law for Muslims* uit 1991. Deze wet geeft mannelijke familieleden het recht om het leven van vrouwen op allerlei gebieden te controleren. Daarbij gaat het onder meer om onderwijs, werk, huwelijk en echtscheiding. Zo volgt uit artikel 25 onder c van deze wet dat een huwelijk pas rechtsgeldig is als dit door een voogd voor de vrouw is afgesloten. Blijkens artikel 33 van deze wet is de voogd een man. Op basis van artikel 40, derde lid, van deze wet kunnen meisjes met toestemming van een rechter al vanaf tienjarige leeftijd in het huwelijk treden. Verder heeft artikel 92 van deze wet betrekking op de gehoorzaamheid van de vrouw aan haar echtgenoot. Als gevolg hiervan kunnen zij geslachtsgemeenschap met hun echtgenoot moeilijk weigeren.⁴⁷⁷ In oktober 2020 gaf het Sudanese ministerie van Justitie aan dat het van plan was om deze wet te amenderen.⁴⁷⁸ Deze wet is sindsdien echter niet geamendeerd.

Op 19 maart 2021 kwam de dertienjarige Samah el-Hadi gewelddadig om het leven, mogelijk door toedoen van haar vader.⁴⁷⁹ De politie kreeg veel kritiek op hoe zij met deze zaak omging. De politie zou de vader enkel kort hebben ondervraagd en voerde in eerste instantie geen autopsie uit. In reactie op de kritiek pleitte het hoofd van de politie in de deelstaat Khartoum op 25 maart 2021 ervoor om de *Public Order Law* opnieuw in te voeren.⁴⁸⁰ De Sudanese regering trok deze omstreden wet in november 2019 in.⁴⁸¹ Op basis van deze wet werden vrouwen voordien gearresteerd, geslagen en veroordeeld, bijvoorbeeld vanwege 'onbescheiden kleding'.⁴⁸² De oproep van de politiecommandant leidde tot veel ophef op de sociale media. Daarbij werd onder meer opgeroepen om een adequaat strafrechtelijk onderzoek uit te voeren in de zaak van Samah el-Hadi.⁴⁸³ Daarnaast distantieerde de minister van Binnenlandse Zaken zich van de uitspraken van de commandant. De commandant werd daarop overgeplaatst naar het hoofdkwartier van het ministerie van Binnenlandse Zaken.⁴⁸⁴ De ontstane discussie vormde op 8 april 2021 in Khartoum de directe aanleiding voor een protestmars. Enkele honderden vrouwen demonstreerden daarbij tegen gendergerelateerd geweld en tegen voor vrouwen discriminerende wetgeving.⁴⁸⁵ Tijdens de protestmars reed een automobilist in op een deelnemer. Hij viel vervolgens enkele andere deelnemers aan. De politie pakte de dader op.⁴⁸⁶

⁴⁷⁷ Equality Now, *Sudan – The Muslim Personal Law Act of Sudan, 1991*, 2 november 2021.

⁴⁷⁸ Working Group on discrimination against women and girls, *Mandate of the Working Group on discrimination against women and girls*, 30 april 2021, p. 2; UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 8; AfricLaw, *A quest for better protection: Sudanese women today*, 11 november 2021.

⁴⁷⁹ SUWRA, *Sudanese women call for justice after brutal killing of 14 years girl*, 24 maart 2021; The Guardian, *'Ugliest crime' Outcry in Sudan over lack of justice for killing of teenage girl*, 26 maart 2021.

⁴⁸⁰ Radio Dabanga, *Call for Sudan's Public Order Law to be reinstated sparks public outcry*, 26 maart 2021; SIHA Network, *Civil society statement: The Sudanese transitional government has blood on its hands: The pattern of violence against women and girls continues*, 30 maart 2021; Radio Dabanga, *'Sudan Public Order Law still being implemented': SIHA Network*, 3 september 2021.

⁴⁸¹ Radio Dabanga, *Sudan dissolves National Congress Party, repeals Public Order Bill*, 29 november 2019; The Washington Post, *Sudan repeals public order law that let police flog women for wearing pants*, 1 december 2019.

⁴⁸² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 69.

⁴⁸³ The New Arab, *Father's murder of own daughter ignites fury in Sudan*, 24 maart 2021; The Guardian, *'Ugliest crime': Outcry in Sudan over lack of justice for killing of teenage girl*, 26 maart 2021; Darfur 24, *Prosecutor orders exhumation and autopsy of Samah's body*, 27 maart 2021.

⁴⁸⁴ Radio Dabanga, *Call for Sudan's Public Order Law to be reinstated sparks public outcry*, 26 maart 2021; Sudan Tribune, *Sudan transfers Khartoum police chief after calling to reinstate public order law*, 28 maart 2021.

⁴⁸⁵ MEE, *Sudan: Hundreds of women rally against gender-based violence*, 9 april 2021; The New Arab, *'There is a war on women in Sudan': Women demand protection against violence and harassment*, 20 april 2021.

⁴⁸⁶ Radio Dabanga, *Sudanese women protest gender discrimination, demand legal reform*, 9 april 2021; Sudan Tribune, *Sudan's women call for parity in political representation*, 9 april 2021.

4.1.6.2

Seksueel geweld

Seksueel geweld bleef, evenals tijdens de vorige verslagperiode, een ernstig probleem in Sudan in het algemeen en in Darfur in het bijzonder.⁴⁸⁷ Met name vrouwen met informele banen, zoals theeverkopers en vrouwen die op de markt staan, lopen een groter risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld. Dat geldt eveneens voor vluchtelingen en ontheemden, die zich buiten de opvangkampen begeven, bijvoorbeeld om hout te sprokkelen of om water te halen. Verder geldt dit voor vrouwen die als huishoudelijke hulp werken en gehandicapte vrouwen.⁴⁸⁸ Er zijn geen officiële statistieken over hoe vaak seksueel geweld in Sudan voorkomt.⁴⁸⁹

In de verslagperiode kreeg de zaak van een twintigjarige vrouw van Hausa afkomst veel aandacht. Zij werd in de omgeving van Al-Roseires (Blue Nile) door vier motorrijders tijdens de ramadan op 7 mei 2021 verkracht. Een filmopname hiervan circuleerde op de sociale media en leidde in Sudan tot veel ophef. Het leidde ook tot een protestactie tegen seksueel geweld in Al-Damazin, de hoofdstad van Blue Nile. Daarbij wezen de demonstranten onder meer op de risico's die vrouwen liepen wanneer zij gebruik maakten van motortaxi's. Op 25 mei 2021 arresteerde de politie twee verdachten.⁴⁹⁰ Het HUDO Centre gaf aan dat naar verluidt niet genoeg werk werd gemaakt van het oppakken van de andere twee verdachten, hoewel die verdachten wel bekend waren.⁴⁹¹ Het is dezerzijds niet bekend of deze twee gearresteerde verdachten zijn veroordeeld.

Meerdere vrouwen en meisjes die aanwezig waren bij demonstraties tegen de militaire machtsovername kregen eveneens te maken met seksueel geweld (zie paragraaf 2.2.4).⁴⁹² Daarnaast werden bij deze demonstraties ook enkele jongens slachtoffer van seksueel geweld.⁴⁹³ De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten berichtte op 21 december 2021 dat zij meldingen ontvingen van dertien gevallen van (groeps-) verkrachting door leden van de veiligheidstroepen en gewapende mannen in burgerkleding tijdens een demonstratie op 19 december 2021 in de omgeving van het presidentieel paleis in Khartoum. Verder waren meerdere mensen aangerand door veiligheidstroepen, terwijl zij weg probeerden te komen van de

⁴⁸⁷ Radio Dabanga, *Team Zamzam: Residents overcome sexual violence stigma in North Darfur*, 21 mei 2021; Radio Dabanga, *UNITAMS head warns that conflict and gender-based violence threaten Sudan's stability*, 28 mei 2021; Radio Dabanga, *Rape and GBC a constant threat for displaced women as North Darfur violence persists*, 13 september 2021; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 52; Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022, p. 19; The New Arab, *'Rape will not stop us': In Sudan, sexual violence is a weapon against women's resistance*, 30 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁴⁸⁸ UNFPA, *Voices from Sudan 2020. A qualitative assessment of gender based violence in Sudan*, 18 juli 2021, p. 4; Radio Dabanga, *Rape and GBC a constant threat for displaced women as North Darfur violence persists*, 13 september 2021; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 72-73; UNOCHA, *Sudan: Mother vows to protect daughter from harmful traditional practices*, 8 maart 2022; Darfur 24, *Rapists of 6 displaced women arrested in North Darfur*, 11 mei 2022.

⁴⁸⁹ UN Women, *Global database on violence against women*, <https://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/africa/sudan?formofviolence=8515cf150ea5492dae288009fb662484>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁴⁹⁰ Radio Dabanga, *Sudan: Blue Nile activists campaign against sexual violence*, 18 mei 2021; UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 8; HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordufan and Blue Nile states of Sudan. January-June 2021*, 18 augustus 2021, p. 22-23.

⁴⁹¹ HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordufan and Blue Nile states of Sudan. January-December 2021*, 25 februari 2022, p. 39-40.

⁴⁹² Radio Dabanga, *Darfur Bar Association: 16 rapes during Dec 25 Sudan demos*, 29 december 2021; Sudan Tribune, *Sudan files lawsuit against combating sexual violence official over UNITAMS report*, 7 april 2022; Al Jazeera, *Sudan investigates social worker for 'leaking state secrets' to UN*, 18 april 2022.

⁴⁹³ UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 8.

demonstratie.⁴⁹⁴ Deze gebeurtenissen vormden voor honderden mensen de directe aanleiding om op 23 december 2021 in Khartoum en Omdurman de straat op te gaan om te demonstreren tegen seksueel geweld. Verschillende bronnen zagen het seksueel geweld als een middel dat was ingezet om vrouwen af te schrikken, zodat zij niet meer deel zouden nemen aan demonstraties.⁴⁹⁵ Op 27 december 2021 verklaarde de Soevereine Raad een onderzoek in te laten stellen naar deze gebeurtenissen. Daartoe stelde de procureur-generaal op 29 december 2021 een achtkoppig comité samen.⁴⁹⁶ Tegen het einde van de verslagperiode waren geen onderzoeksresultaten van dit comité bekend.

Op 14 maart 2022 kwam het bericht naar buiten dat leden van de veiligheidstroepen in Khartoum in de buurt van een demonstratie een jonge vrouw hadden verkracht. Deze vrouw was bij een traangasaanval uit een minibus gevlucht.⁴⁹⁷ Deze gebeurtenis vormde voor mensen in Khartoum en andere steden de directe aanleiding om op 16 maart 2022 opnieuw de straat op te gaan om te demonstreren tegen seksueel geweld.⁴⁹⁸

4.1.6.3 Seksueel geweld in Darfur

Volgens het UN Panel of Experts zijn vrouwen en meisjes in Darfur extreem kwetsbaar voor verkrachting en seksueel geweld. De VN-organisatie stelt voorts dat het gaat om ernstige schendingen van de internationale mensenrechten en het humanitair recht, waaronder oorlogsmisdaden en misdrijven tegen de menselijkheid. Tijdens de verslagperiode waren er berichten van groepsverkrachtingen van meisjes gedurende aanvallen op hun huizen en land. Ook waren er berichten van fysieke en seksuele aanvallen op vrouwen en meisjes die activiteiten ondernamen om te voorzien in hun levensonderhoud. Onder de daders vielen strijders van verschillende SLA-AW-facties, leden van de Sudanese veiligheidstroepen en Arabische veehouders. In Noord-Darfur werden, gedurende aanvallen tegen landbouwers in Kolgi en nabijgelegen gebieden, tussen juli en augustus 2021 minstens dertig gevallen van seksueel geweld gerapporteerd, waaronder groepsverkrachtingen van minderjarige meisjes.⁴⁹⁹ Verder ontving de politie tussen oktober 2021 en april 2022 in Darfur acht meldingen van verkrachting van vrouwen en meisjes door gewapende mannen. Dat resulteerde in één arrestatie in verband met de verkrachting van een twaalfjarig meisje in Noord-Darfur.⁵⁰⁰

4.1.6.4 Mogelijkheden tot aangifte

Wettelijk gezien hebben vrouwen de mogelijkheid om aangifte te doen van seksueel geweld door derden. Gelet op artikel 149 WvS staat op verkrachting een levenslange gevangenisstraf.⁵⁰¹ In het WvS is verkrachting binnen het huwelijk niet expliciet

⁴⁹⁴ OHCHR, *Press briefing notes on Sudan protests*, 21 december 2021; Al Jazeera, *Two deaths, 13 rape allegations reported after Sudan protests*, 21 december 2021; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 8-9.

⁴⁹⁵ BBC News, *Sudan women protest against 'rape by security forces'*, 23 december 2021; Al Jazeera, *'They won't break us': Sudanese protesters decry sexual attacks*, 23 december 2021; The New Arab, *Sudanese decry sexual attacks during protests*, 23 december 2021; The Guardian, *Protests in Sudan after alleged gang-rape of young woman by security forces*, 16 maart 2022; The New Arab, *'Rape will not stop us': In Sudan, sexual violence is a weapon against women's resistance*, 30 maart 2022.

⁴⁹⁶ Sudan Tribune, *Sudan directs to probe sexual violence against protesters*, 27 december 2021; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 13.

⁴⁹⁷ Sudan Tribune, *Sudanese security forces rape student girl in fresh anti-coup protests*, 14 maart 2022; MEE, *Sudan: Official says security forces attempted to rape woman near protest march*, 15 maart 2022; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 9.

⁴⁹⁸ The Guardian, *Protests in Sudan after alleged gang-rape of young woman by security forces*, 16 maart 2022; Reuters, *Gang rape of young woman leads to fresh protests in Sudan*, 17 maart 2022.

⁴⁹⁹ UNSC, *Letter dated 24 Januari 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 29-31.

⁵⁰⁰ UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 9.

⁵⁰¹ Redress, *Sudan legal amendments. Explanatory table*, 13 juli 2020, p. 7.

strafbaar gesteld.⁵⁰² Dit wordt doorgaans als een privékwestie beschouwd, waardoor er meestal geen aangifte van wordt gedaan en het onbestraft blijft.⁵⁰³ Een slachtoffer van verkrachting mag niet vervolgd worden wegens overspel.⁵⁰⁴ Als verkrachting niet bewezen geacht wordt, lopen slachtoffers van seksueel geweld in de praktijk het risico om beschuldigd te worden van overspel.⁵⁰⁵

In de praktijk doen slachtoffers van seksueel geweld veelal geen aangifte, tenzij het resulteert in een zwangerschap.⁵⁰⁶ Een van de redenen voor deze terughoudendheid is dat slachtoffers zich schamen voor wat er gebeurd is. Slachtoffers kunnen te maken krijgen met sociale stigmatisering vanwege de patriarchale samenleving in Sudan. Zij kunnen in hun sociale omgeving eveneens de schuld op zich gelegd krijgen.⁵⁰⁷ Daarnaast is er een gebrek aan vertrouwen in het zwakke rechtssysteem. De resultaten van het onderzoek worden meestal niet openbaar gemaakt en het leidt zelden tot strafrechtelijke vervolging.⁵⁰⁸ Slachtoffers beschouwen het doen van aangifte bij de politie veelal als een laatste optie.⁵⁰⁹ Zij kiezen er soms voor om daders niet aan te geven bij de politie, omdat de politie geen of geen adequate actie onderneemt tegen de daders.⁵¹⁰

4.1.6.5

Toegang tot bescherming

Volgens verschillende bronnen zijn er van overheidswege geen effectieve beschermingsmogelijkheden voor vrouwen die te maken krijgen met gendergerelateerd geweld.⁵¹¹ Vrouwen en meisjes in Sudan hebben weinig toegang tot levensreddende diensten bij seksueel en gendergerelateerd geweld. Zo is in 80% van de gebieden (*localities*) in Sudan geen toegang tot gespecialiseerde zorg bij verkrachting, psychosociale hulp, juridische hulp, opvanghuizen, beheer en doorverwijzing van rechtszaken. Daarnaast is er een tekort aan opgeleid personeel en zijn de verwijzingsmechanismen zwak. Daar komt bij dat slachtoffers van seksueel en gender-gerelateerd geweld te maken hebben met belemmeringen bij het verkrijgen van toegang tot deze diensten vanwege de angst voor sociale stigmatisering, vanwege een gebrek aan kennis van het belang van tijdige medische zorg, psychosociale hulp en juridische hulp en vanwege de afstand tot de medische voorzieningen. Er zijn slechts enkele gebieden waarin een werkzaam beschermingsnetwerk bestaat en waar vrouwencentra aanwezig zijn die diensten verlenen aan slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld.⁵¹² Een van de organisaties die zich onder meer bezighoudt met het opzetten van vrouwencentra

⁵⁰² UNDP, *Sudan. Gender justice & the law*, 2018, p. 12; UNFPA, *Voices from Sudan 2020*, 18 juli 2021, p. 28.

⁵⁰³ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 72; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 27.

⁵⁰⁴ Reuters, *Sudan changes law that left rape victims punished for adultery*, 24 april 2015; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 27.

⁵⁰⁵ UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 9.

⁵⁰⁶ UNFPA, *Voices from Sudan 2020*, 18 juli 2021, p. 4; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 27; CMI, *Addressing gendered violence: A goal or a threat to the Sudanese revolution*, februari 2022.

⁵⁰⁷ VOA, *Activists: West Darfur women suffer depression after deadly fighting*, 20 juli 2021; Radio Dabanga, *Call for more policewomen in Sudan's rural areas*, 24 september 2021; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 27; The National, *Sudan dorm rape leaves fearful students sleeping with knives under their pillows*, 2 februari 2022; The New Arab, *'Rape will not stop us': In Sudan, sexual violence is a weapon against women's resistance*, 30 maart 2022; ARC, *Sudan: Query response. The situation in Khartoum and Omdurman – An update (4th edition)*, juni 2022, p. 131.

⁵⁰⁸ VOA, *Activists: West Darfur women suffer depression after deadly fighting*, 20 juli 2021; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 9 en 13.

⁵⁰⁹ UNFPA, *Voices from Sudan 2020*, 18 juli 2021, p. 5.

⁵¹⁰ HUDO Centre, *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan. January-December 2021*, 25 februari 2022, p. 40; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 27.

⁵¹¹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵¹² RFI, *Sudan: Guardian angel on a mission to protect women and children from violence*, 19 mei 2021; Radio Dabanga, *'Safe spaces' helping women and girls in West Darfur tackle trauma of violence and displacement*, 2 juli 2021; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 73-74; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 9.

voor slachtoffers van seksueel geweld in Darfur is de in de Verenigde Staten gevestigde ngo *Darfur Women Action Group* (DWAG).⁵¹³

Aan het begin van coronapandemie, in april 2020, werden in Sudan meerdere hulplijnen opgezet voor psychologische ondersteuning en juridisch advies aan slachtoffers van gendergerelateerd geweld. Daarbij ging het om een nationale hulplijn en om hulplijnen op deelstaatsniveau.⁵¹⁴ Dezerzijds is niet bekend hoe effectief deze hulplijnen waren.

4.1.6.6 Toegang tot gerechtigheid

Toegang tot gerechtigheid voor slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld is zeer laag, aldus UNOCHA. De oorzaken liggen in een gebrek aan kennis van het wettelijke en justitiële systeem van gemeenschappen, in een tekort aan rechtsbijstand, in een tekort aan vrouwelijke politiemedewerkers, in wantrouwen in het formele justitiële systeem en in gecentraliseerde behandeling van zaken in regio-hoofdsteden waardoor minder bemiddelde slachtoffers achtergesteld zijn door de transport- en juridische kosten.⁵¹⁵ Volgens verschillende bronnen heerst er in Sudan een klimaat van straffeloosheid voor daders van gendergerelateerd geweld.⁵¹⁶

In de verslagperiode organiseerden verschillende organisaties op meerdere plekken in Sudan trainingen voor functionarissen over het voorkomen en onderzoeken van seksueel en gendergerelateerd geweld.⁵¹⁷

4.1.6.7 Alleenstaande en ontheemde vrouwen

In openbare bronnen is nauwelijks informatie te vinden over de positie van alleenstaande vrouwen en alleenstaande ontheemde vrouwen.

Vrouwen die geen mannelijke begeleiders hebben zijn in Sudan vaak beperkt in hun bewegingsvrijheid. Daarbij kan het gaan om vrouwen in de puberteit, om weduwen en om gescheiden vrouwen.⁵¹⁸ Het is in Sudan voor vrouwen niet gebruikelijk om alleenstaand te blijven of om zich ergens zelfstandig te vestigen. Volgens een bron is het niet gemakkelijk voor een alleenstaande vrouw om zelfstandig buiten haar ouderlijk huis te wonen. Er zijn maar weinig vrouwen die daartoe in staat zijn en die zelf kunnen voorzien in de kosten van hun levensonderhoud.⁵¹⁹ Volgens een andere bron zijn er wel vrouwen die op zichzelf wonen, maar zij delen hun woonruimte doorgaans met andere vrouwen. Er zijn huizen voor alleenstaande vrouwen die uit de rurale gebieden afkomstig zijn en die in de steden werken. Veelal betreft het medewerkers van ngo's, leraren of medewerkers uit de gezondheidszorg. Zij delen deze woonruimtes en zij betalen daar ook voor. Alleenstaande vrouwen lopen een

⁵¹³ MO*, Niemat Ahmadi: 'We hebben de genocide in Darfoer te lang aanvaard', 22 juni 2019; De Standaard, 'Mensen in Darfur vertrouwen alleen nog in Den Haag', 16 april 2022; DWAG, *Our impact*, <https://www.darfurwomenaction.org/our-projects/our-impact/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁵¹⁴ UNFPA, *How a phone number is preventing GBV in Sudan*, 20 mei 2020; UNOCHA, *Sudan: Improvement on GBV response services during COVID-19*, 14 juni 2020; AICS, *First helpline for case management of gender-based violence now active in Sudan*, <https://khartoum.aics.gov.it/en/news/first-helpline-for-case-management-of-gender-based-violence-now-active-in-sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵¹⁵ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 74.

⁵¹⁶ SIHA Network, *Sudan public order law is still intact – Female artists assaulted by police in Khartoum, North-Sharg Al Nile area*, 1 september 2021; HRW, *Sudan is backsliding dangerously*, 18 november 2021; UNSC, *Letter dated 24 Januari 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 34; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 27; Redress, *Impunity in Sudan over enforced disappearances during the "Khartoum massacre" brought before the UN*, 3 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵¹⁷ Sudan Telegraph, *UN training workshop on sexual violence for police officers and prosecutors*, 26 juni 2022; CMI, *ARUS providing training to police officers*, 27 juni 2022.

⁵¹⁸ UNFPA, *Voices from Sudan 2020*, 18 juli 2021, p. 4 en 14.

⁵¹⁹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

verhoogd risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld. De autoriteiten bieden hun geen beschermingsmechanismes.⁵²⁰ Volgens een andere bron is het niet mogelijk dat een vrouw in Khartoum in haar eentje op zichzelf woont. Doorgaans wonen alleenstaande vrouwen uit veiligheidsoverwegingen met meerdere vrouwen in een huis samen. Daarbij gaat het om vrouwen met een hogere sociaaleconomische achtergrond. Het is afhankelijk van de familie van de vrouw of dit mogelijk is.⁵²¹ Daarnaast kunnen vrouwelijke studenten die in de stad komen studeren zich tijdelijk met vrouwelijke medestudenten op een campus vestigen.⁵²²

Huishoudens met een vrouw aan het hoofd kenmerken zich door een zwak sociaal vangnet en een hoge mate van voedselonzeekerheid en armoede. Voor hun inkomen zijn zij vaak aangewezen op informele banen of liefdadigheid.⁵²³ Er waren tijdens de verslagperiode enkele projecten voor sociale steun aan deze huishoudens, maar deze bereikten maar een klein deel van de doelgroep.⁵²⁴

4.1.6.8

Vrouwen met buitenechtelijke kinderen

Volgens een bron zijn er in Sudan geen opvanghuizen voor vrouwen met buitenechtelijke kinderen. Evenmin is er ondersteuning van formele instellingen. Het stigma dat verbonden is aan een zwangerschap buiten het huwelijk is in Sudan aanzienlijk.⁵²⁵ Volgens een andere bron is er één ngo aanwezig die zich richt op het verschaffen van opvang aan jonge vrouwen en meisjes die buiten het huwelijk zwanger zijn geraakt. Volgens deze bron verschilt het stigma dat is verbonden aan een zwangerschap buiten het huwelijk van regio tot regio. Met name in het noorden van het land is dat stigma aanzienlijk.⁵²⁶

Er is over het algemeen geen bescherming voor vrouwen die buiten een huwelijk om zwanger raken. Zij kunnen niet aankloppen bij de overheid, omdat vrouwen met buitenechtelijke kinderen kunnen worden aangeklaagd op grond van artikel 145 WvS.⁵²⁷ Gelet op dit artikel is seksuele gemeenschap buiten het huwelijk (*zina*) strafbaar. Blijkens artikel 146 WvS kan dit onder meer leiden tot een bestraffing met zweepslagen of tot de doodstraf. Het strafbare feit kan bewezen worden aan de hand van (1) de verklaring van vier mannen, (2) zwangerschap wanneer het gaat om ongehuwden of (3) een verklaring onder ede van de echtgenoot van de beschuldigde.⁵²⁸

Volgens een bron hebben buitenechtelijke kinderen vaak te kampen met psychische problemen en sociaal isolement. Sommige gemeenschappen in Sudan zijn toleranter en tonen meer acceptatie ten opzichte van buitenechtelijke kinderen. In andere gemeenschappen heerst er een aanzienlijk stigma op buitenechtelijke kinderen en bestaat de neiging om deze kinderen meteen na de geboorte naar de institutionele

⁵²⁰ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵²¹ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵²² Front Line Defenders, *Sudanese and international organisations call for an end on attacks against Sudanese women human rights defenders and protesters*, 19 november 2021; The National, *Sudan dorm rape leaves fearful students sleeping with knives under their pillows*, 2 februari 2022.

⁵²³ DRC, *Central Darfur 2020 multi-sector needs assessment*, 20 april 2021, p. 4; PBF Sudan, DSWG Sudan, UNHCR & JIPS, *Durable solutions and baseline analysis: Key obstacles to durable solutions and peacebuilding for the displacement-affected communities in Jebel Moon locality, West Darfur*, 26 augustus 2021, p. 17; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 63 en 78.

⁵²⁴ USAID, *Supporting female-headed households in North Darfur, Sudan*, 16 februari 2022; DRC, *Supporting female-headed households through business grants in Sudan*, februari 2022.

⁵²⁵ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵²⁶ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵²⁷ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵²⁸ In juni 2022 werd een vrouw in White Nile ter dood veroordeeld. Zie hiertoe paragraaf 4.3.3; UNDP, *Sudan. Gender justice & the law*, 2018, p. 14; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 74.

opvang te brengen (zie paragraaf 4.1.8.5).⁵²⁹ Volgens een andere bron hebben buitenechtelijke kinderen in sommige regio's weinig kans om te overleven, bijvoorbeeld omdat zij te vondeling worden gelegd. Ook zijn er zwangere vrouwen die een abortus ondergaan. In andere regio's hebben deze kinderen meer overlevingskansen, omdat zij opgevoed worden met de achternaam van de familie van de moeder. Dat is doorgaans niet het geval in de noordelijke regio's.⁵³⁰

4.1.6.9

Personen die gezien worden als verwesterd

Voor zover bekend is er geen openbare informatie beschikbaar over de positie van verwesterde vrouwen in Sudan.

Gedurende de verslagperiode bleven wetten met betrekking tot persoonlijke status en familierecht onveranderd. Wel had de intrekking van de *Public Order Law* in november 2019 met name in de rijkere wijken van Khartoum geleid tot meer vrijheid in de openbare ruimte, omdat de veiligheidstroepen zich voor arrestaties en detenties niet meer konden beroepen op deze wet. In dezelfde periode werd ook de NISS ontmanteld. Deze relatieve vrijheid duurde tot het moment van de militaire machtsovername van 25 oktober 2021.⁵³¹

Personen die gezien worden als verwesterd, konden bij controles, zoals controleposten, problemen ondervinden met de veiligheidstroepen. Dit was voornamelijk, maar niet uitsluitend het geval bij demonstraties. Het is moeilijk precies te omschrijven wat in Sudan gezien wordt als kenmerken van verwestering. Het is subjectief en betreft alles wat gezien wordt als niet in overeenstemming met de Sudanese of Arabische cultuur, zoals mannen met lang haar, dreadlocks of oorbellen, of vrouwen met een masculiene uitstraling, vrouwen die roken en in sommige gevallen vrouwen zonder hoofddoek. Volgens een bron werd bijvoorbeeld bij controleposten van verschillende mannen het haar afgeschoren, omdat het te lang werd geacht. Een verwesterd uiterlijk of gedrag konden worden geïnterpreteerd als een ideologische onderscheiding en gelijkgesteld aan het aanhangen van liberale politieke ideeën, zoals die van veel demonstranten.⁵³²

Hierbij moet in het achterhoofd gehouden worden dat sinds de ondertekening van het Juba-vredesakkoord veel militairen en militieleden uit het binnenland naar Khartoum waren gekomen.⁵³³ De druk op de politie en het leger was door de vele demonstraties toegenomen, waardoor een beroep werd gedaan op troepen en milities van buiten Khartoum. Volgens een bron waren deze personen minder gewend aan cultuurverschillen.⁵³⁴ Daar komt bij dat sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021, het islamistische gedachtengoed weer meer ruimte kreeg met vertegenwoordigers als Al-Burhan en Jibril Ibrahim (JEM).⁵³⁵

De maatschappelijke kijk op vrouwen die een Westerse kledingstijl hebben is sinds het aftreden van de voormalige president Al-Bashir nauwelijks veranderd. Vrouwen met een Westerse kledingstijl, die bijvoorbeeld gekleed gaan in een spijkerbroek en zonder hoofddoek de straat op gaan, kunnen te maken krijgen met intimidatie en gewelddadige bejegening.⁵³⁶ Volgens een bron was het sinds de militaire

⁵²⁹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵³⁰ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵³¹ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁵³² Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵³³ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁵³⁴ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵³⁵ Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁵³⁶ The National, *Sudan's women flogged in public by young men 'inspired by' violent social media campaign*, 5 mei 2021; ACJPS, *Urgent call for investigation into the ill-treatment of three people including a human rights defender by community police in Khartoum*, 30 september 2021.

machtsovername van oktober 2021 voor vrouwen zeer riskant om zich uit te drukken in een afwijkende kledingstijl. Vrouwen die zich niet hielden aan de kledingnorm werden lastiggevalen en zij liepen risico op seksueel geweld of ontvoering.⁵³⁷ De regering van de voormalige president Al-Bashir maakte decennialang gebruik van de *Public Order Law* om vrouwen beperkingen op te leggen, onder meer op het gebied van kledingstijl. Zoals eerder aangegeven heeft de overgangsregering deze wet afgeschaft, maar in de praktijk zijn de kledingnormen en de maatschappelijke kijk op vrouwen met een Westerse kledingstijl nauwelijks gewijzigd.⁵³⁸

4.1.6.10 Vrouwenbesnijdenis

In Sudan komt vrouwenbesnijdenis (*Female Genital Mutilation*, FGM) veel voor.⁵³⁹ Doorgaans worden meisjes tussen de vijf en veertien jaar oud besneden.⁵⁴⁰ Meisjes die niet zijn besneden kunnen te maken krijgen met stigmatisering.⁵⁴¹ Volgens cijfers uit 2014 was 86,6% in de leeftijdscategorie van vijftien tot 49 jaar besneden.⁵⁴² In zeven van de achttien deelstaten was ongeveer 90% van de vrouwen besneden.⁵⁴³ De twee deelstaten met de hoogste percentages waren Northern State (97,5%) en Noord-Kordofan (97,7%).⁵⁴⁴

Sinds 9 juli 2020 is FGM wettelijk verboden. Gelet op het geamendeerde artikel 141 WvS kunnen daders bestraft worden met maximaal drie jaar gevangenisstraf, een boete en/of sluiting van de (medische) instelling waar vrouwenbesnijdenis wordt uitgevoerd.⁵⁴⁵ UNICEF meldde twee gevallen van strafrechtelijke vervolging van daders van FGM. Het eerste geval betrof een rechtszaak in de deelstaat Khartoum. In het tweede geval om een rechtszaak in Gala Al-Nahal (Gedaref) waarbij de rechtbank een vroedvrouw in eerste instantie veroordeelde tot één jaar gevangenisstraf. Na tussenkomst van de lokale gemeenschap werd deze straf omgezet in een boete.⁵⁴⁶ Bij een andere bron waren drie gevallen bekend van vroedvrouwen buiten Khartoum die hun vergunning verloren, omdat zij zich ook bezighielden met FGM.⁵⁴⁷

Volgens UNICEF droegen bewustwordingscampagnes, waarin werd gewezen op de schadelijke gevolgen van FGM, bij aan een afname van het aantal besnijdenissen in de leeftijdscategorie onder de vijftien jaar. In 2014 was in deze leeftijdscategorie

⁵³⁷ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵³⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 75; Radio Dabanga, 'Sudan public order law still being implemented': SIHA Network, 3 september 2021; ARC, *Sudan: Query response. The situation in Khartoum and Omdurman – An update (4th edition)*, juni 2022, p. 94-95; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵³⁹ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 27; UNICEF, *I want to protect my girls from FGM*, 6 september 2021.

⁵⁴⁰ WHO, *Working towards zero tolerance for female genital mutilation in Sudan*, 6 februari 2018; The Guardian, *Sudan says it will stamp out child marriage and enforce ban on FGM*, 27 november 2020.

⁵⁴¹ Nafisa Bedri, Huda Sherfi, Ghada Rudwan, Sara Elhadi, Caroline Kabiru & Wafaa Aman, Shifts in FGM/C practice in Sudan: communities' perspectives and drivers, *BMC Women's Health* 19(168), december 2019, p. 1-8, 6; AA, *FGM ban is 'breakthrough' to end abuses in Sudan: Activists*, 11 mei 2020; Michela Lugiai, Yasir Shalabi, Vincenzo Racalbuto, Damiano Pizzol & Lee Smith, *Female Genital Mutilation in Sudan: is a new era starting?, Sexuality & Culture* 25, 8 februari 2021, p. 1540-1545, 1543; UNFPA, *Voices from Sudan 2020*, 18 juli 2021, p. 54.

⁵⁴² UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C) and child marriage in Sudan – Are there any changes taking place? An in-depth analysis using multiple indicators cluster surveys (MICS) Sudan household health surveys (SHHS)*, juni 2016, p. 13.

⁵⁴³ UNGA, *Compilation on the Sudan (A/HRC/WG.6/39/SDN/2)*, 26 augustus 2021, p. 8.

⁵⁴⁴ UNDP, *Sudan. Gender justice & the law*, 2018, p. 14.

⁵⁴⁵ UNICEF, *Sudan enters new era for girl rights with criminalization of FGM*, 29 april 2020; The New Arab, *For Sudan's women, the fight against FGM has only just begun*, 13 mei 2020; Redress, *Sudan legal amendments. Explanatory table*, 13 juli 2020, p. 6; The Guardian, *Sudan says it will stamp out child marriage and enforce ban on FGM*, 27 november 2020.

⁵⁴⁶ UNICEF, *Sudan: Child protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 4.

⁵⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

31,5% besneden en in 2021 27,2%.⁵⁴⁸ Volgens een bron heeft het verbod geleid tot een afname van FGM in de grote steden, maar nauwelijks tot een afname in de rurale gebieden.⁵⁴⁹ Volgens een rapport van UNOCHA nam het aantal besnijdenissen tijdens de coronapandemie weer toe, omdat scholen lange tijd gesloten waren.⁵⁵⁰

Volgens een bron zijn er zeer weinig mogelijkheden om bij de Sudanese autoriteiten bescherming tegen FGM in te roepen.⁵⁵¹ In Khartoum kunnen kinderen en hun ouders bellen naar het gratis nummer 9696 van de *Family and Child Protection Unit*. Deze hulplijn biedt psychologische ondersteuning en geeft juridisch advies. Via deze hulplijn kan ook de politie worden ingeschakeld. Dezerzijds is niet bekend hoe effectief deze dienst is bij het voorkomen van FGM.⁵⁵²

Volgens een bron zijn er in Sudan zeer weinig mogelijkheden om zich aan FGM te onttrekken, met name in de rurale gebieden waar FGM als een vanzelfsprekendheid wordt beschouwd.⁵⁵³ Om zich aan FGM te kunnen onttrekken, is allereerst van belang dat de ouders en de directe omgeving achter de bescherming tegen FGM staan.⁵⁵⁴ Zoals reeds in het vorige ambtsbericht is opgemerkt trachten sommige ouders, om aan de sociale druk van hun gemeenschap om hun dochters te besnijden te ontkomen, om hun dochters naar familieleden in een andere stad te sturen.⁵⁵⁵ Een bron merkte in dit verband in algemene zin op dat er veel vrouwen en meisjes migreerden of zich hervestigden om zich te onttrekken aan geweld. Deze bron noemde echter geen aantallen of specifieke voorbeelden.⁵⁵⁶

Voor meer informatie over de prevalentie, typen FGM en regionale verschillen, wordt verwezen naar paragraaf 2.4.2 van het algemeen ambtsbericht inzake Sudan van oktober 2019.

4.1.7 Eergerelateerd geweld

4.1.7.1 Eerwraak

Bij eerwraak gaat het om een gewelddadige actie die vaak is gericht op het vermoorden van een familielid. Deze actie is uitgevoerd door of in opdracht van een familielid om de familie-eer te zuiveren die is aangetast door – verdenking van – een bepaalde daad van een ander familielid. Situaties die de familie-eer kunnen aantasten zijn bijvoorbeeld het weglopen uit een (gedwongen) huwelijk, seks buiten het huwelijk, het dragen van als ongepast beschouwde kleding of het praten met een man die niet tot de eigen familiekring behoort.⁵⁵⁷ Er zijn geen cijfers voorhanden over de frequentie van eerwraak in Sudan. Volgens een bron komt eerwraak niet heel vaak voor in Sudan. Onder sommige Sudanese

⁵⁴⁸ Bedri et al., Shifts in FGM/C practice in Sudan: communities' perspectives and drivers, december 2019, p. 1; UNICEF, *Female Genital Mutilation (FGM) among girls. Simple spatial survey method (S3M II)*, 11 februari 2021, p. 1; UNICEF, *Sudan: Child protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 4.

⁵⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁵⁰ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 27.

⁵⁵¹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁵² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 73; UNICEF, *Sudan: Child protection 2020*, maart 2021, p. 22; Sudanese Times, *His father visits the Family and Child Protection Units*, 30 december 2021; The New Arab, *'Rape will not stop us': In Sudan, sexual violence is a weapon against women's resistance*, 30 maart 2022; UN Women, *Hotline*, <https://evaw-global-database.unwomen.org/fr/countries/africa/sudan/2008/hotline>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁵⁵³ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁵⁴ UNOCHA, *Sudan: Mother vows to protect daughter from harmful traditional practices*, 8 maart 2022.

⁵⁵⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 77.

⁵⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁵⁷ ISS, *Kafalah. Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020, p. 63; The Guardian, *'Ugliest crime': Outcry in Sudan over lack of justice for killing of teenage girl*, 26 maart 2021; AllAfrica, *Sudan: Another gendered killing within one month in Sudan*, 3 mei 2021; RFI, *Sudan: Guardian angel on a mission to protect women and children from violence*, 19 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

bevolkingsgroepen wordt eengerelateerd geweld als een aanvaardbare vorm van geweld beschouwd.⁵⁵⁸ Volgens een andere bron is een aantal gevallen van eerwraak in verschillende delen van Sudan bekend.⁵⁵⁹

In de nasleep van de zaak van het dertienjarige meisje, dat op 19 maart 2021 mogelijk door toedoen van haar vader gewelddadig om het leven was gekomen (zie ook paragraaf 4.1.6.1), verschenen op de sociale media-berichten over gevallen van eengerelateerd geweld. Zo berichtte een activist uit Kabkabiya (Noord-Darfur) over een scholier in Noord-Darfur die naar verluidt door haar vader en broer om het leven was gebracht, omdat zij met een vreemde man had gesproken.⁵⁶⁰

Het is niet bekend wat de reactie van de Sudanese autoriteiten is indien om bescherming tegen eengerelateerd geweld wordt verzocht. Uit de voorbeelden die in een artikel uit The Guardian van 26 maart 2021, worden gegeven volgt dat de Sudanese autoriteiten niet of nauwelijks adequaat optreden wanneer eengerelateerd geweld zich voordoet.⁵⁶¹ Het WvS voorziet niet in een lagere strafmaat voor de daders van eengerelateerd geweld.⁵⁶² Volgens een mensenrechtenadvocaat in Khartoum ontvangt een vader die zijn kind doodt in de praktijk tussen de drie en vijf jaar gevangenisstraf.⁵⁶³

4.1.7.2

Bloedwraak

Bloedwraak (*tha'r*) bestaat uit het wreken van de gewelddadige dood van een familielid op de moordenaar of diens familieleden.⁵⁶⁴ Er zijn geen cijfers voorhanden over de frequentie van bloedwraak in Sudan. Volgens een bron komt bloedwraak voor in Sudan, met name in het oosten en westen van het land.⁵⁶⁵ Dezerzijds is geen informatie gevonden over de mate waarin de Sudanese autoriteiten in de verslagperiode optraden tegen bloedwraak, noch van beschermingsmogelijkheden door de Sudanese autoriteiten voor iemand die met bloedwraak bedreigd werd.

Bloedgeld (*diya*) is een vorm van compensatie die een dader of zijn of haar familie betaalt aan de familie van het slachtoffer. De betaling van bloedgeld dient om bloedwraak te voorkomen. De betaling van bloedgeld is een traditionele methode voor het beslechten van moordzaken. De betaling van bloedgeld varieert per regio en wordt over het algemeen gebruikt bij zaken van (onopzettelijke) dood door schuld, verwondingen en vernielingen van bezittingen.⁵⁶⁶ Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken bleven ontvoeringen een lucratieve methode voor verschillende bevolkingsgroepen in Darfur om andere gemeenschappen te dwingen om bloedgeld te betalen.⁵⁶⁷

4.1.8

(Alleenstaande) minderjarigen

Volgens schattingen van UNOCHA bevonden zich in Sudan in 2021 14,3 miljoen hulpbehoevende mensen. Ruim de helft daarvan, 7,8 miljoen, was jonger dan

⁵⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁶⁰ The Guardian, 'Ugliest crime': Outcry in Sudan over lack of justice for killing of teenage girl, 26 maart 2021.

⁵⁶¹ The Guardian, 'Ugliest crime': Outcry in Sudan over lack of justice for killing of teenage girl, 26 maart 2021.

⁵⁶² UNDP, Sudan. Gender justice & the law, 2018, p. 9; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁶³ The Guardian, 'Ugliest crime': Outcry in Sudan over lack of justice for killing of teenage girl, 26 maart 2021.

⁵⁶⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen ambtsbericht Sudan, maart 2021, p. 77.

⁵⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen ambtsbericht Sudan, maart 2021, p. 77; Redress, Q&A: Sudan's pardon of militia leader Musa Hilal, and future accountability?, 19 maart 2021; MEMO, Sudan: prisoners convicted as children await execution or a miracle, 14 september 2021; ACJPS, Conflicting tribes in Jabaal Moon sign a non-aggression pact as security continues to deteriorate in Darfur region, 21 december 2021; Equality Now, Noura Hussein freed from prison, 18 februari 2022.

⁵⁶⁷ USDoS, Sudan 2021 human rights report, 12 april 2022, p. 13.

achttien jaar.⁵⁶⁸ In deze groep minderjarigen bevonden zich volgens berekeningen van UNICEF ruim 400.000 vluchtelingen en 1,4 miljoen binnenlandse ontheemden.⁵⁶⁹ In vrijwel alle deelstaten waren er kinderen die op het hoogste urgentieniveau van nood verkeren, waaronder in alle conflictgebieden.⁵⁷⁰

4.1.8.1 Mensenrechtenschendingen

Kinderen bleven slachtoffer worden van ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder doden en verminking, aanvallen op scholen en gezondheidsfaciliteiten en gendergerelateerd geweld, inclusief seksueel geweld.⁵⁷¹ In januari 2022 gaf UNICEF een persverklaring uit waarin de organisatie zware mensenrechtenschendingen jegens kinderen sinds 25 oktober 2021 veroordeelde. Radio Dabanga berichtte over de verkrachting van een zeventienjarig meisje door zeven gewapende mannen in de omgeving van Tawila (Noord-Darfur) op 7 september 2021.⁵⁷² Verder kwamen in de eerste maanden na de militaire machtsovername in 2021 bij demonstraties negen kinderen om en raakten dertien kinderen gewond.⁵⁷³ In april 2022 vond een aanval plaats op een gezondheidsfaciliteit in de stad Al-Geneina (West-Darfur) waar op dat moment ook kinderen een medische behandeling ondergingen.⁵⁷⁴ Voorts kwamen in juni 2022 in de omgeving van Kulbus (West-Darfur) vijf kinderen om het leven als gevolg van intercommunaal geweld.⁵⁷⁵ Daarnaast bleven er berichten opduiken van vermeende rekrutering van kinderen.⁵⁷⁶

4.1.8.2 Straatkinderen

Volgens UNICEF leefde in 2021 3,5% van de kinderen in Sudan niet bij hun ouders als gevolg van de gewapende conflicten, ontheemding en armoede. Daarbij ging het onder meer om stratkinderen, kinderen die waren aangesloten bij gewapende groeperingen, kinderen die werkzaam waren in gouddelving en kinderen in de institutionele opvang.⁵⁷⁷ Er zijn geen betrouwbare cijfers van het aantal stratkinderen in Sudan. Volgens verschillende bronnen bevonden zich grote aantallen stratkinderen in Khartoum en andere grote steden.⁵⁷⁸

4.1.8.3 Opvang binnen de gemeenschap

De zorg voor kinderen wordt in Sudan over het algemeen beschouwd als een taak van de familie en niet van de overheid.⁵⁷⁹ Minderjarigen die niet langer opvang hebben bij hun ouders, worden in de regel door de familie in brede zin (*extended family*) opgevangen. Mocht er geen familie zijn, dan zal iemand van dezelfde gemeenschap, die bevriend was met de familie van de minderjarige, veelal voor opvang zorgen. Deze praktijk wordt in het Arabisch *kafalah*⁵⁸⁰ genoemd. Dit wordt

⁵⁶⁸ UNOCHA maakt onderscheid tussen vijf niveau's van de ernst van nood. De niveau's lopen van 'geen/minimaal' tot 'catastrofaal'; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 5.

⁵⁶⁹ UNICEF, *Sudan: Humanitarian situation report. End-year 2021*, 31 december 2021, p. 1.

⁵⁷⁰ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 51.

⁵⁷¹ UNGA, *Children and armed conflict. Report of the Secretary-General (A/75/873-S/2021/437)*, 6 mei 2021, p. 22-23; UNGA, *Compilation on the Sudan (A/HRC/WG.6/39/SDN/2)*, 26 augustus 2021, p. 8; UNICEF, *Sudan: Child protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 15; Trouw, 'Mars der miljoenen' in Soedan tegen de militaire junta, 2 juli 2022; Children and Armed Conflict, *Sudan*, <https://childrenandarmedconflict.un.org/where-we-work/sudan/>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁵⁷² Radio Dabanga, *17-year-old gang raped by seven in North Darfur banditry*, 9 september 2021.

⁵⁷³ UNICEF, *Sudan: Humanitarian situation report. End-year 2021*, 31 december 2021, p. 6; The New Arab, *Sudan protests: Children's brutal treatment at hands of police*, 17 januari 2022; UNICEF, *Grave violations against children in Sudan must stop. Nine children killed and 13 injured in violence since October 2021*, 19 januari 2022.

⁵⁷⁴ MSF, *West Darfur-Sudan: Violent attacks leave tens of thousands without access to healthcare*, 28 april 2022.

⁵⁷⁵ UNOCHA, *Sudan: Conflict in Kulbus locality, West Darfur, situation report no. 01*, 20 juni 2022, p. 1.

⁵⁷⁶ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 14.

⁵⁷⁷ UNICEF, *Sudan: Child Protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 7.

⁵⁷⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 78; BBC News, *Sudanese boy rescued after eight hours trapped in rubbish lorry*, 15 februari 2022.

⁵⁷⁹ ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 64.

⁵⁸⁰ Dit is een vorm van sponsorschap waarbij een niet-verwante familie voor een kind zorgt als de ouders daartoe niet in staat zijn.

gezien als een plicht voor moslims. Deze vorm van opvang wordt georganiseerd door de gemeenschap en staat dus buiten een wettelijk kader.⁵⁸¹ Toch komt het voor dat wezen binnen de gemeenschap geen opvang krijgen, of dat pasgeborenen te vondeling worden gelegd (zie ook paragraaf 4.1.6.8).⁵⁸²

4.1.8.4

Pleegzorg

Naast opvang door familieleden en leden van dezelfde bevolkingsgroep is opvang door pleeggezinnen ook mogelijk. Het kan daarbij gaan om tijdelijke of permanente pleegzorg volgens het *kafalah*-systeem.⁵⁸³ Volgens de ngo *International Social Service* (ISS) verschillen de procedures voor plaatsing van een kind in een pleeggezin per deelstaat.⁵⁸⁴ Blijkens de *Personal Status Law for Non-Muslims* uit 1926 is voor niet-moslims naast pleegzorg adoptie eveneens een mogelijkheid.⁵⁸⁵

4.1.8.5

Institutionele opvang

Volgens UNICEF zaten in 2021 533 kinderen onder de achttien jaar in de institutionele opvang.⁵⁸⁶ Institutionele opvang wordt in Sudan gezien als een tussenmaatregel en als een laatste optie, omdat de voorkeur uitgaat naar opvang binnen de gemeenschap of pleegzorg.⁵⁸⁷

In Sudan zijn meerdere opvangtehuizen voor minderjarigen aanwezig. Het belangrijkste opvangtehuis is Maygoma in Khartoum.⁵⁸⁸ Dit opvangtehuis is in 1961 opgericht en was ontworpen voor de opvang van maximaal tachtig baby's.⁵⁸⁹ Dit tehuis vangt kinderen van één dag oud tot vier jaar oud op. Deze veelal te vondeling gelegde kinderen zijn afkomstig uit alle delen van het land.⁵⁹⁰ Begin februari 2022 kwam dit opvanghuis net als in eerdere verslagperiodes in opspraak.⁵⁹¹ Ditmaal vanwege het hoge aantal overlijdensgevallen in dit opvanghuis. Zo overleden naar verluidt in november 2021 31 kinderen, in december 2021 elf kinderen en in januari 2022 twaalf kinderen.⁵⁹² Volgens een bericht van *AP News* verbleven meer dan 320 kinderen in dat tehuis, onder wie tachtig gehandicapte kinderen. Op sommige momenten verbleven er 26 kinderen tegelijk in een kamer. Volgens een vrijwilliger leden de meeste kinderen aan ondervoeding. Sommige kinderen hadden verschillende ziektes onder de leden. Daarnaast was er sprake van een personeelstekort en een tekort aan medische voorzieningen.⁵⁹³ De opvanglocatie Maygoma werkt samen met het *Child Protection Centre*. Daar worden jongens tussen de leeftijd van vier en achttien jaar opgevangen. Daarnaast werkt Maygoma

⁵⁸¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 79; ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 63.

⁵⁸² ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 63.

⁵⁸³ UNICEF, *Sudan: Child Protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 13.

⁵⁸⁴ ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 65.

⁵⁸⁵ Transform Alliance Africa, *Sudan country profile*, november 2018, p. 3; ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 64.

⁵⁸⁶ UNICEF, *Sudan: Child Protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 7.

⁵⁸⁷ ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 65.

⁵⁸⁸ Niemat Mohammed Tahir Ali, Ibraheem Gameraidawlla, Abubaker Mohammed Fadl Almaola & Alam Eldin Musa Mustafa, Nutritional assessment of under five years children in Mygoma orphanage home, Sudan, *World Family Medicine* 17(2), 1 februari 2019, p. 20-28, 23; Liv Tonnessen & Samia Al-Nagar, The politicization of abortion and hippocratic disobedience in islamist Sudan, *Abortion in the Middle East and North Africa* 21(2), december 2019, p. 7-19, 12; ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 64.

⁵⁸⁹ HHC, *Looking Back. Looking Forward. Celebrating 10 years of transforming Sudan's child protection system. An innovative model of alternatives to institutional care in Khartoum*, z.d., p. 6.

⁵⁹⁰ Abdelsafi A. Gabbad & Neimat El Hassain, Malnutrition among infant children in Mygoma orphanage centre, Khartoum, Sudan, *International Journal of Science and Research* 3(5), mei 2014, p. 198-200, 198; ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 64.

⁵⁹¹ Transform Alliance Africa, *Sudan country profile*, november 2018, p. 3; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 80.

⁵⁹² HHC, *Sudan's first official mother and baby unit: EU funding prevents baby abandonment*, 19 maart 2021; Sudan Telegraph, *Disastrous numbers of child deaths in Dar (Al-Maygoma)*, 23 januari 2022; Sudan Telegraph, *Shocking news. More than 50 children died in a nursing home in Sudan*, 6 februari 2022.

⁵⁹³ AP News, *Sudan activists appeal for help for orphanages where 54 died*, 10 februari 2022.

samen met het *Future Centre* waar meisjes tussen de vier en achttien jaar worden opgevangen.⁵⁹⁴ In andere deelstaten zijn kleinere opvangtehuizen aanwezig.⁵⁹⁵ Daarnaast is *SOS Children's Villages* actief in Khartoum.⁵⁹⁶ Volgens een bron proberen de opvangtehuizen te voldoen aan de standaarden, maar hebben zij gebrek aan geld en personeel.⁵⁹⁷ Volgens UNICEF ontbreekt het in de institutionele opvang aan basisgezondheidszorg en is het aantal maatschappelijk werkers ontoereikend om de benodigde diensten adequaat te verlenen.⁵⁹⁸

4.1.8.6

Ngo's

In Khartoum is de Britse ngo *Hopes and Homes for Children* (HHC) actief. Deze organisatie richt zich op het ontwikkelen van alternatieve vormen van opvang in plaats van institutionele opvang.⁵⁹⁹

Verder is de Sudanese ngo *Sabah Association for Child Care and Development* (SACCD) in Khartoum actief. Deze organisatie ondersteunt straatkinderen in de leeftijd tussen de vijf en achttien jaar.⁶⁰⁰

Eind juni 2021 vond de opening van de *Taiba Education City* in Omdurman van de Qatarese ngo *Qatar Charity* (QC) plaats. Dit project voorzag onder meer in een lagere school, een middelbare school en een internaat met plaats voor vijfhonderd weeskinderen.⁶⁰¹ Het is niet bekend wat de kwaliteit van de opvang in dit internaat is.

4.1.8.7

Heropvoedingsfaciliteiten

Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken stuurde de politie dakloze kinderen die strafbare feiten pleegden voor onbepaalde tijd naar overheidskampen. De gezondheidszorg, het onderwijs en de levensomstandigheden in deze kampen waren over het algemeen heel eenvoudig.⁶⁰²

4.1.8.8

Kindhuwelijken

Van oudsher is het op jonge leeftijd uithuwelijken van meisjes gebruikelijk in Sudan. Op grond van artikel 40 van de *Personal Status Law for Muslims* uit 1991 is de wettelijke leeftijd van meisjes om te trouwen tien jaar en voor jongens vijftien jaar (of het bereiken van de puberteit).⁶⁰³ Voor Sudanese met een geloofsovertuiging anders dan de islam is de minimumleeftijd, op grond van de *Marriage of Non-Muslims Act* van 1926, dertien jaar voor meisjes en vijftien jaar voor jongens.⁶⁰⁴

⁵⁹⁴ UNICEF, *Child notice Sudan*, 8 december 2016, p. 71; ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 64.

⁵⁹⁵ ISS, *Kafalah*, 21 december 2020, p. 64; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 79.

⁵⁹⁶ SOS Children's Villages, *SOS Children's Village Khartoum*, <https://www.sos-childrensvillages.org/where-we-help/africa/sudan/khartoum>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁵⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁵⁹⁸ UNICEF, *Sudan: Child protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 10.

⁵⁹⁹ HHC, *Looking back. Looking forward*, z.d., p. 8.

⁶⁰⁰ UNMIS, *Roaming Khartoum streets*, 20 december 2010; Save the Children, *Sudan. Our partners*, <https://sudan.savethechildren.net/about-us/our-partners>, geraadpleegd op 21 juli 2022; CRIN, *Sabah Association for Child Care and Development*, <https://archive.crin.org/en/library/organisations/sabah-association-child-care-and-development.html>, geraadpleegd op 21 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁶⁰¹ The New Arab, *Qatar Charity set to open largest 'educational city' for orphans in Sudan*, 19 juni 2020; SUNA, *Qatar Charity inaugurates the Taiba Education City for orphans in Sudan*, 28 juni 2021; Doha News, *Qatar Charity opens 'education city' for orphans in Sudan*, 29 juni 2021; Gulf Times, *Sudanese officials commence academic year of Tayba Education City*, 6 oktober 2021.

⁶⁰² USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 30.

⁶⁰³ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 30; Girls not Brides, *Sudan*, [⁶⁰⁴ The African Child Policy Forum, *Minimum age of marriage in Africa*, June 2013, p. 12; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 80.](https://www.girlsnotbrides.org/learning-resources/child-marriage-atlas/regions-and-countries/sudan/#:~:text=Sudan%20ratified%20the%20Convention%20on,age%20of%20marriage%20of%2018,geraadpleegd op 21 juli 2022.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Voor een burgerlijk huwelijk is de minimumleeftijd zestien jaar voor meisjes en achttien jaar voor jongens. Vrouwen en meisjes hebben altijd toestemming nodig van een mannelijke voogd om in het huwelijk te treden.⁶⁰⁵ De wetten ten aanzien van de leeftijd om in het huwelijk te treden zijn tijdens de verslagperiode niet gewijzigd.

Uit een rapport van UNICEF van 2021 blijkt dat 34% van de meisjes in Sudan trouwen voor de leeftijd van achttien jaar en 12% van de meisjes voor de leeftijd van vijftien jaar. In de leeftijdscategorie van twintig tot 24 jaar was 38% voor hun achttiende gehuwd.⁶⁰⁶

4.2 Naleving en schendingen

Volgens *Amnesty International* (hierna: Amnesty) werd het recht op vrijheid van meningsuiting in Sudan in 2021 ernstig beperkt.⁶⁰⁷ De autoriteiten sloten na de militaire machtsovername tussen 25 oktober 2021 en 18 november 2021 het internetverkeer af. Ook andere mobiele telecommunicatiemiddelen werden geblokkeerd. Dit gebeurde nadien nog een aantal keer, met name tijdens demonstraties.⁶⁰⁸ Dit beperkte de mogelijkheden voor burgers om tijdig accurate informatie te verkrijgen, hun politieke meningen te uiten en te rapporteren over mensenrechtenschendingen.⁶⁰⁹ In onderstaande paragrafen wordt nader ingegaan op de nalevingen en schendingen van de vrijheid van meningsuiting in Sudan.

4.2.1 Mensenrechtenactivisten

De hervormingen die de transitieregering na het aftreden van Al-Bashir en tot de militaire machtsovername op 25 oktober 2021 doorvoerde, zorgden tijdelijk voor een betere bescherming van fundamentele rechten waardoor Sudanese burgers meer ruimte kregen om hun meningen te uiten. Tijdens de verslagperiode kregen meerdere mensenrechtenactivisten desalniettemin te maken met intimidatie, mishandeling, arrestatie en veroordeling.⁶¹⁰ Hierna volgen enkele voorbeelden. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Op 18 maart 2021 klaagden de autoriteiten Khadeeja Al-Dewaihi, mensenrechtenactivist en televisiepresentator van satellietzender *Al Shorouk TV*, aan wegens het online publiceren van valse informatie op Facebook. Zij had op Facebook gepost over de financiële tekorten in de Sudanese gezondheidszorg. De aanklacht was op grond van de artikelen 24 en 25 van de Wet op cybercriminaliteit (*Cybercrime Act*) uit 2018. Deze wet was gebaseerd op de *Information Crimes Act* van 2007, die in juli 2020 door Hamdok was aangepast.⁶¹¹ Al-Dewaihi kwam in juni 2021 op borgtocht vrij.⁶¹² Het is niet bekend of zij vervolgens is veroordeeld.

⁶⁰⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 80.

⁶⁰⁶ UNICEF, *Sudan: Child protection 2021*, 25 oktober 2021, p. 7.

⁶⁰⁷ Amnesty, *Amnesty International Report 2021/22. The state of the world's human rights. Sudan*, 29 maart 2022.

⁶⁰⁸ Al Jazeera, *Sudan court orders end to internet shutdown*, 9 november 2021; HRW, *World report 2022, Sudan*, 13 januari 2022; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 9-10; Al Jazeera, *Eight reported killed at protests against military rule in Sudan*, 30 juni 2022.

⁶⁰⁹ Amnesty, *Amnesty International report 2021/22, Sudan*, 29 maart 2022; Freedom House, *Freedom on the net 2021, Sudan*, 21 september 2021.

⁶¹⁰ UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 7.

⁶¹¹ ACJPS, *A female human rights defender faces trial for online publication of "false news" under the Cybercrimes Act*, 26 maart 2021; Radio Dabanga, *Sudanese human rights defender charged for 'false news' Facebook posts*, 27 maart 2021; FIDH, *Sudan: Judicial harassment of women's rights defender Khadeeja Aldewaihi*, 1 april 2021; Radio Dabanga, *The Observatory: Urgent appeal against 'judicial harassment' of Sudanese human rights defender*, 3 april 2021.

⁶¹² Freedom House, *Freedom on the net 2021, Sudan*, 21 september 2021.

Verder veroordeelde een rechtbank in Khartoum Waad Bahjat, vrouwenrechten-activist, blogger en lid van een verzetscomité (zie ook paragraaf 4.1.4.4), op 31 maart 2021 tot zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en een boete van 10.000 pond (ongeveer 22 euro) wegens het veroorzaken van overlast (artikel 77 WvS) en het gebruik van strafbaar geweld (artikel 143 WvS). Zij zou op 8 november 2020 via een livestream op Facebook geprobeerd hebben om politieagenten en legerofficieren vast te leggen die een aantal vrouwen intimideerden en hen de toegang ontzegden tot een tankstation in Khartoum.⁶¹³

Voorts arresteerden de autoriteiten Aisha al-Majidi, journalist en mensenrechtenverdediger op 15 september 2021 op beschuldiging van smaad (artikel 159 WvS) door zowel de RSF als het ontmantelingscomité. Dit vanwege een post die zij begin september 2021 op Facebook had geplaatst. In deze post vroeg zij om de ontmanteling van de RSF en het gebruik van de infrastructuur van de RSF voor de opbouw van nieuwe ziekenhuizen, kinderopvang- en weeshuizen in Sudan. De autoriteiten lieten haar de volgende dag vrij in afwachting van de rechtszaak.⁶¹⁴ Het is niet bekend of zij vervolgens is veroordeeld.

Op 28 maart 2022 meldde Volker Perthes, het hoofd van UNITAMS, aan de VN-Veilighedsraad dat Sudanese veiligheidstroepen bij demonstraties tegen de militaire machtsovername zestien vrouwelijke demonstranten hadden verkracht.⁶¹⁵ Op 3 april 2022 klaagden de autoriteiten Sulaima Ishaq, hoofd van de *Unit Combating Violence against Women* (CVAW), aan wegens het lekken van informatie over verkrachtingen tijdens demonstraties op 19 december 2021 aan het hoofd van UNITAMS. De aanklacht was op grond van artikel 47 WvS (misdrijf tegen de staat). Zij kwam op borgtocht vrij.⁶¹⁶ Het is niet bekend of zij vervolgens is veroordeeld.

Na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 en het uitroepen van de noodtoestand verslechterde de situatie voor mensenrechtenactivisten. In de maanden na de militaire machtsovername arresteerden de autoriteiten honderden demonstranten, journalisten, politieke opposanten en mensenrechtenactivisten verspreid over het land.⁶¹⁷ Het *Joint Human Rights Office* in Khartoum berichtte dat tussen 25 oktober 2021 en 3 maart 2022 meer dan duizend personen waren gearresteerd.⁶¹⁸ Na hun arrestatie hielden de autoriteiten mensenrechtenactivisten tussen de een dag en twee maanden compleet afgesloten van de buitenwereld (incommunicado).⁶¹⁹ Een voorbeeld hiervan was de prominente mensenrechtenactivist en tevens lid van de Communistische Partij, Amira Osman.

⁶¹³ OMCT, *Sudan: Sentencing of women's rights defender Waad Bahjat*, 8 april 2021; UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 7; Freedom House, *Freedom on the net 2021, Sudan*, 21 september 2021; Front Line Defenders, *Waad Bahjat sentenced*, <https://www.frontlinedefenders.org/en/case/waad-bahjat-sentenced>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁶¹⁴ ACJPS, *A Sudanese female human rights defender faces "defamation" charges for criticising the rapid support forces on Facebook*, 21 september 2021; FIDH, *Sudan: The use of criminal law to target critics must stop*, 24 september 2021.

⁶¹⁵ UNITAMS, *UNITAMS SRSR mr. Volker Perthes remarks to the Security Council*, 28 maart 2022.

⁶¹⁶ Sudan Tribune, *Sudan files lawsuit against combating sexual violence official over UNITAMS report*, 7 april 2022; Radio Dabanga, *Sudan gender violence official charged with 'crimes against the state'*, 11 april 2022; Al Jazeera, *Sudan investigates social worker for 'leaking state secrets' to UN*, 18 april 2022; Vertrouwelijke bron, 22 april 2022.

⁶¹⁷ FIDH, *Sudan: Human rights defenders and civil society activists particularly targeted amidst the military coup*, 18 november 2021; VOA, *Sudan's military rulers step up crackdown, arrest activists*, 11 februari 2022; Redress et al., *"Taken from Khartoum's streets"*, 3 maart 2022, p. 3; OHCHR, *Oral update on the situation of human rights in the Sudan*, 7 maart 2022; BBCM, *Sudan begins arresting activists ahead of mass anti-junta protests*, 29 juni 2022.

⁶¹⁸ OHCHR, *Human rights council discusses the situation of human rights in Nicaragua and in Sudan*, 7 maart 2022; Redress et al., *"Taken from Khartoum's streets"*, 3 maart 2022, p. 6.

⁶¹⁹ Incommunicado gevangenschap is een vorm van gevangenschap waarin de gevangene geen contact mag hebben met de buitenwereld, ook niet met advocaten en familieleden; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 7.

Zij werd na haar arrestatie op 22 januari 2022 tot aan haar vrijlating op 6 februari 2022 incommunicado gehouden in de vrouwengevangenis van Omdurman.⁶²⁰

4.2.2 Journalistiek/persvrijheid

Het recht op persvrijheid is opgenomen in artikel 57 van het constitutioneel akkoord van augustus 2019.⁶²¹ In 2021 stond Sudan met een score van 47,07 op de 159ste plaats van de persvrijheidsindex van *Reporters without Borders*, een internationale ngo die zich inzet voor de persvrijheid. In 2022 stond Sudan met een score van 40,96 op de 151ste plaats van deze index. In totaal telt deze ranglijst 180 landen. Sudan maakte blijkens deze index een kleine positieve beweging op het gebied van persvrijheid. Volgens Reporters Without Borders bevond Sudan zich echter sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 weer in een situatie van censuur en in een situatie waarin informatie gecontroleerd werd door de autoriteiten.⁶²²

Volgens *Freedom House* hielden de Sudanese autoriteiten actief de inhoud van de sociale media in de gaten. Met name tijdens sensitieve politieke periodes werden online activisten en journalisten gesurveilleerd. De omvang van de technische capaciteiten van de veiligheidsdiensten hierin is niet duidelijk. Volgens *Freedom House* liepen internetgebruikers in Sudan vanwege hun onlineactiviteiten risico op arrestaties, bedreigingen en intimidatie door de autoriteiten. Het afsluiten van het internet op nationaal en lokaal niveau was normaal. Daarnaast vonden meerdere malen arrestaties plaats van personen die zich kritisch uitten over de overgangsregering en de veiligheidsdiensten.⁶²³

In de verslagperiode vonden gerichte acties tegen mediakanalen plaats. Zo blokkeerden de autoriteiten in juli 2021 32 websites, waarvan vijftien nieuwswebsites.⁶²⁴ De autoriteiten haalden tussen 25 oktober 2021 en 1 november 2021 meerdere lokale radiozenders tijdelijk uit de lucht.⁶²⁵ Op 14 november 2021 arresteerden veiligheidstroepen het hoofd van het filiaal van *Al Jazeera* in Khartoum. Hij kwam twee dagen later vrij.⁶²⁶ Verder vielen veiligheidstroepen op 30 december 2021 de kantoren van televisiezenders *Al Hadath* en *Al Arabiya* in Khartoum binnen. Naar verluidt deden deze zenders op dat moment verslag van de demonstraties. Daarbij bestookten de veiligheidstroepen personeelsleden met traangas en namen zij apparatuur in beslag.⁶²⁷ Op 13 januari 2022 vielen veiligheidstroepen het kantoor van televisiezender *Al Araby* in Khartoum binnen, terwijl de zender verslag deed van demonstraties. Na te zijn ondervraagd lieten zij het personeel dezelfde dag nog

⁶²⁰ *Al Jazeera*, *Sudanese women's rights activist Amira Osman arrested in raid*, 23 januari 2022; Africanews, *Sudanese women's rights campaigner, Amira Osman, freed*, 9 februari 2022; RFI, *Soudan: soulagement après la libération d'Amira Osman, militante détenu au secret*, 9 februari 2022; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 6; Redress et al., "Taken from Khartoum's streets", 3 maart 2022, p. 15; RFI, *Sudanese women's activist Amira Osman Hamed wins human rights prize*, 28 mei 2022.

⁶²¹ Comparative Constitutions Project, *Sudan's constitution of 2019*, 27 april 2022.

⁶²² RSF, *Sudan*, <https://rsf.org/en/sudan>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁶²³ Freedom House, *Freedom on the net 2021, Sudan*, 21 september 2021.

⁶²⁴ MEMO, *Sudan journalists say news sites are blocked, gov't remains silent*, 2 juli 2021; Radio Dabanga, *Outcry as Sudan blocks El Sudani newspaper and 30 other websites*, 6 juli 2021; IFJ, *Sudan: Authorities block news websites*, 9 juli 2021; Amnesty, *Amnesty International Report 2021/22, Sudan*, 29 maart 2022.

⁶²⁵ Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, *"We have to hide who we are." Harassments against journalists in Sudan after the military coup (25 October 2021-8 March 2022)*, 31 maart 2022, p. 9-10; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 10.

⁶²⁶ The Guardian, *Al Jazeera bureau chief arrested in Sudan amid deadly anti-coup protests*, 15 november 2021; *Al Jazeera*, *Sudan releases Al Jazeera's bureau chief*, 16 november 2021.

⁶²⁷ CNN, *At least four anti-coup protesters shot dead in Sudan as security forces raid broadcasters*, 31 december 2021; Darfur 24, *Security forces raid offices of Al-Arabiya and Al-Hadath TV channels*, 31 december 2021; Al-Monitor, *Sudanese security forces intensify media crackdown*, 25 januari 2022; Amnesty, *Amnesty International Report 2021/22, Sudan*, 29 maart 2022, p. 3; Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, *"We have to hide who we are"*, 31 maart 2022, p. 8-9.

gaan.⁶²⁸ Voorts trok het ministerie van Informatie op 15 januari 2022 de zendmachtiging van televisiezender *Al Jazeera Mubasher* in. Daarbij stelde het ministerie onder meer dat de zender onprofessioneel over Sudanese zaken had bericht.⁶²⁹ Verder ontsloeg Al-Burhan op 10 april 2022 Luqman Ahmed, het hoofd van de *Public Authority for Radio and Television* voor de tweede keer in korte tijd. Ibrahim Muhammad Ibrahim Al-Baz'ie volgde hem op.⁶³⁰

Op 15 januari 2022 deed de krant *Al Hadathah* mee te stoppen met verschijnen vanwege de toenemende druk op de media.⁶³¹

In de verslagperiode kregen verschillende journalisten, bloggers en socialemedia-activisten te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen. Zij hadden in hun berichtgeving gevoelige thema's aangestipt zoals corruptie en misstanden door de veiligheidstroepen tijdens demonstraties tegen de militaire machtsovername. Journalisten die verslag deden van deze demonstraties waren eveneens doelwit.⁶³² Volgens de in Zwitserland gevestigde *Euro-Med Monitor for Human Rights* zijn er tussen 25 oktober 2021 en eind februari 2022 meer dan twintig journalisten gearresteerd.⁶³³ Hierna volgen enkele voorbeelden van journalisten, bloggers en socialemedia-activisten die in de verslagperiode te maken kregen met op hen gerichte acties. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

In september 2021 arresteerde de politie journalist Otaf Abdelwahab Altom op beschuldiging van het ondermijnen van het constitutionele systeem (art. 50 WvS) en het voeren van oorlog tegen de staat (art. 51 WvS), omdat hij zou samenwerken met de voormalige partij van Al-Bashir, de NCP.⁶³⁴ Het is niet bekend of hij vervolgens is veroordeeld.

Voorts raakte op 17 november 2021 een journalist gewond door een kogel terwijl hij verslag deed van een demonstratie in Khartoum. De politie nam hem vervolgens mee en mishandelde hem. Op 20 november 2021 kreeg hij een medische behandeling vanwege zijn verwondingen en op 21 november 2021 kwam hij vrij.⁶³⁵

Op 7 februari 2022 volgde de arrestatie van drie journalisten van de BBC die verslag deden van de demonstraties. Zij kwamen een paar uur later vrij.⁶³⁶

⁶²⁸ The New Arab, *Sudanese forces arrest Alaraby TV journalists over coverage of protests*, 13 januari 2022; Doha News, *Sudan's security forces release Al-Araby TV journalists*, 16 januari 2022; Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, *"We have to hide who we are"*, 31 maart 2022, p. 9.

⁶²⁹ Al Jazeera, *Sudan withdraws licence of Al Jazeera Mubasher*, 16 januari 2022; AA, *Sudan revokes license of Al Jazeera Mubasher TV*, 16 januari 2022; Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, *"We have to hide who we are"*, 31 maart 2022, p. 9; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 10.

⁶³⁰ Volgens het persartikel van MEMO werd een geen reden gegeven voor het ontslag. Luqman was in eerste instantie ontslagen net na de staatsgreep van 25 oktober 2021. Hij werd door Hamdok opnieuw benoemd tot dezelfde positie. MEMO, *Sudan's army chief dismisses radio, TV director for second time*, 11 april 2022.

⁶³¹ Radio Dabanga, *Sudanese newspaper ceases publication because of press curbs*, 17 januari 2022; Al-Monitor, *Sudanese security forces intensify media crackdown*, 25 januari 2022.

⁶³² Radio Dabanga, *Vigil in Khartoum as more Sudanese journalists detained, harassed*, 17 november 2021; Radio Dabanga, *Another protester killed and journalist detained during yesterday's anti-coup protests in Sudan*, 17 juni 2022.

⁶³³ Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, *"We have to hide who we are"*, 31 maart 2022, p. 8 en 11.

⁶³⁴ ACJPS, *Sudanese journalist detained incommunicado, faces death penalty*, 27 september 2021; Radio Dabanga, *Concerns over detained Sudanese journalist who could face death penalty*, 28 september 2021; Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022.

⁶³⁵ Radio Dabanga, *More journalists brutally attacked and detained by military forces*, 19 november 2021; CPJ, *Sudanese journalist Ali Farsab shot and detained while covering anti-coup protest*, 19 november 2021; African Arguments, *"Back to the former lies": Sudan reverts to media repression post-coup*, 16 december 2021; France 24, *Sudanese security forces 'hunt down' injured protesters in hospital*, 26 januari 2022; Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, *"We have to hide who we are"*, 31 maart 2022, p. 13.

⁶³⁶ Sudan Tribune, *Sudan authorities arrest BBC journalists covering protests*, 7 februari 2022; Radio Dabanga, *Sudan putschists pressure press reform as BBC reporters detained*, 8 februari 2022; VOA, *BBC says Sudan*

Op 17 juli 2022 arresteerde de MI een fotojournalist, terwijl hij verslag deed van een demonstratie in Khartoum. De MI droeg hem vervolgens over aan de politie. Hij zou zijn aangeklaagd op grond van de artikelen 57 (fotograferen van militaire terreinen), 67 (rellen) en 69 (verstoren van de openbare orde) WvS. Op 18 juli 2022 kwam hij vrij zonder dat hij daarbij zijn apparatuur terugkreeg.⁶³⁷

4.2.3

Demonstraties

Tijdens de verslagperiode vonden in verschillende delen van Sudan demonstraties plaats. Na de militaire machtsovername van oktober 2021 hielden demonstraties georganiseerd door de FFC en vooral de verzetscomités aan, met name in Khartoum maar ook in andere plaatsen, waaronder in Darfur.⁶³⁸

De autoriteiten reageerden op deze demonstraties onder meer door bruggen en belangrijke toegangswegen af te sluiten, door het internet plat te leggen, door voertuigen te controleren, door grote aantallen veiligheidstroepen naar de stad over te brengen en door op voorhand (willekeurig) activisten op te pakken.⁶³⁹ Tijdens de demonstraties traden de autoriteiten hard op tegen de demonstranten.⁶⁴⁰ Er vielen meer dan honderd doden en enkele duizenden gewonden.⁶⁴¹ Ook was er sprake van gedwongen verdwijningen, en werden demonstranten slachtoffer van mishandeling en seksueel geweld. Onder de slachtoffers bevonden zich ook minderjarigen.⁶⁴² Zo vonden op 30 juni 2022 op meerdere plaatsen demonstraties plaats tegen de militaire machtsovername. In Omdurman, Khartoum en Bahri schoten de veiligheidstroepen met traangasgranaten op de demonstranten. Zij schoten eveneens met scherp op hen. Bij dit gewelddadige ingrijpen kwamen minstens negen personen om het leven en raakten honderden personen gewond.⁶⁴³ Op 3 juli

arrested 3 of its journalists amid protests, 8 februari 2022; AA, *BBC says 3 of its journalists detained by Sudanese security forces*, 8 februari 2022; Radio Dabanga, *Sudan releases detained BBC journalists*, 9 februari 2022.

⁶³⁷ Alzool, *Three charges against the photographer Ibrahim Naqd Allah under articles (57/69/77) – Kosh News*, 26 juli 2022; RSF, *#IbrahimNaqdallah*, 26 juli 2022, https://twitter.com/hashtag/IbrahimNaqdAllah?src=hashtag_click, geraadpleegd op 27 juli 2022.

⁶³⁸ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 9; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁶³⁹ BBCM, *Sudanese authorities accused of launching arbitrary arrests*, 26 december 2021; Al Jazeera, *Sudanese security forces embark on abduction spree of protesters*, 17 februari 2022; Sudan Tribune, *Sudan closes bridges ahead of marches on 3rd anniversary of bloody attack*, 2 juni 2022; BBCM, *'Internet access disrupted' in Sudan ahead of protests*, 30 juni 2022; BBCM, *Four killed in Sudan's mass anti-junta protests*, 30 juni 2022; BBCM, *Activists arrested, death toll rises in Sudan anti-junta protests*, 30 juni 2022; BBCM, *Sudan closes bridges, roads ahead of anti-coup protests*, 2 juli 2022; BBCM, *Sudan closes bridges, roads ahead of anti-junta protests*, 17 juli 2022.

⁶⁴⁰ ACJPS, *Sudan: Tactics of bloodshed and violence against peaceful protesters is not new*, 16 december 2021; The Guardian, *Sudan's military is brutally suppressing protests – global action is needed*, 22 maart 2022.

⁶⁴¹ Reuters, *At least 15 people shot dead in anti-coup protests in Sudan, medics say*, 18 november 2021; France 24, *Sudan arrests senior opposition leader amid protest crackdown*, 8 maart 2022; Redress, *Sudan: Central reserve police*, maart 2022, p. 3; UN Sudan, *Statement by Adama Dieng, UN designated expert on the situation of human rights in Sudan, at the end of his visit to the country on 4 June 2022*, 4 juni 2022; Al Jazeera, *UN expert demands accelerated probe into Sudan post-coup killings*, 4 juni 2022; Radio Dabanga, *Sudan doctors: 15 injured during June 13 protests*, 15 juni 2022; BBCM, *Sudanese protester killed in anti-military rule protest*, 29 juni 2022; Resistance Committee, *October 25th coup martyrs* | *Resistance Committee*, geraadpleegd op 9 augustus 2022.

⁶⁴² HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022; The Guardian, *'Our friends didn't die in vain': Sudan's activists aim to topple military regime*, 28 mei 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 8 juni 2022.

⁶⁴³ BBCM, *Four killed in Sudan's mass anti-junta protests*, 30 juni 2022; The Independent, *Sudan doctors: 4 people killed in mass anti-coup rallies*, 30 juni 2022; Al Jazeera, *Eight reported killed at protests against military rule in Sudan*, 30 juni 2022; AA, *Anti-military protests continue in Sudan to demand civilian rule*, 2 juli 2022; BBCM, *Sudan activists call for civil disobedience after deadly protest*, 2 juli 2022; The Independent, *At least nine dead in Sudan protests as thousands demonstrate against military rule*, 2 juli 2022; BBCM, *Sudan activists to hold sit-ins after killings*, 3 juli 2022.

2022 verklaarde de waarnemend procureur-generaal dat hij een comité samengesteld had om onderzoek te doen naar deze gebeurtenissen.⁶⁴⁴

Verder waren er berichten over (groeps-)verkrachtingen en seksueel geweld tegen vrouwen (en mannen) tijdens de demonstraties (zie paragraaf 4.1.6.2).⁶⁴⁵ Seksueel geweld tegen vrouwen had volgens een bron tot doel vrouwen ervan te weerhouden te demonstreren.⁶⁴⁶ Op 23 december 2021 organiseerden vrouwenorganisaties een demonstratie tegen geweld tegen vrouwen tijdens de demonstraties.⁶⁴⁷

De veiligheidstroepen arresteerden honderden demonstranten.⁶⁴⁸ Volgens verschillende bronnen betrof het gerichte arrestaties van personen die gezien werden als tegenstanders van het militaire bewind, zeker nadat Al-Burhan 24 december 2021 de bevoegdheden van de veiligheidstroepen had uitgebreid en GIS weer bevoegdheid tot het verrichten van arrestaties had verkregen (zie paragraaf 2.8).⁶⁴⁹ Als tegenstanders van het militaire bewind konden onder andere worden gezien: leden van verzetscomités, demonstranten, personen van wie het uiterlijk werd gezien als verwesterd, personen die zich op sociale media uitspraken tegen het bewind (zie ook paragrafen 2.11, 4.1.5.2 en 4.1.6.9).

Op politiebureaus vond ernstige mishandeling en vernedering van demonstranten plaats. Onder hen bevonden zich ook minderjarigen.⁶⁵⁰ De arrestaties en mishandeling kwamen voor tijdens of direct na afloop van demonstraties, maar het kwam ook voor dat personen op straat werden opgepakt en uit hun auto's en woningen gehaald.⁶⁵¹ In de meeste gevallen liet de politie hen binnen een paar dagen zonder aanklacht weer vrij. In sommige gevallen kwamen demonstranten op borgtocht vrij na te zijn aangeklaagd, bijvoorbeeld wegens het verstoren van de openbare orde (artikel 69 WvS) en/of het veroorzaken van overlast (artikel 77 WvS).⁶⁵²

Voorts waren er berichten van aanvallen van veiligheidstroepen op ziekenhuizen en andere medische faciliteiten waar gewonde demonstranten hulp kregen. Daarbij werd medisch personeel eveneens aangevallen.⁶⁵³ Op 24 januari 2022 arresteerden veiligheidstroepen bij het al-Jawda ziekenhuis in Khartoum negen artsen van Artsen

⁶⁴⁴ BBCM, *Sudan forms body to probe protesters' killings*, 4 juli 2022.

⁶⁴⁵ Al Jazeera, *Two deaths, 13 rape allegations reported after Sudan protests*, 21 december 2021.

⁶⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁶⁴⁷ UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2.

⁶⁴⁸ Euronews, *Sudan: More than 100 protesters detained in latest crackdown*, 8 november 2021; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

⁶⁴⁹ HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁶⁵⁰ Al Taghyeer, *12 year old assaulted by security forces in lock-up*, 18 december 2021; The New Arab, *Sudan protests: Children's brutal treatment at hands of police*, 17 januari 2022; The Guardian, *Teenagers detained and allegedly tortured in Sudan must be released, says Amnesty*, 3 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 10 maart 2022.

⁶⁵¹ HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.

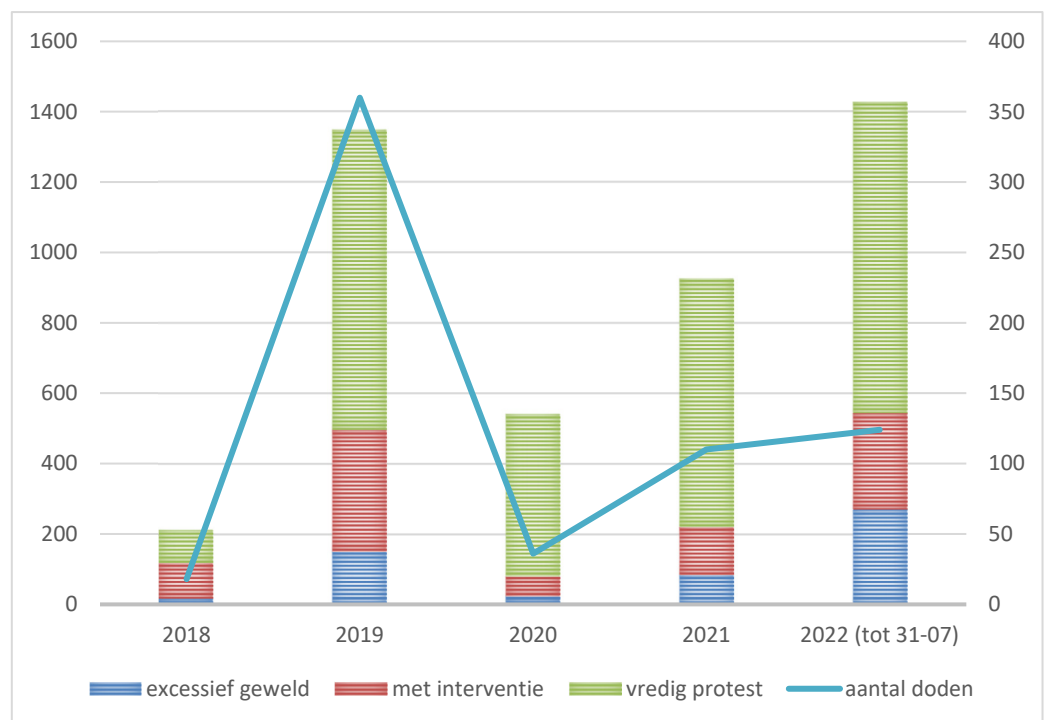
⁶⁵² ACJPS, *Sudan: Tactics of bloodshed and violence against peaceful protesters is not new*, 16 december 2021; Radio Dabanga, *Girl of 14 held in Sudan junta detention campaign*, 23 februari 2022; Radio Dabanga, *14-year-old Sudanese child protesters released after days in detention*, 25 februari 2022; Redress et al., *Taken from Khartoum's streets*, 3 maart 2022, p. 12; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 7-8; BBCM, *Sudan frees 31 women arrested during anti-military demos*, 2 juli 2022; BBCM, *Sudan releases 201 protesters arrested during deadly demos*, 2 juli 2022; BBCM, *Sudan frees 145 activists detained during 30 June protests*, 4 juli 2022.

⁶⁵³ WHO, *Attacks on health care in Sudan must stop now*, 11 januari 2022; UN News, *Sudan: 15 attacks on health facilities and workers in two months*, 12 januari 2022; Tasnime Osama, Maysoon Dahab & Sara Abdelgalil, *Militia-led attacks on health facilities and workers in Sudan*, *BMJ*, 28 januari 2022, doi: 10.1136/bmj.o241; OHCHR, *Human rights council discusses the situation of human rights in Nicaragua and in Sudan*, 7 maart 2022.

zonder Grenzen wegens het verlenen van medische hulp aan demonstranten. Zij kwamen de volgende dag weer vrij.⁶⁵⁴

Verder vond tijdens een demonstratie die op 26 juli 2022 in Khartoum was georganiseerd door de FFC een aanval plaats van een groep onbekende jongeren. Zij vielen de demonstranten aan met traangas, messen en stokken. Onder de gewonden die daarbij vielen bevonden zich prominenten van de FFC, de SPA en de SCP.⁶⁵⁵

In figuur 10 is op basis van gegevens van ACLED een cijfermatige weergave gemaakt van het aantal demonstraties per jaar met een opsplitsing naar het verloop van de demonstraties.

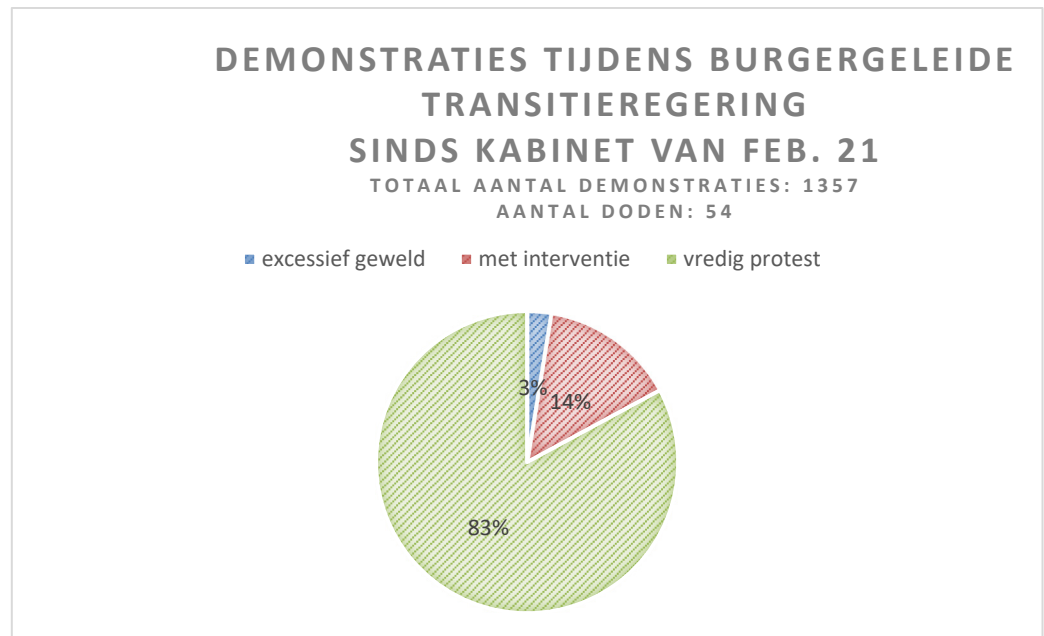
Figuur 10. Aantallen demonstraties met opsplitsing naar vreedzaam verlopen demonstraties, demonstraties waarbij de veiligheidstroepen intervenieerden en demonstraties waarbij de veiligheidstroepen excessief geweld gebruikten, op basis van gegevens van ACLED. De verticale linker as geeft het aantal demonstraties met een bepaalde interventie weer. De verticale rechter as geeft het aantal doden weer dat bij deze demonstraties is gevallen.

In figuur 11 en figuur 12 is voor twee verschillende periodes inzichtelijk gemaakt welk percentage demonstraties vreedzaam verliep, waarbij de veiligheidstroepen intervenieerden en waarbij de veiligheidstroepen intervenieerden met excessief geweld. Uit een vergelijking van onderstaande figuren blijkt dat het percentage demonstraties waarbij excessief geweld gebruikt werd door de veiligheidstroepen

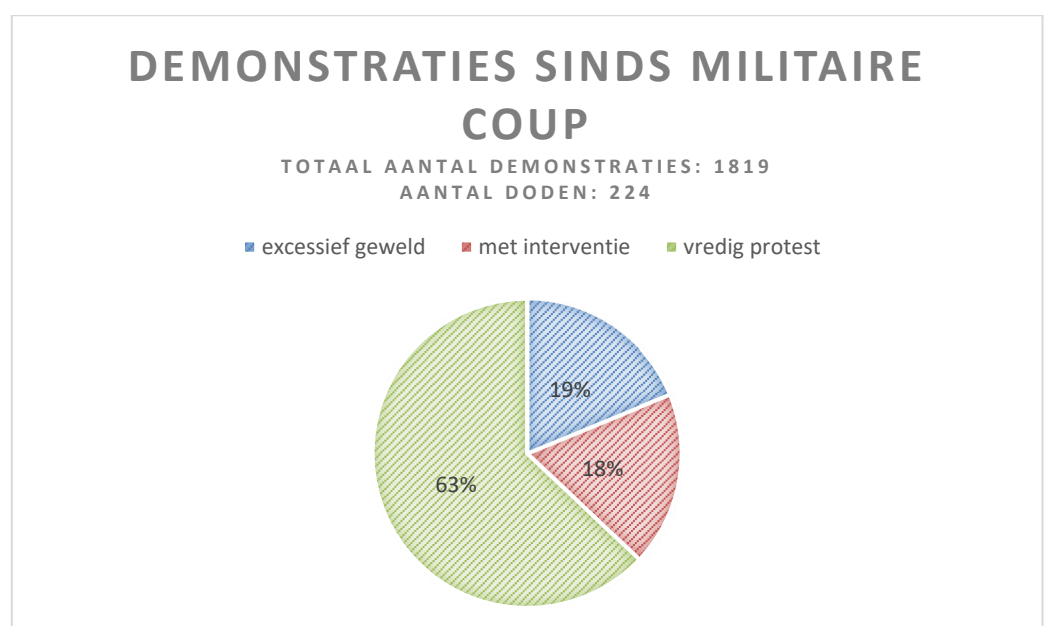
⁶⁵⁴ Reuters, *Doctors Without Borders members arrested in Sudan, doctors union says*, 24 januari 2022; Sudan Tribune, *Security forces arrest medical workers in Khartoum*, 25 januari 2022; Al Arabiya, *Sudan's junta releases nine Doctors Without Borders members: Medical group*, 25 januari 2022; The National, *Sudan releases nine medics arrested during crackdown on protests*, 26 januari 2022.

⁶⁵⁵ Sudan Tribune, *Brutal assault on FFC protest against tribal violence in Sudan*, 26 juli 2022; Sudan Telegraph, *Khaled Omar Youssef reveals the details of what happened in "Pasdar"*, 26 juli 2022; Sudan Tribune, *Coup leaders, armed groups are responsible for attack on FFC rally: Sudanese SCP*, 27 juli 2022.

steeg van drie naar twaalf procent sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021.

Figuur 11. Aantallen demonstraties met opsplitsing naar vreedzaam verlopen demonstraties, demonstraties waarbij de veiligheidstroepen intervenieerden en demonstraties waarbij de veiligheidstroepen excessief geweld gebruikten in de periode van 8 februari 2021 tot en met 24 oktober 2021, op basis van gegevens van ACLED.

Figuur 12. Aantallen demonstraties met opsplitsing naar vreedzaam verlopen demonstraties, demonstraties waarbij de veiligheidstroepen intervenieerden en demonstraties waarbij de veiligheidstroepen excessief geweld gebruikten in de periode van 25 oktober 2021 tot en met 31 juli 2022, op basis van gegevens van ACLED.

4.3 Toezicht en rechtsbescherming

4.3.1 *Aangifte van een misdrijf*

Volgens een bron kan een aangifte van een misdrijf bij de politie zowel mondeling als schriftelijk plaatsvinden. Aangiften worden doorgaans in behandeling genomen. Zij worden meestal niet erg voortvarend behandeld, tenzij de sociale media erbij betrokken zijn. Doorgaans krijgt men geen schriftelijke bevestiging van de aangifte, tenzij daar om gevraagd wordt. Er bestaan niet veel mogelijkheden om bescherming te zoeken bij andere (hogere) autoriteiten indien de politie in gebreke blijft.⁶⁵⁶

Volgens een andere bron neemt de politie aangiften van gewone misdrijven in behandeling. Aangiften van misdrijven die door veiligheidstroepen zijn gepleegd neemt de politie niet in behandeling. Daarbij krijgt de aangever te horen dat er sprake is van immuniteit en dat de aangever eerst naar de organisatie moet gaan waartoe de betreffende functionaris behoort om daar te verzoeken om opheffing van de immuniteit. In de praktijk wordt die immuniteit niet opgeheven en is er geen kans op een eerlijk proces. Ngo's en internationale organisaties kunnen in deze gevallen alleen documenteren en deze misdrijven aankaarten bij de internationale gemeenschap.⁶⁵⁷

4.3.2 *Rechtsgang*

4.3.2.1 Rechtbanken

Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken voorziet de wet in het recht op een eerlijk en openbaar proces en de presumpctie van onschuld. In de praktijk werd dit niet altijd gerespecteerd. Rechtszaken waren alleen naar goedgevonden van de rechter toegankelijk voor het publiek. In het geval van zaken die betrekking hadden op de nationale veiligheid of op misdrijven tegen de staat, vonden rechtszaken meestal achter gesloten deuren plaats.⁶⁵⁸ Volgens een andere bron werkt de rechtsgang in Sudan wel voor reguliere overtredingen, maar niet wanneer het zaken betreft die te maken hebben met de overheid of de veiligheidsdiensten.⁶⁵⁹

Verdachten konden over het algemeen bewijsmateriaal en getuigen aandragen tijdens een rechtszaak. Zij hadden toegang tot het bewijsmateriaal van de overheid. Het kwam soms voor dat de overheid getuigen van de verdachte niet toeliet. Het was mogelijk om in beroep te gaan, behalve bij militaire rechtbanken.⁶⁶⁰ Vanwege de afstanden tussen rechtbanken en politiebureaus in conflictgebieden was daar lokale bemiddeling de eerste weg om geschillen te behandelen.⁶⁶¹ In sommige gevallen kon een traditionele rechtbank opereren buiten het officiële juridische systeem. Deze rechtbanken konden echter niet dezelfde bescherming bieden als reguliere rechtbanken.⁶⁶²

In de verslagperiode vertraagde in vergelijking met de periode daarvoor het hervormingsproces van de rechterlijke macht. Dit volgt onder meer uit enkele personele wijzigingen binnen de rechterlijke macht. Op 10 oktober 2019 benoemde de Soevereine Raad in overleg met de FFC per decreet Nemat Abdullah Khair tot

⁶⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 22 juni 2022.

⁶⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2022.

⁶⁵⁸ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9.

⁶⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2022.

⁶⁶⁰ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9-10.

⁶⁶¹ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021, p. 20 en 65; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9-10.

⁶⁶² USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9-10.

opperrechter en Taj al-Sir al-Hibir tot procureur-generaal.⁶⁶³ Op 17 mei 2021 verwijderde de Soevereine Raad Nemat Abdullah Khair zonder opgaaf van reden van haar post. Dit vormde voor Taj al-Sir al-Hibir aanleiding om zijn ontslag in te dienen. Volgens hem kreeg hij te weinig politieke ruimte om onafhankelijk te kunnen werken.⁶⁶⁴ Op 25 november 2021 benoemde de Soevereine Raad Abdulaziz Fath al-Rahman Abdeen Mohammed tot opperrechter. Hij vervulde tijdens de regering van voormalig president Al-Bashir de functie van plaatsvervangend opperrechter.⁶⁶⁵ Verder benoemde de Soevereine Raad op 2 december 2021 Khalifa Ahmed Khalifa tot waarnemend procureur-generaal.⁶⁶⁶

Sinds de oprichting in november 2019 ontsloeg het ontmantelingscomité meerdere personen binnen de rechterlijke macht, onder wie minstens 150 rechters. Zij werden ontslagen, omdat zij incompetent of corrupt werden geacht of omdat zij sterke banden hadden met de regering van voormalig president Al-Bashir of de inlichtingendiensten.⁶⁶⁷ Zo verloren begin mei 2021 meer dan vijftig rechters en meer dan twintig officieren van justitie hun positie.⁶⁶⁸ Nadien keerden sommigen van hen weer terug bij de rechterlijke macht.⁶⁶⁹ Zo bepaalde het hooggerechtshof in Khartoum begin oktober 2021 dat de beslissingen die het ontmantelingscomité ten aanzien van het ontslag van onder meer rechters en officieren van justitie had genomen ongeldig waren.⁶⁷⁰ Vervolgens besloot het hooggerechtshof op 12 oktober 2021 dat vijftien personen mochten terugkeren naar de rechterlijke macht.⁶⁷¹ In december 2021 vaardigde de op dat moment pas benoemde opperrechter het bevel uit dat alle rechters die eerder door het ontmantelingscomité waren afgezet weer mochten terugkeren (zie ook paragraaf 1.7).⁶⁷²

Op 7 april 2022 sprak een militaire rechtbank dertien leden van de NCP, onder wie voormalig minister van Buitenlandse Zaken Ibrahim Ghandour, vrij van onder meer het financieren van terrorisme.⁶⁷³ Volgens critici bewees dit dat de militaire rechtbank zou proberen om de NCP weer in de politiek te krijgen. Zo zouden de militaire rechtbanken voormalige werknemers weer hebben aangenomen.⁶⁷⁴

De militaire component van de regering stelde in juli 2020 een commissaris aan die 'beledigingen' van het leger ging monitoren en stappen kon zetten richting

⁶⁶³ Reuters, *Sudan appoints first female judiciary head to fight corruption*, 10 oktober 2019; Radio Dabanga, *Sudan appoints its first woman chief justice*, 10 oktober 2019; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2022 country report Sudan*, 23 februari 2022, p. 13.

⁶⁶⁴ VOA, *Sudan's ruling council removes first female chief justice, accepts attorney general's resignation*, 18 mei 2021; RFI, *Sudan sacks top judge, accepts chief prosecutor's resignation*, 18 mei 2021.

⁶⁶⁵ Sudan Tribune, *Sovereign Council appoints new Sudan's chief justice*, 25 november 2021; Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022, p. 15; UNSC, *Situation in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022, p. 2.

⁶⁶⁶ Reuters, *Sudan appoints Khalifa Ahmed as new acting public prosecutor*, 2 december 2021; Sudan Telegraph, *The sovereignty council appoints Khalifa Ahmed as attorney general in Sudan*, 3 december 2021; AA, *Burhan calls on UN to support transitional period in Sudan*, 3 december 2021; SUNA, *Hand over procedure conducted between former and new attorneys general*, 8 december 2021.

⁶⁶⁷ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2022 country report Sudan*, 23 februari 2022, p. 13.

⁶⁶⁸ MEMO, *Sudan dismisses 82 judges, prosecutors*, 4 mei 2021; VOA, *Sudan's ruling council removes first female chief justice, accepts attorney general's resignation*, 18 mei 2021.

⁶⁶⁹ Darfur 24, *Sudan judges summoned over participation in a rally denouncing military coup*, 3 april 2022.

⁶⁷⁰ Radio Dabanga, *Sudan empowerment removal committee protests court decision on judges*, 6 oktober 2021; Radio Dabanga, *Jurists launch group to protect the revolution and democratic transition in Sudan*, 12 oktober 2021.

⁶⁷¹ Radio Dabanga, *Sudan high court overturns dismissal of jurists and prosecutors*, 13 oktober 2021.

⁶⁷² Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022, p. 15.

⁶⁷³ Radio Dabanga, *Former Sudan foreign minister and collaborators face terrorism charges*, 4 april 2022; Radio Dabanga, *Former Sudan minister and collaborators acquitted of terrorism charges*, 8 april 2022; Sudan Tribune, *NCP's Ghandour voices support for al-Burhan coup, saying Sudan is now better*, 8 april 2022.

⁶⁷⁴ BBCM, *Briefing Sudanese court ruling angers pro-democracy groups*, 9 april 2022.

strafrechtelijke vervolging.⁶⁷⁵ Volgens een bron had deze commissaris geen mandaat om personen strafrechtelijk te vervolgen.⁶⁷⁶

4.3.2.2

Toegang tot een advocaat

Wettelijk gezien hebben verdachten het recht om te verzoeken om de aanwezigheid van een advocaat. Daarnaast zijn de autoriteiten wettelijk verplicht om verdachten te informeren over het recht op rechtsbijstand in zaken die bij een veroordeling zouden kunnen leiden tot de doodstraf, een gevangenisstraf van meer dan tien jaar of amputatie. Verdachten mogen ook via de afdeling Rechtsbijstand van het ministerie van Justitie of de Sudanese Orde van Advocaten verzoeken om rechtsbijstand.⁶⁷⁷ In de praktijk hadden personen die in verband met de demonstraties tegen de militaire machtsovername waren gearresteerd doorgaans geen toegang tot een advocaat of hun familieleden.⁶⁷⁸ Volgens verschillende bronnen voerden de veiligheidsdiensten in 2021 onrechtmatige arrestaties uit, ook na de militaire machtsovername van oktober 2021. Politieke gedetineerden, activisten en journalisten werden zonder een eerlijk rechtsproces en zonder toegang tot een advocaat incommunicado gehouden. Zij liepen risico op marteling en een onmenselijke behandeling.⁶⁷⁹ De veiligheidsdiensten hadden in december 2021 immuniteit verkregen voor vervolging (zie ook paragraaf 2.8). Verder hadden personen in afgelegen gebieden en in conflictgebieden veelal geen toegang tot rechtsbijstand.⁶⁸⁰

4.3.3

Doodstraf

Op grond van artikel 27 WvS kan de doodstraf worden opgelegd. Er zijn meerdere delicten die met de doodstraf bestraft kunnen worden. Daarbij gaat het onder meer om ondermijning van het constitutionele systeem van het land (artikel 50 WvS), oorlogsvoering tegen de staat (artikel 51 WvS), spionage (artikel 53 WvS), terrorisme (artikel 65 WvS) moord (artikel 130 WvS) en overspel (artikel 146 WvS).⁶⁸¹

Volgens *Amnesty* legden Sudanese rechtbanken in 2020 minstens tien keer de doodstraf op. Er waren geen berichten dat de Sudanese autoriteiten in 2020 de doodstraf ten uitvoer brachten. *Amnesty* was eind 2020 op de hoogte van ten minste 88 personen die in afwachting waren van de uitvoering van de doodstraf.⁶⁸²

In 2021 legden de Sudanese autoriteiten ten minste zeven keer de doodstraf op.⁶⁸³ In mei 2021 veroordeelde een rechtbank in Khartoum een officier van de RSF ter dood vanwege het bewust overrijden van een demonstrant in juni 2019.⁶⁸⁴ Verder

⁶⁷⁵ Reuters, *Sudan's army launches legal action against 'insulting' activists*, 18 juli 2020; VOA, *Sudan army vows to answer 'insults' with lawsuits*, 18 juli 2020; HRW, *Sudan's army threatens activists, journalists with lawsuits*, 24 juli 2020.

⁶⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 17 juli 2022.

⁶⁷⁷ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 8.

⁶⁷⁸ Redress et al., *Taken from Khartoum's streets*, 3 maart 2022, p. 12; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9; HRW, *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022; Vertrouwelijke bron, 23 februari 2022.

⁶⁷⁹ Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022, p. 16; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 6-7.

⁶⁸⁰ USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 9.

⁶⁸¹ UNGA, *Report on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021, p. 5; UNGA, *Compilation on the Sudan (A/HRC/WG.6/39/SDN/2)*, 26 augustus 2021, p. 2.

⁶⁸² Amnesty, *Amnesty International global report. Death sentences and executions 2020*, 21 april 2021, p. 8, 10, 12 en 48.

⁶⁸³ HRW, *World report 2022, Sudan*, 13 januari 2022, p. 3-4; Amnesty, *Amnesty International global report. Death sentences and executions 2021*, 24 mei 2022, p. 12.

⁶⁸⁴ AP News, *Sudan court sentences officer to death for killing protester*, 24 mei 2021; Sudan Tribune, *Sudanese court sentences RSF officer to death for killing protester*, 24 mei 2021; RFI, *Sudanese paramilitary officer sentenced to death for killing demonstrator*, 25 mei 2021.

veroordeelde een rechtbank in de stad Al-Obeid (Noord-Kordofan) in augustus 2021 zes leden van de RSF ter dood vanwege het doodschieten van zes demonstranten, onder wie vier minderjarigen, in juni 2019. Twee andere leden van de RSF kregen vrijspraak en de zaak van één lid van de RSF werd vanwege diens minderjarigheid ten tijde van de misdrijven doorverwezen naar een jeugdrechtbank.⁶⁸⁵

Er waren geen berichten dat de Sudanese autoriteiten in 2021 de doodstraf ten uitvoer legden. *Amnesty* was eind 2021 op de hoogte van ten minste 95 personen die in afwachting waren van uitvoering van de doodstraf.⁶⁸⁶ Volgens een andere bron waren meer dan drieduizend personen in afwachting van de uitvoering van de doodstraf.⁶⁸⁷ Voor zover dezerzijds bekend zijn nog geen cijfers van de eerste helft van 2022 gepubliceerd.

In het geval van een terdoodveroordeling op grond van een *hudud*-bestrafing⁶⁸⁸ is er in beginsel geen mogelijkheid van gratie.⁶⁸⁹ In het geval van een terdoodveroordeling op grond van een *ta'zir*-bestrafing⁶⁹⁰ is er een mogelijkheid van gratie of omzetting van de doodstraf naar een lichtere straf.⁶⁹¹ In het geval van vergelding (*qisas*) kan de directe familie van het slachtoffer vergeving schenken aan de dader, zodat vergelding achterwege blijft.⁶⁹²

In juli 2020 wijzigde artikel 27, lid 2, WvS, waardoor de doodstraf niet langer mag worden opgelegd aan iemand die nog geen achttien is.⁶⁹³ Volgens een bericht van de in het Verenigd Koninkrijk gevestigde *Middle East Monitor* van september 2021 werden de terdoodveroordelingen van vier personen die voor de wetswijziging als kind waren veroordeeld niet teruggedraaid.⁶⁹⁴

Volgens verschillende bronnen legde een rechter in de deelstaat White Nile op 26 juni 2022 de twintigjarige Maryam Alsyed Tiyab de doodstraf door steniging op. Het was voor het eerst sinds tien jaar dat een dergelijke veroordeling was uitgesproken. De rechtbank oordeelde dat zij schuldig was aan overspel zoals bedoeld in artikel 146 WvS. Volgens een bericht van het *African Centre for Justice and Peace Studies* (ACJPS) had de vrouw haar man verlaten en was zij woonachtig bij haar familie. Naar verluidt zou zij verhoord zijn door een rechercheur van de politie die op onrechtmatige wijze een bekentenis van haar verkreeg. Zij was vooraf niet op de hoogte gebracht dat de bekentenis als bewijs tegen haar gebruikt zou worden tijdens een rechtszaak. ACJPS constateerde verschillende onregelmatigheden in het proces tegen Tiyab. Hieronder viel onder andere dat haar juridische vertegenwoordiging was ontzegd. Tiyab is tegen de veroordeling in beroep gegaan. Tegen het einde van de verslagperiode was de veroordeling nog niet bekrachtigd door het hooggerechtshof.⁶⁹⁵

⁶⁸⁵ Al Jazeera, *Sudan sentences paramilitaries to death for killing protesters*, 5 augustus 2021; Radio Dabanga, *Six RSF militiamen sentenced to death by Sudan court for 2019 El Obeid massacre*, 5 augustus 2021; Africanews, *Sudan: Death sentences for six paramilitaries for the killing of protesters in 2019*, 6 augustus 2021.

⁶⁸⁶ Amnesty, *Amnesty International global report. Death sentences and executions 2020*, 24 mei 2022, p. 52.

⁶⁸⁷ Dit aantal kon niet middels andere bronnen geverifieerd worden; Vertrouwelijke bron, 23 februari 2022.

⁶⁸⁸ Op grond van de sharia vaststaande bestrafingen voor misdrijven.

⁶⁸⁹ Artikel 38, eerste lid, WvS.

⁶⁹⁰ Bestrafingen voor misdrijven waarbij een rechter een discretionaire bevoegdheid heeft.

⁶⁹¹ Artikel 38, derde lid, WvS.

⁶⁹² Artikel 38, tweede lid, WvS; Redress, *Sudan legal amendments. Explanatory table*, 13 juli 2020; Sudan Tribune, *Sudanese court sentences SRF officer to death for killing protester*, 24 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 23 februari 2022.

⁶⁹³ LOC, *Sudan: New law amending penal code takes effect*, 23 juli 2020; Redress, *Sudan legal amendments. Explanatory table*, 13 juli 2020.

⁶⁹⁴ MEMO, *Sudan: prisoners convicted as children await execution or a miracle*, 14 september 2021.

⁶⁹⁵ ACJPS, *20-year-old woman sentenced to death by stoning for adultery*, 9 juli 2022; The Guardian, *Sudan woman faces death by stoning for adultery in first case for a decade*, 13 juli 2022; De Volkskrant, *'Dood door steniging' voor het eerst in tien jaar opgelegd voor overspel in Soedan*, 14 juli 2022.

4.3.4

Daders/verdachten van marteling, ernstige mishandeling en verkrachting

Sudan ratificeerde het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en ontterende behandeling of bestraffing (CAT) in augustus 2021.⁶⁹⁶ Verder is Sudan partij bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR). Artikel 7 IVBPR verbiedt marteling.⁶⁹⁷ Marteling is eveneens verboden op grond van artikel 51 van het constitutioneel akkoord van 17 augustus 2019.⁶⁹⁸ Desondanks kwamen volgens verschillende bronnen in de verslagperiode marteling, ernstige mishandeling en verkrachting door veiligheidstroepen voor, ook om bekentenissen af te dwingen.⁶⁹⁹ Zo detineerden veiligheidstroepen in februari 2022 na de dood van een politieagent twee personen van achttien en zeventien jaar oud. Volgens verschillende bronnen was er in hun zaken sprake van een onrechtmatig rechtsproces, ernstige mishandeling en het toedienen van elektrische schokken.⁷⁰⁰

Leden van de veiligheidstroepen die zich schuldig maakten aan marteling, ernstige mishandeling en verkrachting bleven in veel gevallen, zeker sinds december 2021, onbestraft, omdat zij immuniteit genieten.⁷⁰¹ Bij een decreet van 24 december 2021 kregen verschillende veiligheidstroepen vergaande bevoegdheden en immuniteit tegen eventuele vervolging (zie verder paragraaf 1.2).⁷⁰² Volgens artikel 34 van de Wet op de strijdkrachten van 2007 genieten soldaten en officieren, die ten tijde van hun werk in goed vertrouwen handelen, immuniteit. Volgens artikel 42, lid 2, van de Wet op de strijdkrachten van 2007 is onderzoek of vervolging van officieren die binnen de militaire rechterlijke macht vallen verboden, tenzij het hoofd van het leger dit goedkeurt. Volgens artikel 45, lid 1, van de Politiewet van 2008 wordt immuniteit gegeven aan politieagenten die criminele overtredingen maken tijdens het uitvoeren van hun werk. In alle voorgaande gevallen kunnen individuen alleen vervolgd of onderzocht worden als het hoofd van hun krijgsmacht de wettelijke immuniteit opheft.⁷⁰³ Gelet op artikel 22 van het constitutioneel akkoord uit 2019 genieten leden van de Soevereine Raad, de Ministerraad, de overgangsregering en gouverneurs van de deelstaten eveneens immuniteit, tenzij er vrijstelling van immuniteit wordt gegeven door het constitutionele hof. Daarnaast zou er sprake zijn van een gebrek aan capaciteit, beperkte middelen en het ontbreken van duidelijke vervolgingsprocedures om deze zaken te vervolgen.⁷⁰⁴ Tot slot waren er gebieden die niet onder controle van de nationale autoriteiten vielen (zie paragraaf 2.7).

⁶⁹⁶ VOA, *Sudan ratifies UN conventions against torture and enforced disappearances*, 24 februari 2021; CTI, *Sudan fulfils promise to ratify UNCAT*, 12 augustus 2021; Redress, *In historic move, Sudan ratifies key international treaty on torture, joining 171 other states*, 12 augustus 2021; OMCT, *Sudan: Will the Convention against Torture prompt a better detention system?*, 30 augustus 2021.

⁶⁹⁷ UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 2.

⁶⁹⁸ Comparative Constitutions Project, *Sudan's constitution of 2019*, 27 april 2022.

⁶⁹⁹ Redress, *Domestic accountability efforts in Sudan. Policy briefing*, 11 mei 2021, p. 2; Radio Dabanga, *Detentions continue in Sudan – reports of beatings and torture*, 17 november 2021; OHCHR, *Press briefing notes on Sudan protests*, 21 december 2021; Al Jazeera, *Two deaths, 13 rape allegations reported after Sudan protests*, 21 december 2021; Radio Dabanga, *Teenage detainees on hunger strike in Sudan*, 16 maart 2022; Redress et al., *Taken from Khartoum's streets*, 3 maart 2022, p. 12; Radio Dabanga, *Sudan intelligence forces detain, torture activist*, 21 april 2022; Sudan Tribune, *88 political detainees are still in jail: Sudanese lawyers*, 8 mei 2022; UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 8-9; Radio Dabanga, *Psychiatrist deplors increased incidents of torture in Sudan*, 27 juni 2022.

⁷⁰⁰ Radio Dabanga, *Sudanese protesters accused of killing policeman tortured in detention*, 25 januari 2022; Amnesty, *Sudan: Teenage protestors detained and tortured: Mohammed Adam and Mohammed al-Fatih*, 28 februari 2022; The Guardian, *Teenagers detained and allegedly tortured in Sudan must be released, says Amnesty*, 3 maart 2022.

⁷⁰¹ Radio Dabanga, *Families of Sudan's december revolution victims demand justice and protest immunity*, 29 december 2020; Amnesty, *Amnesty International report 2021/22, Sudan*, 29 maart 2022, p. 2.

⁷⁰² UNGA, *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022, p. 3; ARC, *Sudan: Query response. The situation in Khartoum and Omdurman – An update (4th edition)*, juni 2022, p. 24.

⁷⁰³ Redress, *Domestic accountability efforts in Sudan. Policy briefing*, 11 mei 2021, p. 9.

⁷⁰⁴ Redress, *Sudan: Human rights two years after Al-Bashir's removal*, 11 april 2021, p. 12-13 en 15; Redress, *Domestic accountability efforts in Sudan. Policy briefing*, 11 mei 2021, p. 8; HRW, *World report Sudan 2021*, 13 januari 2022.

Op 8 maart 2022 namen veiligheidstroepen het gebouw waar het *National Independent Investigation Committee* gevestigd was over. Dit comité dat onderzoek deed naar het gewelddadige neerslaan van de sit-in op 3 juni 2019 moest zijn werkzaamheden staken.⁷⁰⁵

⁷⁰⁵ Radio Dabanga, *June 3 massacre investigation committee forced to stop work after office seizure*, 8 maart 2022; Al Jazeera, *Sudanese authorities raid offices of 2019 massacre tribunal*, 9 maart 2022.

5 Vluchtelingen en ontheemden

Darfur bleef gedurende de verslagperiode een springplank voor internationale migratie vanuit de Hoorn van Afrika, maar ook voor migratie uit West- en Centraal-Afrikaanse landen.⁷⁰⁶

5.1 Binnenlandse ontheemden

5.1.1 Ontwikkelingen

Eind 2021 was het aantal binnenlandse ontheemden gestegen naar 3,2 miljoen⁷⁰⁷ ten opzichte van 2,1 miljoen in 2020. In maart 2022 was dat aantal afgenomen tot 2,9 miljoen.⁷⁰⁸ Gedurende 2021 raakten 442.000 personen ontheemd door conflicten en geweld, ten opzichte van 79.399 in 2020 en het hoogste aantal sinds 2014.⁷⁰⁹ In de periode januari tot en met mei 2022 raakten bijna 85.000 personen ontheemd.⁷¹⁰ In de maand juni 2022 raakten nog eens 84.000 mensen ontheemd.⁷¹¹ De stijgende cijfers werden door VN-organisaties vooral verklaard door toenemend intercommunaal geweld, maar ook doordat de toegang tot conflictgebieden verbeterde en er meer accurate informatie beschikbaar kwam.⁷¹²

De meeste ontheemden kwamen uit de vijf deelstaten van Darfur en de Twee Gebieden (Zuid-Kordofan en Blue Nile), en bleven binnen die deelstaten. In onderstaande tabel is het aantal ontheemden per regio inzichtelijk gemaakt. Ongeveer driekwart van de ontheemden woonde in (formele) ontheemdenkampen.⁷¹³

⁷⁰⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 10.

⁷⁰⁷ IDMC, *Country profile Sudan*, <https://www.internal-displacement.org/countries/sudan#internal-displacement>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷⁰⁸ UNOCHA, *Sudan: South Darfur state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.

⁷⁰⁹ IDMC, *Country profile Sudan*.

⁷¹⁰ UNOCHA, *Inter-communal conflict and armed attacks (January-May 2022)*, 7 juni 2022 (zie figuur 2 Sudan: Intercommunaal geweld en gewapende aanvallen in hoofdstuk 2).

⁷¹¹ Al Jazeera, *Darfur attacks displace 84,000 in June alone: UN*, 23 juni 2022.

⁷¹² UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2021*, 22 februari 2021, p. 18; UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, december 2021, p. 14 en 39-40; UNHCR, *Fact sheet Sudan. December 2021*, 25 januari 2022, p. 3; IOM, *Mobility Tracking Sudan. Round Two*, 12 augustus 2021; IDMC, *Country profile Sudan*.

⁷¹³ IOM, *Mobility tracking Sudan. Round Two*, 12 augustus 2021, p. 4.

Regio	Aantal ontheemden		
	2019	2021	Maart 2022
Centraal-Darfur	431.373	422.877	414.876
Oost-Darfur	60.396	99.697	99.695
Noord-Darfur	424.073	933.320	891.378
Zuid-Darfur	676.438	797.081	687.325
Zuid-Kordofan⁷¹⁴	192.099	272.781	272.923
West-Darfur	216.020	337.801	323.468
West Kordofan	86.535	91.343	91.343
Blue Nile	--	81.693	81.640
Totaal	2.086.934	3.036.593	2.862.648

Tabel 1. Aantal ontheemden in 2019 en 2021 en per maart 2022 per deelstaat op basis van gegevens van IOM en UNICEF. In 2019 waren nog geen cijfers van Blue Nile beschikbaar.⁷¹⁵

De algemene situatie van ontheemden bleef onveranderd in 2021, aldus het UN Panel of Experts. Dit kwam met name door de volatiele veiligheidssituatie, herhaaldelijk intercommunaal geweld en beperkte inzet van de Sudanese regering en humanitaire actoren op het gebied van terugkeer en het implementeren van duurzame oplossingen.⁷¹⁶

5.1.2

Levensomstandigheden

In Darfur werden ontheemden gedurende de verslagperiode slachtoffer van aanvallen en confrontaties waarbij de veiligheidstroepen betrokken waren en van aanvallen door gewapende strijders van nomadische gemeenschappen (zie ook paragraaf 2.2). Volgens het UN Panel of Experts werden ontelbare incidenten gerapporteerd van geweld, gepleegd door gewapende nomaden, op ontheemden die buiten de kampen het land bewerkten.⁷¹⁷ Volgens een bron waren die ontheemden die buiten de kampen het land bewerkten meestal vrouwen.⁷¹⁸ Het ACJPS bracht in december 2021 een rapport uit over negen incidenten van aanvallen door Arabische milities op ontheemden in een periode van een paar weken tussen 9 oktober en 20 november 2021. Hierbij vielen volgens de organisatie tientallen doden en raakten duizenden gewond, vermist en opnieuw ontheemd.⁷¹⁹ In Darfur werden ontheemden ook slachtoffer van de onderlinge strijd tussen SLA-AW-facties en van geweld tussen de SLA-AW en Sudanese veiligheidstroepen (zie ook paragraaf 2.2).⁷²⁰

De algemene humanitaire situatie in Darfur was tijdens de verslagperiode schrijnend en geen enkele deelstaat van Darfur bood gedurende 2021 (adequate) humanitaire hulp in gebieden die geraakt werden door conflicten. Ontheemden en gastgemeenschappen hadden, net als in de vorige verslagperiode onvoldoende

⁷¹⁴ Delen van Zuid-Kordofan bleven onder controle van de SPLM/AI-Hilu factie en waren daardoor onbereikbaar. Naar schatting leven tussen de 90.000 en 545.000 ontheemden in de door SPLM-N gecontroleerde gebieden: UNOCHA, *Sudan: South Kordofan state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 2.

⁷¹⁵ IOM, *DTM round zero Sudan: Displacement Tracking Matrix*, 17 oktober 2019; IOM, *Mobility Tracking Sudan. Round Two*, 12 augustus 2021.

⁷¹⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 28.

⁷¹⁷ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 27-28.

⁷¹⁸ Vertrouwelijke bron, 1 februari 2022.

⁷¹⁹ ACJPS, *Security deteriorates in Darfur following surge in attacks by armed militias against civilians and IDPs*, 2 december 2021. Andere voorbeelden van aanvallen op ontheemden worden beschreven in: Radio Dabanga, *Hundreds protest deadly attack on North Darfur displaced*, 22 juli 2021; Radio Dabanga, *Darfur displaced: we are willing to return if security and protection are in place*, 20 augustus 2021; Radio Dabanga, *Deadly attack on Otash camp in South Darfur*, 12 mei 2022.

⁷²⁰ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 28-29; Radio Dabanga, *Hundreds protest deadly attack on North Darfur displaced*, 22 juli 2021.

toegang tot voedsel, gezondheidszorg, sanitaire voorzieningen of watervoorzieningen.⁷²¹

In Zuid-Kordofan verbeterde in 2021 de humanitaire toegang in alle gebieden en was er voor het eerst in tien jaar toegang tot SPLM-N gebieden. Door het conflict liep de deelstaat achter op investeringen in basisvoorzieningen door de centrale staat; er was een tekort aan schoon drinkwater, onderwijs en gezondheidszorg.⁷²² In de Twee Gebieden (Zuid-Kordofan en Blue Nile) vergrootten ontheemden de druk op de toch al vaak beperkte aanwezigheid van basisdiensten als water, gezondheidszorg en onderwijs.⁷²³

5.1.3 Terugkeer

In december 2021 rapporteerde UNOCHA dat 940.000 terugkeerders bijstand behoefden. Daarvan waren 193.000 personen in de afgelopen twee jaar teruggekeerd; de rest werd gezien als permanente terugkeerders.⁷²⁴ Uit onderzoek onder ontheemden bleek dat de meerderheid van de ontheemden er de voorkeur aan gaf te integreren in het gebied waar ze naartoe gingen; minder dan een derde van de ontheemden gaf de voorkeur aan terugkeer. De obstakels voor terugkeer zijn de onveiligheid in het gebied van herkomst en de moeilijkheden om de toegang tot eigen land terug te krijgen.⁷²⁵ Toegang tot basisvoorzieningen zoals onderwijs en gezondheidszorg waren secundaire overwegingen bij een besluit over terugkeer. Dergelijke voorzieningen werden belangrijk als terugkeer had plaatsgevonden en ontheemden weer toegang hadden tot hun grond. Water en toezicht werden in dat geval gezien als de meest belangrijke voorzieningen.⁷²⁶ Integratie in gastgemeenschappen kende ook obstakels: vaak waren er ook in het gebied van hervestiging problemen van onveiligheid, voedselonzeekerheid en onzekerheid van toegang tot landbouwgrond.⁷²⁷

5.2 Sudanese vluchtelingen in de regio

Sudanese vluchtelingen en asielzoekers bevonden zich eind mei 2022 met name in Tsjaad (392.168 personen)⁷²⁸ en Zuid-Sudan (311.819 personen)⁷²⁹, de buurlanden van Sudan die grenzen aan Darfur en de Twee Gebieden (Zuid-Kordofan en Blue Nile). Tijdens conflicten in grensgebieden van West-Darfur vluchtten gedurende de verslagperiode duizenden Sudanese naar Tsjaad.⁷³⁰ In Ethiopië bevonden zich op dat moment 47.427 vluchtelingen en asielzoekers uit Sudan.⁷³¹ In Libië (19.348 personen) was Sudan het land van herkomst van de grootste groep vluchtelingen en

⁷²¹ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 28; UNOCHA, *Sudan: Central Darfur state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022; UNOCHA, *Sudan: North Darfur state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022; UNOCHA, *Sudan: South Darfur State profile. Updated March 2022*, 13 april 2022; UNOCHA, *Sudan: West Darfur State profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.

⁷²² UNOCHA, *Sudan: South Kordofan state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 4.

⁷²³ UNOCHA, *Sudan: Blue Nile state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022, p. 2.

⁷²⁴ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, december 2021, p. 5 en 9.

⁷²⁵ UN Peacebuilding Fund, *Thematic brief. Durable solutions for IDPs. Key barriers and opportunities to locally integrate or return*, oktober 2021, p. 1; Radio Dabanga, *Darfur displaced: we are willing to return if security and protection are in place*, 20 augustus 2021; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 3.

⁷²⁶ UN Peacebuilding Fund, *Thematic brief*, oktober 2021, p. 3.

⁷²⁷ UN Peacebuilding Fund, *Thematic brief*, oktober 2021, p. 1.

⁷²⁸ UNHCR, *Operational data portal, refugee situations, Chad*, <https://data.unhcr.org/es/country/tcd>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷²⁹ UNHCR, *Operational data portal, refugee situations, South Sudan*, <https://data.unhcr.org/es/country/ssd>, geraadpleegd 21 juli 2022.

⁷³⁰ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 11.

⁷³¹ UNHCR, *Operational Data Portal, refugee situations, Ethiopia*, <https://data.unhcr.org/es/country/eth>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

asielzoekers, namelijk 42.5%.⁷³² In december 2021 maakte de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten melding van gedwongen uitzettingen van 37 Sudanese zonder dat zij toegang hadden gehad tot een asielbeoordeling. Zij zouden door de Libische autoriteiten bij de Libisch-Sudanese grens achtergelaten zijn.⁷³³

De meest recente cijfers over het aantal Sudanese vluchtelingen en asielzoekers in Egypte dateren van juni 2021; toen waren het er ruim 50.000.⁷³⁴ In december 2021 en januari 2022 werden zo'n dertig Sudanese vluchtelingenactivisten opgepakt, nadat zij demonstraties hadden georganiseerd over de behandeling van vluchtelingen en asielzoekers door de Egyptische autoriteiten. Volgens eigen zeggen werd een aantal van hen vervolgens gedwongen ingezet voor onbetaalde arbeid.⁷³⁵

5.3 Asielzoekers en vluchtelingen in Sudan

Net als in vorige verslagperioden kende Sudan naast de ontheemden­gemeenschap ook een grote vluchtelingengemeenschap. Eind mei 2022 stonden in totaal ongeveer 1,1 miljoen vluchtelingen en asielzoekers in Sudan geregistreerd bij UNHCR. Veruit de grootste groep vluchtelingen, met schattingen tussen de 800.000 en 1,3 miljoen personen, bestaat uit Zuid-Sudanese vluchtelingen. Nadat Zuid-Sudan in 2011 onafhankelijk werd, kregen inwoners van Sudan van Zuid-Sudanese afkomst de facto de nieuwe nationaliteit, maar verloren daarmee de Sudanese, ook als ze niet in Zuid-Sudan woonden. Door de oorlog in Zuid-Sudan werden tijdelijke vertrekzones in Khartoum quasi permanente vluchtelingenkampen.⁷³⁶

Bij UNHCR stonden daarnaast ongeveer 130.000 vluchtelingen en asielzoekers uit Eritrea en 93.480 Syrische staatsburgers geregistreerd. De vierde groep vluchtelingen en asielzoekers (ongeveer 72.500) bestond uit burgers die uit Ethiopië vluchtten, met name sinds het begin van het conflict in Tigray.⁷³⁷ Gedurende 2021 kwamen naar schatting honderdduizend nieuwe vluchtelingen en asielzoekers aan in Sudan.⁷³⁸

⁷³² UNHCR, *Operational Data Portal, refugee situations, Libya*, <https://data.unhcr.org/es/country/lby>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷³³ UN News, *UN raises alarm over 'continuing' expulsions of asylum seekers from Libya*, 10 december 2021.

⁷³⁴ UNHCR, *Egypt. Monthly statistical report as of 30 June 2021*, 1 juli 2021.

⁷³⁵ HRW, *Egypt: Police target Sudanese refugee activists*, 27 maart 2022; BBCM, *Egypt opposition media highlight 'abuses' against refugees*, 30 maart 2022.

⁷³⁶ NRC, *Sudan: South Sudanese refugees in Khartoum are still in limbo*, 30 juli 2021; USDoS, *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022, p. 21.

⁷³⁷ UNHCR, *Operational data portal, refugee situations, Sudan*, <https://data.unhcr.org/es/country/sdn>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷³⁸ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, december 2021, p. 15.

Land van oorsprong	Bron	Datum	Populatie
Zuid-Sudan	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	805,989
Eritrea	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	130,379
Syrië	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	93,480
Ethiopië	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	72,555
Centraal-Afrikaanse Republiek	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	28,033
Tsjaad	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	4,628
Jemen	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	2,250
Overige	UNHCR, COR, IPP	31 mei 2022	1,682

Tabel 2. Vluchtelingen en asielzoekers in Sudan naar land van oorsprong. Bron: UNHCR.⁷³⁹

Sudan hanteert een *encampment policy* voor asielzoekers en vluchtelingen. Vluchtelingen en asielzoekers worden geacht in kampen te verblijven en hebben beperkte bewegingsvrijheid. Dit beleid wordt met name in het oosten van Sudan geïmplementeerd voor Eritrese en Ethiopische vluchtelingen.⁷⁴⁰ Er zijn 24 vluchtelingenkampen in Sudan waarvan tien in Oost-Sudan, een in Blue Nile, tien in White Nile, twee in Oost-Darfur en een in Centraal-Darfur. De meeste vluchtelingen verblijven echter buiten kampen in nederzettingen of in gastgemeenschappen en in stedelijke gebieden (61%).⁷⁴¹

Voor meer informatie over de registratie, levensomstandigheden, toegang tot basisvoorzieningen en informatie over specifieke groepen vluchtelingen, wordt verwezen naar paragraaf 5.3 van het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.

⁷³⁹ UNHCR, *Operational Data Portal, refugee situations*, <https://data.unhcr.org/en/situations>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷⁴⁰ UNOCHA, *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, december 2021, p. 15.

⁷⁴¹ UNHCR, *Fact sheet Sudan. December 2021*, 25 januari 2022.

6 Terugkeer

6.1 Aantallen terugkeerders

Volgens een bron keerden in 2021 ongeveer vijftig personen, waarvan de asielaanvraag was afgewezen, vrijwillig uit Europa terug naar Sudan. In 2020 ging het om ongeveer zeventig personen.⁷⁴² Uit cijfers van het *EU-IOM Joint Initiative for Migrant Protection & Reintegration* blijkt dat er tussen februari 2021 en begin juni 2022 1694 personen vrijwillig terugkeerden naar Sudan. De grootste aantallen personen keerden terug uit Libië (726), Niger (495), Egypte (336) en Tunesië (75).⁷⁴³ De cijfers van het EU-IOM Joint Initiative for Migrant Protection & Reintegration tonen geen vrijwillige terugkeer aan in de verslagperiode vanuit Europese landen. Uit cijfers van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) Nederland blijkt echter dat in 2021 tien personen vanuit Nederland vrijwillig terugkeerden naar Sudan. In de eerste vijf maanden van 2022 keerden twee personen vrijwillig terug naar Sudan vanuit Nederland met hulp van IOM.⁷⁴⁴

Van de vrijwillige terugkeerders was tijdens de verslagperiode 83% man en 17% vrouw.⁷⁴⁵ Vrouwen en kinderen keerden meestal terug in familieverband. Er zijn in de verslagperiode geen gevallen van terugkeer van alleenstaande minderjarigen bekend.⁷⁴⁶

Er waren ook enkele gevallen van gedwongen terugkeer vanuit Europese landen, maar de cijfers hierover zijn niet compleet.⁷⁴⁷ Volgens een bron schortten alle Europese landen na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 gedwongen terugkeer op.⁷⁴⁸ De Dienst Terugkeer en Vertrek van het ministerie van Justitie en Veiligheid gaf aan dat tussen februari 2021 en juni 2022 geen personen gedwongen zijn teruggekeerd vanuit Nederland naar Sudan.

6.2 Behandeling bij terugkeer

In eerdere ambtsberichten is verwezen naar verschillende openbare berichten van problemen met de autoriteiten bij terugkeer van Sudanese migranten en asielzoekers uit Europa.⁷⁴⁹ Vanwege de beperkte omvang van terugkeer vanuit Europa en het gebrek aan monitoring was de informatie over de handelingen van de Sudanese autoriteiten ten aanzien van personen die terugkeerden beperkt in omvang en inhoud. In de huidige verslagperiode zijn geen concrete berichten dan wel concrete signalen van onregelmatigheden bij (gedwongen) terugkeer gevonden. Ook zijn dezerzijds geen gevallen bekend uit de verslagperiode van personen die bij

⁷⁴² Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁷⁴³ EU-IOM Joint Initiative for Migrant Protection and Reintegration, *Sudan dynamic dashboard*, 7 mei 2022, <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoIMzVmNzY3MjctZTU2Yy00MWEwLWFiZjYtNDRiMzY3MzlhYzQ3IiwidCI6IjE1ODgyNjJkLTlzMtNDNiNC1iZDZILWJjZTQ5YzhNjE4NiIsImMiOj99>, geraadpleegd op 21 juli 2022. Deze cijfers moeten met voorzichtigheid bekeken worden, aangezien gebleken is dat er wel vrijwillige terugkeer heeft plaatsgevonden uit Europese landen.

⁷⁴⁴ IOM Nederland, *Maandelijkse cijfers vrijwillige terugkeer 2008 – heden*, <https://iom-nederland.nl/cijfers/maandelijkse-cijfers-vrijwillige-terugkeer-2008-heden>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷⁴⁵ Het gaat hierbij om cijfers van het EU-IOM Joint Initiative for Migrant Protection and Reintegration. EU-IOM Joint Initiative for Migrant Protection and Reintegration, *Sudan Dynamic Dashboard*.

⁷⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022.

⁷⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022.

⁷⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁴⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021.

terugkeer problemen met de autoriteiten hebben ondervonden omdat ze vanuit het buitenland kritiek hebben geuit op de Sudanese regering.⁷⁵⁰

Doordat IOM begeleiding biedt aan personen waarvan zij de vrijwillige terugkeer verzorgen, heeft deze organisatie enig zicht op deze personen na terugkeer.⁷⁵¹ In gevallen van gedwongen terugkeer uit Europa behoort monitoring van de behandeling bij terugkeer (bijvoorbeeld door de ambassade van het desbetreffende land) niet tot de standaard procedure⁷⁵²; wel is er in sommige gevallen bij aankomst een medewerker van de ambassade aanwezig op het vliegveld om vast te stellen dat de persoon het vliegveld verlaat.⁷⁵³

Enkele bronnen van het CGVS signaleerden risico's voor personen die terugkeerden naar Sudan. Zo gaf een bron van het CGVS in februari 2021 aan dat het niet valt uit te sluiten 'dat bepaalde personen, met een laag profiel en het ontbreken van een sterk en mondig netwerk, problemen ondervinden en dit buiten de aandacht van de actiegroepen en de media blijft'. Een andere bron benadrukte het risico voor teruggekeerde asielzoekers, met name uit Darfur en het Nuba-gebergte, op mishandeling en discriminatie door veiligheidstroepen. Een derde bron gaf aan dat personen die met geldige reisdocumenten naar Sudan terugkeren, waaronder een door een ambassade afgegeven nooddocument, geen problemen zouden moeten ondervinden bij aankomst. Dezelfde bron gaf aan dat Sudanese veiligheidstroepen strenge identiteitscontroles uitvoerden bij de grenzen vanwege de vrees dat personen uit andere Oost-Afrikaanse landen (waaronder Somalië en Ethiopië) het land binnen zouden komen op grond van frauduleuze documenten of door zich voor te doen als Sudanese burgers. Deze bronnen hadden geen concrete informatie over gevallen van onregelmatigheden bij terugkeer.⁷⁵⁴

De Sudanese autoriteiten staan niet toe dat Sudanese terugkeren naar Sudan zonder een Sudanese regulier of noodpaspoort, aldus een bron.⁷⁵⁵ Bij vrijwillige terugkeer kwam het voor dat aan een persoon die met een nooddocument reisde, uitleg gevraagd werd hoe hij naar Europa was gereisd. Deze vragen werden gesteld door immigratieambtenaren, niet door de veiligheidsdienst.⁷⁵⁶ Een andere bron gaf aan dat de immigratiemedewerkers die de paspoortcontrole deden politie of militair waren, niet civiel.⁷⁵⁷

Vorige ambtsberichten maakten melding van openbare berichten over onregelmatigheden, waaronder intimidatie, detentie en mishandeling door de veiligheidsdienst (NISS) bij terugkeer van Sudanese migranten en asielzoekers uit Europa.⁷⁵⁸ Na de val van Al-Bashir kwam er in algemene zin verandering in het optreden van de veiligheidsdienst, toen de NISS veranderde in GIS. De GIS bleef aanwezig op het vliegveld, maar werd minder actief betrokken bij terugkeer.⁷⁵⁹ Volgens verschillende bronnen is de GIS zich sinds de militaire machtsovername van 25 oktober 2021, en zeker sinds het decreet van december 2021 waarin de dienst weer meer bevoegdheden kreeg, meer gaan gedragen als de NISS in het verleden

⁷⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 7 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁷⁵¹ IOM, *Migrant protection and assistance*, <https://www.iom.int/migrant-protection-and-assistance>, geraadpleegd op 21 juli 2022.

⁷⁵² Zie hiertoe ook het algemeen ambtsbericht Sudan van oktober 2019 en het algemeen ambtsbericht Sudan van maart 2021.

⁷⁵³ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2022, p. 40-41; Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁵⁴ CGVS, *Soedan*, 28 juni 2022, p. 40-41.

⁷⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022.

⁷⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁷⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁵⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, p. 116; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, p. 109.

⁷⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

(zie ook paragraaf 2.8).⁷⁶⁰ Een bron maakt het voorbehoud dat de huidige militaire autoriteiten meer dan het regime van Al-Bashir bezorgd zijn om hun internationale reputatie als 'democratische transitie', en daarom mogelijk willen voorkomen dat terugkeerders bij aankomst gearresteerd, gedetineerd of mishandeld worden.⁷⁶¹

Aangezien er in de verslagperiode geen signalen werden gevonden van problemen bij terugkeer, kan geen profiel worden gegeven van personen die specifiek bij terugkeer problemen kunnen verwachten. De behandeling van specifieke groepen wordt in algemene zin beschreven onder paragraaf 4.1.

Er is geen informatie bekend dat er verschil werd gemaakt in de behandeling tussen Sudanezen die uit Nederland terugkeerden en Sudanezen die uit een ander (Europees) land terugkeerden.⁷⁶²

6.3 Monitoring van de Sudanese diaspora

Na de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 werden enkele Sudanese ambassadeurs door Al-Burhan uit hun functie gezet vanwege hun prodemocratische standpunten. Het betrof de ambassadeurs in de Verenigde Staten, de EU en België, China, Qatar, Frankrijk en de VN in Geneve.⁷⁶³ Na de terugkeer van Hamdok als premier - eind november 2021 - werden deze ambassadeurs weer in hun functie hersteld. Na Hamdoks vertrek als premier in januari 2022 riep Al-Burhan alsnog twaalf ambassadeurs terug. Het betrof de ambassadeurs in België/EU, Canada, China, Frankrijk, Koeweit, Qatar, de Verenigde Arabische Emiraten, Zuid-Afrika, Zwitserland/VN in Geneve, Turkije, de VN in New York en de Verenigde Staten.⁷⁶⁴ In juni 2022 werden nieuwe ambassadeurs aangesteld voor de VN in New York, de Verenigde Arabische Emiraten, Turkije, Frankrijk, Uganda, Zwitserland en de VN in Geneve, Djibouti, Zambia, Oman, Rusland, Ierland, Pakistan, Marokko, Senegal, Qatar, Kenia, Zuid-Afrika en Oostenrijk. Volgens het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken kwam hiermee een eind aan 'drie jaar abnormale omstandigheden' in Sudanese diplomatieke vertegenwoordigingen.⁷⁶⁵ Op 10 juli 2022 stelde Burhan vijf nieuwe ambassadeurs aan voor landen in de regio waaronder Zuid-Sudan, Centraal-Afrikaanse Republiek, Tsjaad. De nieuwe ambassadeurs waren allen voormalige generaals van de politie of van het leger, onder wie het voormalige hoofd van de GIS en de directeur van de MI.⁷⁶⁶

Over het algemeen komt Sudanees ambassadepersoneel van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De consul komt meestal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en de militaire attaché komt van het ministerie van Defensie, aldus een bron. Het is mogelijk dat deze personen ook voor de GIS werken.⁷⁶⁷ Niet uitgesloten kan worden dat ambassadepersoneel de sociale media in de gaten houden, zeker als het personeel uit de Al-Bashir tijd stamt.⁷⁶⁸ Ook is het mogelijk dat oude

⁷⁶⁰ Vertrouwelijke bron 22 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022; Vertrouwelijke bron, 7 juli 2022.

⁷⁶¹ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁷⁶² Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁷⁶³ Sudan Tribune, *Sudan recalls its dismissed pro-democracy ambassadors*, 12 januari 2022; PBS News Hour, *Sudan military leader fires 6 diplomats who criticized coup*, 28 oktober 2021; Al Jazeera, *Sudan army sacks six envoys as coup condemnation grows*, 28 oktober 2021.

⁷⁶⁴ Sudan Tribune, *Sudan recalls its dismissed pro-democracy ambassadors*, 12 januari 2022.

⁷⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁷⁶⁶ Sudan Tribune, *Burhan appoints former generals as ambassadors to Sudan's neighbouring countries*, 10 juli 2022; Radio Dabanga, *Sudan opposition criticises appointment of ambassadors by military*, 15 juli 2022.

⁷⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁷⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

informatienetwerken buiten de ambassades om actief blijven.⁷⁶⁹ Volgens een bron heeft de GIS waarschijnlijk niet de middelen om de gehele diaspora te monitoren en zullen de Sudanese autoriteiten vooral letten op bekende activisten.⁷⁷⁰

6.4 Grensbewaking

Bij grensbewaking moet onderscheid gemaakt worden tussen bewaking in verband met veiligheid en bewaking in verband met immigratie. Het ministerie van Defensie is verantwoordelijk voor de bewaking in verband met veiligheidsrisico's. In de praktijk is dit in handen van de SAF of RSF.⁷⁷¹

Het ministerie van Binnenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de monitoring van de binnenkomst en het vertrek van personen en goederen bij de officiële grensovergangen: de douane, de immigratiedienst (*General Immigration*) en politie vallen alle onder dit ministerie.⁷⁷² Beide ministeries waren gedurende de gehele verslagperiode in handen van militairen, ook voorafgaand aan de militaire machtsovername van 25 oktober 2021 (zie ook bijlage 7.7). Zoals eerder aangegeven verklaarde een bron dat de paspoortcontrole op het vliegveld gedaan werd door politie- of militair personeel, niet civiel.⁷⁷³

Hoewel overheidsbronnen stelden dat de veiligheidstroepen effectief controle hadden over de grenzen van Darfur met naburige landen, gaven andere bronnen (niet statelijke actoren) van het UN Panel of Experts aan dat de grenzen poreus waren. Regelmatige berichten van grensoverschrijdende illegale activiteiten leken deze laatste stelling te onderbouwen, aldus het UN Panel of Experts.⁷⁷⁴ Een bron stelde dat Sudan vele onofficiële grensovergangen kent waarlangs mensen en goederen het land in en uit gesmokkeld konden worden. De immigratiedienst is verantwoordelijk voor patrouilles en de bemensing van observatiepunten langs de grenzen. Vanwege de onveiligheid werd die dienst vaak begeleid door de SAF of RSF.⁷⁷⁵

Volgens de autoriteiten van Zuid-Darfur staat de grens tussen Zuid-Darfur en Centraal-Afrikaanse Republiek onder controle van een gezamenlijke grenswacht. Volgens hen was de Sudanese component van deze grenswacht operationeel; die van de Centraal-Afrikaanse Republiek zou inactief zijn. In een interview begin 2021 zou de gouverneur van Zuid-Darfur hebben aangegeven dat de politie in Darfur geen wapens, materieel of voertuigen had.⁷⁷⁶ De Sudanese regering ondernam pogingen om samen te werken met de Libische autoriteiten in Tripoli en in de grensgebieden. Sudanese veiligheidstroepen werden ingezet om illegale migratie, mensensmokkel, wapenhandel, terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit tegen te gaan in het grensgebied van Libië, Egypte en Sudan. De operaties van deze troepen leidden tot doden en in beslagnames van wapens.⁷⁷⁷ De grens tussen Sudan en Tsjaad werd bewaakt door een gezamenlijk grenswacht van beide landen.⁷⁷⁸

⁷⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 7 juli 2022.

⁷⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 21 juni 2022.

⁷⁷¹ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022.

⁷⁷² Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁷³ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁷⁴ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 10.

⁷⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁷⁷⁶ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 12.

⁷⁷⁷ De troepen die hiervoor werden ingezet werden ook wel '*Saharan Shield*' genoemd, aldus het UN Panel of Experts; UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 12.

⁷⁷⁸ UNSC, *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts (S/2022/48)*, 24 januari 2022, p. 11.

Het gebied van Al-Fashaqa bleef ontoegankelijk voor de VN en humanitaire organisaties. Volgens de informatie van een bron waren de SAF verantwoordelijk voor de controle van het gebied, niet de RSF. Een deel van het gebied zou in Ethiopische handen zijn. Het is een gebied van actief conflict (zie ook paragraaf 2.1.5). De RSF was verantwoordelijk voor de controle van de haven Port Sudan.⁷⁷⁹

Op het vliegveld van Khartoum zijn veiligheidstroepen, waaronder veiligheidsdiensten aanwezig: politie, leger, GIS en de militaire inlichtingendienst.⁷⁸⁰

6.5 Sudanese instanties betrokken bij terugkeer

Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft een afdeling genaamd *General Immigration*, waaronder de afdeling *Civil Registration and Passports*. Deze afdeling gaat over de identificatie van personen en verificatie en afgifte van documenten. Alle afdelingen werden gedurende de verslagperiode geleid door militaire generaals.⁷⁸¹

In het geval van een aanvraag tot hulp bij terugkeer is de procedure als volgt: de Sudanese ambassade stuurt een *note verbale* naar het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken. Dat ministerie neemt contact op met het Sudanese ministerie van Binnenlandse Zaken en zet de aanvraag door. Het ministerie van Binnenlandse Zaken verifieert dan of de persoon over wie de aanvraag gaat een Sudanese staatsburger is. Indien dit het geval is, stuurt het ministerie van Binnenlandse Zaken een aanbeveling naar het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken om een noodreisdocument af te geven. Het ministerie van Buitenlandse Zaken zet dit advies dan door naar de Sudanese ambassade geaccrediteerd in het land dat de aanvraag heeft gedaan.⁷⁸²

In de praktijk gaat dit langzaam en hangt de snelheid sterk af van de persoon die op een bepaalde functie zit. Volgens een bron liep de procedure in 2021 veel vertraging op door het feit dat de verhoudingen tussen het ministerie van Binnenlandse Zaken (geleid door militairen) en het ministerie van Buitenlandse Zaken (geleid door burgers) gespannen was.⁷⁸³ Sinds de militaire machtsovername zijn veel nieuwe personen aangetreden binnen de overheid, ook binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het is dezerzijds niet bekend of de relatie tussen beide ministeries sinds de militaire machtsovername verbeterde.⁷⁸⁴

⁷⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2022.

⁷⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁷⁸¹ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022.

⁷⁸² Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁸³ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022.

⁷⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 15 april 2022; Vertrouwelijke bron, 17 mei 2022.

7 Bijlagen

7.1 Lijst van gebruikte afkortingen

AB	Afdeling Ambtsberichten
ACLED	Armed Conflict Location and Event Data Project
ACJPS	African Centre for Justice and Peace Studies
AU	Afrikaanse Unie
CEDAW	Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen
CGVS	Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen
COR	Commissioner of Refugees
CRP	Central Reserve Police
CSW	Christian Solidarity Worldwide
CVAW	Unit Combating Violence against Women
DWAG	Darfur Women Action Group
EU	Europese Unie
FFC	Forces of Freedom and Change
FGM	Female Genital Mutilation
GIS	General Intelligence Service
GSLF	Gathering of the Sudan Liberation Forces
HHC	Hopes and Homes for Children
HUDO	Human Rights and Development Organization
IGAD	Intergouvernementele Autoriteit voor de Ontwikkeling van Oost-Afrika
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
ISS	International Social Service
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
JEM	Justice and Equality Movement
JPA	Juba Peace Agreement
LHBTIQ+	Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en intersekse personen
MI	Military Intelligence
MRGI	Minority Rights Group International
NCCER	National Centre for Curriculum and Educational Research
NCP	National Congress Party
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NISS	National Intelligence Security Service
NUP	National Umma Party
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
PDF	Popular Defence Forces
QC	Qatar Charity
RSF	Rapid Support Forces
RSF	Reporters without Borders
RVI	Rift Valley Institute
SACCD	Sabah Association for Child Care and Development
SAF	Sudanese Armed Forces
SCOC	Sudanese Kerk van Christus
SCP	Sudanese Congress Party
SHRI	Sudan Human Rights Initiative
SLA-AW	Sudan Liberation Army - Abdul Wahid
SLA-MM	Sudan Liberation Army - Minni Minawi

SLA-TC	Sudan Liberation Army – Transitional Council
SPA	Sudanese Professionals Association
SPEC	Sudanese Presbyteriaanse Evangelische Kerk
SPF	Sudan Police Forces
SPLM-N/Agar	Sudan People's Liberation Movement - North/Agar
SPLM-N/Al-Hilu	Sudan People's Liberation Movement - North/Al-Hilu
SRF	Sudan Revolutionary Front
SUNA	Sudan News Agency
ToR	Terms of Reference
UAP	Unionist Alliance Party
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UNSC	Veiligheidsraad van de Verenigde Naties
VN	Verenigde Naties
WFP	Wereldvoedselprogramma
WvS	Wetboek van Strafrecht

7.2 Begrippenlijst

<i>Abid/abeed</i>	Slaven.
<i>Diya</i>	Bloedgeld. Een financiële compensatie als vergelding voor bijvoorbeeld verwonding of doodslag.
<i>Hawakeer</i>	Land dat traditioneel gebruikt wordt door een bepaalde gemeenschap.
<i>Hudud</i>	Een categorie van op grond van de sharia vaststaande bestraffingen voor zware misdrijven.
<i>Husseiniya</i>	Een sjiitisch gebouw voor het houden van herdenkingsdiensten.
<i>Janjaweed</i>	Arabische milities.
<i>Kafalah</i>	Een vorm van sponsorschap waarbij een niet-verwante familie voor een kind zorgt als de ouders daartoe niet in staat zijn.
<i>Locality</i>	Een administratieve entiteit binnen een Sudanese deelstaat.
<i>Qisas</i>	Vergelding.
<i>Takfir</i>	Het tot ongelovige verklaren van een moslim.
<i>Ta'zir</i>	Een categorie bestraffingen voor misdrijven waarvoor geen specifieke bestraffingen zijn voorgeschreven in de sharia. De bestraffingen worden aan de discretionaire bevoegdheid van een rechter overgelaten.
<i>Tha'r</i>	Bloedwraak.
<i>Wali</i>	Gouverneur.
<i>Zina</i>	De islamitische term voor overspel.

7.3 Rapporten en publicaties

African Centre for Justice and Peace Studies (ACJPS)

- *A female human rights defender faces trial for online publication of "false news" under the Cybercrimes Act, 2018, 26 maart 2021.*
- *A Sudanese female human rights defender faces "defamation" charges for criticising the rapid support forces on Facebook, 21 september 2021.*
- *Urgent call for investigation into the ill-treatment of three people including a human rights defender by community police in Khartoum, 30 september 2021.*
- *Sudan military Coup: Bloodshed and arbitrary arrest of civilians by joint security forces, 28 oktober 2021.*

- *Security deteriorates in Darfur following surge in attacks by armed militias against civilians and IDPs*, 2 december 2021.
- *Sudan coup update: 140 political detainees released amidst violent crackdown on anti coup protests*, 9 december 2021.
- *Sudan: Tactics of bloodshed and violence against peaceful protesters is not new*, 16 december 2021.
- *Conflicting tribes in Jabaal Moon sign a non-aggression pact as security continues to deteriorate in Darfur region*, 21 december 2021.
- *Darfur: Security continues to deteriorate amidst surge of arbitrary attacks against civilians*, 26 februari 2022.

Ali, Niemat Mohammed Tahir, Ibraheem Gamereldawlla, Abubaker Mohammed Fadl Almaola & Alam Eldin Musa Mustafa

- Nutritional assessment of under five years children in Mygoma orphanage home, Sudan, *World Family Medicine* 17(2), 1 februari 2019, p. 20-28.

Amnesty International (Amnesty)

- *Amnesty International global report. Death sentences and executions 2020*, 21 april 2021.
- *Sudan: Investigate the killings of people after military crackdown against protesters*, 24 november 2021.
- *Sudan: Teenage protestors detained and tortured: Mohammed Adam and Mohammed al-Fatih*, 28 februari 2022.
- *Amnesty International Report 2021/22. The state of the world's human rights. Sudan*, 29 maart 2022.
- *Amnesty International global report. Death sentences and executions 2021*, 24 mei 2022.

Artsen Zonder Grenzen (MSF)

- *West Darfur-Sudan: Violent attacks leave tens of thousands without access to healthcare*, 28 april 2022.

Asylum Research Centre (ARC)

- *Sudan: Query response. The situation in Khartoum and Omdurman – An update (4th edition)*, juni 2022.

Bedaaya

- *Needs assessment report 2020, LGBTIQI+ in Sudan*, september 2021.

Bedri, Nafisa, Huda Sherfi, Ghada Rudwan, Sara Elhadi, Caroline Kabiru & Wafaa Aman

- Shifts in FGM/C practice in Sudan: communities' perspectives and drivers, *BMC Women's Health* 19(168), december 2019, p. 1-8.

Bertelsmann Stiftung

- *BTI 2022 country report Sudan*, 23 februari 2022.

Chr. Michielsen Institute (CMI)

- *Addressing gendered violence: A goal or a threat to the Sudanese revolution*, februari 2022.
- *ARUS providing training to police officers*, 27 juni 2022.

Clingendael

- *Multilateral damage. The impact of EU migration policies on central Saharan routes*, september 2018.
- *Policy brief. Military coup betrays Sudan's revolution: Scenarios to regain the path towards full civilian rule*, 13 november 2021.
- *The West's struggle in Sudan. Standing with the people while being stuck with the coup regime*, juli 2022.

Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS)

- *Soedan. De situatie van Darfoeri en Nuba buiten hun herkomststregio's*, 28 juni 2021.

Committee to Protect Journalists (CPJ)

- *Sudanese journalist Ali Farsab shot and detained while covering anti-coup protest*, 19 november 2021.

Danish Refugee Council (DRC)

- *Central Darfur 2020 multi-sector needs assessment*, 20 april 2021.
- *Supporting female-headed households through business grants in Sudan*, februari 2022.

Euro-Mediterranean Human Rights Monitor

- *"We have to hide who we are." Harassments against journalists in Sudan after the military coup (25 October 2021-8 March 2022)*, 31 maart 2022.

Freedom House

- *Freedom in the world 2020. Country report Sudan*, 4 maart 2020.
- *Freedom on the net 2021, Sudan*, 21 september 2021.
- *Freedom in the world 2022. Country report Sudan*, 28 februari 2022.

Gabbad, Abdelsafi A. & Neimat El Hassain

- *Malnutrition among infant children in Mygoma orphanage centre, Khartoum, Sudan, International Journal of Science and Research* 3(5), mei 2014, p. 198-200.

Global Protection Cluster

- *Protection analysis update Sudan*, 4 mei 2022.

Hall, Samuel

- *Country report for Sudan. Monitoring, evaluation and learning of actions financed by the Asylum Migration Integration Fund (AMIF)*, 9 mei 2021.

Hopes and Homes for Children (HHC)

- *Looking Back. Looking Forward. Celebrating 10 years of transforming Sudan's child protection system. An innovative model of alternatives to institutional care in Khartoum*, z.d.
- *Sudan's first official mother and baby unit: EU funding prevents baby abandonment*, 19 maart 2021.

HUDO Centre

- *Assault of the Christian affairs consultant in Khartoum, Sudan*, 11 juli 2021.
- *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan. January-June 2021*, 18 augustus 2021.
- *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan, January-December 2021*, 25 februari 2022.

- *Report on the human rights situation in South Kordofan and Blue Nile states of Sudan, January-June 2022*, 15 augustus 2022.
- *Arrest and misconduct by Sudan armed force in Talodi, Sudan*, 5 juli 2022.

Human Rights Watch (HRW)

- *Sudan's law reforms a positive first step*, 16 juli 2020.
- *Sudan: Immediately free detainees; Halt arrests*, 9 november 2021.
- *Sudan is backsliding dangerously*, 18 november 2021.
- *World report 2022, Sudan*, 13 januari 2022.
- *Egypt: Police target Sudanese refugee activists*, 27 maart 2022.
- *Sudan: Hundreds of protesters detained, mistreated*, 28 april 2022.
- *Sudan: New deadly attacks in West Darfur*, 22 juni 2022.

International Crisis Group (ICG)

- *The rebels come to Khartoum: How to implement Sudan's new peace agreement*, 23 februari 2021.
- *Containing the volatile Sudan-Ethiopia border dispute*, 24 juni 2021.
- *Podcast The Horn, Sudan's political impasse*, Kholood Khair, 26 januari 2022.

International Federation for Human Rights (FIDH)

- *Sudan: Judicial harassment of women's rights defender Khadeeja Aldewaihi*, 1 april 2021.
- *Sudan: The use of criminal law to target critics must stop*, 24 september 2021.
- *Sudan: Human rights defenders and civil society activists particularly targeted amidst the military coup*, 18 november 2021.

International Federation for Human Rights (FIDH) & African Centre for Justice and Peace Studies (ACJPS)

- *Delays and dilemmas: New violence in Darfur and uncertain justice efforts within Sudan's fragile transition*, 30 november 2021.

International Federation of Journalists (IFJ)

- *Sudan: Authorities block news websites*, 9 juli 2021.

Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

- *DTM round zero Sudan: Displacement Tracking Matrix*, 17 oktober 2019.
- *DTM Sudan: Shamal Jabal Marrah, Central Darfur. Update 1*, 6 juni 2021.
- *Mobility Tracking Sudan. Round Two*, 12 augustus 2021.
- *DTM Sudan: Tawila, North Darfur. Update 1*, 17 augustus 2021.

International Social Service (ISS)

- *Kafalah. Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020.

Library of Congress (LOC)

- *Sudan: New law amending penal code takes effect*, 23 juli 2020.

Lugiai, Michela, Yasir Shalabi, Vincenzo Racalbuto, Damiano Pizzol & Lee Smith

- *Female Genital Mutilation in Sudan: is a new era starting?*, *Sexuality & Culture* 25, 8 februari 2021, p. 1540-1545.

Mekonnen, Daniel & Sara Palacios Arapiles

- *Access to documents by Eritrean refugees in the context of family reunification*, april 2021.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019.
- *Algemeen Ambtsbericht Sudan*, maart 2021.

Norwegian Refugee Council (NRC)

- *NRC Sudan. Annual report 2021*, 11 april 2022.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

- *Press briefing notes on Sudan protests*, 21 december 2021.
- *Oral update on the situation of human rights in the Sudan*, 7 maart 2022.
- *Human rights council discusses the situation of human rights in Nicaragua and in Sudan*, 7 maart 2022.

Open Doors

- *Sudan leader beaten, threatened at gunpoint: 'Stop speaking for Christians'*, 20 juli 2021.
- *Sudan: Full country dossier*, 1 januari 2022.

Osama, Tasnime, Maysoon Dahab & Sara Abdelgalil

- *Militia-led attacks on health facilities and workers in Sudan*, *BMJ*, 28 januari 2022, doi: 10.1136/bmj.o241

Peacebuilding Fund Sudan (PBF Sudan), Durable Solutions Working Group Sudan (DSWG Sudan), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) & Joint IDP Profiling Service (JIPS)

- *Durable solutions and baseline analysis: Key obstacles to durable solutions and peacebuilding for the displacement-affected communities in Jebel Moon locality, West Darfur*, 26 augustus 2021.

Pew Research Center

- *The future of world religions: Population growth projections, 2010-2050*, 2 april 2015.

Redress

- *Sudan legal amendments. Explanatory table*, 13 juli 2020.
- *Q&A: Sudan's pardon of militia leader Musa Hilal, and future accountability?*, 19 maart 2021.
- *Sudan: Human rights two years after Al-Bashir's removal*, 11 april 2021.
- *Domestic accountability efforts in Sudan. Policy briefing*, 11 mei 2021.
- *In historic move, Sudan ratifies key international treaty on torture, joining 171 other states*, 12 augustus 2021.
- *Briefing. Sudan: Central Reserve Police*, maart 2022.
- *Impunity in Sudan over enforced disappearances during the "Khartoum massacre" brought before the UN*, 3 juni 2022.

Redress, Place, Darfur Bar Association & the Emergency Lawyers' Group

- *"Taken from Khartoum's streets". Arbitrary arrests, incommunicado detentions, and enforced disappearances under Sudan's emergency laws*, 3 maart 2022.

Rift Valley Institute (RVI)

- *Sudan rapid response update 2. What next for the Juba Peace Agreement? Evolving political and security dynamics in Darfur*, 4 februari 2022.
- *Sudan rapid response update 3. What next for Sudan's peace process? Evolving political and security dynamics in the Two Areas*, 1 april 2022.

Sudan rapid response update 4. What next for Sudan's peace process? Political and security dynamics in the east, juni 2022.

Sato, Mai & Christopher Alexander

- *State sanctioned killings of sexual minorities. Looking beyond the death penalty*, Eleos justice, 22 februari 2021.

Siha Network

- *A collaborative civil society statement in response to the law of various amendments – exposing 'a wolf in sheep's clothing'*, 12 augustus 2020.
- *Civil society statement: The Sudanese transitional government has blood on its hands: The pattern of violence against women and girls continues*, 30 maart 2021.
- *Sudan public order law is still intact – Female artists assaulted by police in Khartoum, North-Sharg Al Nile area*, 1 september 2021.

Sudan SOGI Coalition

- *Shadow report for the third Universal Periodic Review of the Republic of Sudan Human rights violations based on SOGIESC in Sudan*, 2021.

The Carter Center

- *Sudan's Youth and the Transition: Priorities, Perceptions and Attitudes*, augustus 2021.

Tonnessen, Liv & Samia Al-Nagar

- *The politicization of abortion and hippocratic disobedience in islamist Sudan, Abortion in the Middle East and North Africa 21(2)*, december 2019, p. 7-19.

Transform Alliance Africa

- *Sudan country profile*, november 2018.

Tufts University

- *Role of native administration in integrated natural resource management and conflict resolution in Central Darfur State, Sudan*, december 2021.
- *The conflict in Darfur, Sudan: Background and overview*, februari 2022.

UK Home Office

- *Report of a fact-finding mission to Khartoum, Sudan. Conducted between 10 and 17 August 2018*, november 2018.

UK Upper Tribunal

- *Report of Dame Rosalind Marsden dated 09/10/2019, annex to Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)*, 1 september 2020.

United Nations Children's Fund (UNICEF)

- *Female Genital Mutilation/Cutting (FGM/C) and child marriage in Sudan – Are there any changes taking place? An in-depth analysis using multiple indicators cluster surveys (MICS) Sudan household health surveys (SHHS)*, juni 2016.
- *Child notice Sudan*, 8 december 2016.

- *Female Genital Mutilation (FGM) among girls. Simple spatial survey method (S3M II)*, 11 februari 2021.
- *Sudan enters new era for girl rights with criminalization of FGM*, 29 april 2020.
- *Sudan: Child protection 2021*, 25 oktober 2021.
- *Sudan. Humanitarian situation report. Third quarter 2021*, 3 september 2021.
- *Sudan: Humanitarian situation report. End-year 2021*, 31 december 2021.
- *Grave violations against children in Sudan must stop. Nine children killed and 13 injured in violence since October 2021*, 19 januari 2022.

United Nations Development Programme (UNDP)

- *Nomads' settlement in Sudan: Experiences, lessons and future action*, 2006.
- *Sudan. Gender justice & the law*, 2018.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

- *Egypt. Monthly statistical report as of 30 June 2021*, 1 juli 2021.
- *Fact sheet Sudan. December 2021*, 25 januari 2022.

United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (UNITAMS)

- *UNITAMS statement on violence in Darfur region*, 25 november 2021.
- *UNITAMS SRSG mr. Volker Perthes remarks to the Security Council*, 28 maart 2022.
- *UNITAMS SRSG Mr Volker Perthes remarks to the Security Council*, 24 mei 2022.

United Nations Mission in Sudan (UNMIS)

- *Roaming Khartoum streets*, 20 december 2010.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA)

- *Sudan: Improvement on GBV response services during COVID-19*, 14 juni 2020.
- *Sudan: Humanitarian needs overview 2021*, 22 februari 2021.
- *Sudan: Conflict – Flash update #11 West Darfur. As of 6 April 2021*, 6 april 2021.
- *Sudan: Sortony (North Darfur) flash update no. 01*, 4 augustus 2021.
- *Sudan: Humanitarian needs overview 2022*, 2 december 2021.
- *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-December 2021)*, 18 januari 2022.
- *Sudan: Mother vows to protect daughter from harmful traditional practices*, 8 maart 2022.
- *Sudan: Inter-communal conflict – Jebel Moon, West Darfur flash update no. 03*, 14 maart 2022.
- *Sudan: Blue Nile state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.
- *Sudan: Central Darfur state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.
- *Sudan: North Darfur state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.
- *Sudan: South Darfur State Profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.
- *Sudan: South Kordofan state profile. Updated March 2022*, 13 april 2022.
- *Sudan: West Darfur State Profile. Updated march 2022*, 13 april 2022.
- *Sudan: Inter-communal conflict – Kereneik & Ag Geneina, West Darfur flash update no. 03*, 2 mei 2022.
- *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-May 2022)*, 7 juni 2022.
- *Sudan: Conflict in Kulbus locality, West Darfur. Flash update no. 01*, 14 juni 2022.

- *Sudan: Conflict in Abu Jubayhay locality, South Kordofan. Flash update no. 01*, 14 juni 2022.
- *Sudan: Conflict in Kulbus locality, West Darfur, situation report no. 01*, 20 juni 2022.
- *Sudan: Inter-communal conflict and armed attacks (January-June 2022)*, 7 juli 2022.
- *Sudan: Conflict in South Darfur, North Darfur flash update no. 01*, 24 juli 2022.
- *Sudan: Conflict – Ar Rusayris locality, Blue Nile State flash update no. 04*, 25 juli 2022.

UN Peacebuilding Fund

- *Thematic brief. Durable solutions for IDPs. Key barriers and opportunities to locally integrate or return*, oktober 2021.

United Nations Population Fund (UNFPA)

- *How a phone number is preventing GBV in Sudan*, 20 mei 2020.
- *Voices from Sudan 2020. A qualitative assessment of gender based violence in Sudan*, 18 juli 2021.

United Nations Sudan

- *Statement by Adama Dieng, UN designated expert on the situation of human rights in Sudan, at the end of his visit to the country on 4 June 2022*, 4 juni 2022.

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF)

- *Policy Update: Sudan. Preserving religious freedom progress in Sudan*, 18 november 2021.

United States Department of State (USDoS)

- *Sudan 2019 human rights report*, 11 maart 2020.
- *Sudan 2021 human rights report*, 12 april 2022.
- *Sudan 2021 international religious freedom report*, 2 juni 2022.

United States Institute of Peace (USIP)

- *Reported coup attempt complicates an already-tenuous transition in Sudan*, 22 september 2021.
- *Darfur after Bashir: Implications for Sudan's transition and for the region*, 20 april 2022.
- *Sowing the seeds of nonviolent action in Sudan*, 3 mei 2022.

VN-Algemene Vergadering (UNGA)

- *Situation of human rights in the Sudan. Report of the Independent Expert on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/45/53)*, 30 juli 2020.
- *Children and armed conflict. Report of the Secretary-General (A/75/873-S/2021/437)*, 6 mei 2021.
- *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Sudan (A/HRC/48/46)*, 27 juli 2021.
- *Compilation on the Sudan. Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/WG.6/39/SDN/2)*, 26 augustus 2021.
- *Situation of human rights in the Sudan (A/HRC/50/22)*, 9 mei 2022.

VN-Veiligheidsraad (UNSC)

- *Report of the Secretary-General on the situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2020/912)*, 17 september 2020.
- *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in Sudan (S/2021/470)*, 17 mei 2021.
- *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2021/766)*, 1 september 2021.
- *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2021/1008)*, 3 december 2021.
- *Letter dated 24 January 2022 from the Panel of Experts on the Sudan addressed to the President of the Security Council (S/2022/48)*, 24 januari 2022.
- *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan (S/2022/172)*, 2 maart 2022.
- *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in Sudan (S/2022/400)*, 17 mei 2022.

Watchlist

- *"A Credible List": Recommendations for the Secretary-General's 2022 annual report on children and armed conflict*, 12 april 2022.

Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)

- *Attacks on health care in Sudan must stop now*, 11 januari 2022.
- *Sudan – West Darfur: Emergency situation report, issue 1*, 1 mei 2022.

Working Group on discrimination against women and girls

- *Mandate of the Working Group on discrimination against women and girls*, 30 april 2021.

World Organisation Against Torture (OMCT)

- *Sudan: Sentencing of women's rights defender Waad Bahjat*, 8 april 2021.
- *Sudan: Will the Convention against Torture prompt a better detention system?*, 30 augustus 2021.

7.4

Websites

- African Arguments, www.africanarguments.org
- African Union, www.peaceau.org
- AfricLaw, www.africlaw.com
- AllAfrica, www.allafrica.com
- Alzool, www.alzool.net
- Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED), www.acleddata.com
- Barnabas Fund, www.barnabasfund.org
- Central Intelligence Agency (CIA), www.cia.org
- Child Rights International Network (CRIN), www.crin.org
- Children and Armed Conflict, www.childrenandarmedconflict.un.org
- Christian Solidarity Worldwide (CSW), www.csw.org
- Christianity Today, www.christianitytoday.com
- Citizenship Rights in Africa Initiative, www.citizenshiprightsafrika.org
- Comparative Constitutions Project, www.constituteproject.org
- Constitution Net, www.constitutionnet.org

- Convention against Torture Initiative (CTI), www.cti2024.org
- Crisis24, www.crisis24.garda.com
- Crux, www.cruxnow.com
- Darfur Network for Monitoring and Documentation (DNMD), www.darfurmonitors.org
- Darfur Women Action Group (DWAG), www.darfurwomenaction.org
- Embassy of the Republic of Sudan, London, www.sudanembassy.org.uk
- Equal Eyes, www.equal-eyes.org
- Equality Now, www.equalitynow.org
- Erasing 76 Crimes, www.76crimes.com
- EU-IOM Joint Initiative for Migrant Protection and Reintegration, www.migrationjointinitiative.org
- Front Line Defenders, www.frontlinedefenders.org
- Girls not Brides, www.girlsnotbrides.org
- Global Protection Cluster, www.globalprotectioncluster.org
- Global Witness, www.globalwitness.org
- Harper's Bazaar, www.harpersbazaar.com
- Human Dignity Trust, www.humandignitytrust.org
- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), www.internal-displacement.org
- Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), www.iom.int
- Italian Agency for Development Cooperation (AICS), www.khartoum.aics.gov.it
- Landmine and Cluster Munition Monitor, www.the-monitor.org
- Middle East Eye (MEE), www.middleeasteye.net
- Middle East Monitor (MEMO), www.middleeastmonitor.com
- Minority Rights Group International (MRGI), www.minorityrights.org
- MO*, www.mo.be
- Norwegian Refugee Council (NRC), www.nrc.org
- Open Doors, www.opendoors.org
- OutRight International, www.outrightinternational.org
- Population Stat, www.populationstat.com
- Refworld, www.refworld.org
- Reporters without Borders (RSF), www.rsf.org
- Republic of Sudan - The Council of Ministers, www.sudan.gov.sd
- Resistance Committee, www.resistancecommittee.com
- Rights Africa, www.rightsafrica.com
- Save the Children, www.savethechildren.net
- SOS Children's Villages, www.sos-childrensvillages.org
- Sudanese Women Rights Action (SUWRA), www.suwra.org
- The Arab Weekly, www.thearabweekly.com
- The Christian Post, www.christianpost.com
- The Conversation, www.theconversation.com
- The Defense Post, www.thedefensepost.com
- The New Arab, www.english.alaraby.co.uk
- The Tahrir Institute for Middle East Policy, www.timep.org
- The World Bank, www.worldbank.org
- Twitter, www.twitter.com
- UN Women, www.unwomen.org
- UNHCR, www.unhcr.org
- United Nations Peacekeeping, www.peacekeeping.un.org
- United Nations Population Fund (UNFPA), www.unfpa.org
- United States Institute of Peace (USIP), www.usip.org
- USAID, www.usaid.gov

7.5 Nieuwsbronnen

ABC News	Morning Star News
Africanews	NRC
Al Arabiya	PBS
Al Jazeera	Radio Dabanga
Al-Monitor	Reuters
Al Taghyeer	RFI
Anadolu Agency (AA)	Sudan Telegraph
AP News	Sudan Tribune
Arab News	Sudanese Times
BBC Monitoring (BBCM)	SUNA
BBC News	Teller Report
CNN	The East African
Darfur 24	The Guardian
De Standaard	The Independent
De Volkskrant	The National
Doha News	The Washington Post
Euronews	The World
France 24	Trouw
Gulf Times	UN News
Le Figaro	VOA
Le Monde	

7.6 Wetten

De *Asylum Act* uit 2014. Een Engelse vertaling is online beschikbaar op <https://www.refworld.org/docid/542bad9c4.html>

De *Civil Registration Act* uit 2011. Een Engelse vertaling is online beschikbaar op <http://citizenshiprightsafrika.org/wp-content/uploads/2011/01/Sudan-Civil-Registration-Act-2011-EN.pdf>

De *Nationality Act* uit 1994. Een Engelse vertaling is online beschikbaar op <https://www.refworld.org/docid/503492892.html>

Het Wetboek van Strafrecht (WvS) uit 1991. Een Engelse vertaling van de niet-geamendeerde versie is online beschikbaar op <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/80450/118284/F-1325877900/SDN80450%20Eng.pdf>

7.7 Samenstelling kabinetten

7.7.1 Februari 2021 – oktober 2021

Functie	Naam	Politieke affiliatie
Premier	Abdalla Hamdok	Onafhankelijk
Minister van Kabinetszaken	Khaled Omer Yousif	Sudanese Congress Party
Minister van Defensie	Yassin Ibrahim	Militair
Minister van Binnenlandse Zaken	Izz-Eddin al-Sheikh	Militair
Minister van Buitenlandse Zaken	Mariam al-Sadiq Al-Mahdi	National Umma Party
Minister van Justitie	Nasr al-Din Abdel Bari	Onafhankelijk
Minister van Federaal Bestuur	Buthaina Ibrahim Dinar	SPLM-N Agar
Minister van Financiën en Economische Planning	Jibril Ibrahim Mohamed Fadeel	JEM
Minister van Landbouw en Natuurlijke Hulpbronnen	Al-Tahir Ismail Mohamed Harbi	National Umma Party
Minister van Handel	Ali Jiddu Adam Bashir	National Umma Party
Minister van Industrie	Ibrahim al-Sheikh Abdel-Rahman	Sudanese Congress Party
Minister van Energie en Olie	Jadein Ali Obied Hassan	National Umma Party
Minister van Mineralen	Mohamed Bashir Abu Nemou	SLA-MM
Minister van Irrigatie en Watervoorraden	Yasir Abbas Mohamed Ali	Onafhankelijk
Minister van Veeteelt en Visserij	Hafiz Ibrahim Abdel Nabi	Sudan Revolutionary Front
Minister van Transport	Mirghani Musa Hamad	Beja Congress
Minister van Stedelijke Ontwikkeling, Wegen en Bruggen	Abdallah Yahia Ahmed	Gathering of the Sudan Liberation Forces
Minister van Communicatie en Digitale Transformatie	Hashim Hasab Alrasoul	Unionist Alliance??
Minister van Investerings en Internationale Samenwerking	Al-Hadi Mohamed Ibrahim	Onafhankelijk
Minister van Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek	Intisar Seghairon Al-Zain Seghairon	Onafhankelijk
Minister van Volksgezondheid	Omer Ahmad Al-Najeeb	Truth Movement
Minister van Werkgelegenheid en Administratieve Hervorming	Tayseer Al-Nurani Mohamed Al-Tayeb	National Baath Party
Minister van Sociale Ontwikkeling	Ahmed Adam Bakheet	JEM
Minister van Religieuze Zaken en Schenkingen	Nasr Al-Din Mufreh	National Umma Party
Minister van Cultuur en Informatie	Hamza Baloul Al-Amir	Unionist Alliance
Minister van Jeugd en Sport	Yousif Adam Al-Dhai	Baath Arab Socialist Party
Minister van Onderwijs	--	--

Bron: Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

7.7.2 Januari 2022 – heden

Functie	Naam	Affiliatie
		Waarnemende ministers
Premier	--	
Minister van Defensie	Yassin Ibrahim Yassin	Militair
Minister van Binnenlandse Zaken	Anan Hamid Mohamed	Militair
Minister van Kabinetszaken	Osman Hussein Osman	
Minister van Buitenlandse Zaken	Ali Al-Sadiq Ali	
Minister van Justitie	Mohammed Saeed Al-Hilo	
Minister van Land- en Bosbouw	Abubakr Omar Al Bushra Ahmed	
Minister van Handel en Toevoer	Amal Saleh Saad	
Minister van Industrie	Batoul Abbas Allam Awad	
Minister van Energie en Olie	Mohamed Abdullah Mahmoud	
Minister van Irrigatie en Watervoorraden	Daw Al-Bayt Abdul Rahman	
Minister van Communicatie en Digitale Transformatie	Adel Hassan Mohamed	
Minister van Investerings en Internationale Samenwerking	Ahlam Madani Mahdi	
Minister van Hoger Onderwijs	Mohamed Hassan Dahab	
Minister van Volksgezondheid	Haitham Mohamed Ibrahim	
Minister van Werkgelegenheid en Administratieve Hervorming	Souad Al-Tayeb Hassan	
Minister van Religieuze Zaken	Abdel Atti Ahmed Abbas	
Minister van Cultuur en Informatie	Graham Abdelgader	
Minister van Jeugd en Sport	Hazar Abdelrasool Alagab	
Minister van Onderwijs	Mahmoud Sirelkhatim Al-Hory	--
		Gewapende groepen
Minister van Federaal Bestuur	Buthaina Ibrahim Dinar	SPLM-N/Agar
Minister van Financiën en Economische Planning	Jibril Ibrahim Mohamed Fadeel	JEM
Minister van Mineralen	Mohamed Bashir Abu Nemou	SLA-MM
Minister van Veeteelt	Hafiz Ibrahim Abdel Nabi	Sudan Revolutionary Front
Minister van Stedelijke Ontwikkeling, Wegen en Bruggen	Abdallah Yahia Ahmed	Gathering of the Sudan Liberation Forces
Minister van Sociale Ontwikkeling	Ahmed Adam Bakheet	JEM

Bron: Vertrouwelijke bron, 26 juni 2022.